

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

29 juni 2018

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek
wat het huwelijksvermogensrecht betreft
en tot wijziging van diverse andere
bepalingen ter zake**

**Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk
Wetboek wat de verkoopovereenkomst tussen
echtgenoten betreft**

VERSLAG VAN DE EERSTE LEZING

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
DE DAMES **Goedele UYTTERSROT**
EN **Laurette ONKELINX**

INHOUD

Blz.

I. Procedure	3
II. Inleidende uiteenzettingen	3
III. Algemene bespreking.....	6
IV. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen	19
Bijlage: Hoorzittingen van 29 mei 2018.....	67

Zie:

Doc 54 **2848/ (2017/2018):**

- 001: Wetsvoorstel van de dames Becq en Smeyers, de heer Goffin
en mevrouw Van Cauter.
002: Advies van de Raad van State.
003 tot 006: Amendementen.

Zie ook:

- 008: Artikelen aangenomen in eerste lezing.

Doc 54 **2149/ (2016/2017):**

- 001: Wetsvoorstel van de dames Lahaye-Battheu en Van Cauter.
002: Amendement.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

29 juin 2018

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code civil
en matière de droit des régimes
matrimoniaux et modifiant diverses
autres dispositions en cette matière**

**Proposition de loi modifiant le Code civil
en ce qui concerne le contrat de vente
entre époux**

RAPPORT DE LA PREMIÈRE LECTURE

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR
MMES **Goedele UYTTERSROT**
ET **Laurette ONKELINX**

SOMMAIRE

Pages

I. Procédure	3
II. Exposés introductifs	3
III. Discussion générale.....	6
IV. Discussion des articles et votes	19
Annexe: Auditions du 29 mai 2018.....	67

Voir:

Doc 54 **2848/ (2017/2018):**

- 001: Proposition de loi de Mmes Becq et Smeyers, M. Goffin
et Mme Van Cauter.
002: Avis du conseil D'État.
003 à 006: Amendements.

Voir aussi:

- 008: Articles adoptés en première lecture.

Doc 54 **2149/ (2016/2017):**

- 001: Proposition de loi de Mmes Lahaye-Battheu et Van Cauter.
002: Amendement.

**Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date de dépôt du rapport**

Voorzitter/Président: Philippe Goffin

A. — Vaste leden / Titulaires:

N-VA	Sophie De Wit, Sarah Smeyers, Goedeke Uyttersprot,
	Kristien Van Vaerenbergh
PS	Laurette Onkelinx, Özlem Özen
MR	Gautier Calomne, Gilles Foret, Philippe Goffin
CD&V	Sonja Becq, Raf Terwingen
Open Vld	Egbert Lachaert, Carina Van Cauter
sp.a	Annick Lambrecht
Ecolo-Groen	Stefaan Van Hecke
cdH	Christian Brotcome

B. — Plaatsvervangers / Suppléants:

Christoph D'Haese, Koenraad Degroote, Daphné Dumery, Wim Van der Donckt, Yoleen Van Camp
Paul-Olivier Delannois, Ahmed Laaouej, Karine Lalieux, Fabienne Winkel
Benoît Friart, Luc Gustin, Philippe Pivin, Stéphanie Thoron
Griet Smaers, Els Van Hoof, Servais Verherstraeten
Katja Gabriëls, Dirk Janssens, Sabien Lahaye-Battheu
David Geerts, Karin Jiroflée
Marcel Cheron, Benoît Hellings
Francis Delpérée, Vanessa Matz

C. — Niet-stemgerechtigd lid / Membre sans voix délibérative:

DéFI	Olivier Maingain
------	------------------

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:	Abréviations dans la numérotation des publications:
DOC 54 0000/000: Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 54 0000/000: Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA: Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA: Questions et Réponses écrites
CRIV: Voorlopige versie van het Integraal Verslag	CRIV: Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV: Beknopt Verslag	CRABV: Compte Rendu Analytique
CRIV: Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)	CRIV: Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN: Plenum	PLEN: Séance plénière
COM: Commissievergadering	COM: Réunion de commission
MOT: Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT: Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers	Publications officielles éditées par la Chambre des représentants
Bestellingen: Natieplein 2 1008 Brussel Tel.: 02/ 549 81 60 Fax: 02/549 82 74 www.dekamer.be e-mail: publicaties@dekamer.be	Commandes: Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél.: 02/ 549 81 60 Fax: 02/549 82 74 www.lachambre.be courriel: publications@lachambre.be
De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier	Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft deze samengevoegde wetsvoorstellen besproken tijdens haar vergaderingen van 24 april, 2 en 29 mei, 5, 12 en 19 juni 2018

I. — PROCEDURE

Tijdens haar vergadering van 2 mei 2018 heeft de commissie met toepassing van artikel 28 van het Kamerreglement beslist om hoorzittingen te organiseren en het schriftelijk advies van professor Jean-Louis Renchon (UCL) in te winnen over onderhavige wetsvoorstellen. Het verslag van deze hoorzittingen gaat als bijlage bij dit verslag. Het schriftelijk advies werd ter beschikking gesteld van de leden.

II. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN

A. Wetsvoorstel (Sonja Becq, Sarah Smeyers, Philippe Goffin, Carina Van Cauter) tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, DOC 54 2848/001.

De dames Sonja Becq (CD&V), Sarah Smeyers (N-VA) en Carina Van Cauter (Open Vld) en de heer Philippe Goffin (MR) hebben de krachtlijnen van hun wetsvoorstel als volgt gezamenlijk toegelicht:

Meer dan veertig jaar na de laatste grote hervorming van het huwelijksvermogensrecht, die dateert van de wet van 14 juli 1976, is het tijd voor een grondige opfrissing.

De basisprincipes van het huwelijksvermogensrecht hebben intussen hun deugdelijkheid bewezen. Er is geen nood noch draagvlak om te raken aan de uitgangspunten van het primair stelsel, de keuze voor een wettelijk stelsel met eigen vermogens en een gemeenschappelijk vermogen, of de driedeling tussen het wettelijk stelsel, de conventionele gemeenschapsstelsels en de stelsels van scheiding van goederen.

Wel is gebleken dat de huidige regeling onvoldoende oplossingen biedt voor een aantal complexe maatschappelijke en juridisch-technische problemen. Het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van verschillende goederen en rechten in het wettelijk stelsel is onduidelijk, onvolledig of omstreden. De wettelijke omkadering van het stelsel van scheiding van goederen mist nuance en biedt geen aanknopingspunten voor echtgenoten die een zuivere scheiding van goederen conventioneel

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ces propositions de loi jointes au cours de ses réunions du 24 avril, des 2 et 29 mai et des 5, 12 et 19 juin 2018.

I. — PROCÉDURE

En application de l'article 28 du Règlement de la Chambre, la commission a, au cours de sa réunion du 2 mai 2018, décidé d'organiser des auditions et de recueillir l'avis écrit du professeur Jean-Louis Renchon (UCL) sur les propositions de loi à l'examen. Le rapport de ces auditions est annexé au présent rapport et l'avis écrit a été mis à la disposition des membres.

II. — EXPOSÉS INTRODUCTIFS

A. Proposition de loi (Sonja Becq, Sarah Smeyers, Philippe Goffin, Carina Van Cauter) modifiant le Code civil en matière de droit des régimes matrimoniaux et modifiant diverses autres dispositions en cette matière, DOC 2848/1

Mmes Sonja Becq (CD&V), Sarah Smeyers (N-VA) et Carina Van Cauter (Open Vld) et M. Philippe Goffin (MR) commentent conjointement comme suit les lignes de force de leur proposition de loi:

Plus de quarante ans après la dernière grande réforme du droit des régimes matrimoniaux, qui date de la loi du 14 juillet 1976, il était temps qu'il fasse l'objet d'une modernisation en profondeur.

Les principes de base du droit des régimes matrimoniaux ont entre-temps déjà fait leurs preuves. Il n'y a pas de nécessité ni de base pour modifier les principes du régime primaire, le choix d'un régime légal avec des patrimoines propres et un patrimoine commun, ou la division tripartite entre le régime légal, les régimes de communauté conventionnels et les régimes de séparation de biens.

Toutefois, il s'est avéré que le règlement actuel n'offre pas de solutions suffisantes pour certains problèmes sociaux et juridicotechniques complexes. Le statut matrimonial de différents biens et droits dans le régime légal est imprécis, incomplet ou controversé. L'encadrement légal du régime de la séparation de biens manque de nuance et ne fournit aucun point de repère aux époux qui souhaitent modérer conventionnellement une séparation de biens pure et simple. Dans la pratique, cela génère

willen milderen. Dit leidt in de praktijk tot rechtsonzekerheid en onbillijkheden.

Zowel bij het wettelijk stelsel als bij het stelsel van scheiding van goederen, hebben de onvolkomenheden van de wettelijke regeling aanleiding gegeven tot een omvangrijke rechtspraak en een uiteenlopende rechtspraktijk. Er is nood aan een adequaat wettelijk kader om een einde te maken aan de bestaande rechtsonzekerheid.

Bijkomend wordt in het verlengde van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, naar nieuwe evenwichten gezocht tussen de belangen van de langstlevende echtgenoot, de kinderen en de andere familieleden. Hierbij wordt rekening gehouden met de positie van de langstlevende echtgenoot in het primair en secundair huwelijksvermogensrecht enerzijds en de wettelijke en conventionele erfrechtelijke devolutie anderzijds.

Tegen die achtergrond is de voorliggende hervorming van het huwelijksvermogensrecht opgebouwd rond drie hoofddoelstellingen:

- een verfijning van de regels van het wettelijk stelsel;
- een betere wettelijke omkadering van het stelsel van scheiding van goederen en van de bedingen die de echtgenoten daaraan kunnen toevoegen;
- een zoektocht naar nieuwe evenwichten inzake de positie van de langstlevende echtgenoot in het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht.

Voor het overige wordt verwezen naar de omstandige schriftelijke toelichting bij het wetsvoorstel (DOC 54 2848/001, p. 4 – 29).

B. Wetsvoorstel (Sabien Lahaye-Battheu, Carina Van Cauter) tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de koopovereenkomst tussen echtgenoten betreft, DOC 54 2149/001.

Echtgenoten kunnen enkel in specifieke, in de wet beschreven gevallen onderling een koopovereenkomst aangaan. Blijkbaar worden mannen en vrouwen daarbij in twee gevallen verschillend behandeld. Zo is een koop mogelijk wanneer de overdracht die de man doet aan zijn vrouw een wettige oorzaak heeft, terwijl geen koopcontract is toegelaten bij een gelijkaardige overdracht in de andere richting. Hetzelfde geldt wanneer de vrouw aan haar man goederen overdraagt tot betaling van een

de l'insécurité juridique et des injustices.

Dans le régime légal comme dans le régime de la séparation de biens, les lacunes de la réglementation légale ont donné lieu à une jurisprudence abondante et à une pratique juridique disparate. Un cadre légal adéquat est nécessaire pour mettre fin à l'incertitude juridique existante.

En outre, dans le prolongement de la loi du 31 juillet 2017 modifiant le Code civil en ce qui concerne les successions et les libéralités et modifiant diverses autres dispositions en cette matière (*Moniteur belge* du 1er septembre 2017), de nouveaux équilibres ont été recherchés entre les intérêts du conjoint survivant, ceux des enfants et ceux des autres membres de la famille. À cet égard, il est tenu compte de la position du conjoint survivant dans le droit des régimes matrimoniaux primaire et secondaire d'une part et dans la dévolution successorale légale et conventionnelle d'autre part.

Dans ce contexte, la présente réforme du droit des régimes matrimoniaux a été articulée autour de trois objectifs principaux:

- clarification des règles du régime légal;
- un meilleur encadrement légal du régime de la séparation de biens et des clauses que les époux peuvent y ajouter;
- recherche de nouveaux équilibres concernant la position du conjoint survivant dans le droit des régimes matrimoniaux et dans le droit successoral.

Pour le surplus, il est renvoyé aux développements circonstanciés de la proposition de loi (DOC 54 2848/001, p. 4 – 29).

B. Proposition de loi (Sabien Lahaye-Battheu, Carina Van Cauter) modifiant le Code civil en ce qui concerne le contrat de vente entre époux, DOC 2149/1 et 2.

Un contrat de vente ne peut être conclu entre époux que dans des cas spécifiques prévus dans la loi. Il s'avère que, dans deux cas, les hommes et les femmes sont traités différemment. C'est ainsi qu'une vente peut avoir lieu lorsque la cession que le mari fait à sa femme a une cause légitime, alors qu'aucun contrat de vente n'est autorisé lors d'une cession dans l'autre sens. Il en est de même lorsque la femme cède des biens à son mari en paiement d'une somme qu'elle

geldsom die zij hem als huwelijksgoed beloofd heeft, en er geen gemeenschap van goederen is.

Dit wetsvoorstel strekt ertoe deze ongelijke behandeling op te heffen door de bepalingen genderneutraal te maken.

lui aurait promise en dot, et lorsqu'il y a exclusion de communauté.

Cette proposition de loi vise à supprimer cette inégalité de traitement en veillant à la neutralité des dispositions au regard du genre.

III — ALGEMENE BESPREKING

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) herinnert eraan dat zij al bij de bespreking van het wetsvoorstel tot hervorming van het erfrecht kritiek had geuit op het feit dat in het kader van de parlementaire werkzaamheden de tekst over de huwelijksstelsels afzonderlijk wordt besproken. Louter met het oog op de coherentie hadden die nauw met elkaar verbonden aangelegenheden gezamenlijk moeten worden besproken.

Zij betreurt die keuze dus nogmaals, te meer omdat dit wetsvoorstel zich niet beperkt tot de huwelijksstelsels. Het wijzigt het evenwicht aangaande de positie van de langstlevende echtgenoot ten aanzien van de kinderen (meer bepaald de derde pijler van het wetsvoorstel). De evenwichten moeten vandaag dus in hun geheel worden herbekeken en daarbij dient rekening te worden gehouden met de elementen van de wet van 31 juli 2017 op het vlak van het erfrecht.

De beide wetsvoorstellen zullen overigens tegelijkertijd in werking treden in september 2018. Gelet op de vele bepalingen van het Burgerlijk Wetboek die zullen worden gewijzigd, zal deze hervorming ingrijpende veranderingen met zich brengen voor de juristen en de rechtsbeoefenaars. Komt ze dan niet veel te vroeg voor al wie met die diepgaande wetgevingswijziging te maken zal krijgen?

Deze hervorming bevat inderdaad enkele verdienstelijke bepalingen, in die zin dat zij conflicterende pijnpunten wegwerken en verduidelijkingen aanbrengen in de van 1976 daterende wet teneinde de rechtszekerheid te vergroten. De spreker denkt meer bepaald aan het gewijzigd begrip “heling” in de huwelijksstelsels, aan het onderscheid tussen hoedanigheid (*titre*) en vermogenswaarde (*finance*), aan de vergoedingen in geval van ongeschiktheid door ongeval, wat een rechtvaardigere verdeling tussen het gemeenschappelijke en het persoonlijke vermogen van de echtgenoten inhoudt, aan de raming van de gemeenschappelijke beroepsgoederen op het ogenblik van de verdeling alsook aan de toezeggingen die voortaan rechtstreeks in de wet worden verduidelijkt aangaande de vennootschapsaandelen.

In verband met sommige elementen rijzen nochtans vragen. De indieners van het wetsvoorstel passen de regels inzake levensverzekeringen aan, meer bepaald wat kapitaalsopbouw en winstuitkering van die verzekering betreft. Het klopt dat de vroegere bepalingen niet toereikend waren en dat het Grondwettelijk Hof dit trouwens in 2008 onder de aandacht had gebracht. De spreker betreurt, evenals alle gehoorde deskundigen, echter dat bij de pensioenhervorming werd beslist de nodige aanpassingen voor de groepsverzekering

III — DISCUSSION GÉNÉRALE

Mme Laurette Onkelinx (PS) rappelle qu’à l’occasion des discussions concernant la proposition de loi réformant le droit successoral, elle avait déjà critiqué la scission opérée dans le travail parlementaire avec le texte sur les régimes matrimoniaux. Pour une simple question de cohérence, ces matières qui sont étroitement liées, auraient dû donc être analysées conjointement.

Elle regrette donc encore une fois ce choix. D’autant qu’en l’occurrence, cette proposition de loi ne se limite pas aux régimes matrimoniaux. Elle modifie l’équilibre concernant la position du conjoint survivant par rapport aux enfants (c’est précisément le troisième axe de la proposition de loi). Cela veut dire que les équilibres doivent être réévalués aujourd’hui dans leur ensemble en prenant donc en considération les éléments repris par la loi du 31 juillet 2017 sur le droit successoral.

Ces deux propositions de loi entreront d’ailleurs en vigueur en même temps en septembre 2018. Cette réforme va provoquer un chamboulement pour les juristes et les praticiens, vu le nombre de dispositions du Code civil modifiées. N’intervient-elle dès lors pas trop tôt pour toutes ces personnes qui devront faire face à ce chamboulement législatif?

Il est vrai que la réforme propose un certain nombre de dispositions qui ont le mérite de trancher des conflits et d’apporter des précisions à la loi qui datait de 1976 afin d’assurer une meilleure sécurité juridique. L’oratrice pense spécifiquement à la notion du recel dans les régimes matrimoniaux qui a été récrit, à la distinction entre le titre et la finance, aux indemnités en cas d’incapacité accidentelle qui implique une plus juste répartition entre le patrimoine commun et personnel des époux, à l’évaluation de biens professionnels communs au moment du partage, ou encore aux récompenses désormais spécifiées directement dans la loi pour les parts des sociétés.

Cependant, certains éléments posent question. Les auteurs de la proposition réaménagent les règles relatives aux assurances vies et plus spécifiquement le capital/bénéfice de cette assurance. Il est vrai que les dispositions antérieures n’étaient pas satisfaisantes et que ça avait d’ailleurs été épinglé par la Cour constitutionnelle notamment en 2008. Cependant, l’oratrice regrette (et avec l’ensemble des experts auditionnés) le report du sort de l’assurance groupe lors de la réforme sur les pensions. En ne le faisant pas, on réitère une

uit te stellen. Aldus wordt een verschil in behandeling herhaald, dat nochtans door het Grondwettelijk Hof werd aangeklaagd, meer bepaald in zijn arrest van 27 juli 2011. Het is niet ernstig dit vraagstuk sine die uit te stellen. Een hele tijd lang zal het systeem meer dan mank lopen.

De bepalingen komen er in de praktijk op neer dat voortaan moet worden vastgesteld met welke inkomsten van welke echtgenoot de verzekeringspremies betaald zijn. Hoe ziet de minister de bewijslastregeling in dat verband? Hoe kan bovendien het totaalbedrag van alle premies exact worden bepaald?

Wat de deelbewijzen betreft, hebben deskundigen de aandacht gevestigd op mogelijke praktische moeilijkheden. Een boekhoudkundige expertise lijkt immers noodzakelijk te zijn om de fictieve nettoberoepsinkomsten te bepalen die niet in het gemeenschappelijk vermogen zijn opgenomen en die het redelijkerwijze had moeten ontvangen, krachtens de wet. Hoe zal dat worden berekend? Die expertise zal bovendien duur uitvallen.

In een tweede pijler voorziet het wetsvoorstel in “een betere wettelijke omkadering van het stelsel van scheiding van goederen”. In dit verband zullen sommige bepalingen, zoals de preferentiële toewijzing van de gezinswoning aan de langstlevende echtgenoot alsook erfrechtelijke bepalingen, in de toekomst worden toegepast naar analogie met het stelsel van scheiding van goederen.

Tijdens de hoorzittingen werd aangegeven dat de omzetting van die bepalingen naar een stelsel van scheiding van goederen niet evident is. Hoe is een analoge omzetting mogelijk als de samenstelling van een onverdeeld vermogen uit een stelsel van scheiding van goederen niet in de wet wordt vastgelegd? Er bestaat een vermoeden van onverdeeldheid tussen echtgenoten en, anders dan het gemeenschappelijk vermogen dat bij wet is geregeld, wordt het onverdeeld vermogen, zowel actief als passief, vrij door de echtgenoten samengesteld.

Tevens wordt voorgesteld om een stelsel inzake wettelijk deelgenootschap en het mechanisme van rechterlijke billijkheidscorrectie te verankeren in het Burgerlijk Wetboek. De doelstellingen van deze beide bepalingen zijn lovenswaardig, maar brengen een aantal moeilijkheden mee.

De billijkheidsclausule is op het eerste gezicht aanlokkelijk. Het is immers niet onlogisch te voorzien in bepalingen waarmee tussen de gewezen echtgenoten een evenwicht kan worden hersteld. Uit de hoorzittingen is echter duidelijk gebleken dat over die clausule

discrimination pourtant dénoncée par la Cour constitutionnelle notamment dans son arrêt du 27 juillet 2011. Ce n'est pas sérieux de reporter cette question aux calendes grecques. Pendant un certain temps, le système sera plus que boiteux.

Dans la pratique, les dispositions impliquent désormais qu'il soit établi quels revenus de quel époux ont financé les primes d'assurance. Comment le ministre conçoit-il le régime de la preuve à cet égard? Comment en outre reconstituer le montant exact de l'ensemble de toutes les primes?

Pour les parts, des experts ont soulevé la possibilité de difficultés pratiques. En effet, une expertise comptable semble indispensable dès lors qu'il faudra déterminer fictivement les revenus professionnels nets que le patrimoine commun n'a pas reçus et qu'il aurait raisonnablement dû recevoir, selon les termes de la loi. Comment va-t-on chiffrer cela? Cette expertise sera en outre couteuse.

Dans un second axe, la proposition de loi propose un meilleur encadrement des règles du régime de séparation de bien. Dans ce cadre, certaines dispositions vont à l'avenir s'appliquer par analogie au régime de séparation de biens comme l'attribution préférentielle pour le conjoint survivant de l'habitation familiale ainsi que des dispositions en matières successorales.

Lors des auditions, il a été pointé le problème de la transposition de ces dispositions à un régime de séparation de biens. Comment transposer par analogie alors que la composition d'un patrimoine indivis d'un régime de séparation de biens n'est pas déterminée par la loi? Il existe une présomption d'indivision entre époux et, contrairement au patrimoine commun qui est légalement réglementé, le patrimoine indivis est constitué librement tant activement que passivement par les époux.

Aussi, il est proposé d'ancrer dans le Code civil un régime légal de participation aux acquêts et le mécanisme du correctif judiciaire en équité. Les objectifs de ces deux dispositions sont louables, mais posent encore un certain nombre de difficultés.

La clause d'équité est au départ une idée plutôt séduisante. En effet, il n'est pas illogique de prévoir des dispositions qui vont permettre de rétablir un équilibre entre les ex-époux. Cependant, les auditions ont véritablement révélé un véritable malaise par rapport à

zeer veel onbehagen bestaat. Alle sprekers hebben de aandacht gevestigd op praktische moeilijkheden mochten die bepalingen onverkort worden aangenomen, zo onduidelijk zijn ze.

In welk soort van situatie is de toepassing van de billijkheidsclausule denkbaar? Zo kan zich het geval voordoen van een echtgenoot die door te werken een aanzienlijk persoonlijk vermogen heeft kunnen opbouwen, maar daarbij de professionele hulp van de andere echtgenoot heeft gekregen. Ook kan zich de situatie voordoen waarbij een echtgenoot niet kan werken ten gevolge van een ziekte. Is het begrip “onvoorziene omstandigheden” nauwkeurig genoeg om geen praktische moeilijkheden voort te brengen? Wat met het begrip “manifeste onbillijkheid”? Gelet op de subjectieve criteria dreigt er een toevloed aan vorderingen voor de rechtbanken.

Het College van de hoven en rechtbanken wijst in zijn advies op het risico van een proces binnen een proces, met name door de interactie met het pensioen na een scheiding en ook met de verrijking zonder oorzaak.

Welke meerwaarde biedt die billijkheidsclausule trouwens, in vergelijking met de dwingende bepalingen van het primaire stelsel, de verplichting tot hulp of het pensioen na een scheiding, die al aan die doelstelling tegemoetkomen? Boeten we integendeel niet ook in qua rechtszekerheid? Waartoe dient de onderhoudsuitkering na scheiding anders dan de echtgenoot te helpen die door de ontbinding van het huwelijk in een economisch zwakke positie terechtkomt?

Uit een meer technisch oogpunt bepaalt het voorstel dat de echtgenoten hun akkoord moeten geven over het al dan niet opnemen van dat recht op vergoeding in hun huwelijksovereenkomst. Er moet minstens een duidelijk systeem zijn wanneer die informatie niet wordt vermeld.

De spreekster vindt het weliswaar noodzakelijk om ten behoeve van de zwakste echtgenoten in een billijkheidscorrectie en in economische zekerheid te voorzien, maar net als de Raad van State, en gelet op wat eerder is gezegd, betwijfelt ze of die bepaling correct is ingepast in het Belgische rechtssysteem.

De doelstelling is dus lovenswaardig, maar gezien alle vraagtekens, vreest mevrouw Onkelinx dat die doelstelling niet wordt gehaald en dat zelfs een nieuwe rechtsonzekerheid dreigt te ontstaan, die de werklast van de rechtbanken nog zal doen toenemen.

Met de versterking van de informatieplicht van de notaris kan de spreekster het alleen maar eens zijn,

cette clause. Tous ont prédit des difficultés pratiques si elles devaient être adoptées telles quelles tant les dispositions sont imprécises.

Quel genre de situations pourrait-on imaginer où la clause d'équité s'appliquerait? On imagine l'exemple où un époux a pu se constituer un patrimoine personnel conséquent en travaillant, mais a pu compter sur l'aide professionnelle de l'autre époux, ou plutôt, une maladie empêchant un conjoint de travailler. La notion de “circonstances imprévues” est-elle suffisamment précise pour qu'elle ne crée pas de difficultés pratiques? Quid de la notion “d'iniquité manifeste”? On risque d'avoir un afflux de demandes devant les tribunaux vu les critères subjectifs.

Le Collège des Cours et tribunaux dans son avis pointe le risque de procès dans le procès, lié notamment à l'interaction avec la pension après divorce et aussi avec l'enrichissement sans cause.

En outre, quelle est la plus-value de cette clause d'équité comparée aux dispositions impératives du régime primaire et au devoir de secours ou à la pension après divorce qui remplissent déjà cet objectif-là? Au contraire, ne perdons-nous pas en même temps en sécurité juridique? A quoi sert d'autre aujourd'hui une pension alimentaire après divorce que de venir au secours de l'époux qui se trouve dans une situation économiquement faible précisément à la dissolution du mariage?

Enfin, plus techniquement, la proposition prévoit que les époux doivent marquer leur accord “ou non” dans la convention matrimoniale quant à l'insertion de ce droit à indemnisation. Il faudrait à tout le moins avoir un système clair lorsque cette information n'est pas indiquée.

Si l'oratrice partage la nécessité d'offrir une correction en équité et une sécurité économique aux conjoints le plus faibles, tout comme le Conseil d'État et eu égard à tout ce qui vient d'être dit, elle doute que cette disposition s'inscrive correctement dans notre système de droit belge.

L'objectif est donc louable, mais face aux nombreuses questions, Mme Onkelinx craint que cet objectif ne soit pas atteint et crée même au contraire une nouvelle insécurité juridique augmentant par ailleurs la charge de travail des tribunaux.

Concernant l'obligation du notaire renforcée, l'oratrice ne peut que marquer son accord sur le renforcement de

omdat de toekomstige echtgenoten aldus iets beter op de hoogte zullen zijn van de juridische gevolgen van de keuze van huwelijksvermogensstelsel. Het is de taak van de wetgever te zorgen voor een geschikt rechtskader dat de echtgenoten de nodige rechtszekerheid verschaft.

Opnieuw rijzen echter heel wat vragen over de gevolgen van een dergelijke aansprakelijkheid: wat is de verjaringstermijn van de aansprakelijkheid? Bedraagt de termijn 10 jaar te rekenen vanaf de akte of vanaf de schade? Wanneer dit het geval is, wanneer doet de schade zich voor?

Wat de deelname in de aanwinsten betreft, siert het de indieners dat ze de principiële wens koesteren om dit solidairdere systeem in het Burgerlijk Wetboek te verankeren. Dit systeem bevordert de solidariteit tussen echtgenoten en beschermt de economisch zwakste echtgenoot, aangezien bij de ontbinding van het huwelijk een vergoedings- en dus een herschikkingsregeling tussen echtgenoten zal worden toegepast.

Het is de bedoeling dat de echtgenoten duidelijke regels mogen verwachten wanneer ze voor dit type huwelijkscontract kiezen. Ook hier stellen we echter vast dat een aantal zaken zijn aangestipt omtrent de duidelijkheid van bepaalde begrippen, waaronder de wijze van schatting van de goederen waaruit het aanvangsvermogen en het eindvermogen zijn samengesteld, alsook inzake de verjaring en de berekening van de vordering.

Het wetsvoorstel voorziet in een andere schatting van het aanvangsvermogen naargelang het de onroerende goederen en de onroerende zakelijke rechten dan wel de andere goederen betreft. Volgens onder andere de Raad van State wordt dit onderscheid onvoldoende uitgelegd en wordt het dan ook beter gewoon weggelaten. Hoe kan die kritiek worden weerlegd? Het klopt dat dit maar weinig zin heeft, terwijl de wet op het erfrecht net voor een eenmaking heeft gezorgd.

En waarom is er niet voor geopteerd om toe te treden tot de Frans-Duitse overeenkomst van 4 februari 2010 waarin een identiek stelsel van deelname in de aanwinsten voor Frankrijk en Duitsland wordt opgezet? Dat is spijtig, en een gemiste kans om het familie- en vermogensrecht in Europa op één lijn te brengen.

Wat het evenwicht van het erfrecht betreft, wordt voorgesteld om de theorie van de huwelijksvoordelen uit te breiden, dat wil zeggen de mogelijkheid om de partner te bevoordelen via de huwelijksovereenkomst, zonder dat dit bij de successie als een schenking wordt beschouwd.

cette obligation, qui permettra aux futurs époux d'être un peu plus informés des conséquences juridiques du choix du régime matrimonial. Il appartient au législateur d'œuvrer pour un encadrement approprié capable de donner la sécurité juridique aux époux.

Toutefois, à nouveau beaucoup de questions se posent sur les conséquences d'une telle responsabilité: quelle est la durée de la prescription de la responsabilité? Est-elle de 10 ans à partir de l'acte ou à partir du dommage? Si c'est le cas, quand le dommage se produit-il?

En ce qui concerne la participation aux acquêts, il faut saluer d'emblée la volonté de principe d'ancrer ce système plus solidaire dans le Code civil. Il s'agit d'un système qui promeut la solidarité entre époux et protège l'époux le plus faible économiquement dès lors qu'à la dissolution du mariage, un système de récompense et donc de rééquilibrage s'opérera entre époux.

L'objectif est que les époux puissent s'attendre à des règles claires lorsqu'ils optent pour ce type de contrat de mariage. Or, ici aussi encore une fois, on constate qu'un certain nombre d'éléments ont été épinglés sur la clarté de certaines notions notamment sur le mode d'évaluation des biens composant le patrimoine originel et le patrimoine final, la prescription et le calcul de la créance.

La proposition de loi opère une différence d'évaluation du patrimoine originaire selon qu'elle concerne d'une part les immeubles et droits réels immobiliers et d'autre part les autres biens. Le Conseil d'État, notamment, estime qu'il n'y a pas suffisamment d'explication qui justifie cette différence et qu'à défaut elle doit être supprimée. Que peut-on répondre à cette critique? Il est vrai que cela n'a que peu de sens alors même que la loi relative au droit des successions a effectué justement un mouvement d'unification.

Pourquoi en outre, ne pas avoir opté pour adhérer à l'accord franco-allemand du 4 février 2010 organisant un régime de participation aux acquêts identique pour la France et l'Allemagne? C'est dommage, c'est un coup manqué pour unifier le droit familial et patrimonial en Europe.

En ce qui concerne l'équilibre des droits successoraux, il est proposé d'étendre la théorie des avantages matrimoniaux, c'est-à-dire la possibilité d'avantager son conjoint par convention de mariage sans que cela ne soit considéré comme des donations au moment de la succession.

Het is uiteraard normaal dat in deze of gene mechanismen wordt voorzien om, aan de ene kant, de langstlevende echtgenoot en, aan de andere kant, het erfrecht van de kinderen economisch te beschermen. Er is geen sprake van om de langstlevende echtgenoot en de kinderen tegenover elkaar te plaatsen. Er moet voor worden gezorgd dat de respectieve belangen in balans zijn.

Deze uitbreiding doet echter vragen rijzen. Ze gaat immers te ver, als rekening wordt gehouden met de veranderingen die werden doorgevoerd door de hervorming van de erfenissen, waartegen de fractie van de spreekster zich fel heeft verzet. Het is hetzelfde debat als vorig jaar, met zeer verschillende visies op het successierecht.

Het klopt ook dat het recht van de kinderen weliswaar kan worden ingeperkt ten opzichte van de rechten van hun moeder of vader, maar de situatie is uiteraard anders wanneer de langstlevende echtgenoot niet de ouder is van de kinderen-erfgenamen. In die zin kan het wetsvoorstel de mogelijkheid versterken om het grootste deel van het familievermogen toe te wijzen aan de huidige huwelijkspartner ten nadele van de kinderen uit een vorig huwelijk, want dit voorstel kan niet onder de mat vegen wat er is beslist via de bij de wet van 31 juli 2017 ingestelde “evenwichten”.

Anderzijds kan men zich afvragen of een dergelijk onderscheid a priori nog gerechtvaardigd is. Waarom zouden we echtgenoten ervan weerhouden elkaar te begunstigen, zagezegd omdat ze gekozen hebben voor het stelsel van scheiding van goederen? Wat gebeurt er momenteel om “de impact” van die uitbreiding naar het stelsel van scheiding van goederen te kunnen meten en evalueren? Bestaat er een overheersende rechtspraak omtrent de huwelijksvoordelen bij de stelsels van scheiding van goederen? Is bekend welk percentage van de mensen vandaag huwen volgens dat stelsel?

Ter afsluiting herhaalt de spreekster dat de talrijke verduidelijkingen die dit wetsvoorstel meebrengt, als ook de goede initiatieven die worden voorgesteld, haar positief stemmen; niettemin zijn de meeste daarvan nog voor verbetering vatbaar. De verschillende actoren in het veld blijven met te veel praktische vragen zitten. Die vragen dreigen de rechtszekerheid aan te tasten, terwijl nu net het aspect verduidelijking door de indieners werd aangevoerd als één van de hoofddoelstellingen van het wetsvoorstel. Bovendien lijkt er nog steeds geen sprake te zijn van het evenwicht dat in uitzicht werd gesteld door de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake.

Il est évidemment normal que des mécanismes dans un sens comme dans un autre soient mis en place pour protéger économiquement d’une part le conjoint survivant et d’autre part les droits successoraux des enfants. Il n’est pas question d’opposer le conjoint survivant aux enfants. Il faut veiller à ce que les intérêts de chacun puissent s’équilibrer.

Cependant, cette extension pose question. Elle va trop loin, si on tient compte des changements qui ont eu lieu avec la réforme des successions et sur lesquels le groupe de l’oratrice s’était vivement opposé. On se retrouve dans le même débat que l’année passée avec des visions très différentes du droit des successions.

Il est vrai également que, si le droit des enfants peut être restreint par rapport aux droits de leur mère ou père, la situation où le conjoint survivant ne serait pas le parent des enfants héritiers est évidemment différente. En ce sens, la proposition de loi peut aggraver la possibilité d’attribuer au conjoint de dernière union une part prépondérante du patrimoine familial au détriment des enfants d’une union précédente, car cette proposition ne peut pas occulter ce qui a été décidé au travers des “équilibres” créés par la loi du 31 juillet 2017.

D’un autre côté, a priori, est-ce que cette distinction se justifie encore? Pourquoi empêcherions-nous des époux de s’avantager sous prétexte qu’ils ont choisi le régime de séparation de biens? Que fait-on actuellement pour pouvoir mesurer et évaluer “l’impact” de cet élargissement au régime de séparation de biens? Y a-t-il une jurisprudence majoritaire qui a consacré les avantages matrimoniaux aux régimes de séparations? Connait-on aujourd’hui le pourcentage de personnes qui se marient sous ce régime?

L’oratrice conclut en répétant qu’elle a un sentiment positif par rapport à toute une série de bons éclairages qui sont apportés par la proposition de loi, et aux bonnes initiatives proposées; cependant, celles-ci ne sont pas, pour la plupart, abouties. Trop de questions pratiques sont posées aujourd’hui par les différents acteurs de terrain. Ces questions risquent d’appauvrir la sécurité juridique alors même que la clarification a été affichée comme un des buts principaux de la proposition de loi par les auteurs. En outre, un équilibre – mis en perspective avec la loi du 31 juillet 2017 modifiant le Code civil en ce qui concerne les successions et les libéralités et modifiant diverses autres dispositions en cette matière – ne semble toujours pas atteint.

De heer Christian Brotcorne (cdH) wijst erop dat de in deze tekst voorgestelde opties voortkomen uit twee verschillende en culturen en benaderingen: eenieders belangen moeten worden afgewogen en er moet worden gestreefd naar een evenwicht tussen een levenspartner – de langstlevende echtgenoot – en het belang van de kinderen. Daarin schuilt de moeilijkheid van de tekst en wat dat betreft maakt de spreker voorbehoud bij sommige van de voorgestelde bepalingen. Hij erkent evenwel dat het wetsvoorstel een hele reeks verbeteringen inhoudt, zoals het feit dat het stelsel van de scheiding van goederen wordt aangevuld met een beding van deelname in de aanwinsten, waarmee wordt ingespeeld op de gangbare praktijk.

De heer Brotcorne is voorts van mening dat men tot een beter resultaat was gekomen indien men deze hervorming vóór die van het erfrecht had onderzocht. Hij stelt in elk geval vast dat dit wetsvoorstel spoort met de geest van de hervorming van het erfrecht – ten voordele van de langstlevende echtgenoot.

Wat het versterken van de rechten van de langstlevende echtgenoot betreft, geeft de spreker aan geen enkel probleem te hebben met bepaalde aspecten, zoals het afschaffen van de samenloop met de bloedverwanten in opgaande lijn of met de broers en zussen indien de echtgenoten gehuwd zijn volgens het stelsel van de scheiding van goederen en de overledene geen kind heeft, of nog het feit dat de preferentiële toewijzing van de gezinswoning, de huisraad en de beroepsgoederen wordt overgeheveld naar het algemeen deel van het huwelijksvermogensrecht, zodat zij voortaan van toepassing zijn op alle echtgenoten, ongeacht het huwelijksvermogensstelsel.

De spreker heeft echter echt een probleem met de uitbreiding van de theorie van de huwelijksvoordelen tot het stelsel van de scheiding van goederen. Sommige experts vinden dat dit stelsel volledig uit ons Burgerlijk Wetboek had moeten worden verwijderd. In 1804 moest er ongetwijfeld een evenwicht worden gevonden tussen de overlevende echtgenoot, die toen heel weinig belang had, en de kinderen. De adviezen van de experts lopen sterk uiteen tussen degenen die menen dat de laatste partner meer achting moet krijgen dan de kinderen bij de beoordeling van de verdeling van het vermogen, en degenen die vinden dat het evenwicht wordt verbroken ten nadele van de kinderen.

Dat is meer bepaald het standpunt van de hoogleeraren Taymans en Van Gysel. De indieners van het wetsvoorstel hebben dus een maatschappelijke keuze gemaakt.

M. Christian Brotcorne (cdH) indique que les options proposées par ce texte de loi relèvent de deux cultures et approches différentes: il faut faire un choix entre les intérêts des uns et des autres et essayer de trouver un équilibre entre un partenaire de vie – le conjoint survivant – et l'intérêt des enfants. C'est là toute la difficulté du texte; et c'est à ce niveau que l'orateur a des réserves par rapport à certaines dispositions proposées. Il reconnaît cependant que la proposition de loi apporte toute une série d'améliorations, notamment le fait que le régime de séparation de biens est complété par une clause de participation aux acquêts, ce qui rencontre la pratique déjà appliquée sur le terrain.

Par ailleurs, M. Brotcorne est d'avis qu'on aurait fait un meilleur travail si on avait examiné cette réforme avant celle du droit successoral. Il constate en tout cas que la tendance prise dans le cadre de la réforme du droit des successions – en faveur au conjoint survivant – se retrouve dans la présente proposition de loi.

Concernant le renforcement des droits du conjoint survivant, l'intervenant n'a aucun problème avec certains éléments tels que: la suppression du concours avec les ascendants ou frères et sœurs si les époux sont mariés en régime de séparation de biens et qu'il n'y a pas d'enfant du défunt; l'attribution préférentielle du logement familial, des meubles et des biens professionnels qui est transférée vers la partie générale du droit des régimes matrimoniaux de sorte qu'elle s'applique à tous les époux quel que soit le régime matrimonial.

Cependant, l'orateur a un vrai problème avec l'extension de la théorie des avantages matrimoniaux au régime de séparation de biens. Certains experts sont d'avis que ce système aurait carrément dû être supprimé de notre Code civil. En 1804, il y avait sans doute un équilibre à trouver entre le conjoint survivant, qui avait très peu d'importance à l'époque, et les enfants. Les avis des experts sont tranchés entre ceux qui pensent que le dernier compagnon doit avoir davantage d'égards que les enfants dans l'appréciation du partage du patrimoine et ceux qui considèrent que l'équilibre est rompu en défaveur des enfants.

C'est notamment le point de vue des professeurs Taymans et Van Gysel. C'est donc un choix sociétal qu'ont fait les auteurs de la proposition de loi.

Men zal daarom een wijze moeten vinden om de kinderen te beschermen, en niet langer de overlevende echtgenoot. Die zal in het kader van een gemeenschapsstelsel het hele gemeenschappelijke vermogen ontvangen, en zal in een stelsel van scheiding van goederen recht hebben op de huwelijksvoordelen, wat de successie zal beïnvloeden en het evenwicht zal verbreken.

AVOCATS.BE heeft ook aangegeven dat het wetsvoorstel de mogelijkheid biedt de overlevende echtgenoot een overwegend aandeel in het gezinsvermogen toe te kennen ten koste van de kinderen, meer bepaald die uit een eerder huwelijk.

Het feit om bovendien te werken naar analogie van het gemeenschapsstelsel, dreigt beoordelings- en interpretatiemoeilijkheden met zich te brengen. In het gemeenschapsstelsel wordt het vermogen immers objectief en evenwichtig samengesteld, terwijl het vermogen bij scheiding van goederen vrij en op vrijwillige basis wordt samengesteld. Hoe gaat men bewijzen welke goederen als onverdeeld moeten worden beschouwd? Hoe gaat men rust brengen in plaats van conflicten te creëren?

De tweede belangrijke nieuwigheid van het wetsvoorstel betreft de rechterlijke billijkheidscorrectie. De idee is gerechtvaardigd en opportuun, maar hoe zal ze in de praktijk gestalte krijgen? Bedoeling is te voorzien in een vorm van verrekening van de aanwinsten als één van de echtgenoten tijdens het huwelijk een vermogen heeft kunnen verwerven dat strikt van hem of haar is gebleven, terwijl de andere echtgenoot anders dan financieel heeft bijgedragen. Men moet dus vanaf de huwelijksvereenkomst voorzien in een solidariteitsregeling die in geval van ontbinding van het huwelijk via een gerechtelijke beslissing haar beslag krijgt. Tot nu toe maakte de alimentatie na de echtscheiding, of zelfs de theorie van de verrijking zonder oorzaak, het mogelijk een en ander in evenwicht te brengen. Hoe gaat men de gerechtelijke correctie concreet in de dagelijkse realiteit toepassen? De notaris zal beroepsmatig verplicht zijn de aandacht van de toekomstige echtgenoten te vestigen op de gevolgen van hun keuze om dat recht op een billijkheidscorrectie al dan niet op te nemen. Wat zullen de gevolgen zijn van het ontbreken van een dergelijk beding in de huwelijksvereenkomst? Zou de verantwoordelijkheid van de notaris in het gedrang kunnen komen als die van die mogelijkheid geen melding heeft gemaakt?

Bovendien is die billijkheidscorrectie maar mogelijk bij een echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting. Waarom daar niet in voorzien in het kader van de echtscheiding door onderlinge toestemming, als de echtgenoten het beding in hun huwelijksvereenkomst hebben opgenomen? Zal men daar via een

Il va donc falloir trouver une manière de protéger les enfants, et non plus le conjoint survivant. Ce dernier va recueillir la totalité du patrimoine commun dans le cadre d'un régime de communauté; et, dans un régime de séparation de biens, il aura droit aux avantages matrimoniaux, ce qui va affecter la succession et rompre l'équilibre.

AVOCATS.be a aussi indiqué que la proposition permet d'attribuer au conjoint survivant une part prépondérante dans le patrimoine familial au détriment des enfants, en particulier ceux issus d'une union précédente.

En outre, le fait de fonctionner par analogie au régime de communautés risque d'entraîner des difficultés d'appréciation et d'interprétation. En effet, dans le régime de communauté, le patrimoine est composé de façon objective et équilibrée; alors que dans la séparation de biens, le patrimoine sera composé de manière libre et volontaire. Comment va-t-on prouver ce qui devra être considéré comme indivis? Comment avoir des situations apaisées plutôt que des situations conflictuelles?

La deuxième grande nouveauté de la proposition de loi concerne la correction judiciaire en équité. L'idée est justifiée et opportune, cependant, comment va-t-elle se concrétiser en pratique? L'objectif est de prévoir une forme de participation aux acquêts si un des conjoints a pu se constituer pendant le mariage un patrimoine qui lui est resté strictement personnel alors que l'autre époux a contribué d'une autre manière que financière. Il faut donc prévoir dès le contrat de mariage un régime de solidarité à décider judiciairement en cas de dissolution du mariage. Jusqu'ici, la pension alimentaire après divorce, voire la théorie de l'enrichissement sans cause, permettait d'équilibrer un peu les choses. Comment la correction judiciaire va-t-elle être concrètement appliquée dans la réalité quotidienne? Le notaire va avoir l'obligation professionnelle d'attirer l'attention des futurs époux sur les conséquences de leur choix d'insérer ou non ce droit de correction en équité. Quelles seront les conséquences de l'absence d'une telle clause dans le contrat de mariage? La responsabilité du notaire pourrait-elle être mise en cause si ce dernier n'a pas mentionné cette possibilité?

En outre, cette correction en équité n'est possible qu'à l'occasion d'un divorce pour désunion irrémédiable. Pourquoi ne pas l'envisager dans le cadre du divorce par consentement mutuel si les époux ont prévu ce correctif dans leur contrat de mariage? Pourra-t-on y renoncer à l'occasion des conventions de divorce et si

echtscheidingsovereenkomst van af kunnen zien en, zo ja, zal men dat duidelijk en nauwkeurig moeten formuleren in een artikel of een element van de overeenkomst tot echtscheiding door onderlinge toestemming?

Wat bedoelt men met “manifeste onbillijkheid”? Er bestaat een groot risico op uiteenlopende beoordelingen en geschillen over de strekking van die term.

Wat wordt voorts bedoeld met “op voorwaarde dat de omstandigheden sedert het sluiten van de huwelijks-overeenkomst van scheiding van goederen onvoorzien en ongunstig gewijzigd zijn”? Hoe gaat men die omstandigheden concreet invullen?

De heer Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) onderstreept het nut van de hoorzittingen die geholpen hebben bij het doorgronden van de complexe aangelegenheid die geregeld wordt door het wetsvoorstel.

De spreker meent dat de beoogde hervorming algemeen gezien positief is. Wel sluit hij zich aan bij de opmerkingen en kritiek die door de vorige sprekers naar voren werden gebracht.

Daarnaast staat de heer Van Hecke eveneens stil bij de beperking tot de individuele levensverzekeringen. In navolging van mevrouw Onkelinx wijst de spreker op de arresten van het Grondwettelijk Hof die opgenomen zijn in het advies van de Raad van State (DOC 54 2848/002, randnummer 9, blz. 9). De Raad van State meent dat het voorstel een discriminatie bestendigt die door het Grondwettelijk Hof reeds werd veroordeeld in minstens twee arresten. Hoe verantwoorden de indieners dit? Of voorzien zijn amendementen om dit recht te zetten?

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) herhaalt de motieven die ten grondslag liggen aan het voorliggende wetsvoorstel (zie dienaangaande de inleidende uiteenzetting): het wetsvoorstel wil het bestaande huwelijksvermogensrecht bij de tijd brengen en een aantal onvolkomenheden, onbillijkheden en lacunes wegwerken.

Zij wijst in het bijzonder op twee bepalingen die gemeen zullen zijn aan de twee huwelijksvermogensstelsels (het wettelijk stelsel, enerzijds, en de stelsels van gemeenschap, anderzijds).

Het gaat in de eerste plaats om de artikelen over de preferentiële toewijzing van de gezinswoning (die komen nu uitsluitend voor in de artikelen over de verdeling in het wettelijk stelsel).

oui, faudra-t-il le faire de manière claire et précise dans un article ou un élément de la convention de divorce par consentement mutuel?

Que veut-on dire par une “iniquité manifeste”? Il y a un grand risque d’appréciation divergentes et de litiges concernant la portée de ce terme.

Par ailleurs, qu’entend-on par les “circonstances qui se sont modifiées défavorablement et manière imprévue depuis la conclusion de la convention”? Comment va-t-on concrétiser ces circonstances?

M. Stefaan Van Hecke (Ecolo-Groen) souligne l’utilité des auditions, qui ont permis d’examiner en profondeur la problématique complexe réglée par la proposition de loi à l’examen.

L’intervenant estime que la réforme visée est globalement positive. Il souscrit toutefois aux remarques et critiques mises en avant par les intervenants précédents.

M. Van Hecke s’interroge par ailleurs également à propos de la limitation aux assurances-vie individuelles. Comme Mme Onkelinx, il fait référence aux arrêts de la Cour constitutionnelle repris dans l’avis du Conseil d’État (DOC 54 2848/002, n° 9, p. 9). Le Conseil d’État estime que la proposition réitère une discrimination déjà condamnée par la Cour constitutionnelle dans au moins deux arrêts. Comment les auteurs justifient-ils cela? Prévoient-ils des amendements afin de remédier à cette discrimination?

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) réexpose les éléments qui sont à l’origine de la proposition de loi à l’examen (voir à ce sujet l’exposé introductif): la proposition a pour objectif de remettre le droit des régimes patrimoniaux au goût du jour et d’éliminer un certain nombre d’imperfections, d’injustices et de lacunes.

Elle évoque en particulier deux dispositions qui seront communes aux deux régimes matrimoniaux (le régime légal, d’une part, et les régimes de communauté de biens, d’autre part).

Il s’agit premièrement des articles sur l’attribution par préférence du logement familial (dont il était jusqu’ici uniquement question dans la partie consacrée au partage dans le cadre du régime légal).

Ten tweede wordt de toepassing van de theorie van de huwelijksvoordelen in stelsels van scheiding van goederen wettelijk verankerd.

Voorts herhaalt zij de krachtlijnen van de beoogde aanpassingen aan het wettelijke stelsel. Zij beantwoordt ook de opmerkingen en vragen van de voorgaande sprekers met betrekking tot de volgende punten.

Met betrekking tot de beperking tot individuele levensverzekeringen

De spreekster herhaalt dat een nieuw huwelijksvermogensrechtelijk statuut omtrent groepsverzekeringen, en meer algemeen de tweede pijlerpensioenen, in het ruimer kader van de pensioenhervorming moet worden besproken. De in dit wetgevend initiatief voorgestelde regeling is dus niet van toepassing op de ganse tweede pijlerpensioenen.

Mevrouw Van Cauter merkt overigens op dat er nog moet worden bepaald in welke mate de verdeling van eerstelijderpensioenen moet worden doorgevoerd. Indien er geen aanpassing wordt doorgevoerd, zouden er ongewenste effecten kunnen zijn, onder meer wanneer men de situatie vergelijkt van de (ex-)echtgenoot van een persoon die een hoog pijlerpensioen genieten met die van de (ex-)echtgenoot van een persoon die een laag eerstelijderpensioen geniet, maar wel een hoog aanvullend pensioen heeft dankzij een groepsverzekering. Indien men niets wijzigt, dan komt het bedrag van het eerstelijderpensioen volledig toe aan de gepensioneerde, in het tweede geval wordt een verdeling doorgevoerd. Wat kan verantwoorden dat de ex-partner in het eerste geval met lege handen achterblijft terwijl in het tweede geval een deel toekomt aan die ex? De partij van de spreekster is er voorstander van om ook in het eerste geval een verdeling door te voeren.

Wat betreft de ongrondwettigheid waarop de heer Van Hecke gewezen heeft: het wetsvoorstel wijzigt niets aan de bestaande regeling. Ten gevolge daarvan verandert er eigenlijk niets ten opzichte van vandaag.

Met betrekking tot de inschrijving van een facultatieve billijkheidscontrole

Mevrouw Van Cauter stipt vooreerst aan dat deze controle de benadeelde echtgenoot, in geval van manifeste onbillijkheid en op voorwaarde dat een aantal volwaarden is voldaan, een vergoeding kan vorderen. Zij erkent dat de concrete toepassing van deze regeling rechterlijke interpretatie vergt. Het komt aan de rechter toe om dit *in concreto* in te vullen.

Deuxièmement, un ancrage légal est donné à l'application de la théorie des avantages matrimoniaux dans les régimes de séparation de biens.

Elle réexpose par ailleurs les lignes de force des modifications prévues au régime légal. Elle répond également aux observations et aux questions des intervenants précédents concernant les points suivants.

Concernant la limitation aux assurances-vie individuelles

L'intervenante répète qu'un nouveau statut matrimonial concernant les assurances-groupe, et de manière plus générale les pensions du deuxième pilier, doit être examiné dans le cadre plus large de la réforme des pensions. Le régime proposé dans l'initiative législative à l'examen est donc inapplicable à l'ensemble des pensions du deuxième pilier.

Par ailleurs, Mme Van Cauter fait observer qu'il convient encore de déterminer dans quelle mesure le partage des pensions du premier pilier doit être réalisé. Si aucune modification n'est apportée, cela pourrait avoir des effets indésirables, notamment si l'on compare la situation de l'(ex-) conjoint d'une personne bénéficiant d'une pension élevée du premier pilier avec celle de l'(ex-) conjoint d'une personne qui touche une pension basse du premier pilier, mais qui bénéficie d'une pension complémentaire élevée grâce à une assurance-groupe. Si l'on ne modifie rien, le montant de la pension du premier pilier revient entièrement au pensionné dans le premier cas, alors que dans le deuxième cas, un partage est effectué. Qu'est-ce qui peut justifier que, dans le premier cas, l'ex-partenaire se retrouve les mains vides, alors que dans le deuxième cas, une partie revient à cet ex-partenaire? Le groupe de l'intervenante est favorable à ce qu'un partage soit également effectué dans le premier cas.

En ce qui concerne l'inconstitutionnalité soulignée par M. Van Hecke, la proposition de loi ne change rien à la réglementation actuelle. En conséquence, rien ne change en fait par rapport à la situation actuelle.

Concernant l'introduction d'un contrôle d'équité facultatif

Mme Van Cauter précise tout d'abord que sur la base de ce contrôle, l'époux lésé peut, en cas d'iniquité manifeste et si certaines conditions sont remplies, demander une indemnisation. Elle reconnaît que l'application concrète de cette réglementation requiert une interprétation judiciaire. Il appartient au juge d'en définir les modalités concrètes.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) onderschrijft het betoog van de voorgaande spreekster. Zij beklemtoont daarbij in het bijzonder dat het systeem van de facultatieve rechterlijke billijkheidscontrole en de regels aangaande het beding van verrekening van aanwinsten zullen toelaten het stelsel van de scheiding van goederen te milderen. De notaris heeft daarbij een doorgedreven informatieplicht. De spreekster bevestigt ook het standpunt van mevrouw Van Cauter in verband met de concretisering van de billijkheidscontrole. De rechter speelt hierbij een hoofdrol. Het concept zal geleidelijk aan jurisprudentieel op punt worden gesteld, net zoals dat gebeurd is voor de toepassing van de wettelijke bepalingen in verband met onderhoudsgelden: de wet bevat een aantal eerder algemene richtlijnen die door de rechtspraak concreet werden aangepast en verfijnd.

De vertegenwoordiger van de minister van Justitie, bevestigt het standpunt van mevrouw Van Cauter aangaande de keuze om in het voorliggende wetsvoorstel uitsluitend een regeling te treffen voor de individuele levensverzekeringen. De spreker erkent dat het Grondwettelijk Hof heeft vastgesteld dat de bestaande regeling voor de groepsverzekeringen een ongrondwettigheid bevat voor wat betreft de vereffening-verdeling.

Of deze ongrondwettigheid zal worden opgelost in het kader van het huwelijksvermogensrecht of in het kader van de pensioenhervorming, is een pure beleidskeuze. Men heeft ervoor gekozen om dit te doen in het kader van de pensioenhervorming. Groepsverzekeringen maken deel uit van de groep tweedepijlerpensioenen en de hervorming ervan kan niet los worden gezien van de hervorming van de regels die gelden voor de eerstelijnerpensioenen. Zou men de groepsverzekeringen uit dit pakket halen, om ze aan een specifieke regeling te onderwerpen in het kader van de hervorming van huwelijksvermogensrecht, dan dreigt trouwens een nog grotere discriminatie te ontstaan. Voor deze aparte benadering bestaat volgens de regering geen objectieve verantwoording.

De spreker voegt daar nog aan toe dat de individuele verzekeringen uitsluitend worden geregeld door de Verzekeringwet. Dat is niet het geval voor de groepsverzekeringen die trouwens onderworpen zijn aan een zeer complexe regeling waarvan sommige aspecten het civielrechtelijke luik (dat geregeld wordt door het voorliggende wetsontwerp) overstijgen. Daarom is het beter om deze nieuwe regeling niet op te nemen in het voorliggende wetsvoorstel.

Mevrouw Hélène Casman, professor emeritus aan de VUB-ULB, komt terug op de kwestie van de individuele levensverzekeringen en op die van de betaling van de premies die in grote mate bepaalt in hoeverre

Mme Sonja Becq (CD&V) souscrit à l'argumentation de l'intervenante précédente. À cet égard, elle souligne en particulier que le système de contrôle judiciaire d'équité facultatif et les règles relatives à la clause de participation aux acquêts permettront d'adoucir le régime de la séparation de biens. Le notaire a, dans ce cadre, une obligation d'information très stricte. L'intervenante confirme également le point de vue de Mme Van Cauter concernant les modalités concrètes du contrôle d'équité. Le juge joue un rôle essentiel à cet égard. Le concept sera progressivement mis au point au niveau de la jurisprudence, comme ce fut le cas pour l'application des dispositions légales en matière de pensions alimentaires: la loi contient un certain nombre de directives plutôt générales qui ont été adaptées et affinées concrètement par la jurisprudence.

Le représentant du ministre de la Justice, confirme qu'il a été choisi de limiter le champ d'application de la proposition de loi à l'examen aux assurances-vie individuelles, ainsi que l'a souligné Mme Van Cauter. L'orateur reconnaît que la Cour constitutionnelle a constaté que la réglementation actuelle en matière d'assurances de groupe comporte une inconstitutionnalité en ce qui concerne la liquidation-partage.

Choisir de remédier à cette inconstitutionnalité dans le cadre du droit des régimes matrimoniaux ou dans celui de la réforme des pensions est un choix purement politique. C'est la seconde option qui a été retenue. Les assurances de groupe font partie des pensions du deuxième pilier. Leur réforme ne peut pas être dissociée de celle des règles applicables aux pensions du premier pilier. Extraire les assurances de groupe de cet ensemble pour les soumettre à une réglementation spécifique dans le cadre de la réforme du droit des régimes matrimoniaux pourrait d'ailleurs générer une discrimination encore plus importante. Le gouvernement estime que cette approche dissociée ne se justifie pas objectivement.

L'orateur précise ensuite que les assurances individuelles relèvent exclusivement de la loi sur les assurances. Ce n'est pas le cas des assurances de groupe, qui sont du reste soumises à une réglementation très complexe dont certains aspects vont au-delà du volet civil (qui est réglé par la proposition de loi à l'examen). Il est dès lors préférable de ne pas inscrire cette nouvelle réglementation dans la proposition de loi à l'examen.

Mme Hélène Casman, professeur émérite aux Universités libres de Bruxelles (VUB-ULB), revient sur la question des assurances-vie individuelles et le paiement des primes qui détermine en grande partie

de verzekeringsprestatie terechtkomt in het eigen dan wel in het gemeenschappelijk vermogen, alsmede op de bewijsvraagstukken. In alle gemeenschapsstelsels geldt een vermoeden van gemeenschap: alles wat tijdens het huwelijk wordt betaald, wordt geacht met gemeenschappelijke middelen te zijn betaald. Het komt de echtgenoot die er zich op beroept dat de betaling met eigen middelen heeft plaatsgevonden, toe daarvan het bewijs te leveren.

De omzetting van de gemeenschapsregels naar de scheiding van goederen, beoogt voor de toewijzing bij voorrang, alleen de onverdeelde goederen. Mevrouw Onkelinx heeft erop gewezen dat er geen omschrijving bestaat van de samenstelling van het onverdeelde vermogen. Gaat het om roerende goederen, dan geldt een vermoeden van onverdeeltheid. Voor de onroerende goederen zal de onverdeelde eigendom noodzakelijkerwijs worden vastgesteld aan de hand van een titel. Er zal dus moeten worden bepaald of er een onverdeeld goed is, en vervolgens of dat onverdeelde goed deel uitmaakt van de goederencategorie bepaald bij de artikelen 1389/1 en 2 van het Burgerlijk Wetboek; in dat geval zal de echtgenoot die de toewijzing bij voorrang wil verkrijgen kunnen inroepen dat hij er meer dan zijn echtgenoot belang bij heeft die toewijzing te verkrijgen.

Inzake de verrekening van aanwinsten wenst men in de wet alle bepalingen ter zake op te nemen, zoals een dergelijke verrekening is vastgelegd in het Frans-Duitse verdrag. Dat is echter slechts een model; het staat de partijen nog steeds vrij de bedingen die zij niet passend achten te wijzigen. Die bepalingen zijn niet dwingend.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) geeft aan dat de bewijslast almaar zwaarder zal uitvallen voor wie wil bewijzen dat een goed niet tot de onverdeeltheid behoort.

Hoe zullen overigens, zodra de echtgenoten vinden dat zij geen billijkheidsbeding willen, de andere bestaande regels om een onderlinge billijkheid tussen echtgenoten in te stellen alsnog blijven gelden? Zal de weigering om een billijkheidsbeding in te stellen niet het vermoeden wekken dat de billijkheidsregelingen worden geweigerd?

Mevrouw Hélène Casman verwijst naar artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek, dat bepaalt dat eerst het huwelijksvermogensstelsel moet worden vereffend om de behoefte te kennen van de echtgenoot-eiser die na de echtscheiding een uitkering wil verkrijgen. De billijkheidscorrectie maakt deel uit van de vereffening van het stelsel. Er moet rekening mee worden gehouden dat de doelstellingen van de regeling inzake de uitkering tot onderhoud en inzake de billijkheidscorrectie

dans quelle mesure la prestation d'assurance revient au patrimoine propre ou au patrimoine commun, ainsi que les questions de preuve. Dans tout régime de communauté, il y a une présomption de communauté: tout ce qui est payé pendant le mariage est supposé être payé au moyen de fonds communs. C'est à l'époux qui invoque que le paiement s'est fait avec des fonds propres à en rapporter la preuve.

La transposition des règles communautaires à la séparation de biens vise, pour l'attribution préférentielle, uniquement les biens indivis. Mme Onkelinx a soulevé le fait qu'il n'existe pas de définition de la composition du patrimoine indivis. S'il s'agit de biens meubles, il y a une présomption d'indivision. Pour les biens immeubles, la propriété indivise sera forcément établie par un titre. Il faudra donc d'une part déterminer s'il y a un bien indivis, ensuite si ce bien indivis fait partie de la catégorie des biens déterminés aux articles 1389/1 et 2 du Code civil, et, dans ce cas, l'époux qui veut obtenir l'attribution préférentielle pourra invoquer qu'il a un intérêt plus grand que son conjoint à obtenir cette attribution.

Concernant la participation aux acquêts, on a voulu reprendre dans la loi toutes les dispositions de cette participation telle que prévue par le traité franco-allemand. Ce n'est cependant qu'un modèle, il reste loisible aux parties de modifier les clauses qu'elles considèrent comme non appropriées. Ces dispositions ne sont pas impératives.

Mme Laurette Onkelinx (PS) indique que la charge de la preuve va être de plus en plus lourde pour celui qui veut prouver qu'un bien n'est pas dans l'indivision.

Par ailleurs, à partir du moment où les époux estiment qu'ils ne veulent pas de clause d'équité, comment les autres règles existantes pour introduire une équité entre époux vont-elles continuer à jouer? Le refus de la clause d'équité ne donnera-t-il pas lieu à une présomption de refus des mécanismes d'équité?

Mme Hélène Casman fait référence à l'article 301 du Code civil qui prévoit qu'on doit d'abord liquider le régime matrimonial pour connaître la situation de besoin de l'époux demandeur qui désire obtenir une pension après divorce, et la correction en équité fait partie de la liquidation du régime. Il faut tenir compte du fait que la pension alimentaire et la correction en équité visent des objectifs différents. La pension vise à accorder un revenu pour la période postérieure au divorce; alors que

aanmerkelijk verschillen: de uitkering voorziet in een inkomen voor de periode na de echtscheiding, terwijl de billijkheidscorrectie zorgt voor een compensatie voor tijdens het huwelijk geleverde inspanningen.

Indien de echtgenoten het billijkheidsbeding hebben verworpen, zal het zaak zijn om na te gaan waarom ze die beslissing hebben genomen. Het is dus belangrijk om in zeer uitdrukkelijke en gedetailleerde bedingen te voorzien, net om aan te tonen dat de notaris heeft uitgelegd welke gevolgen de door de echtgenoten genomen beslissing heeft, en dat de echtgenoten die gevolgen hebben begrepen en aanvaard. Dat zal een element vormen om te oordelen of men het al dan niet nog over verrijking zonder oorzaak kan hebben. Hiervoor geldt niet een enig en steeds identiek schema.

Waarom is de billijkheidscorrectie enkel mogelijk bij een echtscheiding door onherstelbare ontwrichting van het huwelijk? In geval van echtscheiding door onderlinge toestemming, zijn de echtgenoten voor de regeling van hun wederzijdse rechten noch door wettelijke bepalingen, noch door hun huwelijkscontract gebonden zijn. Niets kan worden geëist. Alles moet op een akkoord stoelen. De mogelijkheid van een verhaal op de rechter zou in deze hypothese dus geen enkele zin hebben.

Voorts gaat de spreekster in op de verantwoording van de gelijkstelling van het begrip “huwelijksvoordelen” in een stelsel van scheiding van goederen. In dat verband herinnert zij eraan dat een huwelijksvoordeel een voordeel is dat voortvloeit uit de toepassing van het huwelijksvermogensstelsel zoals de echtgenoten dat hebben gewenst. Het verschilt van andere voordelen die de echtgenoten mekaar kunnen toekennen door schenking of bij uiterste wilsbeschikking. Het feit dat wordt geopteerd voor een gemeenschap van goederen waarin inkomsten worden opgenomen die ongelijk kunnen zijn, verleent een huwelijksvoordeel. Het gaat echter niet om een schenking. Het gegeven dat in een stelsel van scheiding van goederen dit begrip “huwelijksvoordeel” wordt overgebracht, heeft volgende betekenis. Indien de echtgenoten aan hun stelsel van scheiding van goederen bedingen toevoegen om hun aanwinsten onderling te verdelen of te verrekenen, wordt het voordeel dat hieruit voor een van hen ontstaat niet als een schenking beschouwd maar wel als een uit het stelsel voortvloeiend huwelijksvoordeel. Al deze voordelen, ongeacht of ze uit een gemeenschap of uit een beding dat aan een scheiding van goederen is toegevoegd ontstaan, moeten aan dezelfde regels onderworpen worden, en men moet ze dus dezelfde kwalificatie toekennen. Een belangrijk deel van de rechtspraak en van de rechtsleer gaat thans al in die richting.

la correction en équité vise une compensation pour des efforts qui ont été fournis pendant le mariage.

Si les époux ont rejeté la clause d'équité, il s'agira de vérifier pourquoi ils ont pris cette décision. Il est donc important de prévoir des clauses très explicites et détaillées pour montrer justement que le notaire a expliqué et que les époux ont compris et acceptent les conséquences de la décision qu'ils prennent. Ce sera un élément pour juger si on peut encore parler ou non d'un enrichissement sans cause. Il n'y a pas à cet égard de schéma unique et toujours identique à suivre.

Pourquoi la correction en équité n'est-elle possible qu'en cas de divorce pour cause de désunion irrémédiable? En cas de divorce par consentement mutuel, les époux ne sont tenus ni par les dispositions légales, ni par leur contrat de mariage pour régler leurs droits respectifs. Rien ne peut être exigé. Tout doit reposer sur un accord. La possibilité d'un recours au juge n'aurait donc aucun sens dans cette hypothèse.

Concernant la justification de l'assimilation de la notion des avantages matrimoniaux en séparation de bien, l'intervenante rappelle qu'un avantage matrimonial est un avantage qui découle de l'application du régime matrimonial tel que voulu par les époux. Il se distingue des autres avantages que les époux peuvent se faire par donation ou disposition testamentaire. Le fait d'opter pour une communauté de biens où on fait entrer des revenus qui peuvent être inégaux constitue un avantage matrimonial. Dès lors, il ne s'agit pas d'une donation. Importer cette notion d'avantage matrimonial dans un régime de séparation de biens signifie ceci. Si des époux, dans un régime de séparation de biens, ajoutent des clauses visant un partage ou une participation de leurs acquêts, l'avantage qui peut en découler pour l'un d'eux, ne sera pas considéré comme une donation mais comme un avantage matrimonial découlant du régime. Il faut donc soumettre tous ces avantages, qu'ils soient issus d'une communauté ou d'une clause adjointe à une séparation de biens, aux mêmes règles et donc leur donner la même qualification. Une partie importante de la jurisprudence et de la doctrine va déjà actuellement dans ce sens.

Volgens mevrouw Laurette Onkelinx (PS) zal die wijziging ruimere repercussies hebben op de verhouding tussen de kinderen en de langstlevende echtgenoot.

Mevrouw Hélène Casman antwoordt dat, zo men die gelijkstelling niet wil, een verantwoording zou moeten worden gevonden om daar niet in te voorzien.

Mme Laurette Onkelinx (PS) considère que cette modification va avoir des répercussions élargies sur la relation entre les enfants et le conjoint survivant.

Mme Hélène Casman répond que, si on ne veut pas faire cette assimilation, il faudrait alors trouver une justification pour ne pas l'adopter.

IV. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

HOOFDSTUK 1

Inleidende bepaling

Artikel 1

Dit artikel bepaalt de constitutionele grondslag van het wetsvoorstel.

Artikel 1 wordt eenparig aangenomen.

HOOFDSTUK 2

Wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek

Art. 2 tot 4

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 2 tot 4 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 5

Dit artikel strekt ertoe artikel 753, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek aan te vullen.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 1 (DOC 54 2848/003) in, dat ertoe strekt dit artikel weg te laten. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Het amendement, dat ertoe strekt het artikel weg te laten, wordt eenparig aangenomen.

Art. 6

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 6 wordt eenparig aangenomen.

Art. 7

Dit artikel beoogt artikel 792 van hetzelfde Wetboek te vervangen.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 25 (DOC 54 2848/005) in, dat ertoe strekt in het voorgestelde artikel 792, tweede lid, de woorden "en verliest zijn aanspraken in de nalatenschap ten belope

IV. — DISCUSSION DES ARTICLES

CHAPITRE 1ER**Disposition introductive**Article 1er

Cet article détermine le fondement constitutionnel de la proposition de loi.

L'article 1er est adopté à l'unanimité.

CHAPITRE 2

Modifications du Code civil

Art. 2 à 4

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 2 à 4 sont successivement adoptés à l'unanimité.

Art. 5

Cet article vise à compléter l'article 753, alinéa 1er, du Code civil.

Mme Sonja Becq et consorts déposent l'amendement n° 1 (DOC 54 2848/003) qui vise à supprimer cet article. Il est renvoyé à la justification.

L'amendement visant à supprimer l'article est adopté à l'unanimité.

Art. 6

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 6 est adopté à l'unanimité.

Art. 7

Cet article vise à remplacer l'article 792 du même Code.

Mme Sonja Becq et consorts déposent l'amendement n° 25 (DOC 54 2848/005) qui vise, dans l'article 792 proposé, à l'alinéa 2, à remplacer les mots "et perd toute prétention à la succession à concurrence

van het voordeel dat hij voor zichzelf beoogde” te vervangen door de woorden “zonder op enig aandeel in de geheele goederen of waarden aanspraak te kunnen maken”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Amendement nr. 25 en het aldus geamendeerde artikel 7 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 8

Dit artikel beoogt de wijziging van artikel 1388 van hetzelfde Wetboek.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) beklemtoont het belang van de voorgestelde wijziging. Die is erg verregaand. De enige waarborg die nog overblijft voor de langstlevende echtgenoot, zal het recht van bewoning zijn en dat gedurende een termijn van zes maanden.

Mevrouw Onkelinx wenst te weten of dit recht van bewoning een zakelijk recht betreft en wat de reden is voor deze beperkte tijdsspanne. Zij wil ook weten waarin het vruchtgebruik verschilt van het recht van bewoning.

De heer Christian Brotcorne (cdH) sluit zich aan bij de vraag van de vorige spreekster met betrekking tot de beperkte termijn.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) merkt vooreerst op dat de bestaande regeling, in het geval van nieuw samengestelde gezinnen, sommige koppels er van weerhoudt om in het huwelijk te treden teneinde de kinderen van de erflater niet te benadelen. Daardoor bleef de langstlevende achter zonder enige waarborg. Dit obstakel zal worden uit de weg geruimd door de beoogde regeling.

Voorts verwijst mevrouw Becq naar de artikelsgewijze toelichting: de beperkte termijn van zes maanden, die ook bestaat in het Franse recht, is geïnspireerd op de opzeggingstermijnen van de Woninghuurwet (DOC 54 2848/001, blz. 35).

Gevraagd naar de verschillen tussen het vruchtgebruik en het recht van bewoning, wordt uitgelegd dat de vruchtgebruiker ook recht heeft op de inkomsten uit het goed. Zo kan hij het goed verhuren en de huurprijs opstrijken. Dat kan de titularis van het recht op bewoning niet. Die heeft wel het recht om gedurende een periode van zes maanden om niet het goed te blijven betrekken.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) onderschrijft het antwoord van de vorige spreekster. Mevrouw Van Cauter voegt daaraan toe dat, ingeval de langstlevende die ongehuwd achterblijft in de woning van de

de l'avantage qu'il visait à obtenir pour lui-même” par les mots “sans pouvoir prétendre à aucune part dans les biens ou valeurs recelés”. Il est renvoyé à la justification.

L'amendement n°25 et l'article 7, tel que modifié, sont successivement adoptés à l'unanimité.

Art. 8

Cet article modifie l'article 1388 du même Code.

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne l'importance de la modification proposée, qui va très loin. La seule garantie qui subsiste encore pour le conjoint survivant sera le droit d'habitation, valable pendant six mois.

Mme Onkelinx souhaite savoir si ce droit d'habitation constitue un droit réel et quelle est la justification de ce délai limité. Elle demande également en quoi l'usufruit diffère du droit d'habitation.

M. Christian Brotcorne (cdH) fait sienne la question de l'intervenante précédente en ce qui concerne la brièveté du délai de validité.

Mme Sonja Becq (CD&V) fait tout d'abord observer qu'en ce qui concerne les familles recomposées, la réglementation existante dissuade certains couples de se marier, car ils craignent de défavoriser ainsi les enfants du défunt. Le survivant ne disposait donc plus de la moindre garantie. La réglementation proposée permettra de lever cet obstacle.

Mme Becq renvoie ensuite au commentaire des articles: le délai limité de six mois, qui existe également en droit français, s'inspire des délais de préavis contenus dans la loi sur les baux à loyer (DOC 54 2848/001, p. 35).

En ce qui concerne les différences entre l'usufruit et le droit d'habitation, l'intervenante explique que l'usufruitier a également droit aux revenus provenant du bien, ce qui lui permet de louer le bien et d'en encaisser le loyer. Le titulaire du droit d'habitation ne dispose pas de ce droit. Il a en revanche le droit de continuer à occuper le bien pendant une période de six mois.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) confirme la réponse de l'intervenante précédente. Mme Van Cauter ajoute que lorsque le survivant non marié continue à occuper le logement du défunt, il s'agit, juridiquement

overledene, er juridisch gezien een bezetting zonder recht noch titel plaatsvindt. De rechtspraak legt dan vaak een termijn op van zes maanden voor het verlaten van die woning.

Mevrouw Sarah Smeyers (N-VA) herhaalt het argument dat de bestaande regeling een potentiële rem was voor huwelijken binnen nieuw samengestelde gezinnen. Zij wijst er bovendien op dat het om een *opt-out*-regeling gaat. Het is dus geen verplichting.

De heer Christian Brotcorne (cdH) pleit ervoor om de termijn op te trekken tot 9 tot 12 maanden. Men zou een voorbeeld kunnen nemen aan sommige gemeentelijke taksen op leegstand. Die worden ook slechts geheven indien de betrokken gebouwen minimum één jaar leegstaan. Kan dit geen inspiratie bieden?

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) gaat daar mee akkoord. Een termijn van zes maanden is, onder de gegeven omstandigheden, onmenselijk kort. Tijdens deze periode mag men de weduwnaar niet bezwaren met de zoektocht naar een nieuwe woning. Die moet de kans krijgen om een verwerkingsproces te doorlopen.

Bovendien wenst de spreekster te weten of dit recht van bewoning wel sluitend geregeld is.

Mevrouw Hélène Casman legt uit dat het recht van bewoning – dat een zakelijk recht is – geregeld is bij artikel 625 e.v. van het Burgerlijk Wetboek. Het is dus zeker geen *novum*.

De heer Christian Brotcorne (cdH) vraagt zich af of de vrederechter, indien hij gevat wordt in dit kader, geen uitstel zou kunnen verlenen.

Mevrouw Hélène Casman antwoordt ontkennend: de vrederechter beschikt over geen wettelijke grond om de termijn van zes maanden te verlengen. Men zal dan kunnen overgaan tot een uitdrijving bij overschrijding van die termijn, onder de modaliteiten die de vrederechter naar billijkheid zal bepalen.

De spreekster voegt nog toe dat als de langstlevende echtgenoot de woning moet verlaten, dit moeilijker en moeilijker wordt naarmate de tijd verstrijkt en het vertrek wordt uitgesteld. Beter dus dat de wet een korte minimale termijn bepaalt.

Artikel 8 wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

parlant, d'une occupation sans titre ni droit. Dans pareil cas, la jurisprudence accorde souvent à l'occupant un délai de six mois pour quitter le logement.

Mme Sarah Smeyers (N-VA) rappelle l'argument selon lequel le régime existant constituait un frein potentiel au mariage au sein de familles recomposées. Elle fait en outre observer qu'il s'agit d'un système *opt-out*. Il n'y a donc pas d'obligation.

M. Christian Brotcorne (cdH) préconise de porter le délai de 9 à 12 mois. On pourrait s'inspirer de certaines taxes communales sur les immeubles inoccupés. Celles-ci ne sont également prélevées que si les bâtiments concernés sont inoccupés depuis un an au minimum. N'est-il pas possible de s'inspirer de cette formule.

Mme Laurette Onkelinx (PS) en convient. Compte tenu des circonstances, la brièveté du délai de six mois est inhumaine. Au cours de cette période, on ne peut importuner le veuf pour l'obliger à chercher un nouveau logement. Il faut lui laisser l'opportunité de faire son deuil.

L'intervenante demande en outre si la réglementation de ce droit d'habitation est bien cohérente.

Mme Hélène Casman indique que le droit d'habitation – qui constitue un droit réel – est réglé par les articles 625 et suivants du Code civil. Il ne s'agit donc certainement pas d'une nouveauté.

M. Christian Brotcorne (cdH) se demande si le juge de paix, au cas où il serait saisi d'un tel dossier, ne pourrait accorder un sursis.

Mme Hélène Casman répond par la négative: le juge de paix ne dispose pas d'une base légale pour prolonger le délai de six mois. En cas de dépassement de ce délai, il pourra être procédé à une expulsion, selon les modalités que le juge de paix déterminera en équité.

L'oratrice ajoute encore que si le conjoint survivant doit quitter les lieux, il devient plus difficile de le faire à mesure que le temps passe et qu'on postpose ce départ. Il faut donc mieux que la loi ne prévoit qu'un délai minimal court.

L'article 8 est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 9

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 9 wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 10

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 10 wordt eenparig aangenomen.

Art. 11

Dit artikel strekt ertoe in hetzelfde Wetboek een artikel 1389/3 in te voegen.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 26 (DOC 54 2848/005) in, dat ertoe strekt het ontworpen tweede lid te vervangen, teneinde de sanctie van de heling te verduidelijken. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

De heer Christian Brotcorne (cdH) wenst te weten hoe men het begrip “tijdig” (in het Frans “en temps utile”) (zie het derde lid van het voorgestelde artikel 1389/3 van het Burgerlijk Wetboek) moet begrijpen. Is dat niet subjectief?

*Mevrouw Hélène Casman geeft aan dat dit begrip niet onbekend is in de rechtspraak, ook die van het Hof van Cassatie. Of de rechtzetting bedoeld in het genoemde derde lid al dan niet “tijdig” is gebeurd, zal door de rechter *in concreto* en in elk individueel geval moeten worden beoordeeld, afhankelijk onder meer van de vraag of er al dan niet een gerechtelijke procedure loopt tijdens welke een boedelbeschrijving al of niet moet worden opgemaakt die dient te worden afgesloten met een eedaflegging.*

Amendement nr. 26 en het aldus geamendeerde artikel 11 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 12 en 13

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 12 en 13 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 9

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 9 est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 10

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 10 est adopté à l'unanimité.

Art. 11

Cet article vise à insérer un article 1389/3 dans le même Code.

Mme Sonja Becq et consorts déposent l'amendement n° 26 (DOC 54 2848/005) qui vise à remplacer l'alinéa 2 proposé en vue de clarifier la sanction du recel. Il est renvoyé à la justification.

M. Christian Brotcorne (cdH) demande ce qu'il y a lieu d'entendre par la notion de “temps utile” (voir l'alinéa 3 de l'article 1389/3, proposé, du Code civil). L'intervenant se demande s'il ne s'agit pas d'une notion subjective.

*Mme Hélène Casman explique que cette notion est connue dans la jurisprudence même celle de la Cour de cassation. Le juge devra apprécier *in concreto* et dans chaque cas individuel si la rectification visée à l'alinéa 3 susmentionné a été effectuée ou non “en temps utile”, selon notamment qu'une procédure judiciaire est intentée ou non, et donc qu'un inventaire doit être établi avec prestation de serment ou non.*

L'amendement n° 26 et l'article 11, tel que modifié, sont successivement adoptés à l'unanimité.

Art. 12 et 13

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 12 et 13 sont successivement adoptés à l'unanimité.

Art. 14

Dit artikel strekt ertoe wijzigingen aan te brengen in artikel 1400 van hetzelfde Wetboek.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 2 (DOC 54 2848/003) in, dat strekt tot het aanbrengen van taalkundige verbeteringen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

De heer Christian Brotcorne c.s. dient amendement nr. 29 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt de punten c) en d) weg te laten.

Dit amendement moet worden samengelezen met amendement nr. 31 (zie de bespreking van artikel 17), dat erop gericht is om de tijdens het stelsel gevormde vermogenswaarde van een individueel of in groep aangegane levensverzekering door een van de echtgenoten of ten voordele van een van de echtgenoten, of van elk ander aanvullend pensioen, als gemeenschappelijk aan te merken. Voor het overige wordt verwezen naar de verantwoording van het amendement.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) verwijst naar de algemene bespreking. *Mevrouw Van Cauter* heeft verwezen naar discriminerende situaties naargelang van het gekozen type pensioen; dankzij dit wetsvoorstel zou komaf worden gemaakt met die situaties. Het gaat uiteraard om een eerste stap, maar het neemt niet weg dat de discriminatie blijft bestaan; die discriminatie wordt weliswaar niet gecreëerd, maar wordt moedwillig in stand gehouden. Mensen van wie de echtgenoot een pensioen heeft van de eerste pijler dan wel een pensioenspaarovereenkomst of een facultatieve persoonlijke overeenkomst gekoppeld aan een groepsverzekering (het wetsvoorstel stelt dergelijke overeenkomsten immers gelijk met de levensverzekeringsovereenkomsten) zullen dus anders worden behandeld dan mensen van wie de echtgenoot een pensioen van de tweede pijler heeft. Waarom willen de indieners deze vorm van ongelijke behandeling in stand houden?

De spreekster merkt ook op dat de Raad van State in zijn advies kritiek heeft geuit met betrekking tot het ontworpen artikel 1400, 6°, van het Burgerlijk Wetboek. De Raad van State stelt dat die bepaling “een verzekeringsprestatie [betreft] die niet opeisbaar is bij de “ontbinding van het huwelijk” (voorgesteld artikel 1400, 6°, van het Burgerlijk Wetboek), terwijl in de bespreking van de artikelen (pagina 44) aangegeven wordt dat het geval bedoeld wordt waarin de prestatie niet opeisbaar is bij de ontbinding van het wettelijk huwelijksstelsel “ongeacht de oorzaak van de ontbinding van het stelsel”. “Dat is een belangrijk verschil, aangezien het gemeenschapsstelsel ontbonden kan worden zonder

Art. 14

Cet article vise à apporter des modifications à l'article 1400 du même Code.

Mme Sonja Becq et consorts déposent l'amendement n° 2 (DOC 54 2848/003) qui vise à apporter des corrections d'ordre linguistiques. Il est renvoyé à la justification.

M. Christian Brotcorne et consorts déposent l'amendement n° 29 (DOC 54 2848/006) qui vise à supprimer les c) et d).

L'amendement à l'examen doit être lu en combinaison avec l'amendement n° 31 (voir la discussion portant sur l'article 17) tendant à considérer comme commune la valeur patrimoniale constituée pendant le régime, d'un produit d'assurance sur la vie individuelle ou de groupe, souscrit par un des époux ou au bénéfice d'un des époux, ou de toute autre pension complémentaire. Pour le surplus, il renvoie à la justification de l'amendement.

Mme Laurette Onkelinx (PS) renvoie à la discussion générale. *Mme Van Cauter* a fait référence à des situations discriminantes suivant le type de pension choisi qui seraient aujourd'hui supprimées grâce à la proposition de loi. S'il s'agit évidemment d'une première avancée, il n'en demeure pas moins que la discrimination persiste; certes elle n'est pas créée, mais on la maintient intentionnellement. On aura donc une différence de traitement entre les conjoints dont l'époux a une pension du premier pilier ou un contrat d'épargne pension ou un contrat personnel facultatif lié à une assurance groupe (puisque la proposition de loi assimile ces contrats aux contrats d'assurance vie) et les conjoints dont l'époux a une pension du second pilier. Pourquoi les auteurs ont-ils voulu conserver cette discrimination?

L'oratrice fait également remarquer que, dans son avis, le Conseil d'État, a formulé des critiques à l'égard de l'article 1400, 6°, proposé du Code civil. Le Conseil d'État note que cette disposition “vise une prestation d'assurance qui n'est pas exigible à la “dissolution du mariage” (article 1400, 6°, proposé du Code civil) alors cependant que le commentaire des articles (page 44) indique que l'hypothèse visée est celle où la prestation n'est pas exigible à la dissolution du régime matrimonial légal “quelle que soit la cause de dissolution du régime”. (DOC 54 2848/002, p. 10, remarque n° 10.4). “La différence est importante puisque le régime matrimonial de communauté peut être dissous sans que le mariage ne

dat het huwelijk zelf ontbonden wordt, in geval van een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel, scheiding van tafel en bed of gerechtelijke scheiding van goederen. Die tegenstrijdigheid moet opgeheven worden.” (DOC 54 2848/002, blz. 10, opmerking nr. 10.4).

De spreekster wenst toelichting omtrent deze dubbelzinnigheid.

De minister geeft aan dat deze vermeende dubbelzinnigheid ook nu al bestaat in andere bepalingen van het Burgerlijk Wetboek.

Wanneer wordt verwezen naar de periode van het “huwelijk” of naar het moment van de ontbinding van het “huwelijk”, gaat het telkens om ofwel de periode waarin het “huwelijksvermogensstelsel” wordt voortgezet, ofwel de periode waarin het “huwelijksvermogensstelsel” wordt ontbonden. Niets wijst erop dat de wetgever ook maar enigszins de wil zou hebben gehad om regels in te stellen die moeten worden toegepast op echtgenoten die gehuwd zijn volgens het gemeenschapsstelsel net vanwege het bestaan van een dergelijk stelsel tussen hen, en waarvan de toepassing bovendien verplicht zou zijn voor een langere periode dan die van de duur van dat gemeenschapsstelsel.

Mevrouw Hélène Casman bevestigt dat in verschillende bepalingen die naar aanleiding van de hervorming van het huwelijksvermogensrecht van 1976 in het Burgerlijk Wetboek werden ingevoerd, onder “het tijdstip van de ontbinding van het huwelijk” “het tijdstip van de ontbinding van het stelsel” wordt verstaan. Het gaat om bepalingen die zijn ingevoerd met het oog op een regeling van het wettelijk stelsel (gemeenschapsstelsel) en daarvoor bestaat er geen twijfel: deze bepalingen houden op uitwerking te hebben van zodra er geen gemeenschap meer is.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) begrijpt niet waarom men de gelegenheid niet te baat neemt om de wet op dat stuk te verduidelijken.

De minister legt uit dat dit ten gepaste tijde zal worden rechtgezet middels een codificatie, waarbij ook de bepalingen die niet worden gewijzigd, zullen moeten worden aangepast.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) beantwoordt de eerste opmerking van mevrouw Onkelinx. Zij wijst erop dat men niet uit het oog mag verliezen dat de pensioenen van de tweede pijler opgebouwd kunnen worden middels groepsverzekeringen of pensioenfondsen. Als men nu, zoals mevrouw Onkelinx eerder heeft voorgesteld (zie ook de algemene bespreking), de discriminatie tussen de groepsverzekeringen en de eerste pijler wil

le soit, en cas de modification du régime matrimonial, de séparation de corps ou de séparation de biens judiciaire. Cette contradiction sera levée.” (*bid.*).

L'intervenante souhaite plus d'explications au sujet de cette ambiguïté.

Le *ministre* explique que l'ambiguïté évoquée est déjà présente dans d'autres dispositions du Code civil.

Il explique que, lorsqu'il est fait référence à la période du “mariage” ou au moment de la dissolution du “mariage”, il s'agit chaque fois, soit de la période pendant laquelle se poursuit le “régime matrimonial”, soit du moment où le “régime matrimonial” est dissous. Il n'y a aucune indication que le législateur aurait la moindre volonté d'instaurer des règles qui doivent s'appliquer à des époux mariés en communauté, en raison de l'existence entre eux d'un régime de communauté, et d'en imposer l'application pour une période plus longue que celle de l'existence de cette communauté.

Mme Hélène Casman confirme que, dans plusieurs dispositions insérées dans le Code civil à la suite de la réforme du droit des régimes matrimoniaux de 1976, on lit “au moment de la dissolution du mariage”, et on comprend “au moment de la dissolution du régime”. Il s'agit de dispositions relatives au fonctionnement du régime légal (régime de communauté) et aucun doute n'existe à cet égard: ces dispositions cessent de produire leurs effets au moment où il n'y a plus de communauté.

Mme Laurette Onkelinx (PS) ne comprend pas pourquoi on n'a pas saisi l'occasion pour clarifier la loi à cet égard.

La ministre explique qu'il y sera remédié en temps utile par le biais d'une codification, qui devra également adapter les dispositions non modifiées.

Mme Sonja Becq (CD&V) répond aux premières observations de Mme Onkelinx. Elle souligne qu'il ne faut pas perdre de vue que les pensions du deuxième pilier peuvent être constituées par le biais d'assurances-groupe ou de fonds de pension. Si l'on entend supprimer, comme l'a proposé précédemment Mme Onkelinx (voir également la discussion générale), la discrimination entre les assurances-groupe et le premier pilier, on crée

wegwerken, dan wordt er een nieuwe discriminatie ingevoerd binnen de tweede pijler zelf, namelijk tussen de groepsverzekeringen, enerzijds, en de pensioenfondsen, anderzijds. Deze kwestie moet evenwel globaal worden aangepakt en niet binnen het kader van het voorliggende wetsvoorstel.

De minister sluit zich aan bij het standpunt van mevrouw Becq.

Mevrouw Helène Casman legt aanvullend uit dat, hoewel het voor sommigen maatschappelijk wenselijk lijkt, er op dit ogenblik ook binnen de eerste pijler nog geen splitsing van pensioenrechten werd doorgevoerd. Die hervorming zal evenwel niet haar plaats hebben in het Burgerlijk Wetboek maar binnen het kader van de sociale zekerheid.

Voorts bevestigt de spreekster het antwoord van mevrouw Becq: als men een nieuwe regeling wil doorvoeren binnen de tweede pijler, dan moet er ook een regeling worden getroffen voor de fondsen. Er is vandaag nog geen splitsing van pensioenrechten, noch voor de eerste, noch voor de tweede pijler.

Wat de derde pijler aangaat: het betreft hier rechten die op strikt individuele basis vrijwillig werden opgebouwd en daarvoor is het wel mogelijk om, indien dat wenselijk wordt geacht, een splitsing door te voeren. Die regeling moet erop neerkomen dat, ingeval dat derdepijlerpensioen werd opgebouwd gebruik makend van gemeenschappelijke fondsen, om, ofwel een splitsing door te voeren, ofwel de huwelijksgemeenschap daarvoor te compenseren. Het komt aan de wetgever toe om daarvoor een kader vast te stellen.

Ten slotte beoordeelt mevrouw Casman amendement nr. 29 van de heer Brotcorne c.s. De spreekster legt uit dat er een veelheid aan individuele levensverzekeringen bestaat.

De verzekeringen die bedoeld worden in artikel 14 van het wetsvoorstel zijn in zekere zin spaarproducten die onder Tak 21 of 23 ressorteren. Wat moet het lot van deze contracten zijn als ze niet leiden tot uitkering op het ogenblik dat het stelsel wordt ontbonden?

Mevrouw Casman legt uit dat het de uitdrukkelijke bedoeling is om met de nieuwe regeling, zoals opgenomen in het wetsvoorstel, zowel recht te doen aan het huwelijksvermogenstelsel als aan de principes van de Verzekeringswet. De Verzekeringswet gaat uit van het principe dat alle rechten die uit het verzekeringscontract ontstaan strikt persoonlijke rechten van de verzekeringsnemer zijn. Zo kan alleen de verzekeringsnemer beslissen om tot afkoop over te gaan. Zijn echtgenoot

une nouvelle discrimination au sein du deuxième pilier même, à savoir entre les assurances-groupe, d'une part, et les fonds de pension, d'autre part. Cette question doit toutefois être abordée de manière globale, et non dans le cadre de la proposition de loi à l'examen.

La ministre se rallie au point de vue de Mme Becq.

Mme Helène Casman ajoute que, bien que, pour certains, cela semble souhaitable sur le plan sociétal, pour l'heure, il n'y a pas encore non plus de partage des droits de pension au sein du premier pilier. Cette réforme ne se fera toutefois pas dans le Code civil, mais dans le cadre de la sécurité sociale.

L'oratrice confirme par ailleurs la réponse de Mme Becq: si l'on entend instaurer une nouvelle réglementation au sein du deuxième pilier, il faut également légiférer en ce qui concerne les fonds. Pour l'heure, il n'existe pas encore de partage des droits de pension, ni pour le premier, ni pour le deuxième pilier.

En ce qui concerne le troisième pilier: il s'agit, en l'espèce, des droits qui ont été constitués volontairement sur base strictement individuelle et il est, dès lors, possible d'opérer une scission, si elle est jugée souhaitable. Cette réglementation doit consister, dans le cas où une pension du troisième pilier a été constituée à l'aide de deniers communs, soit à procéder à une scission, soit à compenser la communauté conjugale pour la constitution de cette pension. Il appartient au législateur de déterminer un cadre à cet effet.

Mme Casman évalue enfin l'amendement n° 29 de M. Brotcorne et consorts. L'oratrice explique qu'il existe une grande variété d'assurances-vie individuelles.

Les assurances visées à l'article 14 du projet de loi sont souvent des produits d'épargne qui relèvent de la branche 21 ou 23. Quel doit être le sort de ces assurances lorsqu'elles sont toujours en cours au moment de la dissolution du régime?

Mme Casman explique que le nouveau régime, tel qu'il figure dans la proposition de loi, a expressément pour but de tenir compte tant du régime matrimonial que des principes de la loi sur les assurances. Celle-ci part du principe que tous les droits nés du contrat d'assurance sont, dans le chef du preneur d'assurance, des droits strictement personnels. Seul le preneur d'assurance peut donc décider de racheter le contrat. Son conjoint ne peut le décider à sa place, ni lui imposer ce

kan dat niet in zijn plaats beslissen, noch kan hij de verzekeringsnemer verplichten om tot afkoop over te gaan als gevolg van de ontbinding van het stelsel. Daarbij komt nog dat sommige verzekeringen niet afkoopbaar zijn en dat er verzekeringen bestaan waarvan de netto-afkoopwaarde slechts minimaal is (dat wil zeggen dat de waarde ervan in elk geval lager ligt dan het totaal van de betaalde premies).

Anderzijds moet, binnen de logica van het gemeenschapsstelsel, worden voorzien in een vergoeding aan de gemeenschap indien gemeenschapsgelden werden aangewend om de premies te betalen.

De oplossing die door de indieners van het wetsvoorstel werd weerhouden, houdt rekening met bovenstaande overwegingen. Ze bestaat erin om

- de verzekeringsnemer alle rechten te laten behouden (de verzekering blijft zijn eigen goed);
- het gemeenschappelijk vermogen te vergoeden voor de middelen die er uit geput werden voor de betaling van de premies.

Wat dat laatste betreft, wordt het bedrag van de vergoeding vastgesteld overeenkomstig artikel 1435 van het Burgerlijk Wetboek. Concreet wil dat zeggen dat de vergoeding niet kleiner mag zijn dan de nominale verarming die het gemeenschappelijk vermogen door de betaling van de premies heeft ondergaan, zelfs indien de vorderbare netto-afkoopwaarde op het tijdstip van de ontbinding kleiner is dan de som van de premies betaald op het tijdstip van de ontbinding van het huwelijk (d.w.z. het stelsel). Indien de vorderbare netto-afkoopwaarde evenwel groter is dan de som van de betaalde premies, zal de vergoeding gelijk zijn aan de waarde of de waardevermeerdering van de vorderbare netto-afkoopwaarde. De betaalde premies hebben dan immers gediend voor de verkrijging van de vorderbare netto-afkoopwaarde en moeten aldus bij toepassing van artikel 1435 Burgerlijk Wetboek worden geherwaardeerd.

De heer Christian Brotcorne (cdH) stelt vast dat de indieners van het wetsvoorstel de kool en de geit hebben willen sparen. Toch ziet hij dat men lichtjes meer belang hecht aan de principes van de Verzekeringswet. Die wil men zeker niet in gevaar brengen en dat is de reden waarom er geen eenvoudige en heldere oplossing wordt ingevoerd voor het lot van de verzekeringen in geval van ontbinding van de huwelijksstelsels.

Mevrouw Hélène Casman ontkent dat de voorgestelde oplossing dermate complex is, of complexer dan

rachat suite à la dissolution du régime matrimonial. De surcroît, certaines assurances ne sont pas rachetables et il existe des assurances dont la valeur de rachat nette n'est que minimale (c'est-à-dire que leur valeur est en tout cas inférieure au total des primes payées).

Par ailleurs, il faut, dans la logique du régime de communauté, prévoir une récompense à la communauté si ce sont des deniers communs qui ont été utilisés pour le paiement des primes.

La solution qui a été retenue par les auteurs de la proposition de loi tient compte des considérations précitées. Elle consiste à:

- permettre au preneur d'assurance de conserver tous les droits (l'assurance reste son propre bien);
- récompenser le patrimoine commun pour les moyens qui y ont été puisés pour le paiement des primes.

— Concernant ce dernier point, on appliquera, pour déterminer le montant de la récompense, l'article 1435 du Code civil. Concrètement, cela signifie que la récompense ne peut être inférieure à l'appauvrissement nominal du patrimoine commun par le paiement des primes, même si au moment de la dissolution du mariage, la valeur de rachat nette exigible est inférieure à la somme des primes payées (c'est-à-dire, le système). Toutefois, si la valeur de rachat nette exigible est supérieure à la somme des primes payées, la récompense sera égale à la valeur ou à la plus-value acquise de la valeur de rachat nette exigible. En effet, les primes payées ont servi dans ce cas à l'acquisition de la valeur de rachat nette exigible et doivent donc être réévaluées par application de l'article 1435 du Code civil.

M. Christian Brotcorne (cdH) constate que les auteurs de la proposition de loi ont voulu ménager la chèvre et le chou. Il note toutefois qu'ils attachent légèrement plus d'importance aux principes de la loi sur les assurances. Ils ne veulent nullement mettre cette loi en péril et c'est la raison pour laquelle aucune solution simple et claire n'est instaurée concernant le sort réservé aux assurances en cas de dissolution des régimes matrimoniaux.

Mme Hélène Casman conteste que la solution proposée soit d'une telle complexité, ou qu'elle soit

het door amendement nr. 29 voorgestelde systeem. De spreker legt uit dat de werkgroep die het wetsvoorstel heeft voorbereid, de verzekeringswereld geraadpleegd heeft (in het bijzonder de beroepsvereniging Assuralia) teneinde na te gaan of het haalbaar was om een systeem in te voeren waarbij de netto-afkoopwaarde aan het gemeenschappelijk vermogen zou toekomen (eerder dan een systeem waarbij het gemeenschappelijk vermogen zou worden vergoed). Het is evenwel gebleken dat het niet mogelijk was om te kiezen voor een andere oplossing dan degene die in het wetsvoorstel voorkomt, omdat alleen die oplossing volledig verenigbaar is met de verzekeringstechniek en het verzekeringsrecht. Het voornaamste is dat de gevonden oplossing waarborgt dat het gemeenschappelijk vermogen geen verlies lijdt. Bovendien wijst de spreker erop dat de gekozen optie fiscaal gezien interessanter is dan een systeem waarbij men de netto-afkoopwaarde tot het gemeenschappelijk vermogen zou rekenen. In geval van overlijden zal die afkoopwaarde immers moeten worden verdeeld en zal ze belast worden. In het systeem waarbij men het gemeenschappelijk vermogen vergoedt, zullen er geen erfbelastingen verschuldigd zijn als er gemeenschappelijke kinderen zijn.

Amendement nr. 2 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Amendement nr. 29 wordt verworpen met 10 tegen 3 stemmen.

Artikel 14, aldus geamendeerd, wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Art. 15

Dit artikel beoogt wijzigingen aan te brengen in artikel 1401 van hetzelfde Wetboek.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) merkt op dat artikel 1401 aanduidt wat eigen goederen zijn:

“Eigen zijn, ongeacht het tijdstip van verkrijging:

7°, het recht op cliënteel, met inbegrip van het recht om als eigenaar van het cliënteel te handelen, tenzij het cliënteel is opgebouwd binnen een beroep dat de echtgenoten samen uitoefenen of een bedrijf dat ze samen uitbaten”.

De spreker vraagt wat met “samen uitoefenen of uitbaten” wordt bedoeld. Om welke situaties gaat het precies? Hoe zit dat bijvoorbeeld voor een secretaresse in een tandarts kabinet? Wat als maar één van

plus complexe que le système proposé par le biais de l'amendement n° 29. L'oratrice explique que le groupe de travail qui a préparé la proposition de loi a consulté le secteur des assurances (en particulier l'association professionnelle Assuralia) afin de vérifier s'il était faisable d'instaurer un système dans lequel la valeur de rachat nette reviendrait au patrimoine commun (plutôt qu'un système dans lequel le patrimoine commun serait récompensé). Il est apparu qu'il n'était pas possible d'opter pour une autre solution que celle qui a été retenue dans la proposition de loi, parce que seule cette solution est entièrement compatible avec la technique et le droit des assurances sur la vie. Le principal est que la solution trouvée garantit que le patrimoine commun ne subit pas de perte. En outre, l'oratrice souligne que l'option choisie est plus intéressante d'un point de vue fiscal qu'un système dans lequel la valeur de rachat nette serait comprise dans le patrimoine commun. En cas de décès, cette valeur de rachat devrait en effet être partagée et elle serait dès lors soumise à l'impôt successoral. Dans le système où le patrimoine commun n'a droit qu'à une récompense, aucun impôt successoral n'est dû s'il y a des enfants communs.

L'amendement n° 2 est adopté par 11 voix contre une et une abstention.

L'amendement n° 29 est rejeté par 10 voix contre 3.

L'article 14, ainsi amendé, est adopté par 11 voix contre une et 2 abstentions.

Art. 15

Cet article vise à apporter des modifications à l'article 1401 du même Code.

Mme Laurette Onkelinx (PS) précise que l'article 1401 énonce ce que constitue un bien propre.

“Sont propres, quel que soit le montant de l'acquisition:

7°, le droit à la clientèle est propre en ce compris le droit d'agir en tant que propriétaire de la clientèle “à moins que la clientèle n'ait été constituée dans le cadre d'une profession que les époux exercent ensemble ou d'une entreprise qu'ils exploitent ensemble”.

L'oratrice demande ce qu'on entend par “exercer ou exploiter ensemble”. Quelles situations sont-elles visées? Quid par exemple d'une secrétaire dans un cabinet de dentiste? Quid si un seul des époux a l'accès

de echtgenoten toegang heeft tot het beroep? Anders gezegd, betreft het een uitbreidende of een beperkende uitlegging?

De minister antwoordt dat het gaat om dezelfde uitlegging als die van artikel 1417, tweede lid, namelijk dat de gezamenlijke beroepsuitoefening wordt bedoeld, zonder dat de echtgenoten daarom dezelfde hoedanigheid of kwalificatie hebben of er tussen hen een hiërarchische rangorde bestaat.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 3 (DOC 54 2848/003) in, dat ertoe strekt onder punt a), in de voorgestelde bepaling onder 5, de woorden “hetzij om een besloten vennootschap gaat” te vervangen door de woorden “hetzij om een vennootschap gaat die onderworpen is aan wettelijke of statutaire regels, of overeenkomsten tussen vennoten, die de overdracht van aandelen beperken”. Tevens is het de bedoeling taalkundige verbeteringen aan te brengen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

De heer Christian Brotcorne (cdH) komt terug op de schadevergoeding die wordt uitgekeerd. Hij wijst erop dat de Raad van State in zijn advies heeft gevraagd om in de wet een standaardverdeling op te nemen in de vorm van een vermoeden *juris tantum*, waarbij wordt bepaald op basis van welke breuken het eigen of het gemeenschappelijke element van de totale vergoeding kan worden onderscheiden. Dat vermoeden zou gelden wanneer de “titre” van de schadevergoeding geen onderscheid inhoudt tussen de verschillende gevallen van gedekte schades. Vinden de indieners deze opmerking van de Raad van State niet relevant?

Volgens *mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld)* volstaat de voorgestelde bepaling. Om te bepalen welke vergoedingen tot het gemeenschappelijk dan wel tot het eigen vermogen behoren, moet een essentieel onderscheid worden gemaakt tussen de schade die wordt geleden door de gemeenschap en de schade die wordt geleden door één van de echtgenoten.

Om de rechter in staat te stellen dit onderscheid te maken en te beoordelen, wordt in het wetsvoorstel gebruik gemaakt van de terminologie en de wettelijke definities uit de Indicatieve Tabel uit 2016 voor de begroting van schade. Als de rechter in zijn vonnis niet alle schadevormen opsomt waarvoor hij een vergoeding toekent, kan in het kader van de vereffening steeds met alle mogelijke rechtsmiddelen worden bewezen met welke aspecten de schadevergoeding overeenstemt.

Met betrekking tot de verzekerde prestatie die opeisbaar is ten gunste van de langstlevende echtgenoot, vraagt *de heer Christian Brotcorne (cdH)* bovendien

à la profession? S’agit-il en d’autres termes d’une interprétation extensive ou restrictive?

Le ministre répond qu’il s’agit de la même interprétation que celle de l’article 1417, al. 2, à savoir qu’on vise l’exercice de la profession en commun, sans que les conjoints n’aient nécessairement la même qualité, la même qualification ou soient dans une position hiérarchique l’un vis-à-vis de l’autre.

Mme Sonja Becq et consorts déposent l’amendement n° 3 (DOC 54 2848/003) qui vise à remplacer, sous le point a), dans le 5 proposé, les mots “soit d’une société privée” par les mots “soit d’une société qui est soumise à des règles légales ou statutaires, ou à des conventions entre actionnaires, qui restreignent la cession des parts ou actions”; et à apporter des corrections d’ordre linguistiques. Il est renvoyé à la justification.

M. Christian Brotcorne (cdH) revient sur le sort de l’indemnité payée en réparation d’un dommage. Il rappelle que le Conseil d’État, dans son avis, a demandé d’inscrire dans la loi une répartition “par défaut” sous la forme d’une présomption *juris tantum* fixant les fractions permettant de distinguer les composantes propre ou commune de l’indemnité globale, présomption applicable dans l’hypothèse où le titre de l’indemnisation ne contiendrait pas la distinction entre les différents préjudices couverts. Les auteurs considèrent-ils que cette remarque du Conseil d’État n’est pas pertinente?

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) considère que la disposition prévue suffit. Pour déterminer quelles indemnités reviennent au patrimoine commun ou au patrimoine propre, il convient d’établir une distinction essentielle entre le dommage subi par la communauté et le dommage subi par un des conjoints.

Pour permettre au juge d’établir et d’apprécier cette distinction, il est fait usage dans la proposition de loi de la terminologie et des définitions légales du “Tableau indicatif de 2016 pour l’évaluation des dommages”. Si le juge ne liste pas les différents dommages pour lesquels il octroie une indemnité dans son jugement, on pourra toujours prouver par tous moyens de droit dans le cadre de la liquidation à quels aspects le dommage octroyé correspond.

M. Christian Brotcorne (cdH) demande par ailleurs, concernant le sort qui est réservé à la prestation d’assurance exigible au profit du conjoint survivant,

of, wanneer het contract door de andere echtgenoot is gesloten, de prestatie wordt beschouwd als eigen zonder vergoeding. Of dient de aan een dergelijke levensverzekering ontleende aanspraak in de totale nalatenschap te worden opgenomen, daar het gaat om een gift die onderworpen is aan het stelsel als bepaald bij de wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen?

Mevrouw Hélène Casman bevestigt dat het gaat om een eigen goed zonder vergoeding.

De heer Christian Brotcorne c.s. dient amendement nr. 30 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt punt 5 te vervangen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Mevrouw Hélène Casman geeft aan dat met dit amendement in essentie de aandelen worden beoogd van een vennootschap die is opgericht tijdens het huwelijk met het exclusieve doel de uitoefening van een beroep door de echtgenoot die deze vennootschap heeft opgericht. De beoogde bepaling heeft echter een ruimer toepassingsveld. Het betreft niet alleen een vennootschap waarvan de aandelen door eigen middelen werden verworven. Het gaat bijvoorbeeld ook om aandelen in een familiale vennootschap die een echtgenoot heeft gekregen of die hij heeft geërfd. Indien men, voor een dergelijke familiale vennootschap, moest stellen dat de aandelen gemeenschappelijk worden louter omdat een van de echtgenoten in de familiale vennootschap werkt, zou men de werking van het wettelijk stelsel fundamenteel miskennen, evenals het onderscheid waarop dit stelsel steunt: het bestaan van drie onderscheiden vermogens. Men moet dus het eigen karakter van die aandelen respecteren. Maar men moet ook vermijden dat een echtgenoot aanvaardt om voor zijn werk binnen die vennootschap, slechts een beperkt loon te ontvangen, ten nadele van de gemeenschap van goederen waaronder hij gehuwd is, en ten voordele van de familiale vennootschap.

Amendement nr. 30 wordt verworpen met 10 tegen 3 stemmen.

Amendement nr. 3 wordt eenparig aangenomen.

Het aldus geamendeerde artikel 15 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

lorsque le contrat a été souscrit par l'autre époux, si la prestation est considérée comme propre sans aucune récompense, ou si l'attribution du bénéfice d'une telle assurance vie, puisqu'elle constitue une libéralité soumise au régime prévu par la loi du 4 avril 2014 sur les assurances, est imputable dans la masse successorale.

Mme Hélène Casman confirme qu'il s'agit d'un bien propre sans récompense.

M. Christian Brotcorne et consorts déposent l'amendement n° 30 (DOC 54 2848/006) qui vise à remplacer le point 5. Il est renvoyé à la justification.

Mme Hélène Casman indique que l'amendement envisage essentiellement le sort des actions d'une société constituée pendant le mariage au sein de laquelle l'époux qui a constitué la société exerce seul sa profession. Cependant, la disposition prévue a un champ d'application plus large. Elle s'appliquera à toute société dont les actions ont été acquises au moyen de fonds propres, mais aussi aux actions d'une société familiale qu'un des époux a reçues ou dont il a hérité par exemple. Si, dans une telle société familiale, on devait dire que ces actions deviennent communes, par le seul fait qu'un des époux travaille dans la société familiale, on méconnaîtrait fondamentalement le fonctionnement du régime légal et la distinction sur laquelle il repose: l'existence de trois patrimoines distincts. Il faut donc respecter le caractère propre de ces actions. Mais il faut aussi empêcher qu'un époux accepte de ne recevoir pour son travail au sein de cette société qu'un salaire réduit, au détriment de la communauté de biens sous laquelle il est marié, et au profit de la société familiale.

L'amendement n° 30 est rejeté par 10 voix contre 3.

L'amendement n° 3 est adopté à l'unanimité.

L'article 15, tel qu'amendé, est adopté par 11 voix contre une et une abstention.

Art. 16

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 16 wordt eenparig aangenomen.

Art. 17

Dit artikel strekt ertoe artikel 1405 van hetzelfde Wetboek te wijzigen.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 4 (DOC 54 2848/003) in, dat ertoe strekt in punt 8 van de Franse tekst van het voorgestelde artikel 1405, § 1, het woord “individuelle” te vervangen door het woord “individueel”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) dient amendement nr. 24 (DOC 54 2848/005) in, dat beoogt het voorgestelde artikel 1405, § 1, 8., aan te vullen met de volgende woorden: “, indien de premies voor ten minste de helft met gemeenschapsgelden zijn betaald.”. De bedoeling van die verduidelijking is om de rechtszekerheid te bevorderen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) vindt die toevoeging overbodig, aangezien het wetsvoorstel onder meer beoogt een wijziging van algemene aard aan te brengen in artikel 1404.

Mevrouw Hélène Casman voegt daaraan toe dat de indieners voorstellen om artikel 1404 te wijzigen, teneinde te verduidelijken dat een goed een eigen goed is wanneer het minstens voor de helft met eigen middelen is betaald. Bijgevolg is het goed gemeenschappelijk wanneer de prijs voor ten minste de helft met gemeenschapsgelden is betaald. Dat beginsel zal nu in artikel 1404 worden vermeld en zal ook van toepassing zijn op de levensverzekeringen. Aangezien het een algemeen beginsel is, heeft het geen nut het te herhalen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) benadrukt dat de Raad van State erop heeft aangedrongen die verduidelijking aan te brengen. De heer Mathieu, raadsheer bij het hof van beroep te Bergen, vroeg hetzelfde, teneinde interpretatieproblemen te voorkomen.

De minister wijst erop dat, wanneer die verduidelijking alleen met betrekking tot de levensverzekeringen zou worden vermeld, zulks tot een a contrario-interpretatie zou kunnen leiden. Dat moet worden voorkomen.

Art. 16

Cet article ne fait l'objet d'aucun commentaire.

L'article 16 est adopté à l'unanimité.

Art. 17

Cet article vise à remplacer l'article 1405 du même Code.

Mme Sonja Becq et consorts déposent l'amendement n° 4 (DOC 54 2848/003) qui vise, dans l'article 1405 proposé, dans le paragraphe 1er, 8, dans la version française, à remplacer le mot “individuelle” par “individueel”. Il est renvoyé à la justification.

Mme Laurette Onkelinx (PS) dépose l'amendement n° 24 (DOC 54 2848/005) qui vise à compléter l'article 1405, § 1er, 8°, proposé par les mots suivants: “si les primes ont été payées pour au moins la moitié avec des fonds communs.”. Cette précision vise à favoriser la sécurité juridique. Il est renvoyé à la justification.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) considère cet ajout comme superflu dans la mesure où la proposition de loi a prévu une modification de l'article 1404 qui est d'ordre général.

Mme Hélène Casman ajoute que les auteurs proposent de modifier l'article 1404 pour spécifier qu'un bien sera propre s'il a été payé au moins pour la moitié avec des fonds propres. Par conséquent, si le prix a été payé pour au moins la moitié avec des fonds communs, le bien sera commun. Ce principe qui sera maintenant inscrit à l'article 1404 s'appliquera aussi aux assurances-vie. C'est devenu un principe général, il n'est donc pas utile de le redire à nouveau.

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne que c'est le Conseil d'État qui a insisté pour ajouter cette précision. M. Mathieu, conseiller à la Cour d'appel de Mons, le demandait lui aussi, afin d'éviter des problèmes d'interprétation.

Le ministre pointe le risque d'une interprétation a contrario au cas où on ne préciserait cela que pour les assurances-vie. Il faut éviter ce risque.

De heer Christian Brotcorne c.s. dient amendement nr. 31 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt een punt 9 in te voegen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

De heer Christian Brotcorne c.s. dient amendement nr. 32 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt punt 5 te vervangen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

De spreker citeert het advies van de Raad van State, die het volgende stelt: “Het Grondwettelijk Hof heeft in zijn arrest 54/99 van 26 mei 1999 verklaard dat die bepalingen in strijd zijn met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet in het geval waarin een individuele levensverzekering is aangegaan om de terugbetaling van een gemeenschappelijke lening te waarborgen en, nadat die terugbetaling is gedaan, om een kapitaal op te leveren – gekwalificeerd als eigen goed –, niet voor de langstlevende echtgenoot van de verzekeringnemer, maar voor deze laatstgenoemde. De discriminatie ligt vooral in de verschillende behandeling van die verzekeringsverrichting die als eigen goed wordt gekwalificeerd en andere voorzorg- en spaarverrichtingen die gemeenschappelijke goederen zijn. Een tweede arrest van het Grondwettelijk Hof, nr. 136/2011 van 27 juli 2011, breidt die lering uit tot de verplichte groepsverzekering ter financiering van een aanvullend pensioen dat wordt betaald wanneer de aangeslotene een bepaalde leeftijd bereikt. Het eigen karakter van de verzekeringsprestatie valt niet te rechtvaardigen aangezien de door de werkgever betaalde bijdragen in een gemeenschapsstelsel deel uitmaken van het loon – gemeenschappelijk goed – en aangezien het voordeel van de groepsverzekering ertoe strekt een aanvullend inkomen te verstrekken – gemeenschappelijk goed – en als zodanig een spaarverrichting is. (...) Het voorliggende voorstel beoogt die rechtspraak van het Grondwettelijk Hof toe te passen, maar beperkt ze tot louter de individuele levensverzekeringen (waaronder ook de contracten van pensioensparen en de facultatieve persoonlijke contracten verbonden aan een groepsverzekering vallen). De nieuwe regeling geldt daarentegen niet voor groepsverzekeringen en, meer in het algemeen, niet voor pensioenen van de tweede pijler: die blijven onder de wet “betreffende de landverzekeringsovereenkomst” vallen, waarvan het statuut later in het kader van de pensioenhervorming zou moeten worden onderzocht. Aldus bestendigt het voorstel een discriminatie die het Grondwettelijk Hof reeds heeft veroordeeld onder verwijzing naar de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.” (DOC 54 2848/002, blz. 9). Dit amendement beoogt zulks te voorkomen.

De amendementen nrs. 24, 31 en 32 worden achtereenvolgens verworpen met 10 tegen 3 stemmen.

M. Christian Brotcorne et consorts déposent l'amendement n° 31 (DOC 54 2848/006) qui vise à insérer un point 9. Il est renvoyé à la justification.

M. Christian Brotcorne et consorts déposent l'amendement n° 32 (DOC 54 2848/006) qui vise à remplacer le point 5. Il est renvoyé à la justification.

L'orateur cite l'avis du Conseil d'État selon lequel, “par un arrêt n° 54/99 du 26 mai 1999, la Cour constitutionnelle a déclaré que ces dispositions violent les articles 10 et 11 de la Constitution dans l'hypothèse d'une assurance-vie individuelle souscrite pour garantir le remboursement d'un emprunt commun et, ce remboursement étant fait, pour apporter un capital – qualifié de bien propre – non pas au conjoint survivant du souscripteur mais à ce dernier. La discrimination réside essentiellement dans la différence de traitement faite entre cette opération d'assurance qualifiée de bien propre et d'autres opérations de prévoyance et d'épargne qui constituent des biens communs. Un second arrêt de la Cour constitutionnelle, n° 136/2011 du 27 juillet 2011, étend cet enseignement à l'assurance-groupe obligatoire destinée à financer une pension complémentaire payée au moment où l'affilié atteint un âge déterminé. Le caractère propre de la prestation d'assurance ne se justifie pas dès lors qu'en régime de communauté, les cotisations payées par l'employeur font partie de la rémunération – bien commun – et que le bénéfice de l'assurance-groupe tend à procurer un revenu complémentaire – bien commun – et constitue à ce titre une opération d'épargne. La proposition examinée entend mettre en application cette jurisprudence de la Cour constitutionnelle en la limitant cependant aux seules assurances-vie individuelles (auxquelles sont assimilés les contrats d'épargne-pension et les contrats personnels facultatifs liés à une assurance de groupe). Par contre, le nouveau régime est inapplicable aux assurances-groupe et plus généralement aux pensions du deuxième pilier, qui continuent à être régies par la loi “sur le contrat d'assurance terrestre”, dont le statut devrait être examiné ultérieurement dans le cadre de la réforme des pensions. Ce faisant, la proposition réitère une discrimination déjà censurée par la Cour constitutionnelle par référence aux articles 10 et 11 de la Constitution.” (DOC 54 2848/002, p. 9). Cet amendement vise donc à éviter cela.

Les amendements n°s 24, 31 et 32 sont successivement rejetés par 10 voix contre 3.

Amendement nr. 4 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel 17 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Art. 18 tot 21

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 18 tot 21 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 22

Artikel 22 strekt ertoe artikel 1432 van hetzelfde Wetboek aan te vullen met een nieuw lid.

De heer Christian Brotcorne c.s. dient amendement nr. 33 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt dit artikel te vervangen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Amendement nr. 33 wordt verworpen met 10 tegen 3 stemmen.

Artikel 22 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Art. 23 tot 25

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 23 tot 25 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 26

Dit artikel strekt ertoe artikel 1452 van hetzelfde Wetboek te wijzigen.

De heer Christian Brotcorne (cdH) vraagt waarom de verklaring van anticipatieve inbreng alleen mogelijk is wanneer het onroerend goed "ten belope van gelijke delen" wordt verkregen.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) antwoordt dat zulks een logische keuze is. Als de inbreng ongelijk zou zijn, zouden de echtgenoten in de aankoopakte een vordering jegens elkaar moeten opnemen.

L'amendement n° 4 est adopté par 11 voix contre 2.

L'article 17, tel qu'amendé, est adopté par 10 voix contre une et 2 abstentions.

Art. 18 à 21

Ces articles ne font l'objet d'aucun commentaire.

Les articles 18 à 21 sont successivement adoptés à l'unanimité.

Art. 22

L'article 22 vise à compléter l'article 1432 du même Code par un nouvel alinéa.

M. Christian Brotcorne et consorts déposent l'amendement n° 33 (DOC 54 2848/006) qui vise à supprimer cet article. Il est renvoyé à la justification.

L'amendement n° 33 est rejeté par 10 voix contre 3.

L'article 22 est adopté par 11 voix contre une et une abstention.

Art. 23 à 25

Ces articles ne font l'objet d'aucune discussion.

Les articles 23 à 25 sont adoptés à l'unanimité.

Art. 26

Cet article vise à modifier l'article 1452 du même Code.

M. Christian Brotcorne (cdH) demande pourquoi la possibilité de déclaration d'apport anticipé est limitée à l'acquisition du bien immobilier "par parts égales".

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) indique que c'est la logique des choses. Si l'apport était inégal, les époux devraient prévoir une créance l'un vis-à-vis de l'autre dans l'acte d'achat.

Mevrouw Hélène Casman voegt daaraan toe dat ervoor is gekozen zich tot die hypothese te beperken. Waar zou men immers de grens hebben getrokken indien zou zijn voorzien in de mogelijkheid om met betrekking tot een verkrijging ten belope van ongelijke delen een anticipatieve inbreng te doen? De inbreng blijft in dat geval mogelijk, maar dan door een beding van het huwelijkscontract.

Artikel 26 wordt eenparig aangenomen.

Art. 27

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 27 wordt eenparig aangenomen.

Art. 27/1 (nieuw)

De heer Christian Brotcorne c.s. dient amendement nr. 34 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 27/1 in te voegen, teneinde artikel 1458, eerste lid, aan te vullen met de woorden “ten aanzien van de al dan niet gemeenschappelijke kinderen van de echtgenoten, die daarmee hebben ingestemd onder de in artikel 918 bepaalde voorwaarden”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vraagt meer uitleg over deze evenwichtsoefening tussen de langstlevende echtgenoot en de kinderen. Ze heeft de indruk dat men op dit punt nog verder wil gaan dan de hervorming van het erfrecht in 2017, wat ten koste gaat van de kinderen. Waarom wil men zo ver gaan?

De minister geeft aan dat de kerndoelstellingen van de hervorming van het huwelijksvermogensrecht dezelfde zijn als deze van het erfrecht: een modernisering in het licht van de veranderde maatschappelijke realiteit en internationale ontwikkelingen en een evenwicht tussen de beschikkingsvrijheid en familiale solidariteit.

De vraag is gesteld of de wijzigingen, zowel in het erfrecht als het huwelijksvermogensrecht, niet te veel in het voordeel van de langstlevende echtgenoot uitdraaien. Het antwoord hierop is negatief. Dit voorstel, in combinatie met de eerder goedgekeurde hervorming van het erfrecht, tracht wel degelijk om nieuwe evenwichten te vinden tussen het erfrecht van de langstlevende echtgenoot, enerzijds, en dat van de kinderen, anderzijds.

Mme Hélène Casman ajoute que c'est un choix qui a été fait de se limiter à cette hypothèse. Si on avait prévu la possibilité d'un apport anticipé pour une acquisition par parts inégales, où aurait-on mis la limite? L'apport reste possible dans cette hypothèse, moyennant une clause du contrat de mariage.

L'article 26 est adopté à l'unanimité.

Art. 27

Cet article ne fait l'objet d'aucune observation.

L'article 27 est adopté à l'unanimité.

Art. 27/1 (nouveau)

M. Christian Brotcorne et consorts déposent l'amendement n° 34 (DOC 54 2848/006) qui vise à insérer un nouvel article 27/1 visant à compléter l'article 1458, alinéa 1er, par les mots “à l'égard des enfants communs ou non des époux, qui y ont consenti, dans les conditions prévues à l'article 918.” Il est renvoyé à la justification.

Mme Laurette Onkelinx (PS) demande plus d'explications sur cette balance d'équilibre entre le conjoint survivant et les enfants. Elle a le sentiment qu'on va ici encore plus loin que lors de la réforme du droit successoral en 2017, au détriment des enfants. Pourquoi va-t-on si loin?

Le ministre explique que les objectifs principaux de la réforme du droit des régimes matrimoniaux sont identiques à ceux de la réforme du droit successoral : une modernisation à la lumière du changement de réalité sociale et des évolutions internationales et la recherche d'un équilibre entre la liberté de disposition d'un individu et la solidarité familiale.

La question a été posée de savoir si les modifications, tant du droit successoral que du droit des régimes matrimoniaux, ne tournaient pas trop à l'avantage du conjoint survivant. La réponse à cette question est négative. En combinaison avec la réforme du droit successoral adoptée antérieurement, la proposition à l'examen tente effectivement de trouver de nouveaux équilibres entre, d'une part, le droit successoral du conjoint survivant et, d'autre part, celui des enfants.

De minister zegt dat hij eerder – naar aanleiding van de hervorming van het erfrecht – al heeft toegelicht dat de familiale solidariteit wordt behouden en dat ze zelfs, veel meer dan vandaag, op maat van elk gezin kan worden gemaakt. De burgers willen rekening kunnen houden met de reële aard van hun relatie, met de noden, talenten en leeftijd van hun kinderen. Ze willen ook rekening houden met eventuele zorgkinderen, kleinkinderen, pleegkinderen, stiefkinderen, of met goede doelen of verenigingen waar ze zich gedurende jaren voor hebben ingezet, enzovoort.

Er wordt ook aan herinnerd dat een aantal maatregelen werden voorgesteld die het erfrecht van de kinderen versterken, mede als compensatie voor de herleiding van de reserve tot de helft:

- de langstlevende echtgenoot kan voortaan geen vordering tot inkorting meer instellen ten aanzien van de schenkingen die de erflater vóór zijn huwelijk heeft gedaan, wat de rechten van de niet-gemeenschappelijke “voorkinderen” versterkt;

- het vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot bezwaart voortaan prioritair het beschikbaar deel, en slechts voor het surplus de reserve van de kinderen, zodat de reserve van de kinderen zoveel mogelijk blijft vrijwaard;

- in de hervorming van het erfrecht werd ook in het bijzonder rekening gehouden met de rechten van de niet-gemeenschappelijke kinderen, die niet genieten van een uitgesteld erfrecht. Voor die kinderen wordt de omzetting van het vruchtgebruik op een aantal goederen vereenvoudigd.

De wijzigingen aan het erfrecht van de langstlevende echtgenoot die in dit wetsvoorstel worden aangebracht, zijn eerder beperkt.

De minister herinnert eraan dat deze wijzigingen zijn ingegeven door een verandering van de maatschappelijke realiteit: er is een grotere focus op het kerngezin en de samenstelling van het gezin varieert. Bovendien leidt het onderscheid naargelang het huwelijksvermogensstelsel tot onbillijke situaties.

Wat betreft het intestaaterfrecht van de langstlevende echtgenoot, wordt het onderscheid naargelang het gekozen huwelijksstelsel weggewerkt. Meer bepaald, zal een echtgenoot getrouwd onder het stelsel van scheiding van goederen – in geval van samenloop met andere erfgenamen dan de kinderen – ook een deel in volle eigendom kunnen ontvangen, namelijk een deel of

Le ministre précise qu’il a déjà souligné précédemment – à l’occasion de la réforme du droit successoral – que la réforme en cours préserve la solidarité familiale et permettra même à chaque famille, bien plus qu’aujourd’hui, de mettre en œuvre la forme de solidarité qui lui convient. Les citoyens veulent en effet pouvoir tenir compte de la nature réelle de leur relation avec leurs enfants, des besoins, des talents et de l’âge de leurs enfants. Ils veulent aussi tenir compte, le cas échéant, de leurs enfants fragilisés, de leurs petits-enfants, des enfants placés qui leur sont confiés, des enfants de leur conjoint, des œuvres et des associations au profit desquelles ils se sont engagés pendant des années, etc.

Le ministre rappelle également que plusieurs mesures renforçant le droit successoral des enfants ont été proposées en vue de compenser la réduction de la part réservataire à la moitié de la succession:

- le conjoint survivant ne peut désormais plus intenter une action en réduction à l’égard des donations consenties par le *de cujus* avant son mariage, ce qui renforce les droits des enfants non communs (issus d’un précédent mariage);

- l’usufruit du conjoint survivant est imputé par priorité sur la quotité disponible et pour le surplus seulement sur la part successorale réservée aux enfants, afin de préserver autant que possible la réserve des enfants;

- la réforme du droit successoral a tenu tout particulièrement compte des droits des enfants non communs, qui ne bénéficient pas de droits successoraux reportés. Pour ces enfants, la conversion de l’usufruit sur plusieurs biens est simplifiée.

Les modifications que la proposition de loi à l’examen apporte au droit successoral du conjoint survivant sont plutôt limitées.

Le ministre rappelle que ces modifications sont inspirées par un changement de la réalité sociale: un accent plus important est mis sur le noyau familial, dont la composition varie. En outre, la distinction en fonction du régime matrimonial conduit à des situations inévitables.

En ce qui concerne le droit successoral *ab intestat* du conjoint survivant, la distinction selon le régime matrimonial choisi est supprimée. Plus particulièrement, un conjoint marié sous le régime de la séparation de biens pourra également – en cas de concours avec d’autres héritiers que les enfants – recueillir une partie de la succession en pleine propriété, à savoir une partie ou

het geheel van de onverdeeldheid die exclusief tussen beide echtgenoten bestaat.

Voor nieuw samengestelde gezinnen worden de mogelijkheden om de langstlevende echtgenoot in onderling akkoord te onterven, verruimd (het zogenaamde Valkeniersbeding). De onmogelijkheid om de langstlevende echtgenoot ook de concrete reserve te ontnemen, vormde in de praktijk immers een belangrijke belemmering om een (tweede) huwelijk aan te gaan. Dit obstakel wordt nu weggewerkt.

Ten slotte – en dat lijkt nog op de meeste kritiek te stuiten – wordt de theorie van de huwelijksvoordelen uitgebreid tot het stelsel van scheiding van goederen. De theorie van de huwelijksvoordelen houdt in dat de voordelen uit de werking van het huwelijksvermogensstelsel geen “geschenken” zijn. Aldus kunnen de echtgenoten op dezelfde wijze en met dezelfde beperkingen voor elkaar zorgen, ongeacht of zij hebben gekozen voor een huwelijk met gemeenschap van goederen dan wel voor een huwelijk met scheiding van goederen. Er wordt echter geen bijkomende mogelijkheid gecreëerd om het erfdeel van de kinderen te verminderen.

Anders dan wat men beweert, sluit het idee van de huwelijksvoordelen naadloos aan bij de hedendaagse samenleving. De mensen leven langer en maken zich zorgen of hun pensioen zal volstaan om op hun oude dag in de levensbehoeften te voorzien. Tijdens hun leven werken en sparen zij om een comfortabele oude dag te waarborgen. De wederzijdse inspanningen van de echtgenoten om inkomsten te verwerven, kunnen niet altijd nauwkeurig worden uitgerekend. Een dergelijke berekening zou immers vereisen dat een waarde kan worden toegekend aan de toewijding die men aan de dag heeft gelegd ten behoeve van het huwelijk, de gezinstaken, het spaarzame of duurzame beheer van de inkomsten van het huwelijk enzovoort. Dat zou een miskenning zijn van wat een kernaspect van een huwelijk is: het “samen leven”. De echtgenoten sparen samen, in de eerste plaats voor hen beiden en vervolgens voor de langstlevende partner wanneer één van hen zal zijn overleden. De ouders hoeven tegenover hun kinderen niet te rechtvaardigen waarom zij voor een welbepaald huwelijksvermogensstelsel hebben gekozen, zolang zij binnen de perken van de wet blijven.

Die beperkingen gelden bijvoorbeeld ten aanzien van de “eerdere kinderen”, met andere woorden de kinderen van de overledene uit een eerdere relatie. Die niet-gemeenschappelijke kinderen worden beschermd. Hun vader of moeder kan slechts de helft van het gespaarde vermogen toewijzen aan de langstlevende echtgenoot. De rechten van de kinderen hebben betrekking op de andere helft, waaruit zij onmiddellijk hun reserve kunnen

la totalité de l’indivision qui existe exclusivement entre les deux époux.

Pour les familles recomposées, les possibilités de déshériter le conjoint survivant de commun accord sont étendues (ce qu’on appelle la clause Valkeniers). L’impossibilité de priver également le conjoint survivant de sa réserve concrète constituait en effet en pratique un important obstacle pour contracter un (deuxième) mariage. Cet obstacle est à présent levé.

La théorie des avantages matrimoniaux implique que les avantages issus du fonctionnement du régime matrimonial ne sont pas des “cadeaux”. Cela permet aux époux de prendre soin l’un de l’autre, de la même manière et dans les mêmes limites, qu’ils aient opté pour un mariage en communauté ou en séparation de biens. Cela ne crée toutefois aucune possibilité supplémentaire de réduire la part successorale des enfants.

Contrairement à ce que l’on prétend, le concept des avantages matrimoniaux s’inscrit parfaitement dans la société actuelle. Les gens vivent plus longtemps et s’inquiètent de savoir si leur pension sera suffisante pour subvenir aux besoins de leurs vieux jours. Ils travaillent et épargnent durant leur vie pour s’assurer le confort de leurs vieux jours. Il n’est pas toujours possible de chiffrer les efforts consentis mutuellement par les époux pour obtenir des revenus. En effet, une telle estimation nécessiterait que l’on puisse attribuer une valeur à l’engagement pour le mariage, pour les tâches familiales, pour la gestion économique ou durable des revenus du mariage, etc. Cela entraînerait une ignorance de ce qui est fondamental dans un mariage: la communauté de vie. Les époux épargnent ensemble, d’abord pour eux deux, puis pour le survivant lorsque l’un d’entre eux est décédé. Les parents ne doivent pas se justifier quant au choix de leur régime matrimonial vis-à-vis des enfants tant qu’ils restent dans les limites de ce que prévoit la loi.

Ces limitations existent, par exemple, pour les “enfants antérieurs”, les enfants que le défunt a eus d’une relation antérieure. Ces enfants non communs sont protégés. Leur père ou leur mère ne peut attribuer au survivant que la moitié du patrimoine épargné. Les droits des enfants jouent sur l’autre moitié, moitié sur laquelle ils peuvent exiger d’emblée leur réserve. Si cette moitié est grevée d’usufruit, ils peuvent en outre

opeisen. Ingeval die helft met vruchtgebruik is belast, kunnen zij bovendien onmiddellijk de omzetting van dat vruchtgebruik eisen; zij zullen die ook verkrijgen aangezien het gaat om een omzetting "die niet kan worden geweigerd". Aldus zullen zij onmiddellijk over hun integraal erfdeel beschikken, zonder dat zij moeten wachten tot hun stiefouder overlijdt.

Die bescherming bestaat niet ten aanzien van de gemeenschappelijke kinderen, aangezien de ouders onderling kunnen beslissen elkaar telkens voorrang te geven en hun kinderen te doen wachten tot ze beiden zijn overleden; pas daarna kunnen hun kinderen hun erfdeel verkrijgen. De kinderen mogen geen voorrang hebben op het spaarvermogen dat de ouders samen hebben gevormd.

Tot besluit onderstreept de minister dat het Hof van Cassatie en het Grondwettelijk Hof hebben bevestigd dat de theorie van toepassing is, ongeacht of de echtgenoten volgens het stelsel van gemeenschap van goederen dan wel van scheiding van goederen zijn gehuwd. Er bestaat geen enkele objectieve maatstaf om de reglementering uitsluitend toe te passen op de echtgenoten die volgens het stelsel van gemeenschap van goederen zijn gehuwd. Een verschil in behandeling op grond van het gekozen stelsel is niet gerechtvaardigd. De bestaande tekst van het wetsvoorstel beoogt louter datgene te bevestigen wat eerder al werd bevestigd door de rechtspraak en het overgrote deel van de rechtsleer, ook aan Franstalige zijde (onder meer Ph. De Page, professor Y-H Leleu en erenotar P. Van den Eynde).

De heer Christian Brotcorne (cdH) gaat niet akkoord met de stelling als zou deze tekst niets veranderen aan de reserve van de kinderen. Doordat via de huwelijksvoordelen alle goederen kunnen worden toegewezen aan de langstlevende echtgenoot, kan de reserve van de kinderen worden omzeild. Het erfrechtelijk vermogen is doorgaans beperkt tot de gemeenschappelijke goederen. Een en ander houdt in dat de langstlevende echtgenoot nog méér wordt overbeschermd ten koste van de kinderen, in het bijzonder wanneer er uitsluitend gemeenschappelijke goederen zijn.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vraagt welke verschillen men via deze benadering van de reserve van de kinderen gaat inbouwen tussen de kinderen uit het eerste huwelijk en de gemeenschappelijke kinderen. Kennelijk kunnen de voordelen van de gemeenschappelijke kinderen helemaal worden tenietgedaan, in tegenstelling tot die van de kinderen uit het eerste huwelijk, die bescherming genieten.

Mevrouw Hélène Casman bevestigt dat dit onderscheid wordt gemaakt. De regeling met betrekking tot de

exiger immédiatement la conversion de cet usufruit, et ils sont également certains de l'obtenir car il s'agit d'une conversion "qui ne peut être refusée". Ainsi, ils disposeront immédiatement et intégralement de leur part successorale et ne devront pas pour ce faire attendre le décès de leur beau-parent.

Cette protection n'existe pas à l'égard des enfants communs, parce que les parents peuvent décider de s'accorder mutuellement la priorité et de faire attendre leurs enfants jusqu'au décès des deux parents pour obtenir leur part successorale. Les enfants ne peuvent avoir de priorité sur la capacité d'épargne constituée conjointement par les parents.

En guise de conclusion, le ministre souligne que la Cour de cassation et la Cour constitutionnelle ont confirmé que la théorie s'applique tant aux époux mariés sous un régime de communauté de biens qu'à ceux mariés sous un régime de séparation de biens. Il n'existe aucun critère objectif permettant de réserver exclusivement la réglementation aux personnes mariées sous le régime de la communauté. Une différence de traitement sur la base du régime choisi ne se justifie pas. Ce que vise le texte de loi actuel n'est rien d'autre que la confirmation de ce qui a déjà été confirmé par la jurisprudence et une énorme majorité de la doctrine, y compris du côté francophone (Ph. De Page, le professeur Y-H Leleu et le notaire honoraire P. Van den Eynde notamment).

M. Christian Brotcorne (cdH) n'est pas d'accord avec l'affirmation selon laquelle ce texte ne vient rien modifier à la réserve des enfants. Le fait de permettre via les avantages matrimoniaux d'attribuer l'ensemble des biens au conjoint survivant est une manière de contourner la réserve des enfants. Le patrimoine successoral se limite en général à des biens communs. Il y a donc un pas supplémentaire dans la surprotection du conjoint survivant au détriment des enfants, en particulier dans l'hypothèse où il n'y a que des biens communs.

Mme Laurette Onkelinx (PS) demande quelles différences on va établir dans cette manière de toucher à la réserve des enfants entre les enfants du premier lit et les enfants communs. Il semble qu'on puisse réduire à néant les avantages des enfants communs, contrairement aux enfants du premier lit qui sont protégés.

Mme Hélène Casman confirme que cette distinction est faite. Le sort des enfants communs est déterminé par

gemeenschappelijke kinderen is vervat in artikel 1464, terwijl artikel 1465 van toepassing is op de kinderen uit het eerste huwelijk. De beide bepalingen bestaan, in hun principe, sinds 1804 en werden door de wet Huwelijksvermogensrecht van 1976 hernomen. Altijd is aanvaard dat een koppel kan beslissen om minstens alle aanwinsten, met andere woorden al het tijdens het huwelijk gevormde spaarvermogen, aan de langstlevende van hen toe te kennen. De wet van 31 juli 2017 heeft hier niets aan veranderd. Het huidige wetsvoorstel wil daar ook niets aan veranderen. De theorie van de huwelijksvoordelen wordt hier niet uitgebreid om er een instrument van te maken om de langstlevende echtgenoot nog méér voordelen toe te kennen. Er is wat dat betreft niets veranderd.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) geeft aan dat de theorie van de huwelijksvoordelen, die in 2017 nader werd bepaald, nu wordt uitgebreid tot het stelsel van scheiding van goederen.

Mevrouw Hélène Casman antwoordt dat in het wetsvoorstel inderdaad wordt voorgesteld die artikelen 1464 en 1465 ook toe te passen op de scheiding van goederen ingeval de echtgenoten aan hun scheiding van goederen een beding willen toevoegen om de tijdens het huwelijk verwezenlijkte besparingen aan mekaar over te maken, bijvoorbeeld om ze tussen hen gelijk te verdelen, of om aan de langstlevende van hen een groter aandeel daarin toe te kennen. Het begrip huwelijksvoordeel zou dus toegepast worden op alle correcties die aan een stelsel van scheiding van goederen kunnen worden aangebracht. Dat is geen revolutionair idee. De echtgenoten worden ertoe aangemoedigd de zuivere scheiding van goederen te verzachten, bijvoorbeeld door een beding van verrekening van aanwinsten, door toevoeging van een beperkte gemeenschap of van een georganiseerde onverdeeldheid. Zoals in een gemeenschapsstelsel, zou het dan om huwelijksvoordelen gaan, die niet als schenkingen worden beschouwd, in de mate waarin ze binnen de perken blijven zoals bepaald in de artikelen 1464 en 1465.

Indien het paar gezamenlijke kinderen heeft, kan die compensatie alvast oplopen tot 100 % van de aanwinsten. Zijn er voorkinderen dan ligt de limiet op de helft van de aanwinsten.

De spreekster is ervan overtuigd dat het zeer moeilijk zou zijn om objectief te verantwoorden waarom dit principe niet zou worden toegepast op clausules die de scheiding van goederen corrigeren.

De minister voegt eraan toe dat het gaat om een mogelijkheid, niet om een verplichting. De echtgenoten kunnen te allen tijde opteren voor een volledige scheiding

l'article 1464 alors que celui des enfants du premier lit est déterminé par l'article 1465. Ces deux dispositions existent, dans leur principe, depuis 1804, et ont été reprises dans la loi de 1976. Il a toujours été considéré qu'un couple ayant seulement des enfants communs pouvait, au moins, attribuer au survivant d'entre eux tous les acquêts, c'est-à-dire les économies constituées pendant le mariage. La loi du 31 juillet 2017 n'y a rien modifié, et la proposition de loi n'y veut rien changer non plus. On n'étend donc pas ici la théorie des avantages matrimoniaux pour en faire un instrument pour accorder plus d'avantages encore au conjoint survivant.

Mme Laurette Onkelinx (PS) indique que la théorie des avantages matrimoniaux, reprécisée en 2017, est maintenant étendue au régime de la séparation des biens.

Mme Hélène Casman répond qu'en effet le projet de loi suggère d'appliquer ces articles 1464 et 1465 à la séparation de biens, dans l'hypothèse où les époux désirent ajouter à leur séparation de biens une clause permettant de transférer les économies réalisées pendant le mariage de l'un des époux à l'autre époux, par exemple pour les répartir entre eux de manière égalitaire, ou pour en attribuer une part plus large au conjoint survivant. On appliquerait alors la notion d'avantage matrimonial à tous ces correctifs qu'on peut apporter à une séparation de biens. Il ne s'agit pas d'une révolution. On encourage les époux à adoucir la séparation de biens pure et dure par une clause de participation aux acquêts, une communauté réduite ou une indivision organisée par exemple. Comme dans le régime de communauté, il s'agirait alors d'avantages matrimoniaux, qui ne seraient pas considérés comme des donations, dans la mesure où il restent dans les limites déterminées par les articles 1464 et 1465.

En cas d'enfants communs, cette limite est déterminée, d'abord, par la possibilité d'accorder jusqu'à jusqu'à 100 % des acquêts. En cas d'enfants non communs, la limite est fixée à la moitié des acquêts.

L'oratrice est convaincue qu'il est très difficile de trouver une justification objective pour refuser l'application de ce principe aux clauses correctrices en séparation de biens.

Le ministre ajoute que cela n'est pas impératif. Les époux peuvent toujours opter pour une séparation totale, personne n'est forcé à partager les acquêts avec le

van goederen; niemand wordt ertoe gedwongen de aanwinsten te delen met de langstlevende echtgenoot. Die mogelijkheid wordt louter geboden om de echtgenoten er desgewenst toe in staat te stellen in een vorm van onderlinge solidariteit te voorzien.

Mevrouw Hélène Casman voegt eraan toe dat, mocht men overwegen om de theorie van de huwelijksvoordelen op te heffen, men dan zou moeten bepalen vanaf wanneer sprake zou zijn van een schenking die zou moeten aangerekend worden om na te gaan of ze de reserve van de kinderen aantast. In hoever zou men in een gemeenschapsstelsel kunnen bepalen dat de gelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen, opgebouwd dank zijn gezamenlijke inspanningen van de echtgenoten, leidt tot een verrijking van de ene en een verarming van de andere?

Mevrouw Casman geeft het voorbeeld van een echtgenoot die veel geld heeft verdiend tijdens zijn huwelijk, terwijl de andere echtgenoot niets heeft verdiend. Indien deze meerverdiener kinderen uit een vorig huwelijk heeft, dan nog kan zijn echtgenoot de helft verkrijgen van de tijdens het huwelijk opgebouwde aanwinsten. Vanaf wanneer zal worden gesteld dat het gaat om een "cadeau" aan de echtgenoot die niets in het laatje heeft gebracht? Het tijdens het huwelijk opgebouwde gemeenschappelijk vermogen kan het resultaat zijn van de gezamenlijke inspanningen van de beide echtgenoten, waarbij bijvoorbeeld de ene voor de financiële middelen heeft gezorgd en de andere voor het huishouden en de opvoeding van de kinderen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) beklemtoont dat mevrouw Casman een zeer traditionele gezinsvorm als voorbeeld aanhaalt, terwijl er nochtans zoveel andere zijn. Veel andere gezinsvormen staan mijlenver af van die waarbij de vrouw huisvrouw is en haar man helpt om brood op te plank te brengen.

Mevrouw Hélène Casman wijst erop dat het stelsel van gemeenschap van goederen gestoeld is op het beginsel dat de inkomsten ter beschikking worden gesteld van de gemeenschap, ongeacht welke echtgenoot die inkomsten heeft gegenereerd, ongeacht welke echtgenoot tijdens welke periode meer inkomsten heeft gegenereerd dan de andere. Hoe zou men ertoe kunnen komen om. Waarom zou men de verdeling bij helften als een schenking aan te merken: moet men dan jaar na jaar nagaan wie het meest heeft verdiend? Vanaf welke bedragen zou een gelijke verdeling niet meer aanvaardbaar zijn? Deze discussie komt neer op een ontkenning van de notie zelf van een huwelijksgemeenschap.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) meent dat heel wat gezinsvormen helemaal niet in dat plaatje passen.

conjoint survivant. On laisse juste cette possibilité aux époux qui souhaitent mettre en place une forme de solidarité entre eux.

Mme Hélène Casman ajoute que si on devait envisager de supprimer la théorie des avantages matrimoniaux, il faudrait déterminer à partir de quand il serait question d'un avantage qui serait soumis aux règles des donations et qui devrait dès lors être imputé pour vérifier s'il porte atteinte à la réserve des enfants. Dans quelle mesure pourrait-on déterminer, dans un régime de communauté, que le partage par moitié du patrimoine commun, constitué des efforts communs des époux pendant le mariage, aboutit à un enrichissement de l'un et un appauvrissement de l'autre?

Mme Casman prend l'exemple d'un époux qui a gagné beaucoup d'argent pendant son mariage, alors que l'autre époux n'en a pas gagné. Si l'époux dont les revenus sont plus importants a des enfants d'une union précédente, son conjoint peut néanmoins recevoir la moitié des acquêts constitués pendant le mariage. À partir de quand va-t-on dire qu'il s'agit d'un cadeau fait à l'époux qui n'a pas gagné d'argent? Le patrimoine commun constitué pendant le mariage peut être le résultat des efforts conjugués des deux époux: pour l'un, des rentrées financières et pour l'autre, le fait de s'investir dans le ménage ou l'éducation des enfants par exemple.

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne le fait que Mme Casman prend pour exemple un modèle familial très traditionnel. Il y en a pourtant beaucoup d'autres. Beaucoup d'exemples sortent du modèle de la femme ménagère qui aide son mari à gagner sa vie.

Mme Hélène Casman rappelle que le principe même d'un régime de communauté est de mettre en commun ses revenus, peu importe par quel époux ils ont été gagnés, peu importe qui a, pendant quelle période, mérité plus ou moins de revenus que l'autre. Comment en arriver à qualifier le partage par moitié de donation: faut-il alors vérifier, année par année, quel époux a gagné le plus d'argent et quel époux a permis la plus forte épargne? A partir de quels montants va-t-on considérer que le partage par moitié n'est pas admissible? Cette discussion revient à nier le concept même de communauté.

Mme Laurette Onkelinx (PS) est d'avis qu'il y a toute une série de modèles familiaux qui sont très loin de

Hoewel een paar een gemeenschap vormt, kan die verdeling bij helften in bepaalde omstandigheden niet-temin als abnormaal worden beschouwd.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) geeft aan dat dit debat haar doet denken aan het debat over de hervorming van het erfrecht, waarbij de relatie tussen de langstlevende echtgenoot en de kinderen werd besproken. Het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden waarborgt de kinderen het recht op opvoeding, maar niet op een erfenis. Het eigendomsrecht biedt de eigenaars het recht te beslissen wat zij met hun goederen willen doen. Bovendien heeft de wetgever recent maatregelen genomen om de kinderen te beschermen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) stelt vast dat dergelijke problemen zich niet voordoen in families waar niet veel te verdelen valt. In vermogende families worden soms echter huwelijken gesloten om de voornaamste reden dat de ene of de andere partner gefortuneerd is. Hoe staan de kinderen er in dat geval voor?

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) wijst erop dat de echtgenoten een mogelijkheid wordt geboden, maar dat het niet om een verplichting gaat. Voor het overige zijn de argumenten van alle partijen bekend.

De heer Christian Brotcorne (cdH) wil weten waarom men het in deze context over een "schenking" heeft, aangezien van schenkingen geen sprake kan zijn.

Mevrouw Hélène Casman verduidelijkt dat de essentie van de theorie van de huwelijksvoordelen erop neerkomt dat men de voordelen die een echtgenoot kan verwerven op grond van de toepassing van het huwelijksvermogensstelsel, aanmerkt als zijnde geen schenkingen. Indien men deze theorie wil herzien, dan is het noodzakelijkerwijze om huwelijksvoordelen met schenkingen gelijk te stellen. Een andere kwalificatie zou niet mogelijk zijn.

Amendement nr. 34, dat ertoe strekt een artikel 27/1 in te voegen, wordt verworpen met 10 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 27/2 (nieuw)

De heer Christian Brotcorne (cdH) c.s. dient amendement nr. 35 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 27/2 tot wijziging van artikel 1464 van hetzelfde Wetboek in te voegen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

cela. On peut être en communauté et pourtant, dans certaines circonstances, ce partage par moitié peut être considéré comme anormal.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) indique que ce débat nous ramène à celui mené lors de la réforme du droit successoral, concernant la relation entre le conjoint survivant et les enfants. La Convention européenne des droits de l'homme garantit aux enfants un droit à l'éducation, mais pas à un héritage. Le droit de propriété donne aux propriétaires le droit de décider ce qu'ils veulent faire de leurs biens. En outre, des mesures ont été prises récemment par le législateur afin de protéger les enfants.

Mme Laurette Onkelinx (PS) constate que ce genre de problème ne se pose pas dans des familles où il n'y a pas grand-chose à partager. Dans les familles riches, on voit cependant parfois des situations où un mariage est célébré surtout en raison de l'état de fortune de l'un ou de l'autre. Quelle est dans ce cas-là la situation des enfants?

Mme Sonja Becq (CD&V) rappelle qu'il s'agit d'une possibilité laissée aux époux, pas d'une obligation. Pour le reste, les arguments des uns et des autres sont connus.

M. Christian Brotcorne (cdH) demande pourquoi on parle de donation dans ce contexte. Il ne peut pas être question de donation ici.

Mme Hélène Casman précise que l'essence de la théorie des avantages matrimoniaux est de qualifier les avantages qu'un époux peut recueillir en vertu du fonctionnement du régime matrimonial comme n'étant pas des donations. Si on veut revoir cette théorie, c'est forcément pour assimiler les avantages matrimoniaux à des donations. Il n'y aurait pas d'autre qualification possible.

L'amendement n° 34, qui tend à insérer l'article 27/1, est rejeté par 10 voix contre 2 et une abstention.

Art. 27/2 (nouveau)

M. Christian Brotcorne et consorts présentent l'amendement n° 35 (DOC 54 2848/006), qui tend à insérer un nouvel article 27/2 visant à apporter des modifications à l'article 1464. Il est renvoyé à la justification.

Amendement nr. 35, dat ertoe strekt een artikel 27/2 in te voegen, wordt verworpen met 10 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 28

Dit artikel strekt ertoe artikel 1465 van hetzelfde Wetboek aan te vullen met een nieuw lid.

De heer Christian Brotcorne (cdH) c.s. dient amendement nr. 36 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt dit artikel te vervangen met het oog op de opheffing van artikel 1465 van hetzelfde Wetboek. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Amendement nr. 36 wordt verworpen met 10 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Artikel 28 wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Art. 29 tot 31

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 29 tot 31 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 32

Dit artikel strekt ertoe artikel 1469 van hetzelfde Wetboek te vervangen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) geeft aan dat de door de notaris verplicht te verstrekken informatie in verband met de billijkheidscorrectie én met de verrekening van de aanwinsten wordt aangescherpt. Wat is de verjaringstermijn voor de aansprakelijkheid van de notaris? Vanaf wanneer moet er rekening mee worden gehouden: de ontbinding van het huwelijk of de sluiting van de huwelijksvereenkomst?

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) antwoordt dat de verjaringstermijn van de aansprakelijkheid van de notaris begint te lopen vanaf het schadelijk feit.

Mevrouw Hélène Casman voegt eraan toe dat de termijn inderdaad begint te lopen vanaf het schadelijk feit, als gevolg van de ontoereikende informatieverstrekking. De schade zal maar blijken bij de vereffening; voordien is immers niet geweten of er al dan niet schade is.

L'amendement n° 35, qui tend à insérer l'article 27/2, est rejeté par 10 voix contre 2 et une abstention.

Art. 28

Cet article vise à compléter l'article 1465 du même Code par un nouvel alinéa.

M. Christian Brotcorne et consorts présentent l'amendement n° 36 (DOC 54 2848/006), qui tend à remplacer cet article en vue d'abroger l'article 1465. Il est renvoyé à la justification.

L'amendement n° 36 est rejeté par 10 voix contre 2 et une abstention.

L'article 28 est adopté par 11 voix contre une et une abstention.

Art. 29 à 31

Ces articles ne donnent lieu à aucun commentaire.

Les articles 29 à 31 sont successivement adoptés à l'unanimité.

Art. 32

Cet article vise à remplacer l'article 1469 du même Code.

Mme Laurette Onkelinx (PS) indique que l'obligation d'information du notaire est renforcée tant en ce qui concerne le correctif d'équité que la participation aux acquêts. Quel est le délai de prescription pour la responsabilité du notaire? À partir de quand faut-il la prendre en compte: au moment de la dissolution du mariage ou de la conclusion du contrat?

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) répond que c'est à partir du fait dommageable que le délai de prescription de la responsabilité du notaire commencera à être comptabilisé.

Mme Hélène Casman ajoute que c'est en effet le fait dommageable qui fait courir le délai, suite au défaut d'information. Ce dommage n'apparaîtra qu'au moment de la liquidation. Avant cela, on ne pourra pas déterminer s'il y a dommage ou non.

Er is controverse over het feit of het om contractuele dan wel extracontractuele aansprakelijkheid gaat. Het Grondwettelijk Hof heeft zich onlangs uitgesproken (daarin gevolgd door het Hof van Cassatie) en stelt dat het om een contractuele aansprakelijkheid met een verjaringstermijn van tien jaar kan gaan.

De heer Christian Brotcorne (cdH) vraagt wat de implicatie is indien de notaris in de akte niet aangeeft dat die informatie aan de toekomstige echtgenoten is gegeven: vallen de verrekening van de aanwinsten en de billijkheidscorrectie dan buiten het stelsel?

Mevrouw Hélène Casman geeft aan dat ter zake het antwoord verschilt: de verrekening van de aanwinsten is een toevoeging die men kan aanbrengen en als die niet is gebeurd, mag er geen verrekening zijn omdat die toevoeging er niet is; wat de billijkheidscorrectie betreft, stelt de wet echter dat een keuze moet worden gemaakt – dat is dus een verschil. De toekomstige echtgenoten zullen zich over dit correctief moeten uitspreken. De notaris mag geen huwelijkscontract van scheiding van goederen ondertekenen als het geen beding bevat over de billijkheidscorrectie. Doet hij het toch, dan begaat hij een fout. Die fout kan schade veroorzaken, waarvoor hij instaat. De schade kan erin bestaan dat een echtgenoot inroept dat hij, indien hij correct was geïnformeerd, van de andere echtgenoot had kunnen verkrijgen dat een dergelijke billijkheidscorrectie in de overeenkomst werd opgenomen. Die echtgenoot zal dus een verlies van kansen kunnen aanvoeren: hij heeft immers de mogelijkheid gemist om met de andere echtgenoot te onderhandelen en eventueel de opname van het correctiebeding in het huwelijkscontract te verkrijgen.

De heer Christian Brotcorne (cdH) c.s. dient amendement nr. 37 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt § 1, vierde lid, weg te laten. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Amendement 37 wordt verworpen met 9 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Artikel 32 wordt aangenomen met 9 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 33 en 34

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 33 en 34 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

La question de savoir s'il s'agit d'une responsabilité contractuelle ou extracontractuelle est controversée. Cependant, la Cour constitutionnelle s'est prononcée récemment, et a été suivie par la Cour de cassation, en faveur d'une responsabilité contractuelle, dont le délai de prescription est de 10 ans.

M. Christian Brotcorne (cdH) demande, au cas où le notaire n'indique pas dans l'acte que cette information a été donnée aux futurs époux, si cela implique que la participation aux acquêts et le correctif en équité sont exclus du régime.

Mme Hélène Casman indique que la réponse est différente pour la participation aux acquêts et le correctif en équité. La participation aux acquêts est un ajout qu'on peut faire, et, si on ne l'a pas introduite, on ne pourra pas l'appliquer par défaut; alors que pour le correctif en équité, la loi dit qu'il faut faire un choix. C'est donc différent. Les futurs époux devront donc nécessairement s'exprimer sur ce correctif. Un notaire ne pourra pas signer le contrat de mariage de séparation de biens, si la clause concernant le correctif en équité n'y figure pas. S'il le fait quand même, il commet une faute qui peut être dommageable dans la mesure où un des conjoints pourrait dire à l'issue du mariage que s'il avait été bien informé, il aurait pu obtenir de son conjoint qu'un tel correctif soit inséré au contrat. Il pourra donc invoquer une perte de chance: il aura perdu la possibilité de négocier avec son conjoint et d'obtenir éventuellement que la clause prévoyant le correctif soit inscrite dans son contrat de mariage.

M. Christian Brotcorne et consorts présentent l'amendement n° 37 (DOC 54 2848/006), qui tend à supprimer le paragraphe 1er, alinéa 4. Il est renvoyé à la justification.

L'amendement n° 37 est rejeté par 9 voix contre 2 et une abstention.

L'article 32 est adopté par 9 voix contre 2 et une abstention.

Art. 33 et 34

Ces articles ne donnent lieu à aucun commentaire.

Les articles 33 et 34 sont successivement adoptés à l'unanimité.

Art. 35

Dit artikel strekt ertoe in hetzelfde Wetboek een artikel 1498/3 in te voegen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) c.s. dient amendement nr. 40 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt § 2 weg te laten en wijzigingen aan § 3 aan te brengen.

Dit amendement beoogt de eenvormigmaking van de procedure tot schatting van de roerende en onroerende goederen van het aanvangsvermogen, wanneer de echtgenoten in het stelsel van scheiding van goederen hebben beslist tot verrekening van de aanwinsten. De wet van 31 juli 2017 heeft de verdeling van de roerende goederen en die van de onroerende goederen eenvoudiger gemaakt wat de datum betreft waarop de raming in verband met de verrichtingen tot inkorting en inbreng moet plaatsvinden. Toch gaat dit wetsvoorstel tegen de doorgevoerde vereenvoudiging in door een nieuw onderscheid in te bouwen. De Raad van State acht de redenen die in de toelichting worden opgegeven voor dat onderscheid tussen de schatting van de roerende en die van de onroerende goederen, ontoereikend; dat aspect moet dus worden weggelaten.

De minister benadrukt voorafgaandelijk dat het steeds het uitgangspunt is geweest om alle regels van het Frans-Duitse verdrag over te nemen.

Het verdrag biedt een doordacht systeem dat als coherent geheel werd uitgewerkt. Er zijn alleen wijzigingen doorgevoerd wanneer daarvoor een zeer goede reden was, zoals een afstemming op het wettelijk stelsel van de regeling met betrekking tot de aanwinsten. Met andere woorden, een bijzondere reden is nodig voor de afwijking van het verdrag en voor niet het behoud van de hier ingestelde regels.

Bovendien creëert dat Frans-Duitse gemeenschappelijk project voor het eerst een voor Frankrijk en Duitsland gemeenschappelijk materieel recht, dat wellicht navolging zal krijgen in heel Europa. Die overeenkomst biedt andere lidstaten de mogelijkheid om er tot toe te treden.

Het aantal interlandelijke relaties binnen Europa neemt gestaag toe. Daarom kan het belang ervan niet worden onderschat. Een bijkomend voordeel, dat zou wegvallen mocht er in een uitzondering worden voorzien, is dat België kan putten uit de rechtsleer en rechtspraktijk in Frankrijk en Duitsland.

Ook moeten de opmerkingen met betrekking tot het Frans-Duitse model worden gerelativeerd, aangezien de

Art. 35

Cet article vise à insérer un article 1469/3 dans le même Code.

Mme Laurette Onkelinx et consorts présentent l'amendement n° 40 (DOC 54 2848/006), qui tend à supprimer le paragraphe 2 et à apporter des modifications au paragraphe 3.

Cet amendement vise à unifier la procédure d'évaluation des biens meubles et biens immeubles composant le patrimoine originaire lorsque les époux ont décidé de participer aux acquêts en régime de séparation de biens. Alors que la loi du 31 juillet 2017 a opéré à un mouvement d'unification entre la division des biens meubles et immeubles pour la date d'évaluation concernant les opérations de réduction et de rapport, la présente proposition de loi va dans le sens inverse de la simplification opérée en instaurant au contraire une nouvelle distinction. Le Conseil d'État estime que la justification donnée par le commentaire à cette différence d'évaluation entre les biens meubles et immeubles n'est pas suffisante et qu'elle doit être dès lors supprimée.

Le ministre souligne au préalable que le principe a toujours été de reprendre toutes les règles de l'accord franco-allemand.

L'accord propose un système réfléchi qui a été conçu comme un ensemble cohérent. Des modifications n'y ont été apportées que si elles étaient justifiées par une très bonne raison, comme un alignement sur la réglementation concernant les acquêts. En d'autres termes, il faut une bonne raison pour déroger à l'accord et ne pas maintenir les règles instaurées en l'occurrence.

En outre, ce projet commun franco-allemand crée pour la première fois un droit matériel commun à la France et à l'Allemagne qui s'étendra surement à l'ensemble de l'Europe. Cet accord offre la possibilité à d'autres États membres d'y adhérer.

Le nombre de relations internationales au sein de l'Europe augmente constamment. C'est pourquoi on ne peut en sous-estimer l'importance. Un avantage supplémentaire, qui disparaîtrait si une exception était prévue, est que la Belgique pourra puiser dans la doctrine et la jurisprudence de la France et de l'Allemagne.

Les remarques relatives au modèle franco-allemand doivent également être relativisées, étant donné que les

regels van het Frans-Duits verdrag ook na opname in ons Burgerlijk Wetboek geen dwingende, maar suppletieve regels zullen zijn. Echtgenoten blijven vrij daarvan af te wijken, en kunnen kiezen voor een model “op maat” van hun noden en behoeften.

Aangaande het onderscheid tussen roerende en onroerende goederen is dit artikel een kernbepaling van de Frans-Duitse overeenkomst, aangezien het een compromis is met betrekking tot een essentieel verschil inzake verrekening van aanwinsten tussen het Franse stelsel (facultatief) en het Duitse stelsel (bij wet opgelegd).

Die bepaling is het resultaat van lange onderhandelingen over de inaanmerkingneming van de waardeverminderingen en -vermeerderingen tussen het ogenblik waarop het aanvangsvermogen wordt beschreven, en dat waarop het eindvermogen wordt beschreven. Terwijl de waardering van de bestanddelen van het oorspronkelijk vermogen in Frankrijk gebaseerd is op hun waarde bij de vereffening van het huwelijksstelsel, wordt in Duitsland uitgegaan van de waarde die het vermogen had toen het huwelijksstelsel in werking is getreden. De delegaties hebben afgesproken dat de waardering van de goederen hoofdzakelijk zou gebeuren volgens het Duitse model. Een belangrijke uitzondering heeft betrekking op de waardering van de onroerende goederen in het oorspronkelijk vermogen: die gebeurt op de datum van de ontbinding van het stelsel. Ingeval die goederen zijn overgedragen of vervangen, wordt de waarde op de datum van overdracht of van vervanging in aanmerking genomen. De wijzigingen in de staat ervan tijdens het huwelijk worden echter niet in aanmerking genomen bij de waardering van het oorspronkelijk vermogen. De Duitse delegatie heeft zich in die bepaling op basis van de Franse zienswijze kunnen vinden, in die zin dat zij normalerwijze betrekking heeft op de waardevermeerderingen die ontstaan zonder enig optreden van de andere echtgenoot en die dus niet gezamenlijk tot stand worden gebracht, zoals de waardeverschillen naar aanleiding van een bestemmingswijziging van gronden (bijvoorbeeld omvorming van landbouwgrond in bouwgrond). Ook kon makkelijker met die bepaling worden ingestemd doordat de wijzigingen aan de eigendom in de loop van het huwelijk, die doorgaans door de beide echtgenoten worden aangebracht, specifiek in rekening worden gebracht: zij tellen immers niet mee voor de waardering van het oorspronkelijk vermogen en maken dus deel uit van de aanwinsten.

Tot slot benadrukken de indieners van het wetsvoorstel dat het onderscheid tussen roerende en onroerende goederen eveneens voorkomt in andere bepalingen van het huwelijksvermogensrecht (met name artikelen 1418, 1402 en 1404) en zelfs in de Europese verordening van

règles de l'accord franco-allemand, même lorsqu'elles auront été insérées dans notre Code civil, ne seront pas contraignantes mais supplétives. Les époux resteront libres d'y déroger et pourront opter pour un modèle “sur mesure” adapté à leurs besoins et nécessités.

Concernant la distinction entre biens meubles et immeubles, cet article constitue une disposition-clé de l'Accord franco-allemand puisqu'il constitue un compromis sur une différence essentielle entre les régimes français (optionnel) et allemand (légal) de participation aux acquêts.

Cette disposition est le fruit de longues négociations sur la prise en compte des diminutions et des augmentations de valeur entre le moment de l'inventaire originaire et celui de l'inventaire final. Alors que la France base l'évaluation des éléments qui composent le patrimoine originaire sur leur valeur à la liquidation du régime matrimonial, l'Allemagne s'appuie sur la valeur qu'avait le patrimoine lorsque le régime matrimonial est entré en vigueur. Les délégations ont décidé que l'évaluation des biens reposerait essentiellement sur le modèle allemand. Une exception notable concerne l'évaluation des biens immobiliers faisant partie du patrimoine originaire qui sont évalués à la date de la dissolution du régime. Si ces biens sont cédés ou remplacés, est retenue leur valeur à la date de la cession ou du remplacement. Les modifications de leur état entreprises au cours du mariage ne sont cependant pas prises en compte dans l'évaluation du patrimoine originaire. La délégation allemande a pu adhérer à cette disposition fondée sur l'approche française dans la mesure où elle concerne normalement les augmentations de valeur qui se produisent sans aucune action de la part de l'époux et qui ne sont donc pas opérées conjointement, telles les variations de la valeur résultant d'un changement d'affectation des terres (conversion de terres agricoles en terrains constructibles). Cette disposition a été également rendue plus facile à accepter par le fait que les modifications apportées à la propriété au cours du mariage, et donc généralement par les deux conjoints, sont spécifiquement prises en compte en ce qu'elles sont exclues de l'évaluation du patrimoine originaire et font donc partie des acquêts.

Enfin, les auteurs de la proposition de loi soulignent que la distinction entre biens meubles et immeubles se retrouve également dans d'autres dispositions du droit des régimes matrimoniaux (à savoir les articles 1418, 1402 et 1404) et même dans le règlement européen de

2012¹ die het toepasselijke recht bepaalt op het gebied van erfopvolging (zie artikel 27 m.b.t. de formele geldigheid van schriftelijke uiterste wilsbeschikkingen en artikel 30 m.b.t. de bijzondere regels die beperkingen opleggen met betrekking tot, of van invloed zijn op de erfopvolging voor wat betreft bepaalde bestanddelen van de nalatenschap).

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vraagt om een nota te krijgen over de punten waarop van het Frans-Duitse model werd afgeweken. Bovendien werd in dit concreet geval beslist om er niet van af te wijken. De verantwoording die daarvoor wordt gegeven is nogal bizar. Onroerende goederen kunnen inderdaad sterk verschillen in waarde, maar dat geldt ook voor roerende goederen zoals aandelen, die zeer sterk kunnen schommelen. De spreker had liever gezien dat de regeling inzake de roerende goederen en die inzake de onroerende goederen verder eenvormig worden gemaakt.

De heer Christian Brotcorne (cdH) vraagt of men ook het Frans-Duitse verdrag inzake successierechten zal volgen, ter wille van de samenhang.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) stipt aan dat er al heel lang verschillende huwelijksvermogensstelsels bestaan. Sommigen beschouwen het stelsel van scheiding van goederen als weinig "sociaal", wegens het gebrek aan solidariteit. Dat tracht men hier op twee manieren goed te maken: via de gelijkheidscorrectie en via het beding van deelname in de aanwinsten, met een wettelijke regeling waarvan kan worden afgeweken. Deze wettelijke regeling is gebaseerd op het Frans-Duitse model. Sommige afwijkingen van dit model zijn ingegeven door de aard van ons juridisch systeem. Zo werd de interpretatie van het begrip aanwinsten overgenomen van het gemeenschappelijk vermogen in het wettelijk stelsel (cf. het voorgestelde artikel 1469/2 van het Burgerlijk Wetboek). Aldus zal een goed of een recht dat in het wettelijk stelsel als "gemeenschappelijk" wordt aangeduid, doorgaans de waarde hebben van een aanwinst in het stelsel van scheiding van goederen met deelname in de aanwinsten. Dat zal het mogelijk maken het nieuwe stelsel in te bedden in vertrouwde begrippen en eventuele kwalificatieproblemen op te lossen naar analogie van het wettelijk stelsel (DOC 54 2848/001, blz. 26).

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vindt dat dit geen antwoord is op haar vraag. Waarom is er niet afgeweken van het Frans-Duitse voor de beoordeling van de roerende en onroerende goederen, terwijl het de bedoeling was de beoordelingswijzen in het Belgisch recht op één lijn te brengen, met name via de hervorming van het erfenisrecht in 2017?

2012 déterminant le droit applicable sur le plan successoral (voir l'article 27 en ce qui concerne la validité quant à la forme des dispositions à cause de mort établies par écrit et l'article 30 en ce qui concerne les dispositions spéciales imposant des restrictions concernant la succession portant sur certains biens ou ayant une incidence sur celle-ci).

Mme Laurette Onkelinx (PS) demande d'obtenir une note sur les points sur lesquels il a été dérogé au modèle franco-allemand. En outre, en l'espèce, il a été décidé de ne pas y déroger. La justification donnée pour ne pas y déroger est assez étrange. Si en effet pour les immeubles, la différence de valeur peut être importante, c'est le cas aussi pour les biens meubles comme par exemple des actions qui peuvent fluctuer de manière très importante. L'oratrice aurait préféré prolonger le processus d'unification entre les biens meubles et immeubles.

M. Christian Brotcorne (cdH) demande si on va aller aussi dans le sens du traité franco-allemand en matière successorale, pour avoir une cohérence.

Mme Sonja Becq (CD&V) rappelle qu'il y existe différents régimes matrimoniaux depuis très longtemps. Certains considèrent le régime de la séparation de biens comme assez peu "social", étant donné le manque de solidarité. Ici, on essaie d'y remédier de deux façons: la clause d'équité d'une part et la clause de participation aux acquêts, avec un régime légal dont il est possible de déroger. Ce régime légal s'est basé sur le modèle franco-allemand. Certaines dérogations à ce modèle ont été prévues en fonction de notre système juridique. Plus particulièrement, l'interprétation de la notion d'"acquêts" est calquée sur le patrimoine commun dans le régime légal (cf. l'article 1469/2 du Code civil proposé). De cette manière, un bien ou un droit qualifié de "commun" dans le régime légal aura en règle générale la valeur d'un "acquêt" dans le régime de la séparation de biens avec participation aux acquêts. Cela permet d'intégrer le nouveau régime dans des concepts familiers et de résoudre d'éventuels problèmes de qualification par analogie avec le régime légal (DOC 54 2848/001, p. 26).

Mme Laurette Onkelinx (PS) considère que cela n'est pas une réponse à sa question. Pourquoi n'a-t-on pas dérogé au modèle franco-allemand pour l'évaluation des biens meubles et immeubles, alors qu'on allait vers un processus d'unification des modes d'évaluation en droit belge, notamment à l'occasion de la réforme des successions en 2017?

¹

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) wijst erop dat het hier gaat om één van de wezenlijke aspecten van het Frans-Duitse model en dat het de partijen overigens vrij staat dit al dan niet te volgen. Daarom hebben de indieners beslist om het te behouden.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) wijst erop dat het onderscheid tussen roerende en onroerende goederen ook voorkomt in andere bepalingen van het Burgerlijk Wetboek. Dat is het gevolg van de keuze van de meerderheid om dit stelsel te volgen.

Voor *mevrouw Laurette Onkelinx (PS)* voldoet dit antwoord niet.

De minister deelt mee dat de leden een nota zullen ontvangen waarin die verantwoording zal worden verduidelijkt.

Amendement nr. 40 wordt verworpen met 9 tegen 3 stemmen.

Artikel 35 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 1 en 1 onthouding.

Art. 36

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 36 wordt aangenomen met 11 stemmen en 1 onthouding.

Art. 37 tot 40

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 37 tot 40 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 41

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) legt uit dat dit artikel strekt tot de invoering van een nieuw artikel 1469/9 in hetzelfde Wetboek. Zij verduidelijkt dat krachtens dit voorgestelde artikel 1469/9 (artikel 15 van de Frans-Duitse overeenkomst) de verrekenvordering verjaart na drie jaar vanaf de kennisneming door de echtgenoten van de ontbinding van het huwelijksstelsel. De regel van de driejarige verjaring komt overeen met de bepalingen van de nationale rechtsordes.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) dient amendement nr. 23 (DOC 54 2848/005) in, dat ertoe strekt het

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) indique que c'est un des points essentiels du modèle franco-allemand, que les parties peuvent d'ailleurs décider de suivre ou pas. C'est pourquoi les auteurs ont décidé de le maintenir.

Mme Sonja Becq (CD&V) indique que cette distinction entre biens meubles et immeubles se retrouve aussi dans d'autres dispositions du Code civil. C'est le résultat d'un choix de la majorité de suivre ce système.

Mme Laurette Onkelinx (PS) n'est pas satisfaite par cette réponse.

Le ministre précise qu'une note sera transmise aux membres afin d'expliquer cette justification.

L'amendement n° 40 est rejeté par 9 voix contre 3.

L'article 35 est adopté par 10 voix contre une et une abstention.

Art. 36

Cet article ne donne lieu à aucun commentaire.

L'article 36 est adopté par 11 voix et une abstention.

Art. 37 à 40

Ces articles ne donnent lieu à aucun commentaire.

Les articles 37 à 40 sont successivement adoptés à l'unanimité.

Art. 41

Mme Sonja Becq (CD&V) explique que cet article vise à insérer un article 1469/9 dans le même Code. Elle précise qu'en vertu de l'article 1469/9 proposé (article 15 de l'accord franco-allemand), la créance de participation se prescrit par trois ans à partir de la connaissance par l'époux de la dissolution du régime matrimonial. La règle de prescription par trois ans correspond aux dispositions des ordres juridiques nationaux.

Mme Laurette Onkelinx (PS) présente l'amendement n° 23 (DOC 54 2848/005), qui tend à compléter

ontworpen artikel 1469/9 aan te vullen met een lid, luidende: “De verjaring wordt geschorst door het verzoek tot gerechtelijke vereffening en verdeling van het stelsel of wanneer de vordering formeel wordt opgeëist.”.

De indienster legt uit dat dit amendement tegemoetkomt aan de door professor Alain-Charles Van Gysel (ULB) tijdens de hoorzitting gemaakte opmerking dat het omwille van de rechtszekerheid raadzaam is om in de wettekst expliciet te vermelden onder welke voorwaarden de verjaring wordt geschorst. Immers, in het geval van verdelingsverrichtingen die langer dan drie jaar duren, zouden de rechten van de echtgenootschuldeiser kunnen vervallen nog vóór hij weet welke rechten hij precies heeft.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) benadrukt ten algemene titel dat het uitgangspunt steeds is geweest om alle regels van het Frans-Duitse verdrag over te nemen. Wat in het bijzonder amendement nr. 23 van mevrouw Onkelinx betreft, is zij van oordeel dat de voorgestelde toevoeging overbodig is. Het nieuwe artikel 1469/9 bepaalt dat het recht op de verrekenvordering verjaart na drie jaar te rekenen van de datum waarop de echtgenoot kennis heeft van de ontbinding van het huwelijksstelsel, en uiterlijk tien jaar na de ontbinding van het stelsel. De echtgenoot, die het recht op de verrekenvordering zelf heeft opgenomen in zijn/haar huwelijkscontract, heeft dus ruim voldoende de tijd om dit op te werpen (eventueel tijdens de lopende vereffening-verdeling).

Mevrouw Hélène Casman merkt op dat van het ogenblik dat de verrekening wordt gevraagd de verjaring niet meer loopt. Als wordt overgegaan tot de vereffening zal ook geen drie jaar worden gewacht om de verrekening te vragen.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) stipt aan dat tijdens de vorige legislatuur de regels betreffende de vereffening-verdeling zijn aangepast. Zodra het echtscheidingsvonnis is uitgesproken en de procedure van vereffening-verdeling is aangevat, zijn de notarissen en de partijen gebonden door een strikt tijdsplan.

Amendement nr. 23 wordt verworpen met 9 tegen 3 stemmen.

Artikel 41 wordt eenparig aangenomen.

Art. 42

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 42 wordt eenparig aangenomen.

l'article 1469/9 proposé par un alinéa, rédigé comme suit: “La prescription est suspendue par la demande de liquidation et de partage judiciaire du régime ou par une réclamation formelle de la créance.”.

L'auteure explique que cet amendement répond à l'observation formulée par le professeur Alain-Charles Van Gysel (ULB) au cours des auditions, selon laquelle la sécurité juridique veut qu'il soit explicitement mentionné dans le texte de loi dans quelles conditions une prescription est suspendue. En effet, dans le cas des opérations de partage qui durent plus de trois ans, l'époux créancier pourrait être forclos avant même de connaître l'existence de son droit.

Mme Sonja Becq (CD&V) souligne, à titre général, que le principe de base a toujours été de reprendre toutes les règles de l'accord franco-allemand. En ce qui concerne, en particulier, l'amendement n° 23 de Mme Onkelinx, elle estime que l'ajout proposé est superflu. Le nouvel article 1469/9 prévoit que le droit à la créance de participation se prescrit par trois ans à compter de la date à laquelle l'époux a connaissance de la dissolution du régime matrimonial, et au plus tard dix ans après la dissolution du régime. L'époux qui a inséré lui-même le droit à la créance de participation dans son contrat de mariage a donc largement le temps de l'invoquer (éventuellement pendant la liquidation-partage en cours).

Mme Hélène Casman fait remarquer que la prescription ne court plus à partir du moment où la participation est demandée. S'il est procédé à la liquidation, on n'attendra pas trois ans avant de demander l'application de la clause.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) souligne qu'au cours de la législature précédente, les règles relatives à la liquidation-partage ont été adaptées. Dès que le jugement de divorce a été prononcé et que la liquidation-partage a été entamée, les notaires et les parties sont tenus de respecter un calendrier strict.

L'amendement n° 23 est rejeté par 9 voix contre 3.

L'article 41 est adopté à l'unanimité.

Art. 42

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 42 est adopté à l'unanimité.

Art. 43

Dit artikel strekt tot de invoeging van een artikel 1469/11 in hetzelfde Wetboek.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) verduidelijkt dat naar analogie met het Duitse en het Franse recht het voorgestelde artikel 1469/11 (artikel 17 van de Frans-Duitse overeenkomst) de mogelijkheid biedt om, enerzijds, in bepaalde omstandigheden uitstel te verlenen voor de betaling van de vordering tot verrekening van aanwinsten en, anderzijds, te eisen dat zekerheden worden gesteld.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vraagt over welke interessen het hier gaat.

Mevrouw Hélène Casman antwoordt dat als niets wordt gespecificeerd het om de wettelijke intresten gaat.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) verwijst naar het advies van de Raad van State waarin wordt gesteld dat het raadzaam is om dit te verduidelijken.

De heer Christian Brotcorne (cdH) sluit zich aan bij deze bemerking en wenst te vernemen wanneer deze beginnen te lopen; hij veronderstelt van het ogenblik van de ontbinding van het stelsel?

De minister antwoordt dat om in andere bepalingen *a contrario* redeneringen te vermijden de keuze werd gemaakt om niet te specificeren over welke intresten het gaat.

Mevrouw Hélène Casman stipt aan dat de wettelijke interessen beginnen te lopen na de ontbinding van het stelsel, zodra de schuldvordering is berekend.

Artikel 43 wordt eenparig aangenomen.

Art. 44

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 44 wordt aangenomen met 11 stemmen en 1 onthouding.

Art. 45

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 45 wordt eenparig aangenomen.

Art. 43

Cet article vise à insérer un article 1469/11 dans le même Code.

Mme Sonja Becq (CD&V) explique que, par analogie avec le droit allemand et le droit français, l'article 1469/11 du Code civil proposé – article 17 de l'accord franco-allemand – permet, d'une part, d'accorder des délais pour le paiement de la créance de participation aux acquêts dans certaines circonstances et, d'autre part, de demander que soient fournies des sûretés.

Mme Laurette Onkelinx (PS) demande de quels intérêts il s'agit en l'occurrence.

Mme Hélène Casman répond que, si rien n'est spécifié, il s'agit des intérêts légaux.

Mme Laurette Onkelinx (PS) renvoie à l'avis du Conseil d'État selon lequel il serait opportun de le préciser.

M. Christian Brotcorne (cdH) se rallie à cette observation et souhaiterait savoir quand ils commencent à courir; il suppose que c'est au moment de la dissolution du régime?

Le ministre répond que, pour éviter des raisonnements *a contrario* dans d'autres dispositions, il a été décidé de ne pas spécifier de quels intérêts il s'agit.

Mme Hélène Casman souligne que les intérêts légaux commencent à courir après la dissolution du régime, dès que la créance a été calculée.

L'article 43 est adopté à l'unanimité.

Art. 44

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 44 est adopté par 11 voix et une abstention.

Art. 45

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 45 est adopté à l'unanimité.

Art. 45/1 (nieuw)

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) dient amendement nr. 22 (DOC 54 2848/005) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 45/1 in te voegen, teneinde in het Burgerlijk Wetboek een artikel 1469/14 in te voegen.

Zij verduidelijkt dat dit amendement het voorstel van het advies van AVOCATS.be aan de commissie voor de Justitie bevat. De indienster legt uit dat gezien de talrijke moeilijkheden die de rechtsonderhorigen en de professionals ondervinden wanneer een onder een stelsel van scheiding van goederen gesloten huwelijk wordt ontbonden, het voorgestelde systeem beoogt om op voorhand schikkingen te treffen in de huwelijksovereenkomst van de betrokkenen en aldus problemen bij de ontbinding te voorkomen.

Zo zouden de toekomstige echtgenoten een akkoord moeten sluiten waarin zij vastleggen wat de juridische oorzaken zijn en hoe het bedrag wordt bepaald van de vorderingen die zij bij de ontbinding van hun huwelijksovereenkomst zouden kunnen doen gelden. Tevens zou moeten worden bepaald hoe de echtgenoot die aan het beroep of de onderneming van de andere echtgenoot heeft meegewerkt, eventueel wordt vergoed.

Dankzij dit amendement zouden de echtgenoten over die aspecten een akkoord kunnen sluiten, met inachtneming van het beginsel van de wilsautonomie, terwijl de rechtszekerheid en de billijkheid zouden worden bevorderd.

Mevrouw Hélène Casman begrijpt de bekommernis van de vorige spreker maar is enigszins sceptisch over de voorgestelde oplossing.

Paragraaf 1 legt de echtgenoten op om regels uit te werken voor situaties die zich tijdens het huwelijk misschien zullen voordoen. De echtgenoten kunnen echter onmogelijk vooraf bepalen aan welke “regels” ze deze situaties willen onderwerpen. Hoe kunnen ze bijvoorbeeld vooraf bepalen welke vergoeding zou moeten worden toegekend aan de echtgenoot die zijn medewerking verleent aan de beroepsactiviteit van de andere? Gaat men een forfaitaire regeling bepalen? Op grond van welke criteria? Het begrip “regels” is ook veel te vaag om werkzaam te zijn. Het risico is groot dat echtgenoten zich miskijken op het effect van dergelijke “regels” die, op dat ogenblik, te abstract zouden zijn, en niet gerelateerd aan concrete en reële situaties.

De wetgever moedigt de echtgenoten reeds voldoende aan om correctiemechanismen op maat in te voeren. Ze bovendien opleggen om “regels” vast te stellen voor

Art. 45/1 (nouveau)

Mme Laurette Onkelinx (PS) présente l'amendement n° 22 (DOC 54 2848/005), qui tend à insérer un article 45/1 nouveau, insérant un article 1469/14 dans le Code civil.

Elle précise que cet amendement donne corps à la proposition formulée par avocats.be dans son avis transmis à la commission de la Justice. Vu les nombreuses difficultés rencontrées par les justiciables et praticiens lors de la dissolution des régimes de séparation de biens liés, ce système, intervenant en amont, permettrait de régler certaines dispositions dans le contrat de mariage afin d'éviter des problèmes lors de la dissolution.

Ainsi, les époux futurs devraient se mettre d'accord sur les causes juridiques et la détermination du montant des créances qu'ils pourraient faire valoir lors de la dissolution de leur régime matrimonial ainsi que sur l'éventuelle indemnisation du conjoint ayant collaboré à la profession ou à l'entreprise de son conjoint.

Cette disposition permettrait aux époux de se mettre d'accord sur ces éléments conformément au principe de l'autonomie de volonté tout en favorisant la sécurité juridique et l'équité.

Mme Hélène Casman comprend la préoccupation de l'intervenante précédente, mais se montre quelque peu sceptique à l'égard de la solution proposée.

Le paragraphe 1er impose aux époux de déterminer des règles concernant des situations qui se produiront peut-être au cours du mariage. Il est cependant impossible pour les époux de déterminer à l'avance à quelles “règles” ils souhaitent soumettre ces situations. Par exemple, comment pourraient-ils déterminer à l'avance quelle indemnisation devrait être octroyée au conjoint qui pourrait collaborer à l'activité professionnelle de son époux? Doivent-ils fixer une indemnisation forfaitaire? Sur base de quels critères? La notion de “règles” à adopter est aussi beaucoup trop vague pour être utile. Il existe un risque élevé que les époux se trompent sur l'effet de telles “règles” qui seront, à ce stade, trop abstraites, parce que non liées à des situations concrètes et réelles.

Le législateur encourage déjà suffisamment les époux à instaurer des mécanismes de correction sur mesure. Leur imposer également de déterminer des “règles” pour

de drie aangehaalde situaties is niet redelijk. De echtgenoten zouden aldus “regels” moeten uitdokteren voor problemen die ze nog niet kennen en zich misschien ook niet zullen voordien. Het is allemaal nogal vaag en derhalve niet nuttig.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) verwijst in dit verband naar artikel 32 van het wetsvoorstel.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) herinnert eraan dat AVOCATS.be daarentegen het voorzien van dergelijke schikkingen wel degelijk nuttig acht. De practici zelf hebben gewezen op de mogelijke problemen die er volgens hen, in tegenstelling tot wat mevrouw Casman beweert, zullen rijzen.

Amendement nr. 22 tot invoeging van een nieuw artikel 45/1 wordt verworpen met 9 tegen 3 stemmen.

Art. 46

Dit artikel strekt tot de invoeging, in titel 5, hoofdstuk 4, van hetzelfde Wetboek, van een afdeling 3, luidende “Rechterlijke billijkheidscorrectie”.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) legt uit dat de rechterlijke billijkheidscorrectie een mogelijkheid biedt aan de rechter om, indien de ontbinding van een stelsel van scheiding van goederen tot manifeste onbillijkheden zou leiden, een vergoeding toe te kennen aan de benadeelde echtgenoot. Deze figuur is geïnspireerd door voorbeelden uit buitenlandse rechtsstelsels en uit de doctrine.

De rechterlijke billijkheidscorrectie wordt ingevoegd als een afzonderlijke afdeling III in hoofdstuk IV (“Scheiding van goederen”), omdat deze zowel van toepassing is in geval van een bedongen scheiding van goederen (afdeling I), als van een gerechtelijke scheiding van goederen (afdeling II).

De verplichting die hierbij op de notaris rust, gaat verder dan een loutere advies- en informatieplicht, zoals die bijvoorbeeld aan de orde is bij de toelichting van de juridische gevolgen van het opnemen of niet opnemen van een beding van verrekening van aanwinsten (artikel 1469, § 3 BW). Deze bijzondere verplichting komt bovenop de algemene advies- en informatieplicht van de notaris. De notaris zal de echtgenoten dus ook moeten informeren over de gevolgen van het gekozen huwelijksvermogensstelsel, met inbegrip van hun keuze over de rechterlijke billijkheidscorrectie, op vlak van het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht.

les trois situations évoquées n’est pas raisonnable. Les époux devraient inventer des “règles” concernant des problèmes auxquels ils ne sont pas encore confrontés et qui ne se poseront peut-être jamais. Tout cela est assez vague et est dès lors inutile.

Mme Sonja Becq (CD&V) renvoie à cet égard à l’article 32 de la proposition de loi à l’examen.

Mme Laurette Onkelinx (PS) rappelle qu’AVOCATS.be juge au contraire utile de prévoir de telles dispositions. Les spécialistes eux-mêmes ont mis en lumière les éventuels problèmes qui se poseront selon eux, contrairement à ce que Mme Casman prétend.

L’amendement n° 22 insérant un article 45/1 est rejeté par 9 voix contre 3.

Art. 46

Cet article vise à insérer une section 3 intitulée “De la correction judiciaire en équité” dans le titre 5, chapitre 4 du même Code.

Mme Sonja Becq (CD&V) explique que la correction judiciaire en équité offre au juge une possibilité, si la dissolution d’un régime de séparation de biens devait entraîner une iniquité manifeste, d’accorder une compensation à l’époux lésé. Cette figure s’inspire d’exemples de régimes juridiques étrangers et de la doctrine.

La correction judiciaire en équité est introduite en tant que section III distincte dans le chapitre IV (“De la séparation de biens”) car elle est d’application tant dans le cas d’une séparation de biens conventionnelle (section I), que dans celui d’une séparation de biens judiciaire (section II).

L’obligation qui repose ici sur le notaire va au-delà d’une simple obligation d’avis et d’information, comme celle évoquée dans le commentaire des effets juridiques de l’adoption ou non d’une clause de participation aux acquêts (article 1469, § 3, du Code civil). Cette obligation particulière s’ajoute au devoir général de conseil et d’information du notaire. Le notaire devra donc également informer les époux à propos des conséquences du régime matrimonial choisi, en ce compris de leur choix quant à la correction judiciaire en équité, au plan du droit des régimes matrimoniaux et du droit successoral.

Het doel van de rechterlijke billijkheidscorrectie is om te remediëren aan manifeste onbillijkheden, niet om de deur open te zetten voor alle mogelijke betwistingen van de zuivere scheiding van goederen. Daarom is de billijkheidscorrectie onderworpen aan strikte voorwaarden.

Tot slot wordt de omvang van de toegekende vergoeding beperkt.

Mevrouw Laurette Onkelinx c.s. dient amendement nr. 41 in tot weglating van het artikel (DOC 54 2848/006). Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) verduidelijkt dat haar amendementen nrs. 41 en 42 strekken tot het weglaten van de billijkheidsclausule. De Raad van State en een ruime meerderheid van de door de commissie gehoorde experts hebben met betrekking tot de billijkheidsclausule verschillende vragen opgeworpen waaruit wel eens een rechtszekerheidsprobleem zou kunnen blijken, de doelstelling om te voorzien in “een adequaat wettelijk kader om een einde te maken aan de bestaande rechts-onzekerheid”, zal dus vermoedelijk niet kunnen worden verwezenlijkt. De Raad van State vraagt zich bovendien af of de invoeging van een dergelijke clausule coherent is met de organisatie van een huwelijksvermogensstelsel waarvan de echtgenoten wensten dat het gebaseerd zou zijn op een strikte vermogensscheiding. Tevens rijst de vraag of die invoeging wel op correcte wijze in ons rechtssysteem kan worden ingepast. Het College van de hoven en rechtbanken maakt zich ook zorgen over de werklastverhoging die deze nieuwe clausule zal meebrengen, gelet op de huidige formulering van de wettekst. De theorie inzake verrijking zonder oorzaak en de regeling betreffende het pensioen na echtscheiding maken het nu trouwens al mogelijk een billijkheidscorrectie toe te passen op basis van duidelijke bepalingen die tot doel hebben de echtgenoot die zich in een economisch zwakke situatie bevindt, te steunen.

De spreekster stipt aan dat zij eveneens amendement nr. 38 van de heer Brotcorne heeft meeondertekend dat minder verregaande is dan haar amendementen nrs. 41 en 42.

Amendement nr. 41 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 1 en 2 onthoudingen.

Artikel 46 wordt aangenomen met 11 stemmen en 1 onthouding.

Art. 47

Dit artikel strekt ertoe in hetzelfde Wetboek een artikel 1474/1 in te voegen.

La correction judiciaire en équité a pour but de remédier à des iniquités manifestes, pas d'ouvrir la porte à toutes les contestations possibles de la séparation de biens pure et simple. C'est pourquoi la correction en équité est soumise à des conditions strictes.

Enfin, l'importance de la compensation accordée est limitée.

Mme Laurette Onkelinx et consorts présentent l'amendement n° 41, qui tend à supprimer l'article 46 (DOC 54 2848/006). Mme Laurette Onkelinx (PS) explique que ses amendements n°s 41 et 42 visent à supprimer la clause d'équité. Le Conseil d'État et une large majorité des experts auditionnés par la commission ont mis en exergue diverses questions concernant la clause d'équité qui risqueraient de mettre à mal la sécurité juridique de sorte que l'objectif d'instaurer un cadre légal clair “pour mettre fin à l'incertitude juridique existante”, ne semble pas pouvoir être atteint. En outre, le Conseil d'État se demande si l'insertion d'une telle clause est cohérente avec l'organisation d'un régime matrimonial que les époux ont voulu fonder sur une stricte séparation des patrimoines et si elle peut s'inscrire correctement dans notre système juridique. Le collège des Cours et tribunaux s'inquiète également de l'augmentation de la charge de travail que va générer ce nouveau type de clause au vu de l'actuelle formulation du texte légal. De plus, la théorie de l'enrichissement sans cause ainsi que les dispositions régissant la pension après divorce permettent déjà d'opérer à un correctif en équité sur base de dispositions clairement établies permettant de venir au secours de l'époux se trouvant en situation économiquement faible.

L'intervenante indique qu'elle a également cosigné l'amendement n° 38 de M. Brotcorne, qui va moins loin que ses amendements n°s 41 et 42.

L'amendement n° 41 est rejeté par 9 voix contre une et 2 abstentions.

L'article 46 est adopté par 11 voix et une abstention.

Art. 47

Cet article vise à insérer un article 1474/1 dans le même Code.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) c.s. dient amendement nr. 42 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt dit artikel weg te laten. Zij verwijst naar de bespreking van artikel 46.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) c.s. dient amendement nr. 8 (DOC 54 2848/004) in, dat ertoe strekt dit artikel te wijzigen door: 1° in paragraaf 1, eerste lid, de woorden “een manifeste onbillijkheid” te vervangen door de woorden “manifest onbillijke gevolgen”; 2° in paragraaf 1, tweede lid, de woorden “deze manifeste onbillijkheid” te vervangen door de woorden “deze manifest onbillijke gevolgen”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) c.s. dient amendement nr. 21 (DOC 54 2848/005) in, dat ertoe strekt het ontworpen artikel 1474/1, § 2, aan te vullen met het volgende lid: “Indien de keuze van de echtgenoten niet in de huwelijksovereenkomst vermeld staat, geldt het bij § 1 bepaalde recht op een vergoeding niet.”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

De heer Christian Brotcorne (cdH) c.s. dient amendement nr. 38 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt dit artikel te vervangen.

Hij beaamt dat dit amendement minder verregaand is dan de amendementen nrs. 41 en 42 die hij samen met mevrouw Onkelinx heeft ingediend.

Met de indiening van amendement nr. 38 wordt het volgende voorgesteld:

1° Een subsidiaire wettelijke oplossing wordt van rechtswege voorgesteld indien de echtgenoten in hun huwelijksstelsel van scheiding van goederen geen billijkheidscorrectiemechanisme hebben opgenomen. Precies voor de echtgenoten die een dergelijk mechanisme niet hebben willen overwegen op een ogenblik dat zij het verloop van hun huwelijksleven niet konden inschatten, is die oplossing onontbeerlijk.

2° In de voorgestelde formulering is dat mechanisme niet ondergeschikt aan de – bijzonder heikele – inschatting die moet worden gemaakt of “de omstandigheden sedert het sluiten van de huwelijksovereenkomst van scheiding van goederen onvoorzien en ongunstig gewijzigd zijn”. Bij de meeste situaties waarin een gerechtelijke correctie meer dan welkom zou zijn, gaat het immers om omstandigheden die niet “ongunstig” gewijzigd zijn (integendeel, één van de echtgenoten heeft een succesvolle loopbaan gehad, daarin bijgestaan door de andere echtgenoot en ten gunste van het hele gezin) en die al evenmin noodzakelijkerwijze “onvoorzien” zijn (het viel bijvoorbeeld te verwachten dat

Mme Laurette Onkelinx et consorts présentent l'amendement n° 42 (DOC 54 2848/006) qui vise à supprimer l'article. Mme Laurette Onkelinx (PS) renvoie à la discussion de l'article 46.

Mme Sonja Becq et consorts présentent l'amendement n° 8 (DOC 54 2848/004) qui vise à modifier cet article en remplaçant: 1° dans le paragraphe 1er, alinéa 1er, les mots “une iniquité manifeste” par les mots “des conséquences manifestement inéquitables”; 2° dans le paragraphe 1er, alinéa 2, les mots “cette iniquité manifeste” par les mots “ces conséquences manifestement inéquitables”. Il est renvoyé à la justification.

Mme Laurette Onkelinx (PS) présente l'amendement n° 21 (DOC 54 2848/005) qui vise à compléter l'article 1474/1, § 2, proposé par l'alinéa suivant: “En l'absence de mention concernant le choix des époux dans la convention de mariage, le droit à l'indemnisation prévu au § 1er ne s'applique pas.”. Il est renvoyé à la justification.

M. Christian Brotcorne et consorts présentent l'amendement n° 38 (DOC 54 2848/006) qui vise à remplacer cet article.

L'auteur principal reconnaît que cet amendement va moins loin que les amendements n°s 41 et 42 qu'il a déposés avec Mme Onkelinx.

L'amendement n° 38 propose ce qui suit:

1° Une solution légale subsidiaire est proposée de plein droit lorsque les époux n'ont pas introduit dans leur régime matrimonial de séparation de biens un mécanisme de correction en équité. Cette solution est précisément nécessaire pour les époux qui n'ont pas voulu envisager un tel mécanisme à un moment où ils ne pouvaient pas appréhender comment se déroulerait leur vie conjugale.

2° Ce mécanisme, dans la rédaction proposée, n'est pas subordonné à l'appréciation – particulièrement malaisée – de savoir si “les circonstances se sont modifiées défavorablement et de manière imprévue depuis la conclusion du contrat de mariage”. En effet, la majorité des situations où une correction judiciaire devrait a priori pouvoir être accueillie sont des situations où “les circonstances ne se sont pas modifiées défavorablement” (au contraire, c'est un des époux qui a très bien réussi sa carrière professionnelle avec l'aide de son conjoint au bénéfice de l'ensemble de la famille), et où ce n'était pas nécessairement “imprévu” (parce qu'il était prévisible que cet époux réussirait sa carrière

de echtgenoot een succesvolle loopbaan zou hebben, dat het echtpaar kinderen zou krijgen, dat zij mogelijk expats zouden worden enzovoort).

3° De voorgestelde tekst bepaalt duidelijk onder welke nadere voorwaarden en binnen welke termijnen het verzoek moet worden ingediend, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naargelang al dan niet een procedure van vereffening en verdeling is ingesteld.

De minister benadrukt dat de rechterlijke billijkheids-correctie een uitgewerkt evenwicht betreft. Hij stelt vast dat in deze mevrouw Onkelinx een radicale houding aanneemt en de heer Brotcorne een iets mindere. De minister verwijst naar de algemene bespreking waar deze aangelegenheid al uitgebreid aan bod is gekomen. Hij vertrouwt voor het overige, voor zover de partijen hierop beroep zullen doen, op de wijsheid van de rechter.

De heer Christian Brotcorne (cdH) stipt aan dat hij met zijn amendement wenst te bekomen dat in de wet wordt ingeschreven dat bij gebrek aan keuze de rechter kan tussenkomen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) merkt op dat tijdens de hoorzittingen nogal wat kritiek op deze billijkheids-correctie werd geformuleerd. Gelet op het belang van de voorbereidende werkzaamheden kunnen deze dan ook niet zomaar van tafel worden geveegd en verdienen ze een antwoord.

Indien er geen billijkheidsbeding is, kan de verantwoordelijkheid van de notaris in het gedrang komen. Kan evenwel een magistraat die wordt geconfronteerd met een manifeste onbillijkheid zich beroepen op de algemene principes ervan, ook al werd in de huwelijks-overeenkomst het billijkheidsbeding uitdrukkelijk niet opgenomen?

De spreekster herinnert eraan dat dit beding volgens bepaalde academici en pratici meer problemen dan oplossingen zal creëren.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) merkt op dat de advocaten zich tijdens de hoorzitting hebben uitgesproken voor een billijkheidsregeling. De indieners van het wetsvoorstel hebben niet gekozen voor een defaultregeling, zoals voorgesteld door de heer Brotcorne, maar voor een werkbaar compromis. De notaris is ertoe gehouden om de nodige informatie te geven. De echtgenoten kunnen uitdrukkelijk niet kiezen voor een billijkheidsregeling of juist wel. Wanneer hierover niets wordt gestipuleerd in de huwelijks-overeenkomst draagt de notaris die de overeenkomst heeft verleden de verantwoordelijkheid voor het feit dat hij de betrokkenen hierover niet heeft geïnformeerd.

professionnelle, que les époux auraient des enfant, qu'ils pourraient être amenés à s'expatrier, etc...).

3° Le texte proposé règle clairement selon quelles modalités et dans quels délais la demande doit être introduite, en distinguant selon qu'une procédure en liquidation et partage a ou n'a pas été introduite.

Le ministre souligne que la correction judiciaire en équité concerne un équilibre élaboré. Il constate que Mme Onkelinx adopte à cet égard une attitude radicale, tandis que l'attitude de M. Brotcorne l'est un peu moins. Le ministre renvoie à la discussion générale, où cette question a déjà été largement abordée. Il compte pour le reste, dans la mesure où les parties y feront appel, sur la sagesse du juge.,

M. Christian Brotcorne (cdH) indique que son amendement tend à faire en sorte que la loi prévoit qu'en l'absence de choix, le juge peut intervenir.

Mme Laurette Onkelinx (PS) fait observer que cette correction en équité a suscité pas mal de critiques au cours des auditions. Eu égard à l'importance des travaux préparatoires, celles-ci ne peuvent dès lors être purement et simplement balayées et méritent une réponse.

En l'absence de clause d'équité, la responsabilité du notaire peut être mise en cause. Un magistrat confronté à une iniquité manifeste peut-il cependant invoquer les principes généraux de l'équité, même si le contrat de mariage n'inclut expressément pas la clause d'équité?

L'intervenante rappelle que, selon certains universitaires et praticiens, cette clause créera plus de problèmes qu'elle n'apportera de solutions.

Mme Sonja Becq (CD&V) fait observer qu'au cours des auditions, les avocats se sont prononcés en faveur d'un régime d'équité. Les auteurs de la proposition de loi n'ont pas opté pour le régime par défaut, proposé par M. Brotcorne, mais pour un compromis qui puisse être appliqué en pratique. Le notaire est tenu de fournir les renseignements nécessaires. Les époux peuvent expressément choisir de ne pas prévoir de régime d'équité ou, à l'inverse, d'en prévoir un. Si le contrat de mariage ne prévoit rien en la matière, le notaire qui a fait passer l'acte endossera la responsabilité de ne pas avoir informé les intéressés en la matière.

De heer Christian Brotcorne (cdH) herhaalt dat zijn amendement strekt tot de invoering van een subsidiaire wettelijke oplossing in de hypothese dat in het stelsel van scheiding van goederen er in de huwelijksovereenkomst geen billijkheidsregeling is opgenomen. Aldus kan de rechter rekening houden met de principes van de billijkheid.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) stipt aan dat er wordt uitgegaan van het principe dat bij het stelsel van scheiding van goederen iedere echtgenoot bij de ontbinding van het stelsel eigenaar is en blijft van zijn eigen vermogen en waarbij de ene niet in het vermogen deelt van de andere. Tegelijkertijd werd nagedacht over de kwestie dat in een aantal gevallen toekomstige huwelijkspartners kiezen voor een stelsel van scheiding van goederen omdat ze zich willen beschermen tegen potentiële schuldeisers wanneer een van beide een risicovol beroep uitoefent. In bepaalde gevallen kan dit, wat het vermogen betreft, leiden tot een koude uitsluiting, namelijk dat een van de partijen zonder vermogen achterblijft. In voorkomend geval kan de ene ex-echtgenoot ten opzichte van de andere een onderhoudsvordering instellen. In deze gaat het evenwel over de vraag in welke mate iemand een deel kan toebedeeld krijgen van het vermogen van de andere met wie hij gehuwd was onder het stelsel van scheiding van goederen. Als de betrokkenen hiermee rekening willen houden dan dient dit bewust te gebeuren onder de vorm van een beding in hun huwelijksovereenkomst dat de omstandigheden beschrijft onder dewelke de rechter tot een billijkheidstoets kan overgaan.

Indien uitdrukkelijk niet werd gekozen voor een billijkheidsbeding bestaat nog de mogelijkheid om zich eventueel te baseren op andere rechtsfiguren zoals de verrijking zonder oorzaak. Immers, men kan niet een persoon verhinderen om een vordering in te stellen. Ingeval de huwelijksovereenkomst geen bepaling omtrent een billijkheidsbeding bevat, verwijst mevrouw Van Cauter naar de discussie over de verantwoordelijkheid van de notaris die eerder in deze bespreking aan bod is gekomen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) merkt op dat tijdens de hoorzitting mevrouw Isabelle Schyns namens het College van de hoven en de rechtbanken heeft vastgesteld dat de rechterlijke billijkheidscorrectie bij het bedongen stelsel inzake de gewone scheiding van goederen het geval van de vereffening ingevolge overlijden niet regelt aangezien in dat geval het huwelijk niet wordt ontbonden. Ook de werklust voor het gerecht zal toenemen door het aantal geschillen. Voorts dienen volgens het College onder meer ook de volgende praktische kwesties te worden geregeld:

M. Christian Brotcorne (cdH) répète que son amendement tend à instaurer une solution légale subsidiaire dans l'hypothèse où le régime matrimonial de séparation de biens ne comprend pas de régime d'équité. Le juge pourra ainsi tenir compte des principes d'équité.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) souligne que l'on part du principe que sous le régime de la séparation des biens, chaque époux est propriétaire de son patrimoine propre en cas de dissolution du régime, et qu'il le reste, et qu'il n'y a pas de partage du patrimoine de l'autre époux. Dans le même temps, on a réfléchi au fait que dans certains cas, des futurs mariés optent pour un régime de séparation des biens parce qu'ils veulent se protéger contre d'éventuels créanciers lorsque l'un des époux est exposé à des risques en raison de son métier. Dans certains cas, cela peut déboucher sur une exclusion brutale du patrimoine, à savoir qu'un des partenaires se retrouve privé de patrimoine. Le cas échéant, l'un des ex-conjoint peut tenter une action en réclamation d'une pension d'entretien à l'encontre de l'autre partenaire. La question qui se pose en l'espèce est de savoir dans quelle mesure un des époux peut se voir attribuer une partie du patrimoine de l'autre époux avec lequel il était marié sous le régime de la séparation des biens. Si les intéressés veulent qu'il en soit tenu compte, il convient d'insérer expressément, dans le contrat de mariage, une clause à cet effet décrivant les circonstances dans lesquelles le juge peut procéder à un contrôle en équité.

Au cas où les parties n'auraient pas explicitement opté pour une clause d'équité, il existe encore la possibilité de se baser sur d'autres figures juridiques telles que l'enrichissement sans cause. On ne peut en effet empêcher quelqu'un d'intenter une action. Si le contrat de mariage ne contient pas de disposition en matière d'équité, Mme Van Cauter renvoie à la discussion sur la responsabilité du notaire, qui s'est tenue plus tôt au cours de la discussion.

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne qu'au cours des auditions, Mme Isabelle Schyns, qui s'exprimait au nom du Collège des cours et des tribunaux, a indiqué qu'en cas de régime de séparation de biens pure et simple, la correction judiciaire en équité ne règle pas le cas de liquidation suite à un décès, étant donné que, dans ce cas, le mariage n'est pas dissous. Par ailleurs, la charge de travail de la justice sera alourdie par l'augmentation du nombre de contentieux. De plus, selon le Collège, les problèmes pratiques suivants doivent être résolus:

— Wanneer moet een schadevergoedingsverzoek worden geformuleerd als de vereffeningprocedure dreigt te worden opgeschort?

— Wordt bij een rechterlijke billijkheidscorrectie afgestapt van de rechtsfiguur van de verrijking zonder oorzaak?

— Dreigt de verantwoordelijkheid van de notaris niet veel groter te worden bij de redactie van de huwelijks-overeenkomst én bij de vereffening?

— Welke interpretatie moet worden gegeven aan de vage bewoordingen die worden gebruikt in de formule “dat de omstandigheden sedert het sluiten van de huwelijks-overeenkomst van scheiding van goederen onvoorzien en ongunstig gewijzigd zijn”? En biedt het ongelukkigerwijs vage concept “manifeste onbillijkheid” een mogelijkheid om een maximale schadevergoeding te verkrijgen?

Het College besluit dat de indieners van het wetsvoorstel weliswaar beogen een einde te maken aan de rechtsonzekerheid maar dat gelet op de vele vragen die worden opgeworpen zij hun doelstelling niet dreigen te halen.

Ook de heer Jean-Marc Thierry, vertegenwoordiger van AVOCATS.BE, heeft tijdens de hoorzittingen de aandacht gevestigd op tal van praktische problemen alsook op de veelheid van gerechtelijke procedures waartoe deze rechterlijke billijkheidscorrectie aanleiding zal geven.

De spreekster herhaalt dat gelet op de door de magistraten, advocaten, academici en pratici opgeworpen bezwaren een algemene reflectie over deze rechterlijke billijkheidscorrectie raadzaam is.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) merkt op dat, in het bijzonder wat de bemerking over de toeneming van de werklust voor het gerecht betreft, het juist een van de kerntaken van justitie is om geschillen te beslechten. Zij gaat er dan ook van uit dat het gerecht deze nieuwe taak met graagte zal onthalen en naar best vermogen zal behandelen.

Er wordt met deze bepalingen een wettelijke basis gecreëerd voor een problematiek (onbillijke situaties) waarvoor in de rechtspraktijk dagelijks naar oplossingen wordt gezocht. De rechtspraak zal de toepassing van deze toets verder verfijnen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vestigt er de aandacht op dat deze rechterlijke billijkheidscorrectie tot uiteenlopende rechtspraak zal leiden.

— quand une demande d'indemnisation doit-elle être formulée lorsque la procédure de liquidation risque d'être suspendue?

— la figure juridique de l'enrichissement sans cause est-elle abandonnée en cas de correction judiciaire en équité?

— la responsabilité du notaire ne risque-t-elle pas d'être fortement alourdie, tant lors de la rédaction du contrat de mariage que lors de la liquidation?

— quelle interprétation faut-il donner aux termes vagues employés dans la formule “que les circonstances se soient modifiées défavorablement et de manière imprévue depuis la conclusion de la convention matrimoniale”? De plus, la notion d’“iniquité manifeste”, malencontreuse et vague, ouvre-t-elle la voie à une indemnisation maximale?

Le Collège conclut que si les auteurs de la proposition veulent certes mettre un terme à l'insécurité juridique, ils risquent toutefois, au regard des nombreuses questions soulevées, de ne pas atteindre leur objectif.

L'intervenante ajoute qu'au cours des auditions, M. Jean-Marc Thierry, représentant d'AVOCATS.BE, a également attiré l'attention sur quantité de problèmes pratiques ainsi que sur la multitude de procédures juridiques qu'engendrera cette correction judiciaire en équité.

Mme Onkelinx répète qu'au vu des objections émises par des magistrats, des avocats, des professeurs d'université et des praticiens, il serait judicieux de mener une réflexion générale sur cette question de la correction judiciaire en équité.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) observe qu'en ce qui concerne plus particulièrement l'observation sur l'augmentation de la charge de travail de la justice, le règlement des litiges constitue justement l'une des tâches essentielles de la justice. Elle suppose donc que le pouvoir judiciaire se réjouit de l'attribution de cette nouvelle tâche et l'accomplira du mieux qu'il le peut.

Ces dispositions créent une base juridique pour un problème (les situations inéquitables) pour lequel des solutions sont recherchées quotidiennement dans la pratique juridique. La jurisprudence affinera davantage l'application de cet examen.

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne que cette correction judiciaire en équité débouchera sur des divergences de jurisprudence.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) repliceert dat iedereen de bekommernis deelt om te komen tot systemen die onevenwichten vermijden. Het lid gaat ervan uit dat het aantal notarissen die over dit beding niets opnemen in de huwelijksovereenkomsten minimaal zal zijn. Deze correctie biedt alvast een antwoord op een koude uitsluiting in het stelsel van scheiding van goederen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) is er niet van overtuigd dat de invoering van de rechterlijke billijkheidscorrectie geen aanleiding zal geven tot nieuwe problemen. De hoorzittingen van experts hebben haar alvast op dit punt niet gerustgesteld. De vraag blijft bestaan of ingeval de echtgenoten bij het opstellen van hun huwelijksovereenkomst voor de notaris bewust te kennen hebben gegeven hierin geen billijkheidsbeding op te nemen, de rechtbanken en hoven bij geschillen al dan niet beroep kunnen doen op andere kunstgrepen, zoals de rechtsfiguur van verrijking zonder oorzaak, wanneer zij worden geconfronteerd met onbillijke situaties?

De minister antwoordt dat de rechterlijke macht onafhankelijk is. Hij herinnert de spreekster voorts aan het bestaan van de artikelen 1134 en 1157 tot 1162 van het Burgerlijk Wetboek.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) besluit dat de rechterlijke macht in geval van onbillijke situaties uiteindelijk kan doen wat zij wil met dit billijkheidsbeding. Aldus wordt iets ingevoerd dat eigenlijk niet nodig is en uiteindelijk aanleiding zal geven tot tal van problemen.

De amendementen nrs. 42 en 21 worden achtereenvolgens verworpen met 10 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 38 wordt verworpen met 10 tegen 3 stemmen.

Amendement nr. 8 en het aldus geamendeerde artikel 47 worden achtereenvolgens aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 48

Dit artikel strekt ertoe artikel 1595 van hetzelfde Wetboek op te heffen.

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 48 wordt eenparig aangenomen.

Mme Sonja Becq (CD&V) réplique que tout le monde a le souci de créer des systèmes permettant d'éviter les déséquilibres. L'intervenante suppose que le nombre de notaires qui n'inscrivent rien à propos de cette clause dans les contrats de mariage sera minime. En tout cas, cette correction apporte une réponse à une séparation pure et simple des biens dans le cadre du régime de séparation des biens.

Mme Laurette Onkelinx (PS) n'est pas convaincue que l'instauration de la correction judiciaire en équité n'entraînera pas de nouveaux problèmes. Les auditions d'experts ne l'ont en tout cas pas rassurée sur ce point. La question est toujours de savoir si, dans le cas où les époux ont délibérément indiqué, lors de la rédaction de leur contrat de mariage devant le notaire, ne pas vouloir y prévoir une clause d'équité, les cours et tribunaux pourront ou non recourir à d'autres artifices en cas de litige, comme la forme juridique de l'enrichissement sans cause, lorsqu'ils seront confrontés à des situations inévitables.

Le ministre répond que le pouvoir judiciaire est indépendant. Il rappelle aussi à l'intervenante l'existence des articles 1134 et 1157 à 1162 du Code civil.

Mme Laurette Onkelinx (PS) conclut en indiquant qu'en cas de situations inévitables, le pouvoir judiciaire pourra au final faire ce qu'il veut avec cette clause d'équité. La proposition de loi à l'examen instaurera ainsi quelque chose qui n'est pas vraiment nécessaire et qui, en fin de compte, entraînera de nombreux problèmes.

Les amendements n°s 42 et 21 sont successivement rejetés par 10 voix contre 2 et une abstention.

L'amendement n° 38 est rejeté par 10 voix contre 3.

L'amendement n° 8 et l'article 47, ainsi modifié, sont successivement adoptés par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 48

Cet article tend à abroger l'article 1595 du même Code.

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 48 est adopté à l'unanimité.

HOOFDSTUK 3

Wijzigingen van het Gerechtelijk Wetboek

Art. 49 tot 51

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 49 tot 51 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

HOOFDSTUK 4

Wijzigingen van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) stelt vast dat de meerderheid heel wat amendementen heeft ingediend op een wet die nog niet zolang geleden in de Kamer is behandeld geworden.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) antwoordt dat de amendementen geen fundamentele wijzigingen betreffen en tegemoetkomen aan de door practici opgeworpen vragen en bemerkingen over de praktische toepassing van sommige bepalingen van de wet van 31 juli 2017. Het gaat dan ook eerder over verduidelijkingen. Vervolgens geeft zij lezing van de schriftelijke toelichting van de betreffende amendementen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) merkt op dat gelet op de lange schriftelijke verantwoordingen van de amendementen men bezwaarlijk kan spreken van technische aanpassingen. Zij zal zich dan ook onthouden bij de stemming ervan. *Mevrouw Onkelinx* wijst er voorts op dat de genodigden ook niet de kans hebben gekregen om zich over deze amendementen uit te spreken.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) antwoordt dat mevrouw Onkelinx bij nazicht van de amendementen zelf zal kunnen vaststellen dat de amendementen in hoofdzaak de bevestiging zijn van de principes die in het nieuwe erfrecht zijn opgenomen en waarover op het terrein vragen zijn gekomen of de aandacht werd gevestigd op bepaalde problematische situaties zoals het vruchtgebruik van de langstlevende partner, de berekening van de compensatie en dergelijke. Het betreffen dan ook verduidelijkingen en verfijningen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) vestigt er de aandacht op dat het tegemoetkomen aan de tijdens

CHAPITRE 3

Modifications du Code judiciaire

Art. 49 à 51

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 49 à 51 sont successivement adoptés à l'unanimité.

CHAPITRE 4

Modifications de la loi du 31 juillet 2017 modifiant le Code civil en ce qui concerne les successions et les libéralités et modifiant diverses autres dispositions en cette matière

Mme Laurette Onkelinx (PS) constate que la majorité a présenté une grande quantité d'amendements à une loi qui a été examinée à la Chambre il n'y a pas si longtemps.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) répond que les amendements n'apportent pas de modifications fondamentales. Ils répondent aux questions et observations soulevées par les praticiens au sujet de l'application pratique de certaines dispositions de la loi du 31 juillet 2017. Il s'agit donc plutôt de clarifications. L'intervenante donne ensuite lecture de la justification écrite des amendements concernés.

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne que, compte tenu de la longueur des justifications écrites des amendements, l'on peut difficilement parler d'ajustements techniques. Par conséquent, elle s'abstiendra lors du vote. La membre ajoute que les invités n'ont pas eu la chance de se prononcer au sujet de ces amendements.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) répond qu'à la lecture des amendements, Mme Onkelinx pourra constater par elle-même que les amendements tendent principalement à confirmer les principes qui sont énoncés dans le nouveau droit successoral et qui ont suscité des questions sur le terrain, ou pour lesquels certaines situations problématiques ont été évoquées, comme par exemple l'usufruit du conjoint survivant, le calcul de la compensation, etc. Il s'agit donc de clarifications et d'affinements.

Mme Laurette Onkelinx (PS) attire l'attention sur le fait qu'en répondant aux remarques formulées durant

hoorzittingen geformuleerde opmerkingen het naderhand beroep moeten doen op reparatiewetgeving aanzienlijk verlaagt.

Art. 51/1 (*nieuw*)

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) c.s. dient amendement nr. 9 (DOC 54 2848/004) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 51/1 in te voegen ter vervanging van artikel 205bis, vierde lid, van het Burgerlijk Wetboek, zoals dat is opgenomen in artikel 2 van de wet van 31 juli 2017. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Over dit amendement worden geen verdere opmerkingen gemaakt.

Amendement nr. 9, tot invoeging van een nieuw artikel 51/1, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 52

Dit artikel strekt ertoe in de wet van 31 juli 2017 een artikel 2/1 in te voegen.

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 52 wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 52/1 (*nieuw*)

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) c.s. dient amendement nr. 10 (DOC 54 2848/004) in dat ertoe strekt een nieuw artikel 52/1 in te voegen dat bepaalt dat, in artikel 28 van dezelfde wet, meer bepaald in artikel 843/1 van het Burgerlijk Wetboek, paragraaf 3 wordt aangevuld met de volgende zin: "De artikelen 1100/5 en 1100/6 zijn niet van toepassing op deze overeenkomst.". Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Over dit amendement worden geen verdere opmerkingen gemaakt.

Amendement nr. 10, tot invoeging van een nieuw artikel 52/1, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 53

Dit artikel strekt ertoe artikel 38/1 van dezelfde wet te wijzigen.

les auditions, on réduit considérablement le risque de devoir recourir *a posteriori* à une législation réparatrice.

Art. 51/1 (*nouveau*)

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 9 (DOC 54 2848/004) qui tend à insérer un article 51/1 nouveau remplaçant, dans l'article 2 de la loi du 31 juillet 2017, l'alinéa 4 de l'article 205bis, § 2, du Code civil. Il est renvoyé à la justification.

Cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

L'amendement n° 9, qui tend à insérer un nouvel article 51/1, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 52

Cet article vise à insérer un article 2/1 dans la loi du 31 juillet 2017.

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 52 est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 52/1 (*nouveau*)

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 10 (DOC 54 2848/004) qui tend à insérer un article 52/1 nouveau prévoyant que dans l'article 28 de la même loi, à l'article 843/1 du Code civil, le paragraphe 3 est complété par la phrase suivante: "Les articles 1100/5 et 1100/6 ne sont pas applicables à cette convention.". Il est renvoyé à la justification.

Pour le surplus, cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

L'amendement n° 10, qui tend à insérer un nouvel article 52/1, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 53

Cet article vise à modifier l'article 38 de la même loi.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) c.s. dient amendement nr. 11 (DOC 54 2848/004) in dat ertoe strekt het ontworpen artikel 53 te vervangen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Amendement nr. 11, tot vervanging van artikel 53, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 54

Dit artikel strekt ertoe artikel 39 van dezelfde wet te wijzigen.

Mevrouw Carina Van Cauter c.s. dient amendement nr. 12 (DOC 54 2848/004) in dat beoogt het voorgestelde artikel 54 te vervangen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Er worden voor het overige geen opmerkingen over dit amendement gemaakt.

Amendement nr. 12, tot vervanging van artikel 54, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 54/1 (nieuw)

Mevrouw Carina Van Cauter c.s. dient amendement nr. 13 (DOC 54 2848/004) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 54/1 in te voegen, met de bedoeling om in de wet van 31 juli 2017 een artikel 39/1 in te voegen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Er worden voor het overige geen opmerkingen over dit amendement gemaakt.

Amendement nr. 13, tot invoeging van nieuw artikel 54/1, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 54/2 (nieuw)

Mevrouw Carina Van Cauter c.s. dient amendement nr. 14 (DOC 54 2848/004) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 54/2 in te voegen, met de bedoeling om in artikel 40 van de wet van 31 juli 2017, in artikel 859 van het Burgerlijk Wetboek de laatste zin van paragraaf 1 te vervangen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Er worden voor het overige geen opmerkingen over dit amendement gemaakt.

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 11 (DOC 54 2848/004) qui tend à remplacer l'article 53 proposé. Il est renvoyé à la justification.

L'amendement n° 11, qui tend à remplacer l'article 53, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 54

Cet article vise à modifier l'article 39 de la même loi.

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 12 (DOC 54 2848/004) qui tend à remplacer l'article 54 proposé. Il est renvoyé à la justification.

Pour le surplus, cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

L'amendement n° 12, qui tend à remplacer l'article 54, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 54/1 (nouveau)

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 13 (DOC 54 2848/004) qui tend à insérer un article 54/1 nouveau, visant à insérer un article 39/1 dans la loi du 31 juillet 2017. Il est renvoyé à la justification.

Pour le surplus, cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

L'amendement n° 13, qui tend à remplacer l'article 54/1, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 54/2 (nouveau)

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 14 (DOC 54 2848/004) qui tend à insérer un article 54/2 nouveau, en vue de remplacer, dans l'article 40 de la loi du 31 juillet 2017, à l'article 859 du Code civil, la dernière phrase du paragraphe 1er. Il est renvoyé à la justification.

Pour le surplus, cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

Amendement nr. 14, tot invoeging van nieuw artikel 54/2, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 54/3 (*nieuw*)

Mevrouw Carina Van Cauter c.s. dient amendement nr. 15 (DOC 54 2848/004) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 54/3 in te voegen, met de bedoeling om in artikel 47 van de wet van 31 juli 2017, artikel 914 van het Burgerlijk Wetboek te vervangen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient, als subamendement op amendement nr. 15, amendement nr. 28 (DOC 54 2753/005) in. Het subamendement beoogt om in het voorgestelde artikel 914, § 2, eerste lid, 2°, de woorden “artikel 915, § 1,” te vervangen door de woorden “artikel 915bis, § 1,”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Er worden voor het overige geen opmerkingen over deze amendementen gemaakt.

De amendementen nrs. 28 en 15, tot invoeging van een nieuw artikel 54/3, worden achtereenvolgens aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 54/4 (*nieuw*)

Mevrouw Carina Van Cauter c.s. dient amendement nr. 16 (DOC 54 2848/004) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 54/4 in te voegen, met de bedoeling om in artikel 49 van dezelfde wet het bepaalde onder 6° te vervangen door het volgende “6° paragraaf 4 wordt opgeheven.”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Er worden voor het overige geen opmerkingen over dit amendement gemaakt.

Amendement nr. 16, tot invoeging van nieuw artikel 54/4, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 54/5 (*nieuw*)

Mevrouw Carina Van Cauter c.s. dient amendement nr. 17 (DOC 54 2848/004) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 54/5 in te voegen, luidende: “Art. 54/5. In artikel 52 van dezelfde wet, in het artikel 918 van het Burgerlijk Wetboek wordt paragraaf 4 opgeheven.”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

L'amendement n° 14, qui tend à remplacer l'article 54/2, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 54/3 (*nouveau*)

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 15 (DOC 54 2848/004) qui tend à insérer un article 54/3 nouveau, en vue de remplacer, dans l'article 47 de la loi du 31 juillet 2017, l'article 914 du Code civil. Il est renvoyé à la justification.

Mme Sonja Becq et consorts présentent l'amendement n° 28 (DOC 54 2848/005) qui tend à sous-amender l'amendement n° 15. Dans l'article 914, § 2, alinéa 1er, 2°, proposé, les mots “l'article 915, § 1er,” sont remplacés par les mots “l'article 915bis, § 1er,”. Il est renvoyé à la justification.

Pour le surplus, cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

Les amendements n°s 15 et 28, qui tendent à insérer un nouvel article 54/3, sont successivement adoptés par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 54/4 (*nouveau*)

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 16 (DOC 54 2848/004) qui tend à insérer un article 54/4 nouveau, en vue de remplacer, dans l'article 49 de la même loi, le 6° par ce qui suit: “6° le paragraphe 4 est abrogé.”. Il est renvoyé à la justification.

Pour le surplus, cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

L'amendement n° 16, qui tend à insérer un nouvel article 54/4, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 54/5 (*nouveau*)

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 17 (DOC 54 2848/004) qui tend à insérer un article 54/5 nouveau rédigé comme suit: “Art. 54/5. Dans l'article 52 de la même loi, à l'article 918 du Code civil, le paragraphe 4 est supprimé.”. Il est renvoyé à la justification.

Er worden voor het overige geen opmerkingen over dit amendement gemaakt.

Amendement nr. 17, tot invoeging van nieuw artikel 54/5, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 55

Dit artikel strekt ertoe in artikel 54 van de wet van 31 juli 2017, het voorgestelde artikel 920, § 3, van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen.

Mevrouw Carina Van Cauter c.s. dient amendement nr. 18 (DOC 54 2848/004) in, dat beoogt dit artikel te vervangen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Er worden voor het overige geen opmerkingen gemaakt.

Amendement nr. 18, tot vervanging van artikel 55, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 56

Dit artikel heeft als doel om in artikel 58 van de wet van 31 juli 2017 de woorden “920, § 2, tweede lid” te vervangen door de woorden “920, § 4”.

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 56 wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 56/1 (*nieuw*)

Mevrouw Carina Van Cauter c.s. dient amendement nr. 19 (DOC 54 2848/004) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 56/1 in te voegen, met de bedoeling wijzigingen aan te brengen in artikel 63 van de wet van 31 juli 2017. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Er worden voor het overige geen opmerkingen over dit amendement gemaakt.

Amendement nr. 19, tot invoeging van nieuw artikel 56/1, wordt aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Pour le surplus, cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

L'amendement n° 17, qui tend à insérer un nouvel article 54/5, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 55

Cet article vise à modifier, dans l'article 54 de la loi du 31 juillet 2017, l'article 920, § 3 proposé du Code civil.

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 18 (DOC 54 2848/004) qui tend à remplacer cet article. Il est renvoyé à la justification.

Pour le surplus, aucune observation n'est formulée.

L'amendement n° 18, qui tend à remplacer l'article 55, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 56

Cet article vise à remplacer les mots “920, § 2, alinéa 2” par les mots “920, § 4” dans l'article 58 de la loi du 31 juillet 2017.

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L'article 56 est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 56/1 (*nouveau*)

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 19 (DOC 54 2848/004) qui tend à insérer un article 56/1 nouveau visant à apporter des modifications dans l'article 63 de la loi du 31 juillet 2017. Il est renvoyé à la justification.

Pour le surplus, cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

L'amendement n° 19, qui tend à insérer un nouvel article 56/1, est adopté par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 56/2 (*nieuw*)

Mevrouw Carina Van Cauter c.s. dient amendement nr. 20 (DOC 54 2848/004) in, dat beoogt een nieuw artikel 56/2 in te voegen, met de bedoeling om in artikel 66, § 2, derde lid, 2°, alsook vierde lid, 2°, van de wet van 31 juli 2017, de woorden “binnen een termijn van een jaar na de bekendmaking van deze wet in het *Belgisch Staatsblad*” telkens te vervangen door de woorden “ten laatste op 1 maart 2019, met inbegrip van laatstgenoemde datum”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Mevrouw Sarah Smeyers c.s. dient vervolgens het subamendement nr. 43 in (DOC 54 2848/004) dat strekt tot de verlenging tot 1 september 2019 van de termijn waarbinnen een verklaring kan worden afgelegd van behoud van de vroegere wettelijke regels met betrekking tot de wijze van inbreng en inkorting van de schenkingen, met betrekking tot schenkingen die zijn gedaan vóór de inwerkingtreding van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft. Hierdoor beschikt de burger nog over een volledig jaar vanaf de inwerkingtreding van deze wet, meer precies vanaf 1 september 2018, om al dan niet dergelijke verklaring af te leggen.

Over deze amendementen worden voor het overige geen opmerkingen gemaakt.

De amendementen nrs. 43 en 20, tot invoeging van een nieuw artikel 56/2 worden achtereenvolgens aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Art. 57 en 58

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 57 en 58 worden aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 58/1 (*nieuw*)

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) c.s. dient amendement nr. 44 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 58/1 in te voegen. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Over dit amendement worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 56/2 (*nouveau*)

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 20 (DOC 54 2848/004) qui tend à insérer un article 56/2 nouveau visant à remplacer, dans l'article 66, § 2, alinéa 3, 2°, et alinéa 4, 2°, de la loi du 31 juillet 2017, les mots “dans un délai d'un an prenant cours le jour de la publication de la présente loi au *Moniteur belge*” chaque fois par les mots “au plus tard le 1er mars 2019, en ce compris cette dernière date”. Il est renvoyé à la justification.

Mme Sarah Smeyers et consorts présentent ensuite le sous-amendement n° 43 (DOC 54 2848/006), qui tend à prolonger jusqu'au 1er septembre 2019 le délai endéans lequel une déclaration peut être faite en vue du maintien de l'application des dispositions légales antérieures relatives au mode de rapport ou de réduction des donations, aux donations réalisées avant l'entrée en vigueur de la loi du 31 juillet 2017 modifiant le Code civil en ce qui concerne les successions et les libéralités. De la sorte, les citoyens disposeront encore d'une année entière à partir de l'entrée en vigueur de cette loi, soit à partir du 1er septembre 2018, pour effectuer ou non cette déclaration.

Pour le surplus, ces amendements ne donnent lieu à aucune observation.

Les amendements n°s 43 et 20, qui tendent à insérer un nouvel article 56/2, sont successivement adoptés par 12 voix et une abstention.

Art. 57 et 58

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 57 et 58 sont adoptés par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 58/1

Mme Carina Van Cauter et consorts présentent l'amendement n° 44 (DOC 54 2848/006), qui tend à insérer un article 58/1 (nouveau). Il est renvoyé à la justification.

Cet amendement ne donne lieu à aucune observation.

Amendement nr. 44, tot invoeging van een nieuw artikel 58/1, wordt aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Art. 58/2 (nieuw)

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) c.s. dient amendement nr. 39 (DOC 54 2848/005) in, dat ertoe strekt een nieuw artikel 58/2 in te voegen.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) wenst met dit amendement de inwerkingtreding van de wet van 31 juli 2017, behoudens artikel 66, § 2, derde lid, 2°, en vierde lid, 2°, en artikel 70, uit te stellen tot 1 januari 2019 teneinde de mensen in het veld de tijd te geven om zich bij te scholen en zich de nieuwe bepalingen eigen te maken. Zij pleit er voorts voor om de inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving omtrent het huwelijksvermogensrecht ook uit te stellen teneinde beide hervormingen gelijktijdig in werking te doen treden.

De minister wenst dit wetsvoorstel samen met de hervorming van het erfrecht op 1 september van dit jaar in werking te doen treden.

Zoals hij vorig jaar al tijdens een uiteenzetting in de commissie voor de Justitie en later in plenaire vergadering heeft benadrukt, hebben de experts tijdens de hoorzittingen over het erfrecht aangedrongen op de gelijktijdige inwerkingtreding van beide hervormingen. Beide wetten vormen een geheel.

Wat de hervorming van het erfrecht betreft, werd al voorzien in een overgangperiode van 13 maanden vanaf de stemming in plenaire zitting vorig jaar op 31 juli. Inmiddels werden reeds talloze studiedagen en vormingen georganiseerd, en kijkt de rechtspraak uit naar de inwerkingtreding op 1 september van dit jaar.

Bovendien zijn er nauwelijks redenen aan te voeren om de inwerkingtreding van deze wet uit te stellen. De bepalingen van louter huwelijksvermogensrechtelijke aard zijn immers hoofdzakelijk preciseringen, bevestigingen en de opheffing van geschilpunten enzovoort, die voor de praktijk bijzonder welkom zijn en soms al lang worden verwacht. Noch uit de studiedag over het huwelijksvermogensrecht twee weken geleden voor een groep van Nederlandstalige advocaten en notarissen, noch uit de soortgelijke studiedag met het Franstalige notariaat vorige week, is de noodzaak gebleken om een onderscheid te maken tussen de datum van inwerkingtreding van beide wetten.

L'amendement n° 44 tendant à insérer un article 58/1 est adopté par 12 voix et une abstention.

Art. 58/2

Mme Laurette Onkelinx et consorts présentent l'amendement n° 39 (DOC 54 2848/006), qui vise insérer un nouvel article.

Par cet amendement, Mme Laurette Onkelinx (PS) souhaite reporter au 1er janvier 2019 l'entrée en vigueur de la loi du 31 juillet 2017, à l'exception de l'article 66, § 2, alinéa 3, 2°, et alinéa 4, 2° et de l'article 70, afin de laisser le temps aux praticiens de se former et de s'adapter aux nouvelles dispositions. Elle plaide également en faveur du report de l'entrée en vigueur de la nouvelle législation en matière de droit des régimes matrimoniaux, de manière à faire coïncider l'entrée en vigueur des deux réformes.

Le ministre exprime le souhait de faire entrer en vigueur cette proposition de loi, avec la réforme du droit successoral, le 1er septembre de cette année.

Comme il a déjà souligné l'an dernier au cours d'une intervention à la commission de la Justice puis en séance plénière, lors des auditions consacrées au droit successoral, les experts ont insisté sur l'*entrée en vigueur simultanée des deux réformes*. Les deux lois forment un tout.

En ce qui concerne la réforme du droit successoral, une période transitoire de 13 mois a déjà été prévue à partir du vote en séance plénière du 31 juillet 2017. Dans l'intervalle, d'innombrables journées d'étude et formations ont déjà été organisées, et la pratique juridique attend avec impatience l'entrée en vigueur le 1er septembre 2018.

En outre, il n'y a guère de raisons pouvant être invoquées pour postposer l'entrée en vigueur de cette loi. En effet, les dispositions qui relèvent purement du droit des régimes matrimoniaux sont essentiellement des précisions, des confirmations et la suppression de points litigieux, etc., qui, pour la pratique, sont particulièrement bienvenues et sont parfois attendues de longue date. Ni la journée d'étude consacrée au droit des régimes matrimoniaux, organisée il y a deux semaines pour un groupe d'avocats et de notaires néerlandophones, ni la journée d'étude similaire du notariat francophone qui s'est tenue la semaine dernière n'ont fait apparaître la nécessité de différencier la date d'entrée en vigueur des deux lois.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) verduidelijkt dat de kwestie van de gelijktijdige inwerkingtreding zich hier niet stelt maar wel die van het uitstel van die gelijktijdige inwerkingtreding. Elk uitstel, hoe klein ook, wordt door de practici verwelkomd.

De heer Christian Brotcorne (cdH) verneemt engszins onthutst dat er al voor de bespreking ervan in de Kamer, colloquia en studiedagen worden georganiseerd over dit wetgevend initiatief van de meerderheid. De spreker heeft stellig de indruk dat de meerderheid veeleer rekening houdt met de argumenten die op die andere fora te berde worden gebracht dan met de door de oppositie opgeworpen voorstellen die in amendementen worden gegoten. Dit is een loopje nemen met het parlementair werk dat hier wordt verricht.

De minister verontschuldigt zich voor het misverstand waartoe zijn eerder antwoord aanleiding heeft gegeven. Hij stipt aan dat hij de anticiperende houding van het terrein om in het vooruitzicht van hervormingen alvast colloquia en studiedagen te organiseren niet kan verbieden. De minister heeft altijd gepoogd om naar best vermogen de vragen en opmerkingen van de commissieleden te beantwoorden. Voorts benadrukt de minister dat hij altijd oor heeft voor de argumenten van de oppositie en zich ook nooit negatief heeft uitgelaten over een vraag om tot een tweede lezing over te gaan. Hij respecteert ten zeerste het wetgevend werk dat in de Kamer wordt geleverd. Met zijn antwoord wou hij enkel benadrukken dat het terrein vrager is voor deze hervorming.

De heer Christian Brotcorne (cdH) wenst kwalitatief goed wetgevend werk te leveren. Als evenwel teksten worden besproken tijdens colloquia en studiedagen en hierbij de indruk wordt gecreëerd dat hieraan niets meer zal worden gewijzigd dan werpt dit toch ernstige vragen op. Voorts stelt hij vast dat hoewel de hervorming van het erfrecht nog niet in werking is getreden deze nu al, op vraag van het “terrein”, wordt geamendeerd. Dit is een verontrustende manier van werken.

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) stipt aan dat het niet uitzonderlijk is dat bij de aankondiging van grote hervormingen universiteiten en dergelijke hierover studiedagen organiseren. Wat de ingediende amendementen op de wet van 31 juli 2017 betreft, is zij van oordeel dat het raadzaam is om al voor de inwerkingtreding ervan bepalingen te wijzigen indien signalen worden ontvangen dat hier nood toe is.

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) merkt op dat gedurende de legislaturen dat zij een ministerschap heeft waargenomen geen enkel wetgevend initiatief zonder amendering, na bespreking ervan binnen de bevoegde commissie, door het Parlement werd aangenomen. Als

Mme Laurette Onkelinx (PS) précise que la question de l'entrée en vigueur simultanée ne se pose pas en l'espèce, mais bien celle du report de cette entrée en vigueur simultanée. Chaque report, si petit soit-il, est bien accueilli par les praticiens.

M. Christian Brotcorne (cdH) est quelque peu abasourdi d'apprendre que des colloques et des journées d'étude concernant l'initiative législative à l'examen de la majorité ont déjà été organisés avant sa discussion à la Chambre. L'intervenant a la nette impression que la majorité tient plutôt compte des arguments évoqués dans ces autres forums que des propositions avancées par l'opposition qui ont été coulées en amendements. Il s'agit d'un manque de respect envers le travail parlementaire effectué en commission.

Le ministre présente ses excuses concernant le malentendu qu'a provoqué sa réponse précédente. Il souligne qu'il ne peut pas interdire l'attitude proactive du terrain consistant à organiser d'emblée des colloques et des journées d'étude dans la perspective de réformes. Le ministre a toujours tenté de répondre au mieux aux questions et observations des membres de la commission. Le ministre insiste, en outre, sur le fait qu'il est toujours attentif aux arguments de l'opposition et qu'il a toujours acquiescé à une demande de procéder à une deuxième lecture. Il a le plus profond respect pour le travail législatif qui est fourni à la Chambre. Au travers de sa réponse, il voulait uniquement insister sur le fait que le terrain est demandeur de cette réforme.

M. Christian Brotcorne (cdH) souhaite fournir un travail législatif de qualité. Cependant, le fait que des textes sont discutés lors de colloques et de journées d'étude et que l'on donne l'impression qu'aucune modification n'y sera plus apportée, soulève tout de même de sérieuses questions. Il constate en outre que même si la réforme du droit successoral n'est pas encore entrée en vigueur, celle-ci est déjà amendée à la demande du “terrain”. Cette méthode de travail a de quoi inquiéter.

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) indique qu'il n'est pas rare qu'après l'annonce de grandes réformes, des universités, entre autres, organisent des journées d'études à leur sujet. S'agissant des amendements à la loi du 31 juillet 2017, elle estime qu'il serait judicieux de modifier des dispositions avant leur entrée en vigueur si des signaux en ce sens étaient reçus.

Mme Laurette Onkelinx (PS) souligne que durant les législatures où elle détenait un portefeuille ministériel, aucune initiative législative n'a été adoptée par le Parlement sans avoir été amendée, après examen desdits amendements au sein de la commission

minister heeft zij ook altijd intensief samengewerkt met de oppositie. Zij betreurt dan ook dat de oppositie niet betrokken is geworden bij de informele vergaderingen die in voorbereiding van dit wetvoorstel op het kabinet werden georganiseerd. Deze vaststelling toont aan dat er weinig rekening wordt gehouden met de basisbeginselen van de parlementaire democratie. De oppositie wil degelijk wetgevend werk leveren; het lid heeft evenwel de indruk dat men hier geen oren naar heeft.

Amendement nr. 39 tot invoeging van een nieuw artikel wordt verworpen met 10 tegen 3 stemmen.

HOOFDSTUK 5

Wijzigingen van de wet van 13 januari 1977 houdende goedkeuring van de overeenkomst inzake de vaststelling van een stelsel van registratie van testamenten, opgemaakt te Bazel op 16 mei 1972 en tot invoering van een centraal huwelijksvereenkomstenregister

Art. 59 tot 61

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 59 tot 61 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

HOOFDSTUK 5/1 (NIEUW)

Art. 61/1 (*nieuw*)

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 45 (DOC 54 2848/006) in, dat ertoe strekt een nieuw hoofdstuk luidende "Recodificatie" en een nieuw artikel 61/1 in te voegen. Er wordt verwezen naar de verantwoording

Amendement nr. 45, tot invoeging van een nieuw hoofdstuk dat het artikel 61/1 bevat, wordt eenparig aangenomen.

compétente. Lorsqu'elle était ministre, elle a aussi toujours collaboré intensément avec l'opposition. Elle regrette par conséquent que l'opposition n'ait pas été associée aux réunions informelles organisées au cabinet du ministre dans le cadre de la préparation de la proposition de loi à l'examen. Ce constat démontre le peu d'importance accordée aux principes fondamentaux de la démocratie parlementaire. Le souhait de l'opposition est de fournir un travail législatif de qualité, mais l'intervenante a l'impression que l'on ne lui prête aucune attention.

L'amendement n° 39 tendant à insérer un nouvel article est rejeté par 10 voix contre 3.

CHAPITRE 5

Modifications de la loi du 13 janvier 1977 portant approbation de la Convention relative à l'établissement d'un système d'inscription des testaments, faite à Bâle le 16 mai 1972 et portant introduction d'un registre central des contrats de mariage

Art. 59 à 61

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 59 à 61 sont successivement adoptés à l'unanimité.

CHAPITRE 5/1 (NOUVEAU)

Art. 61/1 (*nouveau*)

Mme Sonja Becq et consorts déposent l'amendement n° 45 (DOC 54 2848/006) qui vise à insérer un nouveau chapitre intitulé "Recodification" et un nouvel article 61/1. Il est renvoyé à la justification.

L'amendement n° 45 tendant à insérer un nouveau chapitre comportant un nouvel article 61/1 est adopté à l'unanimité.

HOOFDSTUK 6

Overgangsbepalingen

Art. 62 en 63

Over deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 62 en 63 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 64

Dit artikel bevat overgangsbepalingen.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 5 (DOC 54 2848/003) in, dat ertoe strekt in § 2, 1°, de woorden “en artikel 21” in te voegen tussen de woorden “de artikelen 14 tot en met 17” en de woorden “zijn enkel van toepassing”. Amendement nr. 5 wordt vervolgens ingetrokken en vervangen door *amendement nr. 27* (DOC 54 2848/005) van *mevrouw Sonja Becq c.s.*, dat ertoe strekt in paragraaf 2, 1°, de woorden “de artikelen 14 tot en met 17” te vervangen door de woorden “de artikelen 14, 15, 17 en 21”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Amendement nr. 5 wordt ingetrokken.

Amendement nr. 27 en het aldus geamendeerde artikel 64 worden achtereenvolgens aangenomen met 10 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 65

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Artikel 65 wordt eenparig aangenomen.

HOOFDSTUK 7

Inwerkingtreding

Art. 66

Artikel 66 bevat de inwerkingtredingsbepalingen.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 6 (DOC 54 2848/003) in, dat ertoe strekt de woorden “De hoofdstukken 2, 3, 5 en 6 van deze wet treden

CHAPITRE 6

Dispositions transitoires

Art. 62 et 63

Ces articles ne donnent lieu à aucune observation.

Les articles 62 et 63 sont successivement adoptés à l’unanimité.

Art. 64

Cet article concerne des dispositions transitoires.

Mme Sonja Becq et consorts présentent l’*amendement n° 5* (DOC 54 2848/003) qui vise à insérer les mots “et l’article 21” entre les mots “les articles 14 à 17” et les mots “ne sont applicables” dans le point 1° du paragraphe 2. L’amendement n° 5 est ensuite retiré et remplacé par l’*amendement n° 27* (DOC 54 2848/005) de *Mme Sonja Becq et consorts* qui vise à remplacer les mots “les articles 14 à 17” par les mots “les articles 14, 15, 17 et 21” dans le paragraphe 2, point 1°. Il est renvoyé à la justification.

L’amendement n° 5 est retiré.

L’amendement n° 27 et l’article 64, ainsi modifié, sont successivement adoptés par 10 voix et 3 abstentions.

Art. 65

Cet article ne donne lieu à aucune observation.

L’article 65 est adopté à l’unanimité.

CHAPITRE 7

Entrée en vigueur

Art. 66

L’article 66 concerne des dispositions d’entrée en vigueur.

Mme Sonja Becq et consorts présentent l’*amendement n° 6* (DOC 54 2848/003), qui tend à remplacer les mots “Les chapitres 2, 3, 5 et 6 de la présente loi

in werking” te vervangen door de woorden “*Deze wet treedt in werking*”. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Amendement 6 en het aldus geamendeerde artikel 66 worden achtereenvolgens en eenparig aangenomen.

Art. 67

Artikel 67 bevat een inwerkingtredingsbepaling.

Mevrouw Sonja Becq c.s. dient amendement nr. 7 (DOC 54 2848/003) in, dat beoogt dit artikel weg te laten. Er wordt verwezen naar de verantwoording.

Amendement 7 tot weglating van artikel 67 wordt eenparig aangenomen.

Er worden een aantal wetgevingstechnische verbeteringen aangebracht.

De minister maakt van de gelegenheid gebruik om mevrouw Hélène Casman te bedanken voor de goede samenwerking.

Op verzoek van *mevrouw Laurette Onkelinx (PS)* zal de commissie met toepassing van artikel 83.1 van het Reglement tot een tweede lezing overgaan. De commissie wenst daartoe over een nota van de Juridische Dienst te beschikken.

De rapporteurs,

Goedele UYTTERSROT
Laurette ONKELINX

De voorzitter,

Philippe GOFFIN

entrent en vigueur” par les mots “*La présente loi entre en vigueur*”. Il est renvoyé à la justification.

L’amendement n° 6 et l’article 66, ainsi modifié, sont successivement adoptés à l’unanimité.

Art. 67

L’article 67 concerne une disposition d’entrée en vigueur.

Mme Sonja Becq et consorts présentent l’amendement n° 7 (DOC 54 2848/003), qui tend à supprimer cet article. Il est renvoyé à la justification.

L’amendement n° 7 visant à supprimer l’article 67, est adopté à l’unanimité.

Une série de corrections d’ordre légistique sont apportées au texte de la proposition de loi.

Le ministre en profite pour remercier Mme Hélène Casman pour sa coopération fructueuse.

À la demande de *Mme Laurette Onkelinx (PS)*, la commission, en application de l’article 83.1 du Règlement, procèdera à une deuxième lecture. La commission souhaiterait disposer à cet effet d’une note du service juridique.

Les rapporteuses,

Goedele UYTTERSROT
Laurette ONKELINX

Le président,

Philippe GOFFIN

Hoorzitting van 29 mei 2018

A. Hoorzitting met mevrouw Isabelle Schyns en de heren Sven Mosselmans en Emmanuel Mathieu, vertegenwoordigers van het College van de hoven en rechtbanken, de heer Jean-Marc Thiery, vertegenwoordiger van AVOCATS.BE, mevrouw Dominique Pignolet, vertegenwoordiger van de OVB, de heren Christophe Blindeman en Renaud Grégoire, vertegenwoordigers van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, mevrouw Delphine Chabbert, vertegenwoordiger van de “Ligue des familles” en mevrouw Erica Coene en de heer Yves Coemans, vertegenwoordigers van de Gezinsbond

A.1. Uiteenzetting

A.1.1. Uiteenzettingen van de vertegenwoordigers van het College van de hoven en rechtbanken

a. Uiteenzetting van mevrouw Isabelle Schyns

De spreekster beperkt er zich toe een advies uit te brengen over de rechterlijke billijkheidscorrectie bij het bedongen stelsel inzake de gewone scheiding van goederen, zoals die wordt aangereikt in het nieuwe artikel 1474/1 van het Burgerlijk Wetboek. Ondanks de wil tot echtelijke scheiding is een streven naar vermogensrechtelijke solidariteit tot stand gekomen. Meestal zal een echtgenoot die zich benadeeld acht de rechtsfiguur van de verrijking zonder oorzaak aanvoeren. Het wetsvoorstel beoogt een rechterlijke billijkheidscorrectie in te stellen ten gunste van de echtgenoot die zich bij manifeste onbillijkheid benadeeld acht. De overwogen vergoeding mag niet hoger uitvallen dan één derde van het verschil tussen de beide eigen vermogens. In die mogelijkheid moet in de huwelijksvereenkomst worden voorzien. De notaris wordt geacht de toekomstige echtgenoten omtrent de opneming van een dergelijke clause te adviseren en krijgt meer verantwoordelijkheid. In zijn advies van 15 februari 2018 heeft de Raad van State zich afgevraagd wat de gevolgen zijn als met geen woord over een rechterlijke billijkheidscorrectie wordt gerept.

Het College van de hoven en rechtbanken constateert dat het geval van een vereffening ingevolge overlijden niet wordt geregeld, aangezien het huwelijk in dat geval niet wordt ontbonden. Voorts zou in de wet moeten worden gepreciseerd wat de gevolgen zijn als de huwelijksvereenkomst geen clause bevat. De werklust voor het gerecht zal ook toenemen door het aantal geschillen.

Bepaalde praktische kwesties dienen te worden geregeld.

Audition du 29 mai 2018

A. Audition de Madame Isabelle Schyns et MM. Sven Mosselmans et Emmanuel Mathieu, représentants du Collège des cours et tribunaux, de M. Jean-Marc Thiery, représentant d'AVOCATS.BE, de Madame Dominique Pignolet, représentante de l'OVB, de MM. Christophe Blindeman et Renaud Grégoire, représentants de la Fédération royale du Notariat belge, de Madame Delphine Chabbert, représentante de la «Ligue des familles» et de Madame Erica Coene et Monsieur Yves Coemans, représentants du “Gezinsbond”

A.1. Exposés

A.1.1. Exposés des représentants du Collège des cours et tribunaux

a. Exposé de Madame Isabelle Schyns

L'oratrice se limite à donner un avis sur le correctif judiciaire en équité dans le régime conventionnel de la séparation de biens pure et simple, telle que proposée dans le nouvel article 1474/1 du Code civil. Malgré la volonté de séparation matrimoniale, un souci de solidarité patrimoniale s'est fait jour. Le plus souvent, un époux s'estimant lésé évoquera la figure juridique de l'enrichissement sans cause. La proposition introduit une correction judiciaire en équité en faveur de l'époux qui, en cas d'iniquité manifeste, s'estime lésé. L'indemnisation envisagée ne peut dépasser le tiers de la différence entre les deux patrimoines propres. Cette possibilité doit être prévue dans la convention matrimoniale. Le notaire est censé conseiller les futurs époux sur l'insertion d'une telle clause et voit sa responsabilité augmentée. Le Conseil d'État, en son avis du 15 février 2018, s'est interrogé sur les conséquences de l'absence de toute mention à un correctif judiciaire.

Le Collège des cours et des tribunaux constate que le cas de liquidation suite à un décès n'est pas réglé, le mariage n'étant dans ce cas pas dissous. Il conviendrait aussi de préciser dans la loi les conséquences de l'absence de clause dans le contrat de mariage. La charge de travail de la justice se verra également augmentée par le nombre de contentieux.

Certaines questions pratiques méritent d'être réglées:

1° Wanneer moet een schadevergoedingsverzoek worden geformuleerd als de vereffeningprocedure dreigt te worden opgeschort?

2° Wat gebeurt er als de clause niet in de huwelijksovereenkomst is opgenomen maar een echtgenoot zich niettemin ernstig benadeeld acht?

3° Wat zal de impact zijn op de uitkering tot onderhoud die wordt toegekend op grond van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek?

4° Wordt bij een rechterlijke billijkheidscorrectie afgestapt van de rechtsfiguur van de verrijking zonder oorzaak?

5° Dreigt de verantwoordelijkheid van de notaris niet veel groter te worden bij de redactie van de huwelijks-overeenkomst én bij de vereffening?

6° Welke interpretatie moet worden gegeven aan de vage bewoordingen die worden gebruikt in de formule “dat de omstandigheden sedert het sluiten van de huwelijksovereenkomst van scheiding van goederen onvoorzien en ongunstig gewijzigd zijn”? En biedt het ongelukkigerwijs vage concept “manifeste onbillijkheid” een mogelijkheid om een maximale schadevergoeding te verkrijgen?

De indieners van het wetsvoorstel beogen een einde te maken aan de rechtsonzekerheid, maar gelet op de vele vragen die worden opgeworpen, dreigen zij hun doelstelling niet te halen.

b. Uiteenzetting van de heer Sven Mosselmans

1° Het wetsvoorstel zegt niet ondubbelzinnig wat het lot is van kapitaalsuitkeringen die vóór het huwelijk plaatshebben maar ook slaan op de periode van het huwelijk (schadevergoeding, ontslagvergoeding, ...) en gebeurlijk ook nog op de periode na het (door echtscheiding ontbonden) huwelijk. Dergelijke kapitaalsuitkeringen zouden dus eerst eigen zijn en vervolgens gemeenschappelijk. Na het huwelijk worden zij opnieuw geacht eigen te zijn. Het past dan ook artikel 1401, § 2 van het Burgerlijk Wetboek aan te vullen met een “pendant” van artikel 1405, § 1, sub 1° en 4° (dat de kapitaalsuitkeringen voor de periode van het huwelijk gemeenschappelijk maakt) teneinde te preciseren dat dergelijke kapitaalsuitkeringen vóór en na het huwelijk eigen zijn.

2° De voorgestelde artikelen 1389/1 tot 3 van het Burgerlijk Wetboek regelen (mits de opheffing van de “oude” artikelen 1446 tot 1448 van het Burgerlijk Wetboek) de preferentiële toewijzing en helingssanctie

1° La procédure de liquidation risquant d'être suspendue, quand une demande d'indemnisation doit-elle être formulée?

2° Que se passe-t-il si la clause n'est pas reprise au contrat de mariage mais qu'un époux s'estime néanmoins lourdement lésé?

3° Quel sera l'impact sur la pension alimentaire octroyée sur base de l'article 301 du Code civil?

4° La figure juridique de l'enrichissement sans cause est-elle abandonnée en cas de correctif judiciaire en équité?

5° La responsabilité du notaire ne risque-t-elle pas d'être fortement alourdie, tant lors de la rédaction du contrat de mariage que lors de la liquidation?

6° Quelle interprétation convient-il de donner aux termes vagues employés dans la formule “que les circonstances se soient modifiées défavorablement et de manière imprévue depuis la conclusion de la convention matrimoniale”? Et le concept malheureusement vague d’“iniquité manifeste” ouvre-t-il la voie à une indemnisation maximale?

L'objectif des auteurs de la proposition veulent mettre un terme à l'insécurité juridique, mais au regard des nombreuses questions soulevées risquent de ne pas atteindre leur objectif.

b. Exposé de M. Sven Mosselmans

1° La proposition de loi reste ambiguë sur le sort réservé aux versements de capital qui ont lieu avant le mariage, mais qui se rapportent aussi à la période du mariage (indemnisation, indemnité de départ, etc.) et, le cas échéant, également à la période suivant le mariage (dissous par suite d'un divorce conflictuel). De tels versements de capital seraient donc d'abord propres et ensuite communs. Après le mariage, ils seraient de nouveaux réputés propres. Il convient donc de compléter l'article 1401, § 2, du Code civil par un “pendant” de l'article 1405, § 1er, 1° et 4° (qui rend communs les versements de capital) afin de préciser que de tels versements de capital sont propres avant et après le mariage.

2° Les articles 1389/1 à 3 proposés du Code civil (moyennant l'abrogation des “anciens” articles 1446 à 1448 du Code civil) régleront désormais l'attribution préférentielle et la sanction de recel, quel que soit le

ongeacht het gekozen stelsel. Het verdient aanbeveling het tijdstip van de bestemming van de preferentieel toe te wijzen goederen te preciseren – op het ogenblik van de vraag of op dat van de definitieve uitspraak – om aangehouden betwistingen dienaangaande te vermijden.

Verder is het vreemd dat in artikel 1389/2 van het Burgerlijk Wetboek het criterium van de rechten van de schuldeisers niet meer wordt aangehouden. Het argument (met het oog op weglating van het criterium) als zouden hun belangen voldoende zijn gegarandeerd, gaat minder op in een stelsel van scheiding van goederen.

3° Het precieze voorwerp van de helingssanctie “een vergoeding ten belope van het voordeel dat de heler voor zichzelf beoogde” (voorgesteld art. 1389/3, tweede lid BW) versus “het verlies van zijn aandeel in het geheele goed” (‘oud’ art. 1448 BW) is niet duidelijk: moet de voorgestelde helingssanctie worden gelezen als een (eenvoudige) vergoedingsplicht ten belope van het beoogde voordeel? Het voorstel doet het alvast voorkomen als zou de helingssanctie enkel nog een vergoedingsplicht inhouden ten belope van het voordeel dat werd beoogd. Is er dan geen “verlies van aandeel” meer of een teruggaveplicht in natura? Met de voorgestelde formulering lijkt het erop dat, bijvoorbeeld, een achtergehouden schilderij terug in de te verdelen massa moet worden gebracht, terwijl de heler enkel een vergoeding moet betalen ten belope van de helft van de waarde van het schilderij.

Het precieze voorwerp van de helingssanctie in artikel 792 van het Burgerlijk Wetboek is evenmin duidelijk. De heler zou enkel het door hem beoogde voordeel verliezen (zijnde het aandeel van de andere deelgenoot of deelgenoten) en verder niets riskeren. De “oude” helingssanctie is (veel) strenger. Die maakt dat het geheele goed gaat naar de kavel van de andere deelgenoot of deelgenoten.

4° De in artikel 1404 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde roerende belegging kan onbillijk overkomen. Wanneer bijvoorbeeld een echtgenoot met eigen middelen investeert in het gemeenschappelijke huis, zal hij (bij de ontbinding van het stelsel) correct worden vergoed, terwijl dit niet het geval is wanneer diezelfde echtgenoot diezelfde middelen aanwendt voor de aankoop van een gezinswagen. Alsdan mag (of liever “moet”) hij die (in voorkomend geval “eigen”) gezinswagen behouden aan de (povere) restwaarde, omdat die voor meer dan de helft met eigen geld is aangekocht. De intentie – om te investeren in het eigen of in het gemeenschappelijk vermogen – zou moeten kunnen worden aangetoond.

régime choisi. Il s’indique de préciser le moment de l’affectation des biens à répartir par préférence, soit au moment de la demande, soit au moment de la décision finale, afin d’éviter des litiges constants à cet égard.

Il est ensuite étrange que l’article 1389/2 du Code civil n’inclut plus le critère des droits des créanciers. L’argument (visant la suppression du critère) selon lequel leurs intérêts sont suffisamment garantis est moins fondé dans un régime de séparation des biens.

3° L’objet précis de la sanction de recel “une indemnisation à concurrence de l’avantage que le receleur visait à obtenir pour lui-même” (article 1389/3, alinéa 2, proposé, du Code civil) versus “la perte de sa part dans le bien recelé” (“ancien” article 1448 du Code civil) n’est pas clair: faut-il considérer la sanction de recel proposée comme une (simple) obligation d’indemnisation à concurrence de l’avantage visé? A lire la proposition, on a l’impression que la sanction de recel impliquerait uniquement encore une obligation d’indemnisation à hauteur de l’avantage visé. N’est-il dès lors plus question d’une “perte de part” ou d’une obligation de restitution en nature? La formulation proposée semble laisser entendre que, par exemple, un tableau dissimulé devra être réintégré dans la masse à partager, alors que le receleur doit uniquement payer une indemnisation à concurrence de la moitié de la valeur de ce tableau.

L’objet précis de la sanction de recel figurant à l’article 792 du Code civil n’est pas non plus clair. Le receleur perdrait uniquement l’avantage qu’il visait (soit la part du (ou des) autre(s) copartageant(s)) et ne risquerait rien d’autre. L’“ancienne” sanction de recel est (beaucoup) plus sévère. Elle prévoit en effet que le bien recelé passe dans la part du (ou des autre(s)) copartageant(s)).

4° Le placement mobilier visé à l’article 1404 du Code civil peut paraître injuste. Lorsque, par exemple, un époux investit ses propres deniers dans la maison commune, il sera (en cas de dissolution du régime) indemnisé correctement, alors que ce n’est pas le cas lorsque ce même époux affecte ces mêmes deniers à l’achat d’une voiture familiale. Il peut (ou plutôt il doit) alors conserver cette (le cas échéant “sa”) voiture familiale à la valeur résiduelle (plus faible) car celle-ci a été achetée pour plus de la moitié avec son propre argent. L’intention d’investir dans son propre patrimoine ou dans le patrimoine commun devrait pouvoir être démontrée.

5° De discussie (wanneer een echtgenoot een bouwgrond inbrengt om er een gemeenschappelijke woning op te bouwen) of het recht van terugname (bepaald in artikel 1455 van het Burgerlijk Wetboek) of het recht op preferentiële toewijzing (bepaald in artikel 1389/2 van het Burgerlijk Wetboek) prevaleert, behoort te worden geregeld. Het Hof van Cassatie heeft zich hierover nog niet uitgesproken. Niet de aard van de inbreng moet de doorslag geven maar wel de bedoeling van de echtgenoten. In voorkomend geval is een preferentiële toewijzing te verkiezen boven een terugname.

c. Uiteenzetting van de heer Emmanuel Mathieu

De heer Emmanuel Mathieu, vertegenwoordiger van het College van de hoven en rechtbanken, is van oordeel dat het wetsvoorstel tegemoetkomt aan een aantal problemen in de praktijk. Hij besteedt aandacht aan twee elementen uit het wetsvoorstel. Artikel 21 van het wetsvoorstel strekt tot invoeging van een tweede paragraaf in artikel 1430 B.W. Met de bepaling zal in enkele gevallen worden gekeken naar de waardering van de goederen op het ogenblik van de daadwerkelijke verdeling, en niet naar het moment van de ontbinding van de gemeenschap. De echtgenoot die het beheer heeft over zijn professionele goederen wordt aldus verantwoordelijk voor de eventuele waardeverandering van die goederen. De spreker wijst er evenwel op dat in een aantal gevallen de betrokken echtgenoot geen fout heeft aan een eventuele waardevermindering van de goederen. Om die reden stelt hij voor om tevens een artikel 1430, § 3, in te voegen naar analogie met artikel 47 van het wetsvoorstel.

Ten tweede vraagt de heer Mathieu aandacht voor de levensverzekeringen, en in het bijzonder voor de tijdens het huwelijk uitbetaalde prestaties, voorzien in het bij artikel 17 van het wetsvoorstel voorgestelde artikel 1405, § 1, 8° B.W. Door de bepaling worden die prestaties als een gemeenschappelijk goed beschouwd. Er wordt daarbij echter geen rekening gehouden met de situatie waarin de verzekeringspremies werden betaald met eigen gelden. In dat geval kunnen de prestaties bezwaarlijk als gemeenschappelijk worden beschouwd.

De memorie van toelichting stelt het volgende: “Indien de uitkering gebeurt tijdens het huwelijk, zijn de aanspraken ontleend aan de levensverzekering gemeenschappelijk, indien de premies voor tenminste de helft zijn betaald met gemeenschapsgelden” (DOC 54 2848/001, blz. 13). Het zou goed zijn dat deze verduidelijking expliciet in de bepaling onder artikel 1405, § 1, 8° B.W. wordt opgenomen om elke twijfel ter zake uit te sluiten.

5° Il convient de régler la discussion (lorsqu'un conjoint apporte un terrain à bâtir pour y construire un logement commun) relative à la question de savoir si c'est le droit de reprise (tel que défini à l'article 1455 du Code civil) ou le droit d'attribution par préférence (tel que défini à l'article 1389/2 du Code civil) qui prévaut. La Cour de cassation ne s'est pas encore prononcée sur cette question. Ce n'est pas la nature de l'apport qui doit être déterminante, mais bien l'intention des conjoints. Le cas échéant, une attribution préférentielle est préférable à une reprise.

c. Exposé de M. Emmanuel Mathieu

M. Emmanuel Mathieu, représentant du Collège des cours et tribunaux, estime que la proposition de loi répond à une série de problèmes qui se posent dans la pratique. L'orateur souhaite évoquer en particulier deux éléments de la proposition de loi. L'article 21 de la proposition de loi vise à insérer un deuxième paragraphe dans l'article 1430 du Code civil. Compte tenu de cette disposition, dans certains cas, la valorisation des biens sera prise en compte au moment du partage effectif, et non au moment de la dissolution de la communauté. L'époux qui a la gestion de ses biens professionnels devient ainsi responsable du changement de valeur éventuel de ces biens. L'orateur fait toutefois observer que, dans un certain nombre de cas, l'époux concerné n'est pas responsable d'une réduction éventuelle de la valeur des biens. C'est pourquoi il propose d'insérer également un article 1430, § 3, par analogie avec l'article 47 de la proposition de loi.

Deuxièmement, M. Mathieu attire l'attention sur les assurances-vie, et en particulier sur les prestations versées durant le mariage et visées à l'article 1405, § 1er, 8°, du Code civil, proposé par l'article 17 de la proposition de loi. Cette disposition vise à considérer ces prestations comme un bien commun. Elle ne tient toutefois pas compte de la situation dans laquelle les primes d'assurance ont été payée sur fonds propres. Dans ce cas, les prestations peuvent difficilement être considérées comme communes.

Les développements précisent ce qui suit: “Si le versement se produit pendant le mariage, les droits résultant de l'assurance-vie sont communs, si les primes ont été payées pour au moins la moitié avec des fonds communs” (DOC 54 2848/001, p. 13). Pour lever toute ambiguïté à cet égard, il conviendrait de reprendre explicitement cette clarification dans l'article 1504, § 1er, 8°, du Code civil.

A.1.2. Uiteenzetting van de heer Jean-Marc Thiery, vertegenwoordiger van AVOCATS.BE

De organisatie die de spreker vertegenwoordigt is globaal tevreden over het wetsvoorstel en regelt in de lijn van wat het Hof van Cassatie en het Grondwettelijk Hof reeds had beslist een aantal zaken die niet duidelijk waren in de vigerende wetgeving.

Het wetsvoorstel beoogt belangrijke principiële kwesties te regelen en legt die (opnieuw) uit, rekening houdend met de arresten van het Hof van Cassatie en van het Grondwettelijk Hof.

De spreker geeft geen volledig overzicht van de punten waarop opmerkelijke vooruitgang zou worden geboekt, maar wijst er niettemin op dat:

— de toewijzing bij voorrang van de gezinswoning, de huisraad en de professionele goederen voor alle echtgenoten geldt, ongeacht het gekozen huwelijksvermogensstelsel;

— de bepalingen inzake heling op nuttige wijze worden geherformuleerd;

— het onderscheid tussen “*titre*” en “*finance*” op passende wijze wettelijk in de huwelijksvermogensstelsels wordt verankerd;

— met betrekking tot de voormelde stelsels de broodnodige preciseringen worden gegeven inzake het tijdstip van de waardebepaling van bepaalde goederen (bijvoorbeeld vennootschapsaandelen). De waarde van sommige van die goederen zal immers worden bepaald op de datum waarop het huwelijk wordt ontbonden, veeleer dan op de dag van de eigenlijke verdeling;

— het stelsel van scheiding van goederen met deelname in de aanwinsten bij wet wordt ingesteld.

1. Opmerkingen inzake het stelsel van gemeenschap van goederen

a. AVOCATS.be sluit zich aan bij de door de Raad van State in zijn advies geformuleerde opmerking over het nieuwe artikel 1401, § 1, punt 5°, van het Burgerlijk Wetboek (artikel 15 van het wetsvoorstel), inzake de keuze van het begrip “besloten vennootschap”: het Wetboek van vennootschappen kent deze vennootschapsvorm immers niet. In dat verband is amendement nr. 3 volkomen relevant, aangezien het ertoe strekt de

A.1.2. Exposé de M. Jean-Marc Thiery, représentant d'AVOCATS.BE

De manière générale, l'organisation que représente l'orateur se réjouit de la proposition de loi à l'examen qui, dans le droit fil de la jurisprudence de la Cour de cassation et de la Cour constitutionnelle, remédie à plusieurs imprécisions présentes dans la législation en vigueur.

La loi règle de belles questions de principe et les explique ou réexplique à la lumière des décisions rendues par la Cour de cassation et de la Cour constitutionnelle.

Sans être exhaustif sur ces belles avancées, on pointerait:

— l'attribution préférentielle du logement familial, des meubles meublants et des biens professionnels qui s'applique à tous les époux, quel que soit le régime matrimonial choisi;

— les dispositions relatives au recel sont utilement réécrites;

— dans les régimes matrimoniaux de communauté, la distinction entre “*titre*” et “*finance*” est opportunément “légalisée”;

— dans ces mêmes régimes, des précisions indispensables sont données en ce qui concerne le moment de l'évaluation de certains biens (par exemple les parts et actions de société). Certains de ces biens seront en effet évalués à la date de la dissolution du mariage plutôt qu'à la date du partage proprement dit;

— l'instauration légale du régime de la séparation de biens avec participation aux acquêts

1. Remarques concernant le régime de communauté

a. À l'instar de l'avis du Conseil d'État, AVOCATS.BE émet une remarque concernant le nouvel article 1401,5° (article 15 de la proposition) du Code civil concernant le choix du terme “société privée”, car le code de société ne connaît pas cette forme de société. L'amendement n° 3 est à ce niveau tout à fait pertinent puisqu'il remplace le terme de “société privée” par “société qui est soumise à des règles légales ou statutaires, ou à des

woorden “besloten vennootschap” te vervangen door de woorden “een vennootschap (...) die onderworpen is aan wettelijke of statutaire regels, of overeenkomsten tussen vennoten, die de overdracht van aandelen beperken”.

b. Ook artikel 22 van het wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 1432 van het Burgerlijk Wetboek met een lid, is een goede zaak: in een stelsel van gemeenschap van goederen lijkt het immers volkomen normaal en billijk dat de echtgenoot die zijn beroep uitoefent binnen een vennootschap waarvan hij de aandelen bezit, een vergoeding aan het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd is ten belope van de nettoberoepsinkomsten die niet naar het gemeenschappelijk vermogen zijn gegaan. Deze bepaling dreigt in de praktijk echter voor enorme problemen te zorgen: er zal immers een (wellicht duur) boekhoudkundig deskundigenonderzoek moeten worden gevoerd met het oog op de fictieve bepaling van de nettoberoepsinkomsten die niet naar het gemeenschappelijk vermogen zijn gegaan en die het redelijkerwijs had kunnen ontvangen.

c. De regeling van de levensverzekeringen wordt verduidelijkt. De hervorming betreft helaas enkel de individuele levensverzekeringen en niet de groepsverzekeringen, ondanks het arrest van het Grondwettelijk Hof van 27 juli 2011, dat de artikelen 127 en 128 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst ongrondwettig verklaart wat de groepsverzekeringen betreft.

2. Opmerkingen betreffende het stelsel van de zuivere scheiding van goederen

a. De in artikel 1474/1, § § 1 en 2, van het Burgerlijk Wetboek vervatte billijkheidscorrectie zal naar onze mening enorme praktische moeilijkheden en heel veel processen tot gevolg hebben. Kan de onderhoudsuitkering na echtscheiding geen soelaas bieden voor de echtgenoot die door de ontbinding van het stelsel van de zuivere scheiding van goederen in een economisch zwakke situatie terechtkomt?

Paragraaf 2 van artikel 1474/1 van het Burgerlijk Wetboek doet bovendien meerdere prangende praktische vragen rijzen:

— Wat gebeurt er als de notaris de keuze van de echtgenoten over het al dan niet opnemen van het recht op vergoeding, nalaat te vermelden? Het lijkt erop dat de correctie in dat geval van toepassing is, maar daar is helemaal geen zekerheid over.

— De correctie zou enkel gelden in geval van scheiding wegens onherstelbare ontwrichting. Wat moet de notaris (of de advocaat) doen wanneer hij geraadpleegd

conventions entre actionnaires, qui restreignent la cession des parts ou actions”.

b. L'article 22 de la proposition ajoutant un alinéa complémentaire à l'article 1432 du Code civil doit également être salué puisque, en régime de communauté, il paraît tout à fait normal et équitable que le conjoint qui exerce sa profession au sein d'une société dont les actions lui sont propres doive une récompense au patrimoine commun à hauteur des revenus professionnels nets que le patrimoine commun n'a pas reçus. Cependant, cette disposition risque de poser d'énormes difficultés dans la pratique: une expertise comptable (vraisemblablement coûteuse) sera indispensable pour déterminer fictivement les revenus professionnels nets que ce patrimoine commun n'a pas reçus et qu'il aurait raisonnablement pu percevoir.

c. Le régime des assurances-vie est clarifié. Malheureusement, la réforme ne concerne que les assurances vie individuelles et non les assurances groupe, et ce malgré l'arrêt de la Cour constitutionnelle du 27 juillet 2011 qui déclare inconstitutionnels les articles 127 et 128 de la loi sur les assurances terrestres et ce pour les assurances groupe.

2. Remarques concernant le régime de la séparation de biens pure et simple

a. Le correctif d'équité contenu à l'article 1474/1 § § 1er et 2 du Code civil va à notre sens poser d'énormes difficultés pratiques et de multiples procès. La pension alimentaire après divorce ne permet-elle pas de venir au secours de l'époux se trouvant en situation économiquement faible à la dissolution du régime de séparation de biens pure et simple?

Le paragraphe 2 de l'article 1474/1 du Code civil pose par ailleurs diverses questions pratiques préoccupantes:

— Que se passe-t-il si le notaire omet de faire acter le choix des époux d'insérer ou non le droit à l'indemnisation? Il semble que le correctif s'applique dans cette hypothèse mais rien n'est certain.

— Le correctif n'est prévu qu'en cas de divorce pour désunion irrémédiable. Que doit faire le notaire (voire l'avocat) consulté par les deux époux qui souhaitent

wordt door de twee echtgenoten die wensen te scheiden door onderlinge toestemming en die de correctie in hun huwelijkscontract hebben opgenomen?

— Wat dient werkelijk te worden verstaan onder “manifeste onbillijkheid” in artikel 1474/1, § 1, van het Burgerlijk Wetboek?

— Wat moet de op grond van de wet onpartijdige notaris doen bij de vereffening-verdeling van het huwelijksvermogensstelsel?

— Wanneer kan die correctie in de procedure tot vereffening-verdeling worden ingeroepen? Klaarblijkelijk zal de notaris-vereffenaar een tussentijds proces-verbaal betreffende de betwistingen en hinderpalen moeten opstellen, teneinde het desbetreffende vraagstuk door een de rechter te doen beslechten, waardoor in afwachting van het antwoord van de rechter de hele procedure zal moeten worden opgeschort.

b. Daarentegen zijn andere vraagstukken in verband met de billijkheid en de rechtszekerheid het waard te worden gesteld:

— de waardering van de schuldvorderingen die de echtgenoten bij de ontbinding van hun huwelijksvermogensstelsel zouden kunnen doen gelden;

— de eventuele vergoeding van de echtgenoot die heeft meegewerkt bij de uitoefening van het beroep of in de onderneming van de andere echtgenoot;

3. Opmerkingen aangaande het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten

AVOCATS.BE is zeer tevreden met de opname van het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten in het Burgerlijk Wetboek. Het is echter jammer dat het wetsvoorstel specifieke bepalingen bevat, terwijl men gewoon had kunnen toetreden tot het Frans-Duits akkoord van 4 februari 2010 tot regeling van een voor Frankrijk en Duitsland identiek stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten. Daar lag een mooie kans om binnen Europa het familierecht en het familiaal vermogensrecht verder te uniformiseren.

A.1.3. Uiteenzetting van mevrouw Dominique Pignolet, vertegenwoordiger van de OVB

De OVB verwelkomt de voorstellen die momenteel op tafel liggen om het huwelijksvermogensrecht te hervormen.

divorcer par consentement mutuel et qui ont prévu le correctif dans leur contrat de mariage?

— Que signifie vraiment le terme “iniquité manifeste” contenu au paragraphe 1er de l’article 1474/1 du Code civil?

— Dans le cadre de la liquidation-partage du régime matrimonial, que doit faire le notaire liquidateur qui est légalement impartial?

— Quand ce correctif peut-il être invoqué dans la procédure de liquidation-partage? Le notaire liquidateur devra rédiger vraisemblablement un procès-verbal intermédiaire de litiges et difficultés pour faire trancher cette question par le juge et donc suspendre toute la procédure dans l’attente de la réponse donnée par le juge.

b. D’autres questions touchant à l’équité et à la sécurité juridique méritent en revanche d’être posées:

— la valorisation des créances qu’ils pourraient faire valoir lors de la dissolution de leur régime matrimonial

— l’éventuelle indemnisation du conjoint ayant collaboré à la profession ou à l’entreprise de son conjoint

3. Remarques concernant le régime de séparation de biens avec participation aux acquêts

AVOCATS.BE approuve grandement l’insertion dans le Code civil du régime de séparation de biens avec participation aux acquêts. Il est cependant regrettable que la proposition contienne des dispositions spécifiques alors que l’on aurait pu adhérer purement et simplement à l’accord franco-allemand du 4 février 2010 organisant un régime de la participation aux acquêts identique pour la France et pour l’Allemagne. Il y avait là une belle opportunité de poursuivre l’unification du droit au sein de l’Europe en matière de droit familial et patrimonial de la famille.

A.1.3. Exposé de Mme Dominique Pignolet, représentante de l’OVB

L’OVB se réjouit des propositions visant à réformer le droit des régimes matrimoniaux qui sont actuellement sur la table.

Zonder enige exhaustiviteit na te streven, vermeldt de OVB zeer in het bijzonder volgende punten.

1. Veralgemeend onderscheid tussen “titre” en “finance”

De OVB is bijzonder opgetogen over de verdere wettelijke verankering van het onderscheid tussen “titre” (het “titularis zijn”, wat eigen is zonder vergoeding conform artikel 1401 van het Burgerlijk Wetboek) en “finance” (de “vermogenswaarde”, die gemeenschappelijk is conform artikel 1405 van het Burgerlijk Wetboek), een van de krachtlijnen bij de verfijning van de regels van het wettelijk stelsel.

2. Waarderingsregel op datum van ontbinding

Artikel 1430 van het Burgerlijk Wetboek stelt als algemene regel voorop dat de waarde van de goederen bij de verdeling die plaatsheeft als gevolg van de ontbinding van de gemeenschap wordt bepaald op datum van de verdeling. Dat uitgangspunt is verantwoord omdat deze goederen vanaf de ontbinding aan beide echtgenoten in onverdeeldheid toekomen. Het wetsvoorstel voorziet drie uitzonderingen op deze regel (artikel 1430, § 2 van het Burgerlijk Wetboek), dewelke alle drie verband houden met professioneel gerelateerde goederen (vennootschapsaandelen, beroepsgoederen en cliënteel). In dat geval wordt de waarde op het tijdstip van de ontbinding in aanmerking genomen. De tekst voorziet terecht in een genuanceerd onderscheid tussen de vermogenswaarde die geldt voor vennootschapsaandelen en beroepsgoederen en de economische waarde die geldt voor cliënteel. De OVB onthaalt deze aanpassing positief. Zij maakt het namelijk mogelijk om tegemoet te komen aan de problematiek van de waardeschommelingen die zich kunnen voordoen tijdens de periode van de post-communautaire onverdeeldheid. Op accountants en bedrijfsrevisoren zullen notarissen en advocaten sowieso beroep op moeten doen.

3. Overheveling van bepalingen naar het algemeen deel

De OVB onderschrijft de keuze van de wetgever om de regels inzake heling en preferentiële toewijzing van de gezinswoning, de huisraad en de beroepsgoederen over te hevelen naar het algemeen deel van het huwelijksvermogensrecht. De toepassing ervan op alle echtgenoten, ongeacht het gekozen huwelijksvermogensstelsel, sluit namelijk veel beter aan bij het feit dat het feitelijk gezien om eenzelfde maatschappelijke realiteit gaat.

Sans exhaustivité aucune, l’OVB mentionne tout particulièrement les points suivants:

1. Généralisation de la distinction entre les notions de “titre” et de “finance”

L’OVB se réjouit tout particulièrement du renforcement de l’ancrage légal de la distinction entre les notions de “titre” (le fait “d’être titulaire”, ce qui, en vertu de l’article 1401 du Code civil, est propre sans récompense) et de “finance” (la “valeur patrimoniale” qui, en vertu de l’article 1405 du Code civil, est commune), l’une des lignes directrices de la clarification des règles du régime légal.

2. Règle de valorisation à la date de la dissolution

L’article 1430 du Code civil pose comme règle générale que, lors du partage résultant de la dissolution de la communauté, la valeur des biens sera déterminée à la date du partage. Ce principe de base se justifie par le fait que ces biens appartiennent en indivision aux deux époux à partir de la dissolution. La proposition de loi à l’examen prévoit trois exceptions à cette règle (article 1430, § 2, du Code civil), lesquelles concernent toutes les trois des biens liés à la profession (les parts ou actions de sociétés, les biens professionnels et la clientèle). Dans ce cas, c’est la valeur des biens au moment de la dissolution qui sera prise en compte. Le texte de loi prévoit, à juste titre, d’établir une distinction nuancée entre, d’une part, la valeur patrimoniale, qui s’applique aux parts ou actions de sociétés et aux biens professionnels et, d’autre part, la valeur économique, qui s’applique à la clientèle. L’OVB accueille favorablement cette modification. Cette dernière permettra en effet de remédier au problème des variations de valeur, qui peuvent se produire durant la période de l’indivision post-communautaire. Les notaires et les avocats devront en tout cas faire appel à des experts-comptables et à des réviseurs d’entreprises.

3. Transfert de dispositions dans la partie générale

L’OVB souscrit au choix du législateur de transférer les règles en matière de recel et d’attribution préférentielle du logement familial, des meubles meublants et des biens professionnels vers la partie générale du droit des régimes matrimoniaux. Leur application à tous les conjoints, quel que soit le régime matrimonial choisi, correspond en effet beaucoup mieux au fait qu’il s’agit d’une même réalité sociétale d’un point de vue objectif.

4. Beperking aan de samenloop tussen de langstlevende echtgenoot en andere erfgenamen

De wetgever vertrekt daarmee van het uitgangspunt dat de langstlevende echtgenoot doorgaans een belangrijkere rol speelde in het leven van de erflater dan de verre verwanten. Ingevolge het voorgestelde artikel 745*bis*, § 1, derde lid van het Burgerlijk Wetboek geldt namelijk dat de volledige nalatenschap in volle eigendom naar de langstlevende echtgenoot gaat wanneer de overledene geen erfgenamen nalaat, andere dan zijn ascendenten, broers, zussen en diens kinderen.

5. Invoering van stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten

Het wetsvoorstel zorgt voor een betere wettelijke omkadering van het “gecorrigeerd” stelsel van scheiding van goederen, zonder de zuivere scheiding van goederen af te schaffen. Dat doet het onder meer door een globaal kader te bieden voor de mogelijke bedingen die de echtgenoten aan dit stelsel kunnen toevoegen. In dat verband voorziet het met name in een uitwerking van het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten. Het verrekenbeding krijgt hiermee niet alleen een wettelijke grondslag, maar ook een volledig uitgewerkte regeling in de artikelen 1469, § 2 en 1469/1 tot 1469/13 van het Burgerlijk Wetboek. Deze wettelijke verankering zorgt voor eenvoud en rechtszekerheid en is dan ook zonder meer toe te juichen

Punctuele bedenkingen

1. Vergoedingsregeling ter correctie van het kunstmatig sparen binnen de eigen vennootschap

Met de toevoeging van een tweede lid aan artikel 1432 BW beoogt de wetgever de invoering van een vergoedingsgrond voor de situatie waarin het gemeenschappelijk vermogen inkomsten heeft mislopen omdat één van de echtgenoten de inkomsten die werden gegenereerd binnen zijn eigen vennootschap, ook spaarde binnen deze vennootschap in plaats van ze privé uit te keren. Het probleem is niet aan de orde wanneer hij deze inkomsten in de vennootschap reserveert om redenen die inherent zijn aan de professionele exploitatie, maar wel wanneer er niet-bedrijfsmatige redenen aan de grondslag van deze beslissing liggen. De keuze kan bijvoorbeeld ingegeven zijn vanuit zuiver fiscale overwegingen. De gemeenschap ontving daardoor niet wat haar redelijkerwijze toekwam. De OVB is opgetogen over deze vergoedingsgrond. Deze wijziging is vernieuwend voor het huwelijksvermogensrecht, maar de praktijk is reeds vertrouwd met de techniek van “*piercing the corporate veil*” inzake bijvoorbeeld het onderhoudsrecht. In dat verband kan worden verwezen

4. Limitation du concours entre le conjoint survivant et d'autres héritiers

Le législateur part ainsi du principe que le conjoint survivant jouait généralement un rôle plus important dans la vie du défunt que les parents éloignés. Conformément à l'article 745*bis*, § 1er, alinéa 3 du Code civil, il est en effet prévu que toute la succession revient au conjoint survivant en pleine propriété si le défunt ne laisse pour héritiers que ses ascendants, frères, sœurs et leurs enfants.

5. Instauration d'un régime de séparation de biens avec participation aux acquêts

La proposition de loi prévoit un meilleur encadrement légal du régime “*corrigé*” de séparation des biens, sans abolir la séparation de biens pure et simple. Elle le fait notamment en offrant un cadre global pour les clauses éventuelles que les conjoints peuvent ajouter à ce régime. À cet égard, elle développe le régime de séparation de biens avec participation aux acquêts. La clause de participation aux acquêts acquiert ainsi non seulement un cadre légal, mais également un régime légal complet dans les articles 1469, § 2 et 1469/1 à 1469/13 du Code civil. On ne peut dès lors que se réjouir de cet ancrage légal qui est une source de simplification et de sécurité juridique.

Considérations ponctuelles

1. Règles en matière de récompenses visant à corriger l'épargne artificielle au sein d'une société propre

En ajoutant un alinéa 2 à l'article 1432 du Code civil, le législateur entend introduire un nouveau motif de récompense dans le cas où le patrimoine commun est privé d'une partie des revenus lui revenant parce qu'un des conjoints a épargné, dans sa société propre, les revenus générés au sein de cette même société, au lieu de les verser à titre privé. Le problème se pose non pas lorsque des raisons inhérentes à l'exploitation professionnelle justifient que ces revenus aient été réservés, mais bien lorsqu'il existe des raisons non commerciales sous-jacentes à cette décision. Le choix peut, par exemple, être fondé sur des considérations purement fiscales. La communauté n'a par conséquent pas reçu ce à quoi elle avait raisonnablement droit. L'OVB est favorable à ce motif de récompense. Cette modification est novatrice pour le droit des régimes matrimoniaux, mais en pratique, la technique de la “*levée du voile corporatif*” est déjà courante, notamment en matière de droit sur l'entretien. Dans ce contexte, on peut se référer à l'évaluation de la capacité contributive

naar de beoordeling van de bijdragecapaciteit van de onderhoudsplichtige die zijn inkomsten int in een vennootschapsstructuur. Het Hof van Cassatie oordeelde met name dat in bepaalde gevallen de rechtbank bij de vaststelling van het bedrag van de onderhoudsuitkering, rekening kan houden met het inkomen dat de betrokkene zich redelijkerwijze kon verschaffen.

2. Gebrek aan regeling van de groepsverzekering

Het wetsvoorstel bevat een uitdrukkelijke regeling voor het huwelijksvermogensrechtelijk statuut van de individuele levensverzekering. Een regeling voor de groepsverzekering ontbreekt. De OVB begrijpt de overweging dat dit statuut en meer bepaald de tweede pijlerpensioenen in het ruimere kader van de beoogde pensioenhervorming dient te worden besproken, maar houdt eraan om het belang van een regeling te onderstrepen als een aandachtspunt voor de volgende regeerperiode.

3. Billijkheidsclausule in scheidingsstelsels

Het voorgestelde artikel 1474/1 van het Burgerlijk Wetboek laat toe om bij de keuze voor een stelsel van zuivere scheiding van goederen in de mogelijkheid te voorzien om een rechterlijke billijkheidscorrectie te laten plaatsvinden. Vanuit de wens om de autonomie van de echtgenoten te respecteren, is de rechterlijke billijkheidscorrectie facultatief voorzien. De echtgenoten moeten bij het ondertekenen van de huwelijksovereenkomst de keuze uitdrukken of zij de toepassing ervan mogelijk maken dan wel uitsluiten. De OVB betreurt deze strenge keuze en vreest dat zij tot moeilijkheden zal leiden in de praktijk omwille van ongewilde effecten. De billijkheidsclausule beoogt namelijk om onvoorziene omstandigheden te corrigeren, welke de partijen logischerwijze niet kunnen kennen noch voorspellen bij het ondertekenen van hun huwelijkscontract. De financieel zwakke gewezen echtgenoot zal in voorkomend geval kunnen terugvallen op een onderhoudsuitkering op grond van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek, hetgeen evenwel niet steeds toereikend blijkt te zijn. De verantwoordelijkheid van de notaris wordt sterk verzaamd en zijn neutraliteit op de proef gesteld.

Conclusie

De OVB meent dat het voorliggend wetsvoorstel in grote lijnen het potentieel in zich draagt om aan die doelstellingen tegemoet te komen: het is conflictbeperkend en zorgt voor meer van rechtszekerheid.

d'un débiteur qui perçoit ses revenus dans une structure sociétaire. La Cour de cassation a notamment estimé que dans certaines circonstances, lorsqu'il détermine le montant de la pension alimentaire, le tribunal peut tenir compte des revenus que la personne concernée aurait pu raisonnablement obtenir.

2. Absence de régime pour les assurances-groupe

La proposition de loi règle explicitement le statut matrimonial des assurances-vie individuelles. Elle ne comprend toutefois pas de réglementation relative aux assurances-groupe. L'OVV comprend que ce statut et, en particulier, les pensions du deuxième pilier devraient être abordés dans le contexte plus large de la réforme des pensions envisagée, mais il tient tout de même à insister sur l'importance d'un tel régime, auquel il conviendra de s'intéresser pendant la prochaine législature.

3. Clause d'équité dans les régimes de séparation

L'article 1474/1, proposé, du Code civil permet, lorsque les époux ont opté pour le régime de séparation des biens pure et simple, d'introduire une correction judiciaire en équité. Dans un souci de respecter l'autonomie des époux, il a été décidé que cette correction judiciaire en équité serait facultative. Au moment de la signature du contrat de mariage, les époux déterminent s'ils souhaitent permettre l'application de cette correction ou, au contraire, l'exclure. L'OVV déplore le caractère radical de ce choix et redoute des difficultés en pratique en raison de ses effets involontaires. La clause d'équité vise, en effet, à corriger des circonstances imprévues que les parties ne peuvent, en toute logique, ni connaître, ni prédire au moment de la signature du contrat de mariage. L'ex-conjoint fragilisé financièrement pourra, le cas échéant, se rabattre sur une pension alimentaire conformément à l'article 301 du Code civil, pension qui peut toutefois parfois s'avérer insuffisante. La responsabilité du notaire est fortement alourdie et sa neutralité est mise à l'épreuve.

Conclusion

L'OVV considère que dans les grandes lignes, la proposition à l'examen peut potentiellement répondre à ces objectifs: elle a le pouvoir de limiter les conflits et accroît la sécurité juridique.

A.1.4. Uiteenzettingen van de heren Christophe Blindeman en Renaud Grégoire, vertegenwoordigers van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat

Het wetsvoorstel beoogt het wettelijk stelsel te verfijnen, het scheidingsstelsel beter te omkaderen en het evenwicht tussen de kinderen en de langstlevende echtgenoot te vinden.

Betwistingen over het eigen of gemeenschappelijk statuut van gelden en goederen worden door de opsplitsing van “*titre*” en “*finance*” geregeld. Ook het statuut van de individuele levensverzekering, maar helaas niet de groepsverzekering, wordt evenwichtiger geregeld. De kwesties omtrent groepsverzekering en het tweede-pijlerpensioen overstijgen evenwel de door huidig voorstel beoogde hervorming, maar zouden hoe dan ook gewijzigd moeten worden. Dit zal de rechtszekerheid van de burger alleen maar ten goede komen.

Een aantal punten werpen bedenkingen op.

Artikel 1432, tweede lid van het Burgerlijk Wetboek, zal bij de bepaling van de netto beroepsinkomsten, leiden tot veel betwistingen omdat de bedrijfslogica – het aanleggen van reserves – hier in conflict kan komen met het huwelijksvermogensrecht. Uiteindelijk zullen accountants en bedrijfsrevisoren moeten trancheren. Hiervan kunnen de kosten hoog oplopen.

Voorts kan worden geconstateerd dat de discussie omtrent de toepassing in scheidingsstelsel van de preferentiële toewijzing en de gebeurlijke heling wordt beëindigd. Het is een goede zaak dat ook een wettelijk kader wordt voorzien voor het stelsel van scheiding van goederen met beding van verrekening van de aanwinsten. Vele echtgenoten zullen evenwel de strikte scheiding van beide aparte vermogens willen behouden, dus we zijn verheugd dat dit nog steeds kan.

De verantwoordelijkheid van de notaris bij de redactie van het huwelijkscontract wordt verhoogd, maar ook momenteel rust deze informatieverplichting op ons.

De jurisprudentie had reeds compensatiemechanismen – zoals de verrijking zonder oorzaak – ontwikkeld om bij de vereffening de billijkheid te respecteren, maar de thans ingevoerde billijkheidssanctie is problematisch. Wij kunnen de opmerking van de Raad van State hierover bijtreden.

Voor de langstlevende echtgenoot is een goede regeling uitgewerkt wanneer deze in samenloop komt met erfgenamen van tweede of derde orde.

A.1.4. Exposés de MM. Christophe Blindeman et Renaud Grégoire, représentant de la Fédération royale du Notariat belge

La proposition de loi vise à affiner le régime légal, à mieux encadrer le régime de la séparation et à trouver un équilibre entre les enfants et le conjoint survivant.

Les contestations relatives au statut propre ou conjoint des fonds et des biens sont réglées par la séparation du “*titre*” et de la “*finance*”. De même, le contrat d’assurance-vie individuelle, mais pas, hélas, l’assurance de groupe, est réglée de manière plus équilibrée. Les questions que suscitent l’assurance de groupe et le deuxième pilier de pension excèdent toutefois le cadre de la réforme visée par la proposition à l’examen, mais il faudra de toute façon procéder à des modifications en la matière, qui ne seront que bénéfiques pour la sécurité juridique du citoyen.

Certains points appellent des réserves.

L’article 1432, alinéa 2, du Code civil, donnera lieu à de nombreuses contestations lors de la détermination des revenus professionnels nets, parce que la logique d’entreprise – la constitution de réserves – peut, en l’occurrence, entrer en conflit avec le droit des régimes matrimoniaux. Ce seront finalement les experts-comptables et les réviseurs d’entreprises qui devront trancher. Les coûts pourront être élevés.

Ensuite, il peut être constaté que la discussion sur l’application, dans le régime de séparation, de l’attribution préférentielle et du recel éventuel est close. Il est positif qu’un cadre légal soit également prévu pour le régime de séparation des biens avec clause relative à la participation aux acquêts. De nombreux époux souhaiteront toutefois conserver la séparation stricte des deux patrimoines distincts. Les orateurs se réjouissent donc du fait que cette possibilité est maintenue.

La responsabilité du notaire lors de la rédaction du contrat de mariage sera plus importante, même si cette obligation d’information repose déjà sur lui.

La jurisprudence avait déjà développé des mécanismes de compensation – comme l’enrichissement sans cause – en vue de respecter l’équité lors de la liquidation, mais la correction en équité actuellement proposée pose problème. Les orateurs se rallient à l’observation du Conseil d’État en la matière.

Une bonne réglementation est élaborée pour le conjoint survivant lorsque celui-ci est en concours avec des héritiers du deuxième ou du troisième ordre.

De wet van 2017 inzake het nieuwe erfrecht voorziet dat een verklaring van behoud van bepaalde vroegere regels op oude schenkingen worden gedaan bij de notaris. De overgangperiode zou tot en met 31 augustus 2019 moeten worden verlengd. Thans is de deadline 31 augustus 2018 maar we stellen vast dat dit bij de burgers nog niet voldoende is doorgedrongen, daarom onze vraag tot verlenging.

A.1.5. Uiteenzetting van mevrouw Delphine Chabbert, vertegenwoordigster van de Ligue des familles

Mevrouw Delphine Chabbert, vertegenwoordigster van de Ligue des familles, benadrukt hoezeer een gezin te lijden kan hebben onder de beëindiging van het huwelijk (scheiding, overlijden, moeilijke momenten). Net als na een overlijden moet het gezinsleven na een echtscheiding worden gereorganiseerd. Er moet worden gezocht naar oplossingen voor heel concrete materiële problemen (zoals huisvesting) en er is nood aan psychologische begeleiding voor zowel de volwassenen als de kinderen. Daarbij komen nog de administratieve en juridische aspecten.

Het tijdstip van de scheiding en de manier waarop de gezinnen daarmee omgaan, zijn bepalend voor de verdere levensloop van die gezinnen. Het is geweten dat de moeilijkheden tijdens die periode en de ernst van het conflict tussen de toekomstige ex-echtgenoten bepalend zijn voor het risico dat de relatie met de kinderen wordt verwaarloosd. De duidelijkheid van de wetgeving en de rechtszekerheid die eruit voortvloeit – waarbij de kans op conflicten wordt beperkt – zijn dus van essentieel belang voor de gezinnen.

De *Ligue des familles* is verheugd dat het wetsvoorstel een duidelijke stap voorwaarts betekent op het vlak van de rechtszekerheid. Door de antwoorden op de vragen die in de rechtspraak inzake het wettelijk stelsel waren gerezen in het Burgerlijk Wetboek op te nemen, streeft de wetgever naar meer sereniteit voor de gezinnen. Hetzelfde geldt voor het wettelijk kader van het stelsel van scheiding van goederen, in het bijzonder met betrekking tot het beding van deelname in de aanwinsten.

De duidelijkheid van de wettelijke regels is ook belangrijk voor de duur van de procedures. De periode van onzekerheid is schadelijk voor de gezinnen. Het afronden van de gerechtelijke procedure kan daarentegen rust brengen.

Wat de huwelijkse solidariteit betreft, wijst mevrouw Chabbert erop dat het wetsvoorstel de mogelijkheden tot solidariteit wil versterken binnen de koppels die gehuwd zijn volgens het huwelijksstelsel van de scheiding van

La loi de 2017 relative au nouveau droit successoral prévoit qu'une déclaration de maintien de certaines anciennes règles relatives à d'anciennes donations peut être effectuée auprès du notaire. La période transitoire devrait être prolongée jusqu'au 31 août 2019. Actuellement, le délai est fixé au 31 août 2018, mais les orateurs constatent que les citoyens n'en sont pas suffisamment conscients, d'où leur demande de prolonger.

A.1.5. Exposé de Mme Delphine Chabbert, représentante de la Ligue des familles

Mme Delphine Chabbert, représentante de la Ligue des familles, souligne que les dommages causés aux familles lors de la dissolution du mariage (séparation, décès, moments de fragilité) peuvent être importants. La séparation comme le deuil demandent une réorganisation de la vie de famille, une solution pour des difficultés matérielles très concrètes (comme le logement) et la gestion psychologique de l'événement pour adultes et enfants. À cela viennent s'ajouter les dimensions administratives et juridiques.

Le moment de la séparation et la manière dont les familles parviennent à le gérer vont être déterminants pour toute la suite de la vie de ces familles. On sait que les difficultés rencontrées pendant cette période et le degré de conflictualité des futurs ex-conjoints augmentent le risque de désinvestissement dans la relation aux enfants. La clarté de la législation et la sécurité juridique qui en découle, en limitant les possibilités de conflits, sont donc essentielles aux familles.

La Ligue des familles salue une avancée manifeste de la sécurité juridique apportée par la proposition de loi. En intégrant au Code civil des réponses aux questions soulevées par la jurisprudence concernant le régime légal, le législateur œuvre pour une plus grande sérénité des familles. Il en va de même pour l'encadrement du régime de séparation de biens, en particulier la clause de participation aux acquêts.

La clarté des règles législatives est également un enjeu pour la durée des procédures. La période d'incertitude est dommageable pour les familles. Au contraire, la fin du règlement judiciaire peut marquer un apaisement.

En ce qui concerne la solidarité au sein du couple, Mme Chabbert indique que la proposition de loi veut renforcer les possibilités de solidarité au sein des couples mariés sous un régime de séparation de biens

goederen, zonder evenwel te raken aan de daadwerkelijke wilsautonomie van de toekomstige echtgenoten. De *Ligue des familles* verheugt zich erover dat de wetgever onder meer een bepaling in het Burgerlijk Wetboek wil invoegen teneinde een wettelijk kader te scheppen voor het beding van deelname in de aanwinsten. Dat beding maakt het mogelijk de partner die zich bij de beëindiging van het huwelijk in de economisch zwakste positie bevindt, te beschermen. Het stelsel van scheiding van goederen met een beding van deelname in de aanwinsten is trouwens het wettelijk stelsel in meerdere landen van de Europese Unie.

De vraag moet worden gesteld naar meer bescherming van de echtparen door de bescherming van de economisch zwakkere echtgenoot tegen een weinig doordachte keuze op te voeren. Die vraag moet worden uitgediept.

Op het moment van het huwelijk kan het moeilijk zijn zich het mogelijke effect voor te stellen van een scheiding of van een overlijden. De echtgenoten beschikken niet noodzakelijk over dezelfde psychologische en intellectuele capaciteiten. De wetgever moet dus nadenken over de wenselijkheid om een bescherming in te stellen die de meest kwetsbare echtgenoot niet zelf heeft kunnen opleggen. De vraag heeft eveneens een belangrijk genderaspect: de economisch zwakkere echtgenoot is in 2018 nog vaak een vrouw.

Voor paren die zijn gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen, voorziet het wetsvoorstel in een facultatieve billijkheidscorrectie die geplafonneerd is op een derde van de samengevoegde aanwinsten van de echtgenoten. De Raad van State merkt op dat die bepaling moeilijk in het gehele Belgische rechtssysteem zal passen (DOC 54 2848/002, blz. 12).

Die clausule tot billijkheidscorrectie strekt ertoe een einde te maken aan een grote rechtsonzekerheid voor echtgenoten die met scheiding van goederen zijn gehuwd. Met de rechtspraak heeft men bepaalde evenwichten kunnen herstellen door zich te baseren op de theorie van de verrijking zonder oorzaak en het is een goede zaak dat de wetgever ernaar streeft steun te bieden aan de economisch zwakkere echtgenoot, die na het huwelijk in een soms lastig parket terechtkomt als de duur van het huwelijk een economische onderlinge afhankelijkheid heeft doen ontstaan.

Om de solidariteit van het echtpaar op het ogenblik van de beëindiging van het huwelijk te waarborgen, kan de wetgever, veeleer dan een beroep te doen op de billijkheidscorrectie die de door de Raad van State opgemerkte nadelen inhoudt, overwegen om een

tout en préservant une véritable autonomie de la volonté des futurs-époux. Le législateur souhaite notamment qu'une disposition du Code civil encadre la clause de participation aux acquêts, ce dont la Ligue des familles se félicite. Cette clause permet de protéger l'époux économiquement faible au moment de la dissolution du mariage. Le régime de séparation de biens avec clause de participations aux acquêts est d'ailleurs le régime légal dans plusieurs pays de l'Union européenne.

La question doit être posée d'aller plus loin dans la protection des couples en renforçant les protections de l'époux économiquement faible contre un choix peu éclairé. Il faut approfondir la question de la protection de l'époux le plus faible.

Au moment du mariage, il peut être pénible d'envisager à ce moment les effets d'une éventuelle séparation ou d'un décès. Les époux n'ont pas nécessairement les mêmes ressources intellectuelles et psychologiques, aussi le législateur doit-il réfléchir à l'opportunité d'instituer une protection que l'époux le plus fragile n'a pas eu les moyens d'imposer lui-même. Il faut aussi relever que la question porte une importante dimension de genre: l'époux économiquement faible est encore en 2018 souvent une femme.

Pour les couples mariés sous le régime de la séparation de biens, la proposition de loi envisage une correction en équité facultative plafonnée au tiers des acquêts conjugués des époux. Le Conseil d'État relève que cette disposition s'inscrira difficilement dans le système juridique global du droit belge (DOC 54 2848/002, p. 12).

Cette clause de correction en équité veut mettre un terme à une insécurité juridique importante pour les époux mariés suivant le régime de séparation de biens. La jurisprudence a permis de rétablir certains équilibres en se fondant sur la théorie de l'enrichissement sans cause et il est bénéfique que le législateur cherche à secourir l'époux économiquement faible placé dans une situation parfois très difficile à l'issue du mariage quand la durée du mariage a créé une interdépendance économique.

Afin d'assurer la solidarité du couple au moment de la dissolution du mariage, le législateur pourrait envisager, plutôt que de recourir à la correction en équité qui présente les désavantages relevés par le Conseil d'État, d'introduire une disposition de solidarité dans

solidariteitsbepaling in te voeren in de aanvullende regels van het Burgerlijk Wetboek betreffende de scheiding van goederen.

Het vraagstuk van de huwelijksvermogensstelsels moet ook worden begrepen in de context van een beperkte toegang van de gezinnen tot de rechter. Het gebrek aan billijkheid dat zich na de beëindiging van het huwelijk kan voordoen, wordt nog groter door de onmogelijkheid voor bepaalde echtgenoten of ex-echtgenoten om toegang tot het gerecht te hebben gelet op de kosten (die van de procedure zelf en die van de rechtsbijstand). Het antwoord mag geen stelselmatige verwijzing naar bemiddeling zijn. Bemiddeling moet enerzijds worden gekozen en anderzijds toegankelijk zijn voor iedereen.

Ten derde moet worden gewezen op de bewuste keuze en op de voorlichting van de koppels. Het huwelijk berust op beginselen uit het overeenkomstenrecht: beide co-contractanten worden als gelijk beschouwd en beschikken op grond van het wilsautonomiebeginsel over volgestrekte vrijheid bij het overwegen van hun verbintenissen. Het huwelijk is echter een project voor het leven, het is nauw verbonden met de subjectieve gewaarwording door de betrokkenen en de machtsverhouding binnen een koppel is bovendien van bijzondere aard. Het huwelijk is niet alleen een contract, maar ook een recht waarover eenieder beschikt. Het is van het grootste belang ervoor te zorgen dat op het tijdstip van het huwelijk beide echtgenoten – en in het bijzonder de economisch zwakste echtgenoot – zo goed mogelijk ingelicht zijn over deze verbintenis met grote gevolgen.

Het wetsontwerp beoogt dat de notaris meer informatie aan de koppels zou verstrekken. Dat is een essentiële maatregel opdat de gezinnen een zo goed mogelijk inzicht zouden verwerven aangaande hun verbintenis en in zo goed mogelijke omstandigheden hun huwelijksleven en de eventuele beëindiging ervan zouden beleven. Die bepaling betreft echter alleen de koppels die kiezen voor een huwelijkscontract. Ook de toekomstige echtgenoten die voor het wettelijk stelsel kiezen zouden systematisch toegankelijke informatie moeten krijgen alvorens zij beslissen al dan niet naar de notaris te trekken. Die informatie moet hun verplichtingen tijdens het huwelijk betreffen, alsook de diverse huwelijksvermogensstelsels en de gevolgen ervan bij de beëindiging van het huwelijk.

De toekomstige echtgenoten zouden bij de ambtenaar van de burgerlijke stand een schriftelijk en toegankelijk document in hun taal moeten kunnen krijgen. Om de vragen van de toekomstige echtgenoten te beantwoorden zou op verzoek van één van hen of van beiden – of zelfs systematisch – een individueel gratis gesprek kunnen worden georganiseerd.

les règles supplétives du Code civil relatives à la séparation de biens.

La problématique des régimes matrimoniaux doit encore être comprise dans le contexte d'une restriction de l'accès des familles à la justice. L'iniquité qui peut survenir à la dissolution du mariage est renforcée par l'impossibilité pour certains conjoints ou ex-conjoints d'accéder à la justice à cause de son coût (celui de la procédure elle-même et celui de l'aide juridique). La réponse ne peut pas être un renvoi systématique vers la médiation. La médiation doit d'une part être choisie et d'autre part, être accessible à chacun.

En troisième lieu, il faut relever le choix éclairé et les informations aux couples. Le mariage repose sur les principes qui prévalent en droit des contrats: les deux contractants sont considérés comme égaux et ont toute la liberté d'envisager la teneur de leurs engagements suivant le principe de l'autonomie de la volonté. Néanmoins, le mariage engage un projet de vie, il est intensément lié au vécu des individus et le rapport de force au sein du couple est d'une nature particulière. En plus d'un contrat, le mariage est aussi un droit ouvert à tous. Il est primordial de veiller à ce que dans cet engagement lourd de conséquences, les deux époux et en particulier l'époux dit "économiquement faible" soient informés le mieux possible au moment de la conclusion du mariage.

La proposition de loi prévoit un renforcement de l'information des couples par le notaire. La mesure est cruciale pour permettre aux familles de comprendre au mieux leur engagement et de vivre dans les meilleures conditions le temps du mariage et celui de sa dissolution. Mais cette disposition ne concerne que les couples qui font le choix d'un contrat de mariage. Les futurs conjoints qui optent pour le régime légal devraient également bénéficier d'une information accessible et systématique en amont même de leur décision ou non de passer devant le notaire. Cette information doit porter autant sur leurs obligations pendant le mariage que sur les différents régimes matrimoniaux et leurs conséquences à la dissolution du mariage.

Un document écrit et accessible pourrait être disponible auprès de l'officier de l'état civil pour les futurs époux dans leur langue. Un entretien individualisé et gratuit pourrait être organisé à la demande d'un ou des futurs époux voire de façon systématique pour répondre à leurs interrogations.

Het bewijsvraagstuk ligt bij huwelijksvermogensstelsels uiterst gevoelig. Tijdens hun huwelijksleven houden de echtgenoten niet noodzakelijk bewijsstukken bij van hun verrichtingen en dat zorgt voor problemen bij de beëindiging, in het bijzonder wanneer de echtgenoten voor het stelsel van de scheiding van goederen hebben gekozen.

Aan die koppels zou dus ook zo toegankelijk mogelijke informatie moeten worden verstrekt over de bewijsregeling en over de mogelijkheden in verband met het toevoegen van clausules betreffende de bewijslevering.

Mevrouw Chabbert trekt voorts de aandacht op de informatie die moet worden verstrekt aan de al getrouwde koppels van wie het huwelijksvermogensstelsel ten gevolge van de inwerkingtreding van de wet zou wijzigen.

A.1.6. Uiteenzettingen van mevrouw Erika Coene en de heer Yves Coemans, vertegenwoordigers van de Gezinsbond

Mevrouw Erika Coene, vertegenwoordiger van de Gezinsbond, stelt vast dat aan de basis van het wetsvoorstel de terechte vaststelling ligt dat de geldende regels van het huwelijksvermogensrecht steunen op een gedateerd maatschappijmodel. Het is vanzelfsprekend nuttig en noodzakelijk dat de wetgeving wordt afgestemd op de steeds evoluerende samenlevingsnormen.

Met het wetsvoorstel zijn zonder twijfel een aantal problemen uitgeklaard en worden een aantal zaken verwezenlijkt waar de Gezinsbond al jaren voor pleit, zoals de billijkheidscontrole bij de huwelijksontbinding met scheiding van goederen. Het was meer dan noodzakelijk om de gevolgen van een strikte scheiding van goederen voor de niet buitenshuis werkende echtgenoot te kunnen bijsturen. Daarnaast zijn er ook begripsverduidelijkingen en het evidentier maken van de reeds bestaande correctiemechanismen. Tegelijk worden bestaande discussies in de rechtsleer uitgeklaard. Dat alles zijn verdienstelijke aanpassingen.

En toch is het wetsvoorstel voor de Gezinsbond tegelijk een gemiste kans. Het wil remediëren aan een gedateerd maatschappijmodel, maar laat tegelijk het ganse verhaal van samenwonenden – die een steeds groter aandeel van de gezinnen uitmaken – buiten beschouwing. Er wordt een vermogensrechtelijke regeling voor echtgenoten uitgewerkt, maar met de volledige tweede pensioenpijler wordt geen rekening gehouden.

De Gezinsbond was hoopvol gestemd over de situatie van de samenwonenden naar aanleiding van de beleidsverklaring van de minister van Justitie in 2014.

La question de la preuve est particulièrement délicate en matière de régimes matrimoniaux. Les conjoints ne gardent pas forcément d'écrits de leurs transactions au cours de la vie maritale ce qui pose problème au moment de la dissolution, en particulier pour les époux qui ont recours au régime de séparation de biens.

Pour ces couples, l'information devrait donc aussi être donnée, de la façon la plus accessible possible, sur le régime de la preuve et les possibilités d'ajout de clauses concernant l'administration de la preuve.

Mme Chabbert attire encore l'attention sur l'information qui doit être faite aux couples déjà mariés dont le régime matrimonial serait modifié suite à l'entrée en vigueur de la loi.

A.1.6. Exposés de Mme Erika Coene et M. Yves Coemans, représentants du Gezinsbond

Mme Erika Coene, représentante du Gezinsbond, constate que la proposition de loi se fonde sur le constat – tout à fait exact – que les règles applicables en matière de régimes matrimoniaux s'appuient sur un modèle sociétal dépassé. Il va sans dire qu'il est utile et nécessaire d'adapter la législation à l'évolution constante des formes de vie commune.

La proposition de loi clarifie indubitablement plusieurs points épineux. Elle prévoit par ailleurs des réalisations qui étaient sollicitées depuis des années par le Gezinsbond, comme le contrôle d'équité en cas de dissolution d'un mariage sous régime de la séparation de biens. Il était plus que nécessaire d'adapter les effets d'une séparation de biens stricte pour le conjoint au foyer. La proposition précise par ailleurs certains concepts et elle définit plus clairement les mécanismes de correction déjà existants. Elle apporte également la clarté quant à certaines controverses qui divisent actuellement la doctrine. Toutes ces adaptations doivent être saluées.

L'oratrice constate toutefois qu'il s'agit aussi d'une occasion manquée. La proposition de loi entend remédier à un modèle sociétal dépassé, sans toutefois s'intéresser à la situation des cohabitants – qui représentent pourtant un pourcentage de plus en plus important des ménages. Elle élabore un régime patrimonial pour les conjoints, mais sans tenir aucun compte du deuxième pilier des pensions.

Pour le Gezinsbond, l'exposé d'orientation politique de 2014 du ministre de la Justice avait fait naître l'espoir de voir évoluer la situation des cohabitants. Le ministre

Hij onderlijnde daarin de noodzaak van een duidelijk kader inzake patrimoniale rechten en plichten van wettelijke en feitelijke samenwonenden. Desondanks kan in het wetsvoorstel niets worden teruggevonden over het vermogensrecht van samenwonenden. De discrepantie tussen de sociale en de juridische relatiebeleving is thans echter dermate groot dat ze alsmaar moeilijker te verantwoorden is. Het is alsof de uitspraak van Napoleon – “*si les concubins se passent de la loi, le droit se désintéresse d’eux*” – nog steeds geldt.

De diversiteit aan gezinsvormen is dermate groot, dat men zich niet langer kan beperken tot een regeling die uitsluitend de gehuwden ten goede komt, temeer omdat de leemtes die de wetgever laat, worden ingevuld door de rechtspraak, met rechtsonzekerheid tot gevolg. Een vaak gebruikt argument voor het onderscheid tussen de verschillende samenlevingsvormen is de keuzevrijheid. Het staat mensen vrij te kiezen op welke manier zij hun relatie vorm geven, en het komt de wetgever niet toe die vrijheid te beperken. Daarbij wordt er gemakshalve van uitgegaan dat iedereen een doordachte en goed geïnformeerde keuze kan maken. De praktijk toont aan dat dit een foute vooronderstelling is. De keuze voor een relatievorm is geen economische keuze, maar veelal een emotionele keuze. Om die reden houdt het argument van de keuzevrijheid niet echt stand. Bovendien moet men voor het maken van die keuze met twee zijn: als één van beide personen om een of andere reden niet bereid is om een relatie te formaliseren, kan de andere daar bijzonder weinig tegen inbrengen.

De Gezinsbond werd enige tijd geleden gevraagd om zijn visie op het nieuwe erfrecht toe te lichten in het Parlement. Toen werd dezelfde verzuchting geuit: er was geen visie op het erfrecht van de (voornamelijk feitelijke) samenwonenden. Toen werd geantwoord dat de oefening zou worden gemaakt in het kader van het vermogensrecht. Dat gebeurt thans echter niet. Om die reden vraagt de Gezinsbond met aandrang om ook het vermogensrecht voor samenwonenden niet uit het oog te verliezen.

De heer Yves Coemans, vertegenwoordiger van de Gezinsbond, belicht het aspect van de levensverzekeringen. Het wetsvoorstel is een stap in de goede richting omdat het een nieuw begrip in de wetgeving ter zake invoert, met name de opeisbaarheid van het verzekerde kapitaal. Dat begrip komt niet voor in de huidige regeling op basis van artikelen 127 en 128 van de wet op de landverzekeringsovereenkomst (WLVO). Het valt te betreuren dat de aanspraken ontleend aan de levensverzekering nog altijd een eigen goed blijven. De verbetering bestaat erin dat dit enkel zo is mits een vergoeding in het geval de verzekerde prestatie niet

avait souligné à cette occasion la nécessité d’élaborer un cadre clair pour les droits et devoirs patrimoniaux des cohabitants de fait et des cohabitants légaux. Or, le droit patrimonial des cohabitants n’est évoqué nulle part dans la proposition de loi. Le fossé existant entre le vécu social de la relation et son traitement juridique est encore si profond à l’heure actuelle qu’il est de plus en plus difficile à justifier. La phrase de Napoléon “*si les concubins se passent de la loi, le droit se désintéresse d’eux*” semble toujours actuelle.

Les formes que revêtent les familles sont à ce point diverses qu’il n’est plus possible de se limiter à une réglementation bénéficiant exclusivement aux couples mariés, d’autant plus que les lacunes laissées par le législateur sont comblées par la jurisprudence, ce qui engendre une insécurité juridique. La liberté de choix est un argument souvent invoqué en faveur d’une distinction entre les différentes formes de vie commune. Il est loisible aux personnes de choisir de quelle manière elles donnent forme à leur relation et il n’appartient pas au législateur de limiter cette liberté. Par facilité, on part du principe que chacun est en mesure de faire un choix réfléchi en connaissance de cause. La pratique montre qu’il s’agit d’une supposition erronée. Le choix d’une forme de relation n’est pas économique, mais généralement émotionnel. Par conséquent, l’argument de la liberté de choix ne tient pas vraiment. En outre, il faut être deux pour faire ce choix: si l’une des deux personnes n’est pas prête, pour l’une ou l’autre raison, à formaliser une relation, l’autre est particulièrement démunie face à cette situation.

Il y a quelque temps, il a été demandé au Gezinsbond de commenter son point de vue sur le nouveau droit successoral. La même aspiration a été exprimée à l’époque: il n’y avait pas de vision concernant le droit successoral des cohabitants (principalement de fait). Il avait alors été répondu que l’exercice serait réalisé dans le cadre du droit patrimonial, ce qui n’est toutefois pas le cas actuellement. C’est pourquoi le Gezinsbond demande avec insistance de ne pas non plus perdre de vue le droit patrimonial des cohabitants.

M. Yves Coemans, représentant du Gezinsbond, commente l’aspect des assurances-vie. La proposition de loi représente un pas dans la bonne direction, dès lors qu’elle insère une nouvelle notion dans la législation en la matière, à savoir l’exigibilité du capital assuré. Cette notion ne figure pas dans la réglementation actuelle basée sur les articles 127 et 128 de la loi sur le contrat d’assurance terrestre (LCAT). Il est regrettable que le bénéfice de l’assurance-vie demeure encore un bien propre. L’amélioration réside dans le fait que ce n’est le cas que moyennant récompense si la prestation assurée ne devient pas exigible à la dissolution du

opeisbaar wordt bij de ontbinding van het huwelijk. Dat is correcter en rechtvaardiger, zeker wanneer de premies betaald zijn met middelen uit het gemeenschappelijke vermogen.

Bovendien blijft de vorderbare netto afkoopwaarde van de levensverzekering een eigen goed van de verzekeringnemer en niet meer van de begunstigde echtgenoot zoals momenteel bepaald in artikelen 127 en 128 WLVO, wat logischer lijkt.

Het voorliggende wetsvoorstel gaat echter voor de Gezinsbond nog niet ver genoeg. In zijn visie behoren levensverzekeringen – tenminste als de premies binnen een huwelijk onder het wettelijk stelsel betaald werden vanuit het gemeenschappelijke vermogen – ook tot dat gemeenschappelijk vermogen. In dat scenario heeft elke partner recht op de helft van de opgebouwde reserves, wat in elk geval hoger is dan de vorderbare netto afkoopwaarde. Het voordeel van deze visie is dat elk van de partners na de scheiding recht heeft op de helft van de opgebouwde reserves en zo ook de optie heeft om de levensverzekering verder te laten lopen aan dezelfde voorwaarden.

Het wetsvoorstel is eveneens een gemiste kans omdat de nieuwe regeling zich beperkt tot de levensverzekeringen, en niet van toepassing wordt op contracten binnen de tweede pensioenpijl, wat ook de kritiek is van de Raad van State (DOC 54 2848/002, blz. 8-9). De in het arrest nr. 136/2011 van het Grondwettelijk Hof van 27 juli 2011 vastgestelde discriminatie blijft dus bestaan. Dat is vooral een groot probleem bij (echt)scheidingen, waar de rechtsonzekerheid leidt tot grondige discussies. Zelfs als een scheidend koppel momenteel akkoord gaat om het binnen de tweede pensioenpijl tijdens het huwelijk opgebouwde pensioenkapitaal op het moment van de ontbinding van het huwelijk gelijk te verdelen onder beide partners, voert geen verzekeraar deze gelijke verdeling onmiddellijk uit. De echtgenoot zonder of met een matige tweede pijl moet zich in het beste geval tevreden stellen met een toekomstige vordering op een deel van het pensioenkapitaal op het ogenblik dat de verzekerde dat later bij pensionering ontvangt. Dat zorgt voor een onzekere situatie omdat de verdeling niet door een derde partij gebeurt, maar wel door de ex-echtgenoot. De rechtsonzekerheid heeft vooral nefaste gevolgen voor gescheiden vrouwen omdat zij nu eenmaal minder aanvullende pensioenen hebben dan mannen en als ze er één hebben, ligt het gemiddelde opgebouwde pensioenkapitaal maar liefst 53 % lager dan dat van de mannen.

mariage. C'est plus correct et plus juste, *a fortiori* si les primes ont été payées avec des moyens provenant du patrimoine commun.

En outre, la valeur de rachat nette exigible de l'assurance-vie demeurera la propriété du preneur d'assurance et ne sera plus celle du conjoint bénéficiaire, comme le prévoient actuellement les articles 127 et 128 de loi sur le contrat d'assurance terrestre (LCAT), ce qui semble plus logique.

Cependant, selon la *Gezinsbond*, la proposition de loi à l'examen ne va pas encore assez loin. Selon elle, l'assurance-vie fait également partie du patrimoine commun, du moins si les primes ont été payées à l'aide du patrimoine commun dans le cas d'un mariage sous le régime légal. Dans cette hypothèse, chaque partenaire a droit à la moitié des réserves constituées, et donc en tout cas à un montant supérieur à la valeur de rachat nette exigible. L'avantage de cette option est qu'après la séparation, chacun des partenaires aura droit à la moitié des réserves constituées, et donc aussi la possibilité de prolonger l'assurance-vie dans les mêmes conditions.

La proposition de loi à l'examen est également une occasion manquée en ce que le nouveau régime envisagé se limite à l'assurance-vie et ne vise pas les contrats relevant du deuxième pilier des pensions, ce qui est également critiqué par le Conseil d'État (DOC 54 2848/002, p. 8-9). La discrimination identifiée dans l'arrêt de la Cour constitutionnelle n° 136/2011 du 27 juillet 2011 continuera donc d'exister. Il s'agit surtout d'un problème important en cas de séparation ou de divorce. Dans ce cas, l'insécurité juridique donne en effet lieu à des discussions approfondies. Même lorsque les partenaires d'un couple en instance de divorce acceptent aujourd'hui de répartir équitablement entre eux, lors de la dissolution du mariage, le capital de pension accumulé dans le deuxième pilier de la pension durant le mariage, aucun assureur n'effectue cette répartition égale. Le conjoint sans deuxième pilier ou dont le deuxième pilier est faible doit au mieux se contenter d'une créance future sur une partie du capital de la pension à valoir ultérieurement, au moment où l'assuré recevra ce capital, lorsqu'il prendra sa retraite. Cela crée une situation incertaine dès lors que la répartition n'est pas effectuée par un tiers, mais bien par l'ex-conjoint. Cette insécurité juridique nuit surtout aux femmes divorcées car elles ont moins de pensions complémentaires que les hommes. De plus, le capital moyen de la pension constituée par celles qui ont une pension complémentaire est inférieur de pas moins de 53 % à celui des hommes.

Net bij de aanvullende pensioenen is het van groot belang dat beide partners op het ogenblik van de scheiding recht hebben op de helft van de tijdens het huwelijk opgebouwde pensioenreserves, zodat ze na de scheiding elk apart het aanvullende pensioenplan kunnen voortzetten.

De Gezinsbond heeft een voorstel om aan dat probleem te verhelpen. Nu al bepaalt artikel 1405 B.W. dat als gemeenschappelijk worden beschouwd de inkomsten uit beroepsbezigheden van elk van de echtgenoten, alle inkomsten of vergoedingen of vergoedingen die ze vervangen of aanvullen. De premies betaald voor aanvullende pensioenplannen vormen een inkomensbestanddeel, grotendeels betaald door de werkgever en eventueel aangevuld door de werknemer.

De met deze premies opgebouwde pensioenkapitalen zouden daarom moeten behoren tot het gemeenschappelijke vermogen van een koppel, dat voor de jaren van het huwelijk gelijk moet verdeeld worden bij echtscheiding.

De overheid moet daarom vangnetten inbouwen om tegemoet te komen aan de toenemende groep gescheiden vrouwen en een beperkte groep mannen, die de nadelige gevolgen ondervinden van eerder genomen loopbaankeuzes. De ex-partners mogen niet opdraaien voor keuzes die de koppels tijdens hun huwelijk gezamenlijk maakten binnen hun gezinscontext. De financiële solidariteit in een koppelcontext moet ook doorgetrokken worden na echtscheiding.

De Gezinsbond stelt bijgevolg voor dat bij een scheiding de tijdens het huwelijk of de wettelijke samenwoning opgebouwde pensioenkapitalen in de tweede pijler mooi in twee worden verdeeld (pensioensplit tweede pijler). De wetgever moet verzekeraars verplichten om een tweede contract te openen op naam van de ex-partner van de verzekerde en daarop de helft overschrijven van het pensioenkapitaal dat werd opgebouwd in de periode van samenwoning zodat dit aanvullende pensioenplan premievrij en onder dezelfde wettelijke garanties verder kan lopen. Dit moet gelden voor de gehuwden onder het wettelijk stelsel en met volledige gemeenschap van goederen maar ook bij scheiding van koppels die gehuwd zijn met zuivere scheiding van goederen of die als koppel wettelijk samenwonen.

De heer Coemans is het daarnaast eens met het standpunt van mevrouw Pignolet in verband met de samenloop van de tweede pensioenpijler met de situatie van een ambtenaar. Aangezien dat pensioen eigen is aan de betrokken ambtenaar, biedt de pensioensplit

C'est précisément dans le cadre des pensions complémentaires qu'il est très important qu'au moment du divorce, les deux partenaires aient droit à la moitié des réserves de pension constituées durant le mariage, de sorte qu'après le divorce, chacun puisse de son côté poursuivre le plan de pension complémentaire.

Le *Gezinsbond* formule une proposition pour remédier à ce problème. L'article 1405 du Code civil prévoit déjà que sont considérés comme communs les revenus de l'activité professionnelle de chacun des époux, tous revenus ou indemnités en tenant lieu ou les complétant. Les primes versées dans le cadre de plans de pension complémentaire constituent un élément de revenu, largement payé par l'employeur et éventuellement complété par le travailleur.

C'est la raison pour laquelle, selon nous, les capitaux de pension constitués au moyen de ces primes relèvent du patrimoine commun d'un couple, qui, en cas de divorce doit être partagé de manière égale en fonction des années de mariage.

Il appartient dès lors aux autorités d'intégrer des filets de sécurité afin d'aider le groupe de femmes de plus en plus nombreuses et un groupe limité d'hommes confrontés aux conséquences malheureuses de choix de carrière antérieurs. Les ex-partenaires ne peuvent faire les frais de choix opérés conjointement par les couples durant leur mariage dans leur contexte familial. La solidarité financière valant dans le contexte d'un couple doit également être maintenue après le divorce.

Le *Gezinsbond* propose dès lors qu'en cas de divorce, les capitaux de pension constitués dans le deuxième pilier durant le mariage ou la cohabitation légale soient partagés en deux parts égales (partage de la pension deuxième pilier). Le législateur doit obliger les assureurs à enregistrer un deuxième contrat au nom de l'ex-partenaire de l'assuré et à y verser la moitié du capital de pension constitué durant la cohabitation de sorte que ce plan de pension complémentaire puisse être poursuivi sans primes et sous les mêmes garanties légales. Cette mesure doit s'appliquer aux époux mariés sous le régime légal et sous celui de la communauté universelle de biens, mais également lors du divorce d'époux mariés sous la séparation de biens pure et simple ou lors de la séparation de couples de cohabitants légaux.

M. Coemans souscrit par ailleurs au point de vue de Mme Pignolet sur la convergence du deuxième pilier de pension avec la situation d'un fonctionnaire. Cette pension étant propre au fonctionnaire concerné, le partage de la pension du premier pilier offre une solution. Mais

van de eerste pijler een oplossing. Die oplossing zal echter niet voor morgen zijn. In afwachting daarvan zou het bestaande echtscheidingspensioen moeten worden uitgebreid naar de wettelijke samenwonenden en naar de ambtenaren.

Tot slot vraagt de spreker aandacht voor twee elementen. Zo is het verbazend dat contracten van individueel pensioensparen binnen de derde pensioenpijler door het wetsvoorstel wel beschouwd worden als individuele levensverzekeringen. Creëert dat geen nieuwe ongelijke behandeling? Pensioensparen kan immers op twee manieren: via een pensioenspaarverzekering of via pensioenspaarfonds. Die laatste zijn spaarproducten die volgens de *Gezinsbond* behoren tot het gemeenschappelijke vermogen, tenminste als ze aangekocht werden met inkomsten die behoren tot het gemeenschappelijke vermogen. Het is best mogelijk dat binnen een koppel de ene partner een pensioenverzekering heeft en de andere een pensioenspaarfonds.

De toevoeging van een tweede lid aan artikel 1432 B.W., in verband met de beroepsuitoefening via een vennootschap, valt dan weer positief te noemen. Het tweede lid voegt een bijkomende oorzaak of grond van vergoeding toe die aan het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd is indien de beroepsactiviteit wordt uitgeoefend in een eigen vennootschap.

Krachtens het principe van de huwelijksvermogensrechtelijke neutraliteit van de beroepsuitoefening via een vennootschap, mag de gemeenschap in het wettelijk stelsel geen nadeel ondergaan van het feit dat de beroepsinkomsten die tijdens het huwelijk worden gegenereerd via een vennootschap worden geïnd. Dat kan echter een probleem vormen als het beroep wordt uitgeoefend binnen een "eigen" vennootschap, d.w.z. een vennootschap waarvan de aandelen eigen zijn aan de echtgenoot die het beroep uitoefent, zeker als de uitkeringen door de vennootschap minimaal waren, omdat de winst niet werd uitgekeerd, en daardoor de professionele activiteit van de echtgenoot-vennoot en beheerder of zaakvoerder, ook niet behoorlijk wordt vergoed.

Het zou goed zijn dat dit principe wordt overgenomen in de wettelijke bepalingen van artikel 203 B.W. met betrekking tot de objectieve bijdragen in de opvoedingskosten van gemeenschappelijke kinderen na scheiding, als de onderhoudsplichtige ouder zijn beroepsactiviteit uitoefent binnen een vennootschap en zichzelf slechts een lage bezoldiging uitkeert. Het zou niet mogen volstaan om in deze louter naar de rechtspraak ter zake te verwijzen.

cette solution ne sera pas pour demain. Dans l'intervalle, la pension de conjoint divorcé existante devrait être étendue aux cohabitants légaux et aux fonctionnaires.

Enfin, l'orateur attire l'attention sur deux éléments. Il est surprenant, par exemple, que la proposition de loi considère les contrats d'épargne-pension individuelle au sein du troisième pilier de pension comme des assurances-vie individuelles. Cela ne crée-t-il pas une nouvelle inégalité de traitement? L'épargne-pension peut en effet être réalisée de deux manières: au moyen d'une assurance épargne-pension ou au moyen de fonds d'épargne-pension. Ces derniers sont des produits d'épargne qui, selon la *Gezinsbond*, appartiennent au patrimoine commun, du moins s'ils ont été achetés avec des revenus appartenant au patrimoine commun. Il est tout à fait possible qu'au sein d'un couple, l'un des partenaires ait une assurance pension et l'autre un fonds d'épargne-pension.

L'ajout d'un alinéa 2 à l'article 1432 du Code civil, concernant l'exercice de la profession via une société, peut en revanche être considéré comme positif. L'alinéa 2 ajoute une cause ou motif de récompense due au patrimoine commun si l'activité professionnelle est exercée dans une société "propre".

En vertu du principe de la neutralité en termes de droit des régimes matrimoniaux de l'exercice de la profession par le biais d'une société, la communauté dans le régime légal ne peut subir de préjudice du fait que les revenus professionnels générés pendant le mariage sont perçus via une société. Cela peut toutefois poser un problème si la profession est exercée dans une société "propre", à savoir une société dont les parts sont propres à l'époux qui exerce la profession, surtout si les versements effectués par la société s'avèrent minimaux parce que les bénéfices n'ont pas été distribués et que, de ce fait, l'activité professionnelle de l'époux-associé et administrateur ou gérant n'est pas non plus dûment rétribuée.

Il serait judicieux que ce principe soit repris dans les dispositions légales de l'article 203 du Code civil en ce qui concerne les contributions objectives aux frais d'éducation des enfants communs à la suite d'un divorce, si le parent soumis à l'obligation alimentaire exerce son activité professionnelle au sein d'une société et ne se verse qu'un faible montant de rémunération. Sur cette question, il ne devrait pas suffire de se référer simplement à la jurisprudence en la matière.

A.2. Vragen van de leden

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) benadrukt dat het voorliggende wetsvoorstel geen betrekking heeft op de vermogensrechtelijke situatie van samenwonende partners. Het wetsvoorstel heeft tot doel om het huwelijksvermogensrecht aan te passen aan de evoluties in de rechtspraak, de rechtsleer en een aantal sociale verworvenheden. Aan de situatie van de feitelijke en de wettelijke samenwonenden zal bij een volgende stap aandacht worden besteed. Daarnaast heeft het wetsvoorstel zich in verband met de pensioenen beperkt tot de individuele levensverzekeringen om bijkomende onbillijke situaties te voorkomen. Voor de tweede en de derde pensioenpijler biedt de rechtspraktijk nog steeds een goede houvast.

De definitie van de beroepsuitoefening via een eigen vennootschap wordt in het wetsvoorstel vrij ruim gehouden met de bedoeling om een oplossing op maat in de praktijk mogelijk te maken. Elke situatie is immers anders. Een dergelijke benadering kent men evenzeer in het kader van de beheersrekeningen.

In verband met de billijkheidsclausule merkt de spreker op dat men het huwelijk niet kan ontzeggen aan mensen die ervoor kiezen om op vermogensrechtelijk vlak een eigen vermogen te behouden. Er moet een keuzevrijheid bestaan om de clausule al dan niet op te nemen.

Waarom is er enkel een toegang tot de rechter in het geval van een duurzame ontwrichting? Bij een echtscheiding bij onderlinge toestemming moeten de partners over alles een akkoord sluiten, ook over de eventuele toepassing van de billijkheidsclausule. *Mevrouw Van Cauter* begrijpt de opmerkingen in verband met de ontbinding bij overlijden. In die gevallen speelt het erfrecht ten behoeve van de langstlevende echtgenoot. Het staat de partijen dus vrij om aanspraken te formuleren bij de notaris. Dat is ook de reden waarom de vordering behandeld wordt binnen de procedure van de vereffening-verdeling van het huwelijksvermogensstelsel. Die valt volledig te onderscheiden van de in een tweede fase te formuleren onderhoudsvordering, waarvan men zich bijvoorbeeld vervallen kan zien bij een grove fout.

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) stelt dat de regeling voor de wettelijk samenwonenden nog in bespreking is. Wat betreft de pensioensplit, wijst zij op het wetsvoorstel dat zij ter zake heeft ingediend (DOC 54 0312/001).

A.2. Questions des membres

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) souligne que la proposition de loi à l'examen ne concerne pas la situation patrimoniale des partenaires cohabitants. Son objectif est d'adapter le droit des régimes matrimoniaux aux évolutions de la jurisprudence, de la doctrine et de plusieurs acquis sociaux. La situation des cohabitants de fait et des cohabitants légaux fera l'objet d'une initiative ultérieure. Par ailleurs, en matière de pensions, la proposition de loi à l'examen se limite aux assurances-vie individuelles, afin de prévenir l'apparition de nouvelles situations injustes. La pratique juridique constitue toujours une bonne base pour les deuxième et troisième piliers de la pension.

La définition de l'exercice de la profession via une société propre qui est donnée dans la proposition de loi à l'examen est assez large, et ce, afin de permettre de trouver des solutions sur-mesure en pratique, chaque situation étant en effet différente. On retrouve également une telle approche dans le cadre des comptes de gestion.

En ce qui concerne la clause d'équité, l'intervenante observe que le mariage ne peut être refusé à des personnes qui choisissent, sur le plan patrimonial, de conserver un patrimoine propre. L'inclusion ou non de cette clause doit relever du libre choix.

Pourquoi la saisine du juge n'est-elle possible qu'en cas de désunion irrémédiable? En cas de divorce par consentement mutuel, les partenaires doivent conclure un accord sur tout, y compris sur l'application éventuelle de la clause d'équité. *Mme Van Cauter* comprend les observations relatives à la dissolution en cas de décès. Dans ce cas, le droit successoral joue en faveur du conjoint survivant. Les parties sont donc libres de faire valoir leurs droits auprès du notaire. Voilà aussi pourquoi la demande est examinée dans le cadre de la procédure de liquidation/partage du régime matrimonial. Il faut distinguer nettement cette procédure de la créance alimentaire, qui doit être formulée dans un second temps et dont on peut être privé pour avoir, par exemple, commis une faute grave.

Mme Sonja Becq (CD&V) indique que le régime des cohabitants légaux fait encore l'objet de discussions. En ce qui concerne le partage des droits de pension, elle renvoie à la proposition de loi qu'elle a déposée à ce sujet (DOC 54 0312/001).

De vraag werd gesteld waarom de billijkheidsclausule enkel wordt voorzien voor de echtscheiding, en niet bij overlijden. Kan die vraag nog verder worden verduidelijkt? Het is belangrijk dat er duidelijkheid bestaat over de billijkheidsclausule, en over de mate van bescherming die zij de zwakste partij verschaft of kan verschaffen.

Welke oplossing stellen de genodigden voor die hebben gewezen op mogelijke problemen rond het geconsumeerde eigen vermogen?

Mevrouw Laurette Onkelinx (PS) zegt de steun van haar fractie toe aan alle maatregelen die de huidige situatie bij echtscheiding verbeteren. De genodigden hebben evenwel gewezen op een aantal nieuwe factoren die voor juridische onzekerheid kunnen zorgen. Het is van belang dat dergelijke onzekerheid wordt vermeden, doch met behoud van de onderliggende filosofie.

Mevrouw Sarah Smeyers (N-VA) geeft alvast mee dat de periode voor de verklaring van behoud voor reeds gedane schenkingen zal worden opgeschoven. Eens de nalatenschappen onder het nieuwe erfrecht openvallen, zullen de betrokkenen zich immers pas vergewissen van de wijzigingen. De suggestie om die periode met een jaar te verlengen, verdient hoe dan ook steun. De vraag is evenwel of de verlenging met een jaar zal volstaan.

Voor het overige bevestigt zij dat de bespreking over de wettelijke samenwoning nog zal volgen.

A.3. Antwoorden

De heer Sven Mosselmans, vertegenwoordiger van het College van de hoven en rechtbanken, wijst erop dat in de overgemaakte schriftelijke nota wordt aangegeven welke elementen eventueel aanleiding zouden kunnen geven tot een amendement.

Wat betreft het punt van de roerende belegging in de zin van artikel 1404 van het Burgerlijk Wetboek, schetst hij het voorbeeld van een koppel dat is gehuwd onder een gemeenschapsstelsel. Tijdens het huwelijk erft de man een bedrag van 30 000,00 euro. Hij kan dat bedrag besteden aan het herstellen van het dak van de gemeenschappelijke woning of aan de aankoop van een gezinswagen. Beide situaties worden door de wet verschillend beoordeeld, ook al is de betrokkene zich daar niet noodzakelijk van bewust. Bij een besteding aan het dak gaat een deel van het eigen vermogen naar het gemeenschappelijk vermogen, met in geval van echtscheiding een (eventueel geherwaardeerde) vergoeding. De betrokkene krijgt dus zijn geld terug, en wellicht meer dan dat. Bij de aankoop van een gezinswagen,

La question a été posée de savoir pourquoi la clause d'équité est uniquement prévue en cas de divorce et pas en cas de décès. Pourrait-on répondre plus précisément à cette question? Il est important qu'il n'y ait pas de zones d'ombre au sujet de la clause d'équité et de la mesure dans laquelle cette clause protège ou peut protéger la partie la plus faible.

Quelle solution les orateurs ayant évoqué des problèmes possibles concernant le patrimoine propre consommé proposent-ils?

Mme Laurette Onkelinx (PS) promet le soutien de son groupe à toutes les propositions susceptibles d'améliorer la situation actuelle en cas de divorce. Les orateurs ont toutefois épinglé plusieurs nouveaux facteurs qui peuvent être une source d'insécurité juridique. Il est important que l'on évite une telle insécurité tout en maintenant la philosophie sous-jacente.

Mme Sarah Smeyers (N-VA) indique d'ores et déjà que la période de déclaration conservatoire pour les donations déjà effectuées sera prolongée. Ce n'est en effet que lorsque que les successions seront régies par le nouveau droit successoral que les personnes concernées pourront s'assurer des modifications. Quoi qu'il en soit, la suggestion de prolonger cette période d'un an mérite d'être soutenue. La question est toutefois de savoir si cette prolongation d'un an suffira.

Pour le reste, l'intervenante confirme que la discussion sur la cohabitation légale doit encore avoir lieu.

A.3. Réponses

M. Sven Mosselmans, représentant du Collège des cours et tribunaux, fait remarquer que la note écrite transmise précise quels éléments pourraient éventuellement donner lieu à un amendement.

En ce qui concerne les placements mobiliers au sens de l'article 1404 du Code civil, il cite l'exemple d'un couple marié sous le régime de la communauté des biens. Durant le mariage, l'homme hérite un montant de 30 000 euros. Il peut consacrer cet argent à la réparation du toit de l'habitation commune ou à l'achat d'un véhicule familial. Même si l'intéressé n'en a pas nécessairement conscience, les deux situations sont appréciées différemment par le droit. Si l'argent est consacré au toit, une partie du patrimoine propre passe dans le patrimoine commun avec, en cas de divorce, une récompense (éventuellement réévaluée) et, éventuellement, une plus-value. L'intéressé récupère donc son argent, et peut-être même plus. Dans le cas de l'achat d'une voiture familiale, l'intéressé ne conserve,

houdt de betrokkene op grond van artikel 1404 van het Burgerlijk Wetboek enkel zijn ('eigen') wagen, die buiten het gemeenschappelijk vermogen valt en inmiddels (in de regel) een veel lagere waarde heeft.

Er zou in artikel 1404 van het Burgerlijk Wetboek een correctiemechanisme kunnen worden ingelast dat, wanneer het gaat om de aankoop van een roerend goed met een gemeenschappelijke bestemming (bv. het gebruik als gezinswagen), het goed in kwestie toch een gemeenschappelijk karakter krijgt, met de gevolgen van dien op het stuk van vergoeding. Die suggestie ligt in lijn met bepaalde rechtspraak uit het rechtsgebied Bergen.

Mevrouw Dominique Pignolet, vertegenwoordiger van de OVB, vult aan dat artikel 1404 B.W. handelt over het statuut van de goederen. De goederen zijn ofwel eigen, ofwel gemeenschappelijk, zonder nuancering. Indien voor nuancering wordt gezorgd in de vergoedingsrekening voor de roerende goederen met een gemeenschappelijke bestemming, kan aan de hardheid van de huidige situatie tegemoet worden gekomen.

De heer Renaud Grégoire, vertegenwoordiger van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, getuigt van de verbazing in hoofde van wettelijk samenwonenden wanneer zij vernemen dat ook op hen een aantal vermogensrechtelijke regels van toepassing zijn. Het is vooral van belang om de betrokkenen duidelijk te informeren over de wettelijke bepalingen die op hen van toepassing zijn ingevolge de door hen gekozen samenlevingsvorm of huwelijksstelsel.

conformément à l'article 1404 du Code civil, que sa propre voiture, qui échappe au patrimoine commun et a entre-temps généralement perdu une grande partie de sa valeur.

Un mécanisme correctif pourrait être intégré à l'article 1404 du Code civil en vue de prévoir que, lorsque le bien meuble acheté est destiné à un usage commun (par exemple, l'utilisation en tant que voiture familiale), le bien en question revêt tout de même un caractère commun, avec les conséquences qui s'ensuivent sur le plan de la récompense. Cette suggestion s'inscrit dans le prolongement d'une certaine jurisprudence du ressort de Mons.

Mme Dominique Pignolet, représentante de l'OVB, ajoute que l'article 1404 du Code civil concerne le statut des biens. Les biens sont soit propres, soit communs, sans la moindre nuance. Le fait de nuancer le calcul de la récompense pour les biens meubles à usage commun permettrait d'atténuer la dureté de la situation actuelle.

M. Renaud Grégoire, représentant de la Fédération royale du notariat belge, témoigne de l'étonnement qu'expriment les cohabitants légaux lorsqu'ils apprennent qu'une série de règles patrimoniales leur sont également applicables. Il importe avant tout d'informer clairement les intéressés au sujet des dispositions légales qui leur sont applicables à la suite de la forme de cohabitation ou du régime matrimonial pour lequel ils ont opté.

B. Hoorzitting met de heer Philippe De Page, hoogleraar aan de ULB, de heer Alain Laurent Verbeke, hoogleraar aan de KULeuven, mevrouw Renate Barbaix, hoogleraar aan de UAntwerpen, de heer Jean-François Taymans, hoogleraar aan de UCL, mevrouw Charlotte Declerck, hoofddocent aan de UHasselt, de heer Alain-Charles Van Gysel, hoogleraar aan de ULB en de heer Johan Du Mongh, hoogleraar aan de KULeuven

B.1. Uiteenzettingen

B.1.1 Uiteenzetting van de heer Philippe De Page, hoogleraar aan de ULB

De in het wetsvoorstel opgenomen hervorming is niet zo revolutionair als de hervorming van het erfrecht door de wet van 31 juli 2017. Algemeen is het veeleer de bedoeling verduidelijkingen aan te brengen in bepaalde bestaande maar tot dusver uiterst omstreden teksten (DOC 54 2848/001, blz. 3 et 4).

Het wetsvoorstel beoogt de volgende doelstellingen te verwezenlijken:

— sommige praktijken en verworvenheden uit de rechtspraak en de rechtsleer worden in de wet opgenomen.

Bepaalde begrippen in verband met de verdeling van het huwelijksvermogen worden bij de tijd gebracht, met name de heling binnen de huwelijksvermogensstelsels en de preferentiële toewijzing van sommige gemeenschapsgoederen.

Ook met betrekking tot de onder het wettelijk stelsel verworven of tot stand gebrachte burgerlijke clientèle en beroepsvennootschappen – voorheen als “gemengde” goederen gekwalificeerd – zal de op stapel staande wet een belangrijke opvatting uit de rechtspraak overnemen, namelijk het onderscheid tussen de hoedanigheid van titularis van een recht en de aan dat recht verbonden vermogenswaarde. Aldus kan rekening worden gehouden met het recht op eigendom van nominale aandelen, maar tegelijk ook met de economische waarde ervan voor het gemeenschapsvermogen. Door dat onderscheid uit de rechtspraak in het wetsvoorstel op te nemen, wordt een grote stap vooruit gezet.

— door sommige bepalingen uit de wet van 14 juli 1976 te verduidelijken, wordt een einde gemaakt aan omstreden en onzekere elementen in de rechtspraak (en in de rechtsleer).

In het wettelijk stelsel gaat het om de regelingen inzake de (eigen of gemeenschappelijke) vergoedingen

B. Audition de M. Philippe De Page, professeur à l’ULB, M. Alain Laurent Verbeke, professeur à la KULeuven, Mme Renate Barbaix, professeure à l’UAntwerpen, M. Jean-François Taymans, professeur à l’UCL, Mme Charlotte Declerck, chargée de cours principale à l’UHasselt, M. Alain-Charles Van Gysel, professeur à l’ULB et M. Johan Du Mongh, professeur à la KULeuven

B.1. Exposés

B.1.1. Exposé de M. Philippe De Page, professeur à l’ULB

La réforme, portée par la proposition de loi n’est pas aussi révolutionnaire que le fut la réforme du droit des successions portée par la loi du 31 juillet 2017. Il s’agit, de manière générale, plutôt de clarifier certains textes existants, qui étaient particulièrement controversés jusqu’ici (DOC 54 2848/001, p. 3 et 4).

La proposition de loi réalise les objectifs suivants:

— Codifier certaines pratiques et acquis jurisprudentiels et doctrinaux.

Ont été actualisées certaines notions dans le cadre du partage des biens matrimoniaux et notamment le recel dans les régimes matrimoniaux, l’attribution préférentielle de certains biens communs.

A aussi été légalisée l’importante construction jurisprudentielle du “*titre*” et de la “*finances*” à propos des clientèles civiles et sociétés professionnelles acquises ou créées – anciennement qualifiées de biens “mixtes” - dans le régime légal. Il s’agit d’une avancée majeure qui concilie le droit à la propriété des actions nominatives et la prise en compte de leur valeur économique pour le patrimoine commun. Cette construction jurisprudentielle est codifiée par la proposition de loi, ce qui constitue une avancée majeure.

— Mettre fin à des controverses et incertitudes jurisprudentielles (et doctrinales) en précisant certaines dispositions de la loi du 14 juillet 1976.

Sont visés, dans le régime légal, les règles relatives aux indemnités (propres ou communes) en cas

wanneer één van de echtgenoten door een ongeval arbeidsongeschikt raakt, het stelsel voor de belegging of wederbelegging in roerende goederen, de omvang van de preferentiële toewijzing, alsook om de waardebepaling van bepaalde gemeenschappelijke goederen bij de verdeling van het gemeenschapsvermogen.

— de regelingen inzake de individuele levensverzekering en de inbreng van eigen goederen in het gemeenschapsvermogen worden hervormd.

— bepaalde regelingen uit het wettelijk stelsel worden ook van toepassing op het stelsel van scheiding van goederen, met name op het vlak van de preferentiële toewijzing, de heling en de huwelijksvoordelentheorie.

— het stelsel van verrekening van aanwinsten wordt in de wet opgenomen.

— voor de gevallen van scheiding wegens onherstelbare ontwrichting wordt een gerechtelijk instrument ingesteld om de onbillijke gevolgen van de stelsels van scheiding van goederen bij te sturen.

De spreker merkt op dat het wetsvoorstel ertoe strekt de regelingen uit de wet van 14 juli 1976 te moderniseren en aan te passen aan de samenstelling van het gezinsvermogen; er worden echter geen grote vernieuwingen beoogd, behalve op drie punten, namelijk de huwelijksvoordelen in geval van scheiding van goederen, de verrekening van aanwinsten¹ en de gerechtelijke bijsturing van uit de stelsels van scheiding van goederen voortvloeiende onbillijke gevolgen².

De heer De Page somt vervolgens de belangrijke aspecten op voor de burger, de notaris en de beroepsbeoefenaars. In het wettelijk gemeenschapsstelsel zitten de volgende elementen:

— een duidelijkere en samenhangendere status voor de beroepsgoederen en de beroepsonderneming. Die goederen worden ruimer gedefinieerd, opdat de echtgenoot een samenhangende beroepsactiviteit zouden kunnen uitbouwen³, terwijl de economische waarde van die goederen aan het gemeenschapsvermogen wordt toegekend, wanneer voormelde goederen door hem zijn gefinancierd.

¹ Het is de bedoeling een volledig wettelijk kader ten behoeve van de notarissen te creëren, in de hoop dat die dat stelsel in hun praktijk zullen toepassen.

² Dit geldt in geval van scheiding wegens onherstelbare ontwrichting, wanneer een echtgenoot het slachtoffer is van onvoorziene feiten die in dat stelsel zijn vermogenstoestand hebben aangetast.

³ Dit betreft niet alleen de roerende beroepsgoederen, maar ook de onroerende goederen en de immateriële rechten voor de uitoefening van het beroep (huurcontract, uitbatingsvergunning enzovoort).

d'incapacité accidentelle frappant un époux, le régime de l'emploi ou du remploi de biens mobiliers, à l'étendue de l'attribution préférentielle et à l'évaluation de certains biens communs lors du partage des biens de la communauté.

— Réformer les règles relatives à l'assurance vie individuelle et aux apports de biens propres au patrimoine commun.

— Étendre certaines règles du régime légal au régime de la séparation des biens. Ainsi en est-il de l'attribution préférentielle, du recel et de la théorie des avantages matrimoniaux.

— Codifier le régime de la participation aux acquêts.

— Introduire, en cas de divorce pour cause de désunion irrémédiable, un instrument judiciaire de correction en équité des effets des régimes de séparation des biens.

L'intervenant observe que la volonté du législateur est de moderniser les règles de la loi du 14 juillet 1976 et de les adapter à la composition des biens du patrimoine familial, plutôt que de proposer de grandes innovations, sauf sur trois points: les avantages matrimoniaux en séparation des biens; la participation aux acquêts¹ et le mécanisme de correction judiciaire en équité dans les régimes de séparation des biens².

M. De Page énumère ensuite les aspects importants pour le citoyen, le notaire et les praticiens. Dans le régime de la communauté légale, on retrouve:

— un statut plus clair et cohérent pour les biens de la profession et de l'entreprise professionnelle: ces biens sont définis plus largement pour permettre un développement professionnel cohérent de l'époux³, tout en attribuant au patrimoine commun la valeur économique de ces biens lorsqu'il les a financés.

¹ Pour créer un cadre légal complet à destination du notariat, dans l'espoir de voir ce régime émerger dans la pratique notariale.

² En cas de divorce pour désunion irrémédiable, lorsqu'un époux est victime de faits imprévus qui, dans ce régime, ont affaibli sa situation patrimoniale.

³ Sont concernés non seulement les biens professionnels mobiliers mais aussi les biens immobiliers et les droits professionnels incorporels (bail, licence d'exploitation, etc.).

— een striktere maar logische definitie van de vennootschapsaandelen van burgerlijke of handelsvennootschappen die deel uitmaken van het gemeenschapsvermogen of die integendeel deel moeten uitmaken van het eigen vermogen van één van de echtgenoten. De oude definities waren te ruim en leidden tot misbruiken of tot aanzienlijke moeilijkheden⁴ bij de verdeling van de gemeenschapsgoederen.

— een statuut dat meer bescherming biedt voor de belangen van het gemeenschapsvermogen wanneer vergoedingen worden toegekend wegens aantasting van de persoon van een echtgenoot en het daaruit voortvloeiende financieel verlies voor het gemeenschapsvermogen⁵.

— een verwachte én door de beroepsbeoefenaars gevraagde herziening inzake zeer belangrijke activa, met name het voordeel (kapitaal, rente of afkoopwaarde) van een individuele levensverzekering tussen echtgenoten. De uitwassen van de vorige status (die werd gedefinieerd in de wet op de verzekeringen)⁶ worden gecorrigeerd; belangrijker is echter dat de verzekeringsuitkeringen opnieuw worden opgenomen in het Burgerlijk Wetboek en dat zij worden behandeld overeenkomstig de grote werkingsbeginselen van het stelsel van wettelijke gemeenschap. Daardoor neemt de rechtszekerheid toe. De wet verduidelijkt tevens de vigerende regels voor de levensverzekeringscontracten die doorlopen na de echtscheiding. Voor dergelijke gevallen bevatte de wet van 1992 geen criteria om de vermogenswaarde van het verzekeringscontract te bepalen. Ook op dat punt brengt het ter bespreking voorliggende wetsvoorstel duidelijkheid.

In het stelsel van scheiding van goederen worden de volgende aanpassingen in uitzicht gesteld:

— bepaalde in de praktijk ontstane bedingen worden wettelijk geregeld (inzake het bewijs van de schuldverordeningen of het toegevoegd gemeenschappelijk vermogen), waardoor het stelsel van scheiding van goederen wordt gewijzigd. De onzekerheden op dat vlak worden weggewerkt, ten bate van de notariële zekerheid;

— une définition plus stricte, mais logique, des parts et actions de sociétés civiles ou commerciales appartenant au patrimoine commun, ou au contraire devant entrer dans le patrimoine personnel d'un époux. Les définitions anciennes – trop larges – suscitaient des abus ou d'importantes difficultés⁴ lors du partage des biens communs.

— un statut plus protecteur des intérêts du patrimoine commun dans l'attribution des indemnités réparant une atteinte à la personne d'un époux et les pertes financières supportées par le patrimoine commun⁵.

— une refonte attendue et demandée par les praticiens à propos d'un actif très important: le bénéfice (capital, rente ou valeur de rachat) d'une assurance-vie individuelle entre époux. Les excès liés au statut antérieur (défini dans la loi sur les assurances)⁶ sont corrigés et, surtout, les prestations d'assurance sont réintégrées dans le Code civil et traitées en fonction des grands principes de fonctionnement du régime de la communauté légale. Il en résulte une plus grande sécurité juridique. La loi clarifie aussi les règles applicables aux contrats d'assurance-vie se poursuivant au-delà du divorce. La loi de 1992 ne donnait pas de critères de détermination de la valeur patrimoniale du contrat d'assurance dans ce cas. La proposition de loi clarifie ici aussi les choses.

Dans le régime de la séparation des biens, les adaptations suivantes sont apportées:

— une légalisation de certaines clauses (concernant la preuve des créances, les patrimoines communs adjoints), créées par la pratique, modifiant le régime de la séparation des biens. Les incertitudes, à ce sujet, sont éliminées. La sécurité notariale y gagne.

⁴ Er werd gehoor gegeven aan de rechtspraak van het Hof van Cassatie en de gevolgen ervan werden uitgebreid.

⁵ Bij de interpretatie van de oude tekst had het Hof van Cassatie geen ruimte gelaten voor een subtiële verdeling van de vergoedingen ten bate van een echtgenoot of van het gemeenschapsvermogen. Het wetsvoorstel beoogt die nuancerings aan te brengen, teneinde te waarborgen dat de vergoedingen billijker worden verdeeld tussen het gemeenschapsvermogen en het eigen vermogen van de echtgenoot die slachtoffer is.

⁶ Deze uitwassen werden in 2008 door het Grondwettelijk Hof aan het licht gebracht.

⁴ La jurisprudence de la Cour de cassation a été entendue et les conséquences en ont été élargies.

⁵ La Cour de Cassation avait interprété le texte ancien sans laisser de place à un partage nuancé des indemnités en faveur de l'époux ou du patrimoine commun. Le texte nouveau proposé introduit ces nuances pour assurer une répartition plus équitable des indemnités revenant au patrimoine commun et au patrimoine personnel de l'époux victime.

⁶ Identifiés par la Cour Constitutionnelle en 2008.

— er worden rechtsinstrumenten ingesteld om bepaalde activa bij overlijden van één van de echtgenoten met meer rechtszekerheid te kunnen overhevelen naar de andere echtgenoot. Onverdeelde goederen zijn makkelijker toewijsbaar, met name aan de langstlevende echtgenoot. In dat opzicht bestaat de innovatie erin (die niet worden opgevat als schenkingen tussen echtgenoten) te creëren ten gunste van de echtgenoot inzake deze onverdeelde goederen, dan wel inzake de eigen goederen van een echtgenoot. Het ligt in de bedoeling een einde te maken aan de discussies en de juridische onzekerheden wat dat betreft, en tegelijk uitermate soepel te blijven. Het wetsvoorstel maakt derhalve een einde aan een enorme controverse over de theorie van de huwelijksvoordelen en over de toepassing ervan in het stelsel van scheiding van goederen. De echtgenoten zullen in samenspraak met hun notaris beslissen al dan niet gebruik te maken van deze nieuwe mogelijkheden via een specifiek beding dat in het huwelijkscontract moet worden opgenomen, zoals dat ook het geval is in het gemeenschapsstelsel. De echtgenoten zijn dus niet verplicht dat voordeel te creëren, maar beschikken wel over die mogelijkheid wanneer zij hun partner beter willen beschermen;

— bij echtscheiding wordt voorzien in een regeling die de billijkheidsbalans herstelt ingeval één echtgenoot door onvoorziene omstandigheden te sterk wordt benadeeld door het stelsel van scheiding van goederen. De echtgenoten kunnen beslissen die regeling toe te passen en moeten zulks uitdrukkelijk bepalen in het huwelijkscontract.

Tot besluit meent de heer De Page dat het wetsvoorstel een pragmatische en vertrouwenwekkende hervorming in uitzicht stelt. Het strekt tot modernisering van de wet van 14 juli 1976, die destijds inzake de huwelijksvermogensstelsels zeer vooruitstrevend was. De beroepsbeoefenaars wachtten op en waren vragende partij voor deze verduidelijkingen en ontwikkelingen, waarbij de echtgenoten uitermate baat hebben.

B.1.2. Uiteenzetting van de heer Alain Laurent Verbeke, gewoon hoogleraar aan de KULeuven

Dit wetsvoorstel wordt zeer positief onthaald en verdient alle steun. Het betreft een codificatie van de bestaande rechtsleer en rechtspraak inzake het huwelijksvermogensrecht. Soms betreft het zelfs een correctie van de rechtspraak, zoals bijvoorbeeld wat betreft de preferentiële toewijzing van de gezinswoning of de rechtspraak van het Hof van Cassatie inzake de arbeidsongevallenvergoedingen: door de rechtsleer werd de interpretatie van het Hof van Cassatie van het huidige artikel 1401, § 1, 3 BW, namelijk dat de gehele schadevergoeding tot het eigen vermogen van

— la création d'instruments juridiques permettant d'organiser, avec plus de sécurité juridique, le transfert de certains actifs entre les époux en cas de décès. Des biens indivis sont plus facilement attribuables, notamment au survivant. Dans cet esprit, l'innovation est de permettre la création d'avantages (qui ne seront pas considérés comme des donations entre époux) au profit du conjoint sur ces biens indivis ou, des biens propres d'un époux. La volonté a été de mettre fin aux débats et incertitudes juridiques sur ce point, tout en demeurant extrêmement souple. La proposition de loi met donc fin à une énorme controverse sur la théorie des avantages matrimoniaux et son application en régime de séparation de biens. Les époux décideront avec leur notaire d'utiliser, ou non, ces potentialités nouvelles par l'introduction d'une clause spécifique qui doit figurer dans le contrat de mariage, comme c'est aussi le cas dans le régime des biens communs. Les époux ne sont donc pas obligés de créer cet avantage: ils le peuvent si leur souci est de mieux protéger le conjoint.

— en cas de divorce, un mécanisme correcteur en équité lorsque par suite de circonstances imprévues, le régime de la séparation des biens a outrancièrement affaibli un époux. Les époux peuvent décider que ce mécanisme sera appliqué et doivent le prévoir spécifiquement dans le contrat de mariage.

En conclusion, M. De Page pense que la proposition de loi constitue une réforme pragmatique et sécurisante, modernisant la loi du 14 juillet 1976 qui était, à l'époque, à l'avant-garde des régimes matrimoniaux. La pratique attendait et appelait ces clarifications et évolutions, très favorables pour époux.

B.1.2. Exposé de M. Alain Laurent Verbeke, professeur ordinaire à la KULeuven

La proposition de loi à l'examen est accueillie très positivement et elle mérite d'être soutenue. Il s'agit d'une codification de la doctrine et de la jurisprudence existantes en matière de droit des régimes matrimoniaux. Parfois, elle vise même à corriger la jurisprudence, comme par exemple en ce qui concerne l'attribution par préférence du logement familial, ou la jurisprudence de la Cour de cassation relative aux indemnités pour accidents du travail: la doctrine a en effet critiqué l'interprétation de la Cour de cassation de l'actuel article 1401, § 1er, 3, du Code civil, à savoir que la

de echtgenoot behoort, ook wanneer deze (gedeeltelijk) het inkomensverlies moet dekken, immers bekritiseerd.

De in het wetsvoorstel opgenomen bepalingen volstaan echter niet om het huwelijksvermogensrecht beter te laten aansluiten bij de maatschappelijke evoluties:

— de kans wordt gemist om een evenwichtig relatievermogensrecht uit te werken, waarbij extern een neutraal vermogensrecht ontstaat en intern een billijk stelsel. Extern neutraal betekent dat er voor schuldeisers geen bonussen of malussen zijn: het artikel 1414, tweede lid, BW betreffende het verhaal voor de beroepsschulden op gemeenschapsgoederen bij gemeenschapsstelsels is behouden. Dit blijft met andere woorden een duidelijk meer nadelige situatie ten opzichte van het stelsel van de scheiding van goederen. Intern billijk betekent dat er tussen de echtgenoten een minimale solidariteit moet bestaan, een zogenaamde “*sharing*” van aanwinsten. Deze is bij onze zuivere scheiding van goederen totaal afwezig.

Anders dan in andere West-Europese landen, zal in het Belgisch huwelijksvermogensrecht de onbillijkheid blijven bestaan bij:

- het stelsel van scheiding van goederen indien de echtgenoten niets conventioneel regelen;
- de wettelijke samenwoning;
- de duurzame feitelijke samenwoning.

Dergelijke situatie vindt haar oorzaak in het “wilsgebrek van de liefde”. Al te gemakkelijk wordt de keuze voor huwen of niet-huwen en voor een huwelijksstelsel met of geen scheiding van goederen benadrukt als een bewuste keuze. Dit is geen juiste interpretatie van de realiteit.

Bij de aanvang van het huwelijk of de samenwoningsrelatie beseft men vaak de juridische gevolgen of draagwijdte niet, “verblind” door de liefde (A.L. Verbeke, “Het wilsgebrek van de liefde”, *Tijdschrift Estate Planning* 2015, p.100-108 – <http://ssrn.com/abstract=2673589>).

Hoewel deze hervorming niet ver genoeg gaat, is het in elk geval een zeer goede stap in de juiste richting.

Positief zijn de voorgestelde hervormingen aan:

totalité des dommages-intérêts appartient au patrimoine propre du conjoint, également lorsque ce dernier doit couvrir (partiellement) la perte de revenus.

Les dispositions contenues dans la proposition de loi ne suffisent toutefois pas à mieux faire correspondre le droit des régimes matrimoniaux aux évolutions sociales:

— c’est une occasion manquée d’élaborer un droit patrimonial des couples équilibré, comprenant, sur le plan externe, un droit patrimonial neutre, et, sur le plan interne, un régime équitable. Neutre sur le plan externe signifie l’absence de bonus ou de malus pour les créanciers: l’article 1414, alinéa 2, du Code civil relatif à la récupération des dettes professionnelles sur les biens communs dans les régimes de communauté est maintenu. En d’autres termes, cette situation reste clairement plus désavantageuse que dans le régime de la séparation des biens. Équitable sur le plan interne signifie qu’il doit exister entre les conjoints une solidarité minimale, un “partage” des acquêts. Or, ce partage est totalement absent de notre séparation des biens pure et simple.

À la différence du droit matrimonial d’autres pays d’Europe occidentale, celui de la Belgique reste inéquitable sur les points suivants:

- le régime de la séparation des biens si les conjoints ne règlent rien conventionnellement;
- la cohabitation légale;
- la cohabitation de fait de longue durée.

Cette situation trouve son origine dans le “défaut de volonté induit par l’amour”. Le choix de se marier ou de ne pas se marier et d’opter pour un régime matrimonial avec ou sans séparation des biens est trop facilement présenté comme un choix délibéré. Ce n’est pas une interprétation correcte de la réalité.

Souvent, au début du mariage ou de la cohabitation, les partenaires, “aveuglés” par l’amour, ne sont pas conscients des conséquences juridiques ou de la portée de leurs choix (A.L. Verbeke, “Het wilsgebrek van de liefde”, *Tijdschrift Estate Planning* 2015, p.100-108 – <http://ssrn.com/abstract=2673589>).

Bien que la réforme à l’examen n’aille pas assez loin, elle constitue en tout cas une très nette avancée.

Les réformes proposées sont positives sur les plans suivants:

- het stelsel van gemeenschap van goederen;
- de solidarisering van de scheiding van goederen;
- de conventionele correctie van de scheiding van goederen.

1. De hervormingen van de regels van het wettelijk stelsel

De invoering van het onderscheid tussen “*titre*” (hoedanigheid of het “*titularis zijn*”) en “*finances*” (“vermogenswaarde” of economische waarde) naar analogie met het Franse recht, is een zeer positieve evolutie. Het wordt zeer consequent ingeschreven voor vennootschapsaandelen, levensverzekeringen, intellectuele eigendom, beroepsgoederen – cliënteel, het onderscheid eigen recht – vermogenswaarde, het principe van de correcte beroepsinkomstenallocatie, waarbij de beroepsinkomsten die gegenereerd worden tijdens het huwelijk aan de gemeenschap moeten toekomen.

De nieuwe bepalingen betreffende de levensverzekering en de bepalingen opgenomen in artikel 1432 BW vormen een duidelijke verbetering. Met de invoering van het principe van “*piercing the corporate veil*” worden alle bestaande misbruiken doorprikt en gecorrigeerd. Het gaat er daarbij om dat beoefenaars van vrije beroepen die onder het stelsel van gemeenschap van goederen zijn getrouwd, een vennootschap oprichten waarvan de aandelen eigen zijn en waarbij ze zichzelf een laag salaris uitkeren. Bij een echtscheiding wordt dan vastgesteld dat bijna het hele vermogen eigen is. Dit principe is niet nieuw en wordt in verscheidene rechtsstelsels erkend: cf. rechtspraak van de *Supreme Court* van Idaho sedert de jaren 80 van de vorige eeuw, besproken in het doctoraat van de spreker bijna 30 jaar geleden (A. Verbeke, *Goederenverdeling bij echtscheiding*, Antwerpen, Maklu, 1991 – <http://ssrn.com/abstract=1751574>).

Het wordt wel betreurd dat het volgende voorstel dat door Professor Casman al een aantal jaren geleden werd geformuleerd, niet in het wetsvoorstel werd opgenomen: een wetswijziging om te voorkomen dat, ingeval van financiering van luxegoederen of consumptie met middelen die eigen zijn, ingeval van echtscheiding, nog een vergoeding kan worden geclaimd. Het zou interessant zijn om bij amendement alsnog deze mogelijkheid uit te sluiten.

De nieuwe bepaling inzake de verklaring van anticipatieve inbreng opgenomen in een akte van eigendomsverkrijging van een onroerend goed (artikel 59 van het wetsvoorstel) - i.e. situatie waarbij nog niet getrouwde paren samen een onroerend goed aankopen en die in de akte van aankoop verklaren dat, ingeval van een later huwelijk, het onroerend goed gemeenschappelijk

- le régime de la communauté des biens;
- la solidarité de la séparation des biens;
- la correction conventionnelle de la séparation des biens.

1. Les réformes des règles du régime légal

L’instauration de la distinction entre “*titre*” (la qualité ou le fait d’être titulaire) et “*finances*” (la valeur patrimoniale ou la valeur économique), par analogie avec le droit français, est une évolution très positive. Elle est donc intégrée de manière très cohérente pour les parts ou actions de sociétés, les assurances-vie, la propriété intellectuelle, les biens professionnels - la clientèle, la distinction “*droits réels*” – la valeur patrimoniale, le principe de l’allocation correcte des revenus professionnels, qui implique la chute en communauté des revenus professionnels acquis durant le mariage.

Les nouvelles dispositions relatives à l’assurance-vie et les dispositions figurant à l’article 1432 du Code civil sont une avancée incontestable. L’instauration du principe du “*piercing the corporate veil*” permet de mettre au jour et de corriger les abus existants des titulaires de professions libérales mariés sous le régime de la communauté des biens, mais qui fondent une société dont les parts sont propres et se versent un salaire peu élevé, si bien que l’on constate, en cas de divorce, que presque tout le patrimoine est propre. Ce principe n’est pas neuf et il est reconnu dans plusieurs systèmes juridiques: cf. la jurisprudence de la Cour suprême de l’Idaho depuis les années 1980, évoquée dans la thèse de doctorat de l’orateur il y a près de trente ans (A. Verbeke, *Goederenverdeling bij echtscheiding*, Anvers, Maklu, 1991 – <http://ssrn.com/abstract=1751574>).

L’orateur regrette toutefois que la proposition suivante, formulée il y a quelques années par le professeur Casman, n’ait pas été reprise dans la proposition de loi: une modification légale visant à empêcher qu’en cas de financement de biens de luxe ou de consommation par des moyens propres, en cas de divorce, une récompense puisse encore être réclamée. Il serait intéressant d’exclure encore cette possibilité par amendement.

La nouvelle disposition relative à la déclaration d’apport anticipé qui figure dans un acte d’acquisition de propriété d’un bien immobilier (article 59 de la proposition de loi) – c’est-à-dire la situation dans laquelle des couples pas encore mariés achètent ensemble un bien immobilier qui, en cas de mariage futur, sera le bien immobilier commun – est une bonne solution, qui

zal zijn – is een goede oplossing, die latere notariële kosten voorkomt. Het enige minpunt is dat de bepaling zeer strikt is geformuleerd: het voorziet enkel in de exclusieve onverdeeldheid 50-50. Hiervan kan niet worden afgeweken en er zal hiervoor later wel een notariële akte van inbreng nodig zijn. De rigiditeit van deze regel is te betreuren. Die lijkt veeleer ingegeven door de belangen van het notariaat. In het voorgestelde artikel 1389/1 BW wordt de preferentiële toewijzing van een gezinswoning immers uitgebreid tot de gezinswoning die in onverdeeldheid eigendom is van de echtgenoten ongeacht hun huwelijksvermogensstelsel, en in dat geval is er geen beperking voorzien. Naar analogie met het voorgestelde artikel 1389/1 BW, wordt aan de wetgever aanbevolen om de mogelijkheid van anticipatieve inbreng van een onroerend goed niet te beperken tot de exclusieve onverdeeldheid 50-50.

2. De solidarisering van de scheiding van goederen

Met solidarisering van de scheiding van goederen bedoelt Professor Verbeke dat een aantal "solidariteitsregels" uit het wettelijk stelsel ook automatisch van toepassing worden op de (zuivere) scheiding van goederen.

Voor wat de solidarisering van de scheiding van goederen betreft, is een belangrijke nieuwigheid dat de gezinswoning en de beroepsgoederen preferentieel kunnen worden toegewezen ongeacht het gekozen huwelijksvermogensstelsel, aan hetzij de langstlevende echtgenoot (ingeval van overlijden), hetzij aan de belanghebbende ex-echtgeno(o)t(e) (ingeval van echtscheiding). Het betreft een belangrijke verbetering.

De belangrijkste verbetering inzake de solidarisering van de scheiding van goederen, is dat de discussie over de huwelijksvoordelen wordt beëindigd. Het is immers onlogisch, en zelfs absurd, om de reeds jaren in de artikelen 1464 en 1465 BW verankerde theorie van de huwelijksvoordelen te blijven reserveren voor de echtgenoten die gehuwd zijn onder het wettelijk stelsel. Een uitbreiding van de toepassing ervan tot het stelsel van de scheiding van goederen is gerechtvaardigd.

Er zij immers op gewezen dat de rechtspraak reeds de stelling volgde dat de huwelijksvoordelen ook op het stelsel van scheiding van goederen moet worden toegepast. Er bestaat tot vandaag evenwel een minderheidsdoctrine die een andere visie aanhangt. Door de wet te wijzigen, wordt deze discussie nu beslecht.

3. De correcties op het stelsel van scheiding van goederen

De wettelijke verankering van reeds meer dan 20 jaar ingeburgerde praktijken betreffende de externe

permet d'éviter des frais de notaire ultérieurs. Le seul inconvénient est que la disposition est formulée de manière très stricte: elle prévoit uniquement l'indivision 50-50 exclusive. Il ne peut être dérogé à cette règle, et il sera à cet égard nécessaire de disposer à l'avenir d'un acte notarié d'apport. La rigidité de cette règle est regrettable. Elle semble plutôt dictée par les intérêts du notariat. En effet, l'article 1389/1 proposé du Code civil étend l'attribution préférentielle du logement familial au logement familial qui est la propriété indivise des époux, quel que soit leur régime matrimonial et, dans ce cas, aucune restriction n'est prévue. Par analogie avec l'article 1389/1 proposé du Code civil, il est recommandé au législateur de ne pas limiter la possibilité d'apport anticipé d'un bien immobilier à la seule indivision 50-50.

2. La solidarisation de la séparation des biens

Le professeur Verbeke conçoit la solidarisation de la séparation des biens comme le fait que certaines "règles de solidarité" du régime légal s'appliquent aussi automatiquement à la séparation des biens (pure et simple).

En ce qui concerne la solidarisation de la séparation des biens, une innovation importante est que le logement familial et les biens professionnels peuvent être attribués préférentiellement, quel que soit le régime matrimonial choisi, soit au conjoint survivant (en cas de décès), soit à l'ex-conjoint intéressé (en cas de divorce). C'est un progrès notable.

L'amélioration la plus importante en termes de solidarisation, en ce qui concerne la séparation des biens, est qu'il est mis fin à la discussion sur les avantages matrimoniaux. Il est en effet illogique, voire absurde, de continuer à réserver la théorie des avantages matrimoniaux, inscrite depuis de nombreuses années aux articles 1464 et 1465 du Code civil, aux époux mariés sous le régime légal. Il se justifie d'en étendre l'application au régime de la séparation des biens.

Il faut en effet souligner que la jurisprudence a déjà suivi le principe selon lequel les avantages matrimoniaux devaient également s'appliquer au régime de la séparation des biens. Actuellement, il existe toutefois une doctrine minoritaire qui prône une autre vision. La modification de la loi met fin à cette discussion.

3. Les corrections apportées au régime de la séparation des biens

L'ancrage légal de pratiques enracinées dans notre société depuis déjà plus de vingt ans concernant les

(toegevoegd intern gemeenschappelijk vermogen) en interne (verrekenbeding) correcties op de zuivere scheiding van goederen in de voorgestelde artikelen 1469 en 1469/1 tot en met 1469/13 BW, betekent een aanzienlijke verbetering. Op deze wijze wordt immers een genuanceerd wettelijk kader geboden van het stelsel van scheiding van goederen. De huidige wettelijke bepalingen betreffende de scheiding van goederen doen immers de foutieve indruk ontstaan dat er enkel een stelsel van zuivere scheiding van goederen bestaat.

De contractualisering van de correcties op het stelsel van de scheiding van goederen werd de laatste jaren reeds aanvaard, maar het is zeer nuttig om deze wettelijk te verankeren en voor de verrekening van aanwinsten een mooi uitgewerkt wettelijk regime aan te bieden (art. 1469/1-13 BW).

4. De wettelijke verankering van de notariële verantwoordelijkheid (artikel 1469, § 3, BW)

Deze nieuwe bepaling is zeer belangrijk. In het verleden verdedigde de spreker ooit de stelling dat een notaris die een akte verlijdt met een zuivere scheiding van goederen een deontologische fout beging. (A.Verbeke, "Het huwelijkscontract van scheiding van goederen. Pleidooi voor een "warme wilsuiting", in *Evolutie van de huwelijkscontracten*, Antwerpen, Kluwer, 1995, p. 81-191 (<http://ssrn.com/abstract=2311985>)). Deze stelling werd aanvankelijk zeer slecht onthaald bij de notarissen, maar gaandeweg nam het notariaat diverse clausules van correcties in de huwelijkscontracten op. Door de nieuwe bepaling wordt de notaris er bij wet toe verplicht erop te wijzen dat de echtgenoten een verrekening van aanwinsten kunnen opnemen in hun huwelijkscontract. Gelet op het wilsgebrek van de liefde, waarbij een bruidspaar vaak onvoldoende heeft nagedacht over hun huwelijksvermogensrechten en de concrete bepalingen in hun huwelijkscontract, is de nieuwe wettelijke bepaling een belangrijke waarschuwing voor de notaris dat hij zijn taak op zeer zorgvuldige wijze moet vervullen.

Een huwelijkscontract heeft belangrijke gevolgen voor de toekomst van elk van beide echtgenoten en hun aanverwanten. Het is een gemiste kans dat niet bij wet wordt verankerd dat de notaris verplicht wordt tot een individueel onderhoud met elk van beide partijen en bepaalt welke inlichtingen de notaris minstens moet verstrekken. Dit om ervoor te zorgen dat beide partijen afdoende op de hoogte zouden zijn van de implicaties van de door hen ondertekende bepalingen. Zoals professor Verbeke ook bij de formaliteiten voor de erfovereenkomsten (art.1100/5, § 2 BW) heeft opgemerkt, zou daarbij vereist moeten zijn dat de notaris in de akte

correcties externe (ajout au patrimoine commun interne) et internes (clause de participation aux acquêts) apportées à la séparation de biens pure et simple dans les articles 1469 et 1469/1 à 1469/13, proposés, du Code civil représente une amélioration majeure. Ces modifications permettent en effet d'offrir un cadre légal nuancé au régime de la séparation des biens. Les dispositions légales actuelles relatives à la séparation des biens font croire à tort qu'il n'existe qu'un seul régime de séparation de biens pure et simple.

Si la contractualisation des corrections apportées au régime de la séparation des biens était déjà communément admise ces dernières années, il est très utile de l'inscrire dans la loi et de prévoir un régime légal détaillé pour la participation aux acquêts (art. 1469/1-13 du Code civil).

4. L'ancrage légal de la responsabilité notariale (article 1469, § 3, du Code civil)

Cette nouvelle disposition est capitale. Par le passé, l'orateur a soutenu la thèse selon laquelle un notaire qui passe un acte prévoyant la séparation de biens pure et simple commet une faute déontologique. (A.Verbeke, "Het huwelijkscontract van scheiding van goederen. Pleidooi voor een "warme wilsuiting", in *Evolutie van de huwelijkscontracten*, Anvers, Kluwer, 1995, p. 81-191 (<http://ssrn.com/abstract=2311985>)). Au départ, cette thèse était encore très mal accueillie par les notaires, mais, au fil du temps, le notariat a inclus plusieurs clauses de correction dans les contrats de mariage. Avec la nouvelle disposition, le notaire est obligé par la loi d'attirer l'attention des conjoints sur le fait qu'ils peuvent adopter une clause de participation aux acquêts dans leur contrat de mariage. Eu égard au défaut de volonté induit par l'amour, faisant que souvent, les jeunes mariés n'ont pas suffisamment réfléchi aux droits des régimes matrimoniaux, ni aux dispositions concrètes prévues dans leur contrat de mariage, la nouvelle disposition légale lance un avertissement important au notaire afin qu'il s'acquitte de sa tâche minutieusement.

Un contrat de mariage a des répercussions majeures sur l'avenir de chacun des conjoints et leurs proches. Ne pas inscrire, dans la loi, que le notaire est tenu de s'entretenir individuellement avec chacune des parties, ni quelles sont les informations minimales qu'il doit fournir constitue une occasion manquée. Le but étant que les deux parties soient suffisamment informées des implications qui découlent des dispositions qu'elles ont signées. Comme l'a également indiqué le professeur Verbeke en ce qui concerne les formalités des pactes successoraux (art. 1100/5, § 2, du Code civil), il devrait aussi être exigé que le notaire confirme dans l'acte que

bevestigt dat de partij aan hem in zijn eigen woorden de essentie van zijn engagementen heeft uitgelegd en dat hij deze ten volle heeft begrepen.

De nieuwe bepalingen onder het voorgestelde artikel 1469, §2 BW wordt als zeer positief ervaren. Dat de wetgever zich voor het stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten in het BW baseert op het stelsel ontwikkeld in de Frans-Duitse overeenkomst van 4 februari 2010 is een zeer goede zaak. Frankrijk en Duitsland hebben een ruime ervaring inzake verrekeningsmechanismen en hebben het beste van elk van hun tradities bij elkaar gebracht.

De in het artikel 1474/1 BW ingeschreven billijkheids-correctie kan worden beschouwd als een verdienstelijke poging. Het ware echter beter geweest te kiezen voor een “opt-out” systeem, eerder dan het voorgestelde “opt-in” systeem. Nu moeten de partijen er uitdrukkelijk voor kiezen. Op straffe van aansprakelijkheid, moet de notaris de keuze die de echtgenoten hierover maken (billijkheidscorrectie opnemen of niet) uitdrukkelijk in het huwelijkscontract vermelden. Maar indien de billijkheids-correctie niet wordt opgenomen in het huwelijkscontract, dan kan zij later niet worden toegepast. Een amendement waarbij in de wet zou worden ingeschreven dat, indien er in de akte niet wordt vermeld dat de notaris gewezen heeft op de mogelijkheid van de billijkheids-correctie of indien er geen keuze wordt gemaakt, deze laatste van rechtswege zal worden toegekend, verdient zeker aanbeveling.

Men noteer ook dat de billijkheidscorrectie slechts beperkt is, aangezien zij enkel wordt toegepast ingeval van echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting bij manifeste onbillijkheid en is beperkt tot maximaal 1/3 van de nettoaanwinsten.

ALGEMENE CONCLUSIE

De bepalingen in het wetsvoorstel verdienen alle steun en zullen leiden tot een betere rechtsbescherming en een grotere rechtszekerheid. Op sommige punten (zie *supra*) gaan de hervormingen niet ver genoeg.

B.1.3. Uiteenzetting van mevrouw Renate Barbaix, hoogleraar aan de UAntwerpen (UA)

Het wetsvoorstel zal de bestaande wetgeving aanzienlijk verbeteren en wordt bijgevolg als zeer positief geëvalueerd. Maar op sommige punten gaat de wettelijke hervorming niet ver genoeg.

la partie lui a expliqué, dans ses propres mots, l'essence de ses engagements, et qu'il les a bien compris.

Les nouvelles dispositions de l'article 1469, § 2, proposé, du Code civil sont perçues comme extrêmement positives. Le fait que le législateur se base, pour le régime de la séparation des biens avec participation aux acquêts inscrit dans le Code civil, sur le mécanisme élaboré dans l'accord franco-allemand du 4 février 2010 est une bonne chose. La France et l'Allemagne disposent d'une grande expérience en ce qui concerne les mécanismes de participation aux acquêts et ont réuni le meilleur de leurs traditions respectives.

La correction en équité inscrite à l'article 1474/1 du Code civil peut être considérée comme une tentative méritoire. Il aurait toutefois été préférable d'opter pour un système d'“opt-out” au lieu du système d'“opt-in” proposé. Aujourd'hui, les parties doivent le choisir explicitement. Le notaire doit mentionner expressément dans le contrat de mariage le choix fait par les époux à cet égard (insérer une correction en équité ou non), sous peine de voir sa responsabilité engagée. Si cette correction en équité ne figure pas dans le contrat de mariage, elle ne pourra cependant pas être appliquée par la suite. Il se recommande certainement d'introduire un amendement tendant à inscrire, dans la loi, que si l'acte n'indique pas que le notaire a attiré l'attention sur la possibilité d'insérer une correction en équité ou si le choix n'a pas été fait, cette dernière sera accordée d'office.

On observera également que la correction en équité est restreinte, puisqu'elle ne peut être appliquée qu'en cas de divorce pour cause de désunion irrémédiable, en cas d'iniquité manifeste, et est limitée à un tiers des acquêts nets au maximum.

CONCLUSION GÉNÉRALE

Les dispositions contenues dans la proposition de loi méritent d'être pleinement soutenues et contribueront à améliorer la protection juridique et à renforcer la sécurité juridique. Sur certains points, (voir *supra*), les réformes ne vont cependant pas assez loin.

B.1.3. Exposé de Mme Renate Barbaix, professeure à l'Université d'Anvers (UA)

Dès lors qu'elle va considérablement améliorer la législation actuelle, la proposition de loi est évaluée très positivement. Sur certains points, la réforme de la loi ne va toutefois pas assez loin, par exemple:

1° Artikel 745bis BW

Een van de doelstellingen is het zoeken naar het evenwicht tussen de belangen van de langstlevende echtgenoot enerzijds en de kinderen anderzijds. Om een zicht te krijgen op het gehele plaatje, is het belangrijk om ook de bepalingen van het nieuwe erfrecht te bekijken.

De huidige bepaling van artikel 745bis BW stelt al een hele tijd problemen: in het ab intestaaterfrecht krijgt een langstlevende echtgenoot die opkomt met andere bloedverwanten dan afstammelingen van de overledene, de volle eigendom op het aandeel van de eerstoverledene in de gemeenschap en het vruchtgebruik op diens eigen vermogen. Voorbeeld: Voor de echtgenoten gehuwd onder een stelsel van scheiding van goederen, betekent dat tot nog toe dat de langstlevende echtgenoot enkel het vruchtgebruik genoot. De voorgestelde wetwijziging remedieert hieraan gedeeltelijk door te voorzien dat in het ab intestaaterfrecht de langstlevende echtgenoot niet enkel aanspraak zal kunnen maken op het aandeel van de eerstoverledene in de gemeenschap, maar ook op de aandelen van de eerstoverleden echtgenoot in de onverdeeldheden die tussen de echtgenoten bestonden, althans wanneer het exclusieve onverdeeldheden betreft.

Aangezien het uitdrukkelijk de bedoeling van de wetgever is om het huwelijksvermogensrecht erfrechtelijk neutraal te maken, valt het te betreuren dat een blijvend onderscheid wordt gemaakt tussen goederen die in onverdeeldheid toebehoren aan een echtgenoot en goederen die niet in onverdeeldheid zijn. Zo blijft men in het erfrecht toch belang hechten aan het huwelijksvermogensrechtelijk statuut. De wetgever had veel verder kunnen gaan door ervoor te opteren de aanspraken in volle eigendom uit te breiden tot de aanspraken van de eerstoverledene in de aanwinsten van het echtpaar.

Indien het effectief de bedoeling van de wetgever is om de nieuwe regeling te beperken tot de aandelen van de eerstoverleden echtgenoot in de onverdeeldheden die tussen de echtgenoten bestonden, rijst toch bijkomend de vraag waarom deze oplossing wordt beperkt tot de exclusieve onverdeeldheden. Men kan zich toch de situatie indenken waarbij een echtpaar middels een vennootschap een onroerend goed aankoopt, elk voor 49 % en waarbij de vennootschap voor 2 % eigenaar is. In de huidige versie van de bepaling onder artikel 745bis BW is het onmogelijk voor de langstlevende echtgenoot volle eigendomsaanspraken te claimen omdat er een derde (i.e. de vennootschap) mede-eigenaar is. Het betreft *in casu* dan wel de vennootschap van dat echtpaar. Er bestaat geen enkele redelijke verantwoording waarom men onverdeeldheden, waar ook derden in betrokken zijn, uitsluit van de erfrechtelijke aanspraken.

1° L'article 745bis du Code civil

L'un des objectifs est de rechercher un équilibre entre les intérêts du conjoint survivant, d'une part, et ceux des enfants, d'autre part. Pour se forger une idée de l'ensemble, il importe d'examiner également les dispositions du nouveau droit successoral.

L'actuelle disposition de l'article 745bis du Code civil est problématique depuis quelque temps déjà: dans le droit successoral *ab intestat*, le conjoint survivant, qui entre en concours avec d'autres parents que les descendants du défunt, recueille la pleine propriété de la part du prémourant dans le patrimoine commun et l'usufruit du patrimoine propre de ce dernier. Exemple: Dans le cas d'époux mariés sous un régime de séparation des biens, la législation prévoit jusqu'à présent que le conjoint survivant ne bénéficiait que de l'usufruit. La modification proposée de la loi y remédie partiellement en prévoyant que dans le droit (successoral) *ab intestat*, le conjoint survivant pourra non seulement revendiquer la part du prémourant dans le patrimoine commun, mais aussi prétendre aux parts dudit conjoint dans les indivisions qui existaient entre les conjoints, du moins lorsqu'il s'agit d'indivisions exclusives.

Dès lors que l'intention explicite du législateur est de neutraliser les effets du droit des régimes matrimoniaux sur le plan successoral, il est à déplorer que l'on maintienne la distinction entre les biens qui appartiennent en indivision à l'un des conjoints et les biens qui ne sont pas en indivision. En se positionnant ainsi, on continue d'attacher, au regard du droit successoral, de l'importance au statut matrimonial. Le législateur aurait pu aller beaucoup plus loin en décidant d'élargir les prétentions en pleine propriété aux prétentions des prémourants en ce qui concerne les acquêts du couple.

Si l'intention du législateur est effectivement de limiter la nouvelle réglementation aux parts du conjoint prémourant dans les indivisions existant entre les époux, on peut alors quand même aussi se demander pourquoi cette solution est limitée aux indivisions exclusives. On pourrait pourtant parfaitement imaginer qu'un couple achète un immeuble par le biais d'une société, chaque conjoint contribuant à hauteur de 49 %, la société étant propriétaire du bien à hauteur de 2 %. Dans la version actuelle de l'article 745bis du Code civil, il est impossible pour le conjoint survivant de formuler des prétentions en pleine propriété parce qu'un tiers (la société en l'occurrence), est copropriétaire. Il s'agit pourtant bien, en l'espèce, de la société de ce couple. Il n'existe aucune motivation raisonnable justifiant que l'on exclue les indivisions – impliquant également des tiers - des prétentions successorales.

INCIDENTELE OPMERKINGEN

1. Levensverzekeringen

De voorgestelde bepalingen voorzien in een duidelijke en evenwichtige regeling voor het statuut van de levensverzekeringen.

De nieuwe bepalingen inzake de levensverzekeringen zijn echter enkel van toepassing op de levensverzekeringen die tijdens het huwelijk worden afgesloten. De wet bewaart echter het stilzwijgen over de situatie waarbij één van de echtgenoten reeds voor het huwelijk een levensverzekering heeft afgesloten. Aangezien er tijdens het huwelijk toch premies worden betaald, rijst de vraag wat het statuut zal zijn van deze levensverzekering en van de vergoedingen die daarvoor tijdens het huwelijk worden bepaald. Weliswaar voorziet de nieuwe wet in een vergoedingsmechanisme om de onevenwichtigheden die ontstaan door de vermogensverschuiving, maar de wet preciseert niet hoe omvangrijk een dergelijke vergoeding dan zou moeten zijn, terwijl dit wel zeer goed en punctueel is geregeld voor de levensverzekeringen die tijdens het huwelijk worden afgesloten.

2. Rechterlijke billijkheidscorrectie

De keuze voor een “opt-out”-formule eerder dan een “opt-in”-formule zou de voorkeur hebben genoten.

De in het voorgestelde artikel 1447/1, § 2, regeling, stelt dat, wanneer in het huwelijkscontract niet uitdrukkelijk is bepaald welke keuze de echtgenoten maken, dit kan leiden tot de aansprakelijkheid van de notaris. Bij deze bepaling rijzen een aantal vragen met betrekking tot de concrete gevolgen van de aansprakelijkheid van de notaris. Wat is de schade die is geleden? Het feit dat men een kans heeft gemist om een billijkheidscorrectie te krijgen of de effectieve schade die men heeft geleden wegens het ontbreken van de mogelijkheid van de rechterlijke billijkheidscorrectie?

Bij voorkeur komt er een defaultregeling in de wet dat er een rechterlijke billijkheidscorrectie is. Dit uitdrukkelijk bij wet vaststellen, is immers de juiste weergave van hetgeen reeds impliciet in het systeem is vervat. Immers, de rechterlijke billijkheidscorrectie kan niet alleen worden ingeroepen door echtgenoten die hebben geopteerd voor een stelsel van scheiding van goederen, maar ook voor diegenen die erin zijn beland door een gerechtelijke scheiding van goederen. Hoewel deze tweede situatie zich weliswaar niet zo vaak voordoet, impliceert het toch dat zij die, vanuit hun bestaand stelsel, in een stelsel van gerechtelijke scheiding van goederen tuimelen, wel een dergelijke billijkheidscorrectie hebben. Het verdient

REMARQUES PONCTUELLES

1. Assurances-vie

Les dispositions proposées prévoient l'instauration d'un régime clair et équilibré pour le statut des assurances-vie.

Toutefois, les nouvelles dispositions en matière d'assurances-vie ne s'appliquent qu'aux assurances-vie souscrites pendant le mariage. La loi est cependant muette quant au cas de figure où l'un des époux a déjà souscrit une assurance-vie avant le mariage. Étant donné que des primes sont tout de même versées pendant le mariage, la question se pose de savoir quel sera le statut de cette assurance-vie et des récompenses fixées durant le mariage. Si la nouvelle loi prévoit un mécanisme de récompense pour compenser les déséquilibres créés par le transfert de patrimoine, elle ne précise cependant pas le montant auquel devrait s'élever cette récompense, alors qu'un montant est précisé pour les assurances-vie souscrites pendant le mariage.

2. Correction judiciaire en équité

Une formule “opt-out” aurait été préférable à une formule “opt-in”.

La disposition de l'article 1447/1, § 2, proposé, prévoit que la responsabilité du notaire peut être mise en cause lorsque le contrat de mariage ne précise pas expressément le choix fait par les époux. Cette disposition soulève plusieurs questions concernant les conséquences concrètes de la responsabilité du notaire. Quel est le dommage subi? Le fait d'avoir manqué l'occasion d'obtenir une correction en équité ou bien le dommage effectif subi en raison de l'impossibilité de recourir à une correction judiciaire en équité?

Il serait préférable que la loi prévoie par défaut un régime de correction judiciaire en équité. L'inscription explicite de ce régime dans la loi refléterait en effet fidèlement ce qui est déjà implicite dans le système, étant donné que la correction judiciaire en équité ne peut pas seulement être invoquée par des époux ayant opté pour un régime de séparation des biens, mais également par des époux ayant basculé dans ce régime à la suite d'une séparation de biens judiciaire. Bien que cette deuxième situation ne soit pas très fréquente, elle implique toutefois que les époux qui, de leur régime actuel, basculent dans un régime de séparation de biens judiciaire bénéficieront d'une telle correction en équité.

dan ook aanbeveling de rechterlijk billijkheidscorrectie uitdrukkelijk in de wet in te schrijven.

3. Preferentiële toewijzing

Het verdient aanbeveling dat uitdrukkelijk bij wet wordt bepaald wanneer de beoordeling gebeurt of een goed een preferentieel goed is of niet.

Is bijvoorbeeld een woning die wordt gebruikt als gezinswoning op het ogenblik van de ontbinding van het stelsel, maar dat statuut niet meer heeft op het ogenblik van de verdeling van het stelsel, een preferentieel goed of niet? Omgekeerd, wat in het geval dat echtgenoten die over twee onroerende goederen beschikken (één dat dient als gezinswoning en een ander dat dient als tweede verblijf) feitelijk gescheiden gaan leven? Worden deze goederen dan na de ontbinding preferentiële goederen of niet? Het verdient aanbeveling dat de wetgever de criteria tot het bepalen van een preferentieel goed zo ruim mogelijk maakt. Dit betekent dat alle goederen die tijdens het huwelijk, op het ogenblik van de ontbinding of na de ontbinding in aanmerking komen om als preferentieel goed te worden gekwalificeerd. In het voorbeeld wordt dan het tweede verblijf de gezinswoning voor één van beide partners.

4. Heling

Met dit wetsvoorstel wordt een meer omstandige wijze voorzien van de heling als sanctie voor het bedrieglijk wegmaken van vermogen. Maar zowel in het voorgestelde artikel 1792 BW als in het nieuw ingevoerde artikel 1398/3 BW, verwijst men, wat de sanctie betreft, naar het verlies van het voordeel dat men heeft beoogd.

Het is niet voldoende duidelijk wat hiermee juist wordt bedoeld. Is een betere omschrijving van de sanctie niet dat men elke aanspraak verliest in het goed dat men heeft willen wegmaken?

De voorgestelde bepaling leest alsof de wetgever enkel als sanctie heeft beoogd dat men elke aanspraak verliest van hetgeen men aan de andere heeft willen ontnemen. Dergelijke interpretatie heeft voor gevolg dat de sanctie alle slagkracht verliest.

5. Ontbinding huwelijk – ontbinding huwelijksstelsel

Er zullen een aantal tekstcorrecties moeten worden aangebracht aan de tekst van het wetsvoorstel: de begrippen “ontbinding van het huwelijk” en “ontbinding van het huwelijksstelsel” worden soms door elkaar gebruikt.

Il est dès lors recommandé d’inscrire explicitement la correction judiciaire en équité dans la loi.

3. Attribution préférentielle

Il est recommandé de préciser explicitement dans la loi les cas où il y a lieu d’évaluer si un bien est un bien préférentiel ou non.

Par exemple, une habitation utilisée comme logement familial au moment de la dissolution du régime, mais qui perd ce statut au moment du partage du régime, est-elle un bien préférentiel ou non? Inversement, qu’advient-il si des époux possédant deux biens immobiliers (l’un servant de logement familial, l’autre de résidence secondaire) décident de vivre séparés de fait? Ces biens deviendront-ils ou non des biens préférentiels après la dissolution? Il est recommandé que le législateur veille à ce que les critères de définition d’un bien préférentiel soient aussi larges que possible. Cela signifie que, tous les biens acquis pendant le mariage pourraient, au moment de la dissolution ou après celle-ci, pourraient être qualifiés de biens préférentiels. Dans l’exemple, la résidence secondaire devient le logement familial de l’un des partenaires.

4. Recel

La proposition de loi à l’examen précise davantage la sanction de recel pour la soustraction frauduleuse de biens. Or, s’agissant de la sanction, il est renvoyé à la perte de l’avantage visé, tant dans l’article 1792, proposé, du Code civil, que dans l’article 1398/3 nouveau du Code civil.

Cette définition manque de clarté. Ne vaudrait-il pas mieux définir la sanction comme étant la perte de toute prétention au bien que l’on a voulu soustraire?

La lecture de la disposition proposée donne l’impression que le législateur a prévu pour seule sanction la perte de toute prétention à ce que l’on a voulu soustraire à autrui. Une telle interprétation a pour conséquence de neutraliser la sanction.

5. Dissolution du mariage – dissolution du régime matrimonial

Il conviendra d’apporter plusieurs corrections au texte de la proposition de loi à l’examen: les notions de “dissolution du mariage” et “dissolution du régime matrimonial” y sont souvent utilisées indifféremment.

6. Overgangsrecht

De onder artikel 64, § 2, BW, voorgestelde bepaling voorziet in een overgangsrechtelijke regeling voor echtgenoten die op 1 september 2018 al gehuwd waren en waarvan het stelsel na 1 september 2018 ook niet zal worden ontbonden: deze echtgenoten zullen vanaf 1 september 2018 van het oude wettelijk stelsel automatisch overgaan naar het nieuwe stelsel.

Er worden hierop één belangrijke uitzondering en twee nuancerings voorzien, met name:

— de toepassing van de rechterlijke billijkheidscorrectie,

— de regels in wettelijke stelsels die betrekking hebben op hetzij het statuut, hetzij het bestuur: terecht is ervoor gekozen om niet te sleutelen aan het statuut van goederen die reeds verworven zijn op 1 september 2018 of aan bestuurshandelingen die reeds gesteld zijn onder het oude regime.

De onder artikel 1432 BW voorgestelde nieuwe regeling wordt echter niet uitgesloten van het overgangsrecht: dit betekent dat wanneer echtgenoten een eigen vennootschap hebben (bijvoorbeeld omdat ze voorhuwelijks werd opgericht of omdat ze aantoonbaar met eigen geld is opgericht), waarin tot 1 september 2018 een aantal winsten zijn gereserveerd en niet werden uitgekeerd, toch wordt toegelaten dat, wanneer een echtgenoot die zijn eigen vennootschap heeft verrijkt ten koste van het gemeenschappelijk vermogen, daarvoor een vergoeding aan het gemeenschappelijk vermogen verschuldigd is.

De vraag rijst of dergelijke bepaling in overeenstemming is met de algemene principes van het overgangsrecht: immers, tot 1 september 2018 zal deze vennootschap hebben bestaan onder een bepaald regime dat deze specifieke, wettelijk verankerde vergoedingsregeling niet kende. Een juistere stelling zou zijn dat de vergoedingsaanspraak ontstaat op het moment dat de vergoedingsgerechtigde gebeurtenis zich voordoet. Deze vergoedingsgerechtigde gebeurtenis is dan per hypothese voor 1 september 2018, wat betekent dat de nieuwe regeling in dit geval niet van toepassing is. Een andere – door de spreker niet verdedigde – stelling kan zijn dat het vergoedingsrecht ontstaat op het ogenblik van de ontbinding.

6. Droit transitoire

La disposition de l'article 64, § 2, proposé, du Code civil, prévoit un régime de droit transitoire pour les époux déjà mariés au 1er septembre 2018 et dont le régime ne sera pas non plus dissout après le 1er septembre 2018: à partir du 1er septembre 2018, ces époux passeront automatiquement de l'ancien régime légal au nouveau régime.

À cet égard, il est prévu une exception majeure et deux nuances, à savoir:

— l'application de la correction judiciaire en équité;

— les règles des régimes légaux portant soit sur le statut, soit sur la gestion: il a été choisi, à juste titre, de ne pas modifier le statut des biens déjà acquis au 1er septembre 2018 ou les actes de gestion déjà accomplis sous l'ancien régime.

La nouvelle réglementation proposée à l'article 1432 du Code civil n'est toutefois pas exclue du champ d'application du droit transitoire: cela signifie que lorsque des époux possèdent une société qui leur est propre (par exemple parce que cette dernière a été créée avant le mariage ou parce qu'il peut être prouvé qu'elle a été créée avec des fonds qui leur sont propres) dans laquelle plusieurs bénéfices ont été réservés jusqu'au 1er septembre 2018 et n'ont pas été versés, une récompense au patrimoine commun pourra tout de même être due lorsqu'un époux a enrichi sa propre société au détriment du patrimoine commun.

La question est de savoir si une telle réglementation respecte les principes généraux du droit transitoire: en effet, cette société aura existé jusqu'au 1er septembre 2018 sous un régime spécifique ne connaissant pas cette réglementation spécifique et légale de récompense. Il serait plus judicieux que le droit à une récompense naisse au moment où se produit le fait donnant droit à une récompense. Ce fait s'est, par hypothèse, produit avant le 1er septembre 2018, ce qui signifie que, dans ce cas, la nouvelle réglementation ne s'applique pas. Un autre point de vue – qui n'a pas été défendu par l'orateur – pourrait être que le droit à une récompense naît au moment de la dissolution.

CONCLUSIE

De algemene appreciatie blijft dat het wetsvoorstel een stap vooruit in de goede richting is en alle steun verdient.

B.1.4. Uiteenzetting van de heer Jean-François Taymans, emeritus hoogleraar aan de UCL

Zoals er in het wetsvoorstel aan wordt herinnerd, was het één van de kerndoelstellingen van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het erfrecht om “nieuwe evenwichten te vinden die de belangen van alle betrokken partijen met elkaar verzoenden” (DOC 54 2848/001, blz. 28). Die nieuwe evenwichten waarin de wetgever heeft voorzien, houden in dat het deel van de eigen goederen waarover iemand vrij kan beschikken wordt verhoogd zodra er meer dan één kind is (het deel werd uniform vastgelegd op de helft). Het aan de kinderen voorbehouden deel werd dus verhoudingsgewijs vermindert. Het kind dat begunstigde is van een voorbehouden deel kan geenszins aanspraak maken op de goederen van de nalatenschap; hij is een loutere schuldeiser van een vergoeding. In alle commentaren op de wet, op alle universitaire colloquia en in alle artikelen voor het brede publiek wordt er sinds 2017 voortdurend op gewezen dat voor de kinderen, wat de nalatenschap van hun ouders betreft, een wettelijke bescherming geldt, dat ze recht hebben op minstens de helft van de nalatenschap en dat ze derhalve nooit volledig kunnen worden onterfd. De meerderheid van de parlementsleden die vóór of tegen de wet van 2017 hebben gestemd, zijn er ongetwijfeld van overtuigd dat zulks wel degelijk het geval is.

De spreker is evenwel van oordeel dat, mocht het voorliggende wetsvoorstel in zijn huidige vorm worden aangenomen, deze voorstelling van de zaken vaak niet zal stroken met de werkelijkheid. Het klopt dat de helft aan de kinderen is voorbehouden. Men moet evenwel geen groot wiskundig talent zijn om in te zien dat de helft van nul gelijk is aan nul. Dit voorstel zou nochtans in talrijke gevallen tot een dergelijke situatie kunnen leiden.

Zoals de indieners van het wetsvoorstel aangeven, en zoals ook de Raad van State in 2017 al had aangestipt, is het onmogelijk het erfrecht van de langstlevende echtgenoot los te zien van diens positie in het huwelijksvermogensrecht (DOC 54 2848/001, blz. 28); ze voegen er terecht aan toe dat de samenhang tussen het erfrecht en het huwelijksvermogensrecht steeds een prioriteit is geweest (DOC 54 2848/001, blz. 29). Het probleem is echter dat, ondanks die beginselverklaringen, de inhoud van het wetsvoorstel in werkelijkheid het bovenvermelde nieuwe evenwicht dat in 2017 door de wetgever werd bereikt volledig zal onderuithalen. Het wetsvoorstel heeft immers tot doel de bepalingen van het Burgerlijk

CONCLUSION

L'appréciation générale reste que la proposition de loi à l'examen constitue un pas dans la bonne direction et mérite le plus large soutien.

B.1.4. Exposé de M. Jean-François Taymans, professeur honoraire à l'UCL

Comme le rappelle la proposition de loi, l'un des principaux objectifs de la loi du 31 juillet 2017 modifiant le droit successoral était “de trouver un nouvel équilibre conciliant les intérêts de toutes les parties concernées” (DOC 54 2848/001, p.28). On connaît le nouvel équilibre adopté par le législateur: la quotité de ses biens dont une personne peut librement disposer a été augmentée dès qu'il y a plus d'un enfant (elle a été fixée uniformément à une moitié), la réserve des enfants a donc été diminuée à due proportion, et l'enfant bénéficiaire d'une réserve n'a droit à rien dans les biens de la succession, il est simplement créancier d'une indemnité. Tous les commentateurs de la loi, tous les colloques universitaires, tous les articles de vulgarisation répètent ainsi à l'envi depuis 2017 que les enfants bénéficient dans la succession de leurs parents d'une protection légale, qu'ils ont droit à au moins une moitié de la succession et qu'ils ne peuvent donc être totalement déshérités. La majorité des parlementaires qui ont voté – pour ou contre – la loi de 2017 sont sans doute persuadés que tel est bien le cas.

L'intervenant estime toutefois que si la proposition de loi 2848 est votée en l'état, cette présentation des choses ne correspondra souvent pas à la réalité. Il est vrai qu'il existe une réserve de moitié au profit des enfants. Mais il ne faut pas être grand mathématicien pour comprendre que la moitié de zéro est égale à zéro, situation que la proposition permettrait dans de nombreux cas.

En effet, comme l'indiquent les auteurs de la proposition, et comme le Conseil d'État l'avait dit avant eux en 2017, il est impossible de dissocier le droit successoral du conjoint survivant de son statut dans le droit des régimes matrimoniaux (DOC 54 2848/001, p.28); ils ajoutent – et on ne peut que les approuver – que la cohérence entre le droit successoral et le droit des régimes matrimoniaux a toujours été une priorité (DOC 54 2848/001, p.29). Le problème est que, au-delà de ces déclarations de principe, le contenu de la proposition de loi bouleverse en réalité complètement le nouvel équilibre réalisé par le législateur de 2017, tel que rappelé ci-dessus. La proposition prévoit en effet le maintien et

Wetboek inzake de “huwelijksvoordelen” te behouden en zelfs uit te breiden. Die uitbreiding wordt geheel terloops beoogd aan de hand van artikel 32 van het voorstel, dat ertoe strekt artikel 1469 van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot de stelsels van scheiding van goederen te vervangen. Paragraaf 1, vierde lid, van het nieuwe artikel luidt als volgt: “De artikelen 1429*bis*, 1464 en 1465 zijn van overeenkomstige toepassing.” Die bepaling wordt verantwoord vanuit de noodzaak om een einde te maken aan de onenigheid in de rechtsleer. De spreker is echter van oordeel dat het hier om iets heel anders gaat.

De Code Napoléon van 1804 heeft in het Belgisch recht verschillende bepalingen ingevoegd die de echtgenoten de mogelijkheid bieden een huwelijksovereenkomst te sluiten die voor beiden voordelig is (het is bovendien uitsluitend omdat die bepalingen in een huwelijksovereenkomst moeten worden opgenomen dat ze ter sprake komen in het deel van het Burgerlijk Wetboek gewijd aan huwelijksstelsels, hoewel het in essentie gaat om een erfrechtelijke aangelegenheid). Het spectaculairste voordeel vloeit voort uit het huidige artikel 1464 van het Burgerlijk Wetboek, dat luidt: “Het beding van ongelijke verdeling en het beding van verblijving van het gehele gemeenschappelijke vermogen worden niet beschouwd als schenkingen, maar als huwelijksvoorwaarden”. Anders gezegd: de echtgenoten kunnen bedingen dat hun hele gemeenschappelijke vermogen zal worden toegewezen aan de langstlevende, zonder dat de kinderen – die aldus elk recht op het gemeenschappelijke vermogen verliezen – aanspraak kunnen maken op hun voorbehouden deel (aangezien enkel schenkingen moeten worden ingebracht voor de berekening van het voorbehouden deel). Als er enkel gemeenschappelijke goederen zijn (een courante situatie), bevat de nalatenschap van hun eerststervende ouder dus niets en zal het voorbehouden deel dus de helft van nul bedragen.

In dat verband moet de wetgever zich twee vragen stellen.

Is het ten eerste nodig die bepaling (die uiteraard van erfrechtelijke aard is, ongeacht haar plaats in het Burgerlijk Wetboek) te behouden, terwijl ze duidelijk in strijd is met het door de wetgever in 2017 nieuw gecreëerde evenwicht inzake erfrecht? De spreker is, net als meerdere van zijn universitaire collega's, van oordeel dat het antwoord op deze vraag negatief is. In dat verband wijst hij erop dat de mogelijkheid om het volledige gemeenschappelijke vermogen toe te wijzen aan de langstlevende echtgenoot een beslissing is van de wetgever van 1804. In die tijd kreeg de langstlevende echtgenoot niets van de nalatenschap van de eerststervende echtgenoot. Het was dus wellicht legitiem om te

même l'extension des dispositions du Code civil relatives aux “avantages matrimoniaux”. Cette extension est prévue à l'article 32 de la proposition, de manière particulièrement anodine: l'article remplace l'article 1469 du Code civil relatif aux régimes de séparation des biens et dispose dans le paragraphe 1er, alinéa 4, que “les articles 1829 bis, 1464 et 1465 s'appliquent par analogie”. Si la justification de cette disposition est de mettre fin à une querelle doctrinale, l'intervenant est d'avis que c'est d'un tout autre enjeu qu'il s'agit.

Le Code Napoléon de 1804 avait introduit dans le droit belge diverses dispositions permettant aux époux de s'avantager par contrat de mariage (et c'est uniquement parce que ces dispositions doivent être prises par contrat de mariage qu'il est en question dans la partie du Code civil relative aux régimes matrimoniaux, alors qu'il s'agit fondamentalement d'une question successorale). Le plus spectaculaire de ces avantages résulte de l'actuel article 1464 du Code civil, selon laquelle “la stipulation de parts inégales et la clause d'attribution de tout le patrimoine commun ne seront pas considérées comme des donations, mais comme des conventions de mariage”. Autrement dit, les époux peuvent stipuler que tout leur patrimoine commun sera attribué au survivant d'entre eux sans que les enfants, qui sont ainsi privés de tout droit dans le patrimoine commun, puissent invoquer leur réserve (puisque seules les donations doivent être rapportées pour le calcul de la réserve). S'il n'y a que des biens communs (ce qui est une situation fréquente), il n'y aura donc rien dans la succession de leur parent prédécédé, et leur réserve sera donc bien la moitié de zéro, c'est-à-dire zéro.

À ce sujet, le législateur devrait se poser deux questions.

Tout d'abord, faut-il maintenir cette disposition (qui est évidemment de nature successorale, quelle que soit sa place dans le Code civil), alors qu'elle est manifestement en contradiction avec le nouvel équilibre successoral établi par le législateur de 2017? L'intervenant estime, comme plusieurs de ses collègues universitaires, qu'il convient de répondre par la négative. Il rappelle à ce sujet que la possibilité d'attribuer tout le patrimoine commun au conjoint survivant vient du législateur de 1804, c'est-à-dire d'une époque où le conjoint survivant ne recevait rien dans la succession du prédécédé: il pouvait donc être légitime de chercher à le protéger, d'autant plus, disait-on, qu'il ne s'agissait pour les enfants que

proberen de langstlevende echtgenoot te beschermen, temeer daar men aangaf dat het voor wat de kinderen betreft slechts om een uitgestelde nalatenschap ging: wat ze niet ontvingen uit de nalatenschap van de eerststervende ouder, zouden ze ontvangen uit de nalatenschap van de langstlevende echtgenoot.

Vandaag is de situatie helemaal anders.

— Enerzijds is de langstlevende echtgenoot sinds 1981 een goed beschermde erfgenaam: indien er kinderen zijn, heeft hij, naast zijn aandeel in de gemeenschappelijke goederen, recht op een reservatair vruchtgebruik op het aandeel van zijn echtgenoot. Daarnaast heeft de langstlevende echtgenoot recht op het beschikbare deel (dat in 2017 bovendien werd verhoogd).

— Anderzijds zou het kunnen dat de langstlevende echtgenoot, gezien de gestegen levensverwachting, de overleden echtgenoot tientallen jaren overleeft; in dat tijdperk kan hij/zij, als volle eigenaar van het integrale vermogen van het paar, dat vermogen spenderen, en zelfs verbrassen, zonder enige controle, of kan hij/zij bij leven, dan wel bij testament bepalen dat dat vermogen toekomt aan een nieuwe partner, aan de kinderen van die partner of aan een derde (die over een groter beschikbaar gedeelte zullen beschikken). Het is dus duidelijk dat de kinderen bij een uitgestelde nalatenschap dus niet altijd even efficiënt zijn beschermd.

De heer Taymans vindt dan ook dat het tijd is om de huwelijksvoordelen af te schaffen.

De vraag rijst of de huwelijksvoordelen niet alleen behouden moeten blijven, maar zelfs moeten worden uitgebreid tot de echtgenoten die gehuwd zijn met scheiding van goederen, zoals het wetsvoorstel voorstelt. Ook die vraag moet negatief worden beantwoord, niet alleen om de eerder toegelichte redenen, maar ook op grond van technische moeilijkheden die binnen het tijdsbestek van deze uiteenzetting niet kunnen worden verduidelijkt.

De indieners van het wetsvoorstel geven met een zekere argeloosheid toe dat zij er niet in zijn geslaagd de aanwinsten te definiëren, oftewel het equivalent, in het stelsel van scheiding van goederen, van het in artikel 1464 bedoelde gemeenschappelijk vermogen (DOC 54 2848/001, blz. 76). Men stelt derhalve voor dat artikel “naar analogie” van toepassing te verklaren; aldus neemt men echt de vlucht vooruit en wordt de verantwoordelijkheid van de wetgever doorgeschoven naar de beroepsbeoefenaars. Een dergelijke bepaling

d’une succession différée: ce qu’ils ne recevaient pas dans la succession de leur parent prédécédé, ils le recevraient dans la succession du conjoint survivant.

La situation n’est plus du tout la même aujourd’hui.

D’une part, le conjoint survivant est, depuis 1981, un héritier bien protégé: en présence d’enfants, il reçoit, outre sa part dans les biens communs, un usufruit réservataire sur la part de son conjoint, et il peut en outre bénéficier de la quotité disponible (quotité qui a par ailleurs augmenté en 2017).

D’autre part, compte tenu de l’allongement de la durée de vie, le survivant pourrait survivre pendant plusieurs dizaines d’années, période pendant laquelle, devenu plein propriétaire de tout le patrimoine du couple, il peut le dépenser, voire le dilapider, sans contrôle, ou en disposer, de son vivant ou par testament au profit d’un nouveau partenaire, des enfants de ce dernier ou d’un tiers (qui bénéficieront d’une quotité disponible élargie). La succession différée, tout le monde le reconnaît, représente donc pour les enfants une protection très aléatoire.

Dès lors, M. Taymans juge qu’il est temps de supprimer les avantages matrimoniaux.

Faut-il, comme le fait la proposition, non seulement maintenir les avantages matrimoniaux, mais même les étendre aux époux mariés en séparation des biens? Ici aussi, la réponse est négative, non seulement pour les raisons qu’il vient de développer, mais aussi en raison de difficultés techniques qu’il serait trop long de développer au cours de son exposé.

La proposition reconnaît avec une certaine ingénuité qu’on n’est pas parvenu à définir les acquêts, c’est-à-dire l’équivalent, en séparation de biens, du patrimoine commun visé à l’article 1464 (DOC 54 2848/001, p.76). On propose dès lors de rendre cet article applicable “par analogie”, ce qui constitue une véritable fuite en avant et un transfert de responsabilité du législateur vers les praticiens. Si pareille disposition fera le bonheur des professeurs d’université et des organisateurs de colloques, on ne peut en dire autant pour les notaires, les

zal *gefundenes Fressen* zijn voor de hogeleraars aan de universiteiten en voor de organisatoren van colloquia, maar de notarissen, de rechtbanken en vooral de burgers zullen minder ingenomen zijn met de rechtsonzekerheid die aldus ontstaat.

Aangezien er geen statistische gegevens ter zake beschikbaar zijn, heeft de spreker weliswaar geen idee of veel huwelijkscontracten een beding van toewijzing van het volledige gemeenschappelijk vermogen bevatten. Momenteel zijn het er ongetwijfeld weinig, om voornamelijk fiscale redenen. In de huidige stand van de wetgeving worden immers successierechten geheven op elk deel van de langstlevende echtgenoot dat het deel overschrijdt waarop hij of zij recht heeft. Mocht de decreetgever echter op een welbepaald moment beslissen die successierechten af te schaffen, dan is het risico reëel dat het beding van toewijzing van het volledige gemeenschappelijk vermogen aan de langstlevende echtgenoot veel vaker in de huwelijkscontracten zal worden opgenomen.

B.1.5. Uiteenzetting van mevrouw Charlotte Declerck, hoofddocent aan de UHasselt

I. Algemeen

Met het wetsvoorstel van 13 december 2017 wordt het huwelijksvermogensrecht bij de tijd⁷ gebracht en zal de wetgeving een omvattender geheel vormen. Terecht wordt geopteerd voor een behoud van het beperkt gemeenschapsstelsel als wettelijk stelsel. Het statuut van enkele vermogensbestanddelen, zoals de individuele levensverzekering, de schade- en arbeidsongevallenvergoedingen, de beroepsgoederen, de aandelen en het cliënteel, wordt verduidelijkt aan de hand van drie krachtlijnen, met name de toepassing van de leer *titre et finance*, het principe van de correcte beroepsinkomstenallocatie en het principe van de huwelijksvermogensrechtelijke neutraliteit van de beroepsuitoefening via een vennootschap. Verder wordt het stelsel van scheiding van goederen veel beter wettelijk omkaderd. Zo zullen enkele maatregelen uit een gemeenschapsstelsel, zoals het recht van preferentiële toewijzing, de heling en de leer van de huwelijksvoordelen, voortaan kunnen toegepast worden in scheidingsstelsels. Daarnaast wordt, zoals dit bijvoorbeeld in Frankrijk en Nederland reeds geruime tijd het geval is, voorzien in een wettelijk kader voor het stelsel van scheiding met verrekening van aanwinsten. Dit biedt het significante voordeel dat meer uniformiteit in de huwelijkscontracten

⁷ Deze suggesties werden ook reeds eerder geformuleerd, onder andere in de bijdrage van W. Pintens, "Is ons familiaal vermogensrecht nog bij de tijd?", *RW* 2011-12, p. 49 e.v.; W. Pintens, "Het Belgische huwelijksgoederenrecht in rechtsvergelijkend perspectief", *TPR* 2005.

tribunaux et surtout les citoyens qui seront confrontés à l'insécurité juridique.

Certes, en l'absence de données statistiques sur ce point, l'intervenant ignore si le nombre de contrats de mariage contenant une clause d'attribution de tout le patrimoine commun est élevé. Il ne l'est sans doute pas, dans l'état actuel, pour des raisons principalement fiscales. En effet, dans l'état actuel de la législation, toute quotité reçue par le conjoint survivant qui excède la moitié des biens communs sera soumise à des droits de succession. Dans le cas, toutefois, où le législateur décréterait à un moment donné de supprimer ces droits de succession, le risque est réel que la clause d'attribution de tout le patrimoine commun au conjoint survivant soit stipulée dans un très grand nombre de contrats de mariage.

B.1.5. Exposé de Mme Charlotte Declerck, chargée de cours principale à l'UHasselt

I. Généralités

La proposition de loi du 13 décembre 2017 vise à moderniser le droit des régimes matrimoniaux⁷ et à compléter la législation. Il a été décidé, à juste titre, de maintenir le régime de la communauté réduite aux acquêts en tant que régime légal. Le statut de certains éléments de patrimoine, comme les assurances-vie individuelles, les dommages et intérêts et les indemnités pour accidents du travail, les biens professionnels, les parts ou actions et la clientèle, est explicité au moyen de trois lignes directrices, à savoir l'application de la théorie du titre et de la finance, le principe de l'allocation correcte des revenus professionnels et le principe de la neutralité en termes de droit des régimes matrimoniaux de l'exercice de la profession via une société. En outre, le cadre juridique du régime de la séparation de biens est nettement amélioré. Ainsi, certaines mesures du régime de la communauté, telles que le droit à l'attribution préférentielle, le recel et la théorie des avantages matrimoniaux, pourront désormais être appliquées aux régimes de séparation. Un cadre légal pour le régime de séparation avec participation aux acquêts est également prévu, comme c'est le cas depuis longtemps déjà en France et aux Pays-Bas par exemple. Ce régime présente l'avantage significatif de permettre d'assurer une

⁷ Ces suggestions avaient déjà été formulées auparavant, notamment dans la contribution de W. Pintens, "Is ons familiaal vermogensrecht nog bij de tijd?", *RW* 2011-12, p. 49 et suiv.; W. Pintens, "Het Belgische huwelijksgoederenrecht in rechtsvergelijkend perspectief", *TPR* 2005.

zal kunnen gerealiseerd worden. Ten slotte is de creatie van de facultatieve rechterlijke billijkheidscorrectie bij scheiding van goederen volmondig toe te juichen. De rechterlijke billijkheidscorrectie beantwoordt aan een actueel maatschappelijk en juridisch belang. Het mechanisme is niet alleen in lijn met de CEFL-beginselen van Europees familierecht betreffende de vermogensrechtelijke relaties tussen echtgenoten⁸, maar ook met rechtsvergelijkende studies⁹. De strikte toepassingsvoorwaarden leiden ertoe dat de correctie slechts in uitzonderlijke gevallen kan toegepast worden.

Met het wetsvoorstel wordt verder getracht nieuwe evenwichten inzake de positie van de langstlevende echtgenoot in het huwelijksvermogensrecht en het erfrecht te realiseren. Het voorstel van een sterker wettelijk erfrecht in hoofde van de langstlevende echtgenoot in geval van samenloop met verdere bloedverwanten van de erflater wordt door de rechtsvergelijking ondersteund.¹⁰ Verder is de uitbreiding van het voorwerp van het Valkeniersbeding in nieuw samengestelde gezinnen een goede zaak. In vele gezinnen vormt de gezinswoning immers het belangrijkste vermogensbestanddeel.

II. Enkele aandachtspunten

A. Valkeniersbeding (art. 1388 BW)

Echtgenoten kunnen uitsluitend gebruik maken van het Valkeniersbeding voor zover minstens een van hen kinderen heeft uit een andere relatie van voor hun huwelijk. In een klassieke gezinssituatie kunnen echtgenoten hiervan derhalve geen gebruik maken. Gelet op het gegeven dat de langstlevende echtgenoot niet langer de inkorting van voorhuwelijksche schenkingen kan vragen (nieuw art. 915*bis*, § 2/1, BW), hij of zij bovendien kan verzaken aan de vordering tot inkorting met betrekking tot één of meer specifieke schenkingen op grond van nieuw artikel 918 BW of met betrekking tot de schenkingen in het raam van een globale overeenkomst op grond van nieuw artikel 1100/7, § 7, BW,

⁸ Zie K. Boele-Woelki, F. Ferrand, C. González Beilfuss, M. Jänterä-Jareborg, N. Lowe, D. Martiny en W. Pintens, *Principles of European Family Law regarding Property Relations between Spouses*, Antwerpen, Intersentia, 2013.

⁹ Zie o.a. C. Declerck en L. Verstappen (eds.), *Valorisation of Household Labour in Family Property Law*, Den Haag, Eleven, 2018; M.V. Antokolskaia, B. Breederveld, J.E. Hulst, W.D. Kolkman, F.R. Salomons en L.C.A. Verstappen, *Koude uitsluiting. Materiële problemen en onbillijkheden na scheiding van in koude uitsluiting gehuwde echtgenoten en na scheiding van ongehuwd samenlevende partners, alsmede instrumenten voor de overheid om deze tegen te gaan*, Groningen, Netherlands Institute for Law and Governance, 2010.

¹⁰ Zie ook W. Pintens, C. Declerck, J. Du Mongh en K. Vanwinckelen, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, p. 1169, nr. 2314.

plus grande uniformité dans les contrats de mariage. Enfin, la création de la correction judiciaire en équité facultative en cas de séparation de biens mérite d'être saluée. La correction judiciaire en équité répond à un besoin juridique et social actuel. Ce mécanisme est non seulement conforme aux principes de droit européen de la famille de la CEFL en ce qui concerne les relations patrimoniales entre deux époux⁸, mais également à plusieurs études de droit comparé⁹. En raison des conditions strictes d'application, la correction ne peut être appliquée que dans des cas exceptionnels.

La proposition de loi vise également à atteindre de nouveaux équilibres en ce qui concerne la position du conjoint survivant dans le droit des régimes matrimoniaux ainsi que dans le droit successoral. Le droit comparé soutient la proposition de renforcer le droit successoral légal dans le chef du conjoint survivant en cas de concours avec les parents plus éloignés du défunt¹⁰. En outre, l'élargissement de l'objet de la clause Valkeniers concernant les familles recomposées est une bonne chose. Dans de nombreuses familles, le logement familial constitue en effet l'avoir patrimonial le plus important.

II. Quelques points d'attention

A. Clause Valkeniers (art. 1388 du Code civil)

Les conjoints ne peuvent appliquer la clause Valkeniers que si au moins l'un d'eux a des enfants issus d'une relation antérieure à leur mariage. Par conséquent, dans une situation familiale classique, les conjoints ne peuvent pas l'appliquer. Nous estimons que cette distinction entre les familles classiques et les familles recomposées n'est plus justifiée dès lors que le conjoint survivant ne peut plus demander la réduction des donations anténuptiales (nouvel art. 915*bis*, § 2/1, du Code civil), qu'il peut en outre renoncer à exercer une action en réduction concernant une donation ou plusieurs donations spécifiques en vertu du nouvel art. 918 du Code civil, ou concernant les donations effectuées

⁸ Voir K. Boele-Woelki, F. Ferrand, C. González Beilfuss, M. Jänterä-Jareborg, N. Lowe, D. Martiny et W. Pintens, *Principles of European Family Law regarding Property Relations between Spouses*, Anvers, Intersentia, 2013.

⁹ Voir notamment C. Declerck et L. Verstappen (eds.), *Valorisation of Household Labour in Family Property Law*, La Haye, Eleven, 2018; M.V. Antokolskaia, B. Breederveld, J.E. Hulst, W.D. Kolkman, F.R. Salomons et L.C.A. Verstappen, *Koude uitsluiting. Materiële problemen en onbillijkheden na scheiding van in koude uitsluiting gehuwde echtgenoten en na scheiding van ongehuwd samenlevende partners, alsmede instrumenten voor de overheid om deze tegen te gaan*, Groningue, Netherlands Institute for Law and Governance, 2010.

¹⁰ Voir également W. Pintens, C. Declerck, J. Du Mongh et K. Vanwinckelen, *Familiaal vermogensrecht*, Anvers, Intersentia, 2010, p. 1169, n° 2314.

is dit onderscheid tussen klassieke gezinnen en nieuw samengestelde gezinnen mijns inziens niet langer gerechtvaardigd. De mogelijkheid om een regeling te treffen over hun volledig erfrecht zou voor alle echtgenoten mogelijk moeten zijn, en dus ook voor echtgenoten zonder kinderen of met uitsluitend gemeenschappelijke kinderen.

In geval van verzaking aan de concrete reserve voorziet het wetsvoorstel in een recht van bewoning van de gezinswoning en een recht van gebruik van het huisraad gedurende de eerste zes maanden na het overlijden. Luidens de Toelichting heeft men zich hierbij geïnspireerd op een soortgelijke regel in het Franse recht (art. 763 Code civil). Het komt mij evenwel voor dat een termijn van zes maanden om de nodige regelingen te treffen veel te kort is en, zoals overigens ook in het Franse recht, een termijn van één jaar moet gelden.

B. Preferentiële toewijzing (art. 1389/1 BW)

De regels inzake het recht van preferentiële toewijzing worden geherformuleerd. Zo zullen de regels inzake de preferentiële toewijzing voortaan van toepassing zijn op alle echtgenoten, ongeacht het gekozen huwelijksvermogensstelsel en wordt afstand genomen van de huidige criteria van de “maatschappelijke en gezinsbelangen” en van de “vergoedings- of vorderingsrechten van de andere” en vervangen door het bredere criterium van de “belangen van ieder van de echtgenoten” en “de financiële mogelijkheden van degene die de opleg desgevallend zal moeten betalen”.

Het wetsvoorstel gaat helaas voorbij aan enkele knelpunten die reeds meermaals in de rechtsleer werdenesignaleerd. Bovendien wordt ook geen antwoord geboden op bepaalde controverses in de rechtspraak.¹¹ Zo kan men zich onder andere de vraag stellen:

— waarom het recht van preferentiële toewijzing beperkt moet blijven tot slechts een van de onroerende goederen die tot gezinswoning dient;

— waarom het recht van preferentiële toewijzing beperkt moet blijven tot een onroerend goed en niet kan uitgebreid worden tot een roerend goed zoals een woonboot of caravan;

— op welk ogenblik het kwestieuze goed een preferentieel karakter moet hebben: op het ogenblik van het verzoek of zowel op het ogenblik van het verzoek als op

¹¹ Zie C. Declerck en N. Delang, “Overzicht van rechtspraak (2012-2017). Recht van preferentiële toewijzing na echtscheiding”, *T.Fam.* 2018, te verschijnen.

dans le cadre pacte successoral global en vertu du nouvel article 1100/7, § 7, du Code civil. Tous les conjoints, y compris les conjoints qui n’ont pas d’enfants ou qui n’ont que des enfants communs devraient avoir la possibilité de régler intégralement leurs droits successoraux.

En cas de renonciation à la réserve concrète, le projet de loi prévoit un droit d’occupation du logement familial et un droit d’usage des meubles meublants durant les six premiers mois suivant le décès. Selon les développements, les auteurs se sont inspirés d’une disposition similaire du droit français (article 763 du Code civil). Il semble cependant qu’un délai de six mois pour prendre les dispositions nécessaires soit beaucoup trop court et qu’un délai d’un an devrait être prévu, comme en droit français.

B. Attribution par préférence (article 1389/1 du Code civil)

Les règles régissant le droit concernant l’attribution par préférence sont reformulées. Ces règles d’attribution s’appliqueront désormais à tous les conjoints, indépendamment du régime matrimonial choisi, et les critères actuellement prévus qui se réfèrent aux “intérêts sociaux et familiaux” des époux et aux “droits de récompense ou de créance au profit de l’autre” seront écartés et remplacés par ceux, plus larges, des “intérêts que chacun des époux peut faire valoir” et des “capacités financières de celui qui, le cas échéant, devra payer la soulte”.

La proposition de loi ne tient malheureusement pas compte de quelques problèmes qui ont déjà été signalés plusieurs fois dans la doctrine. En outre, elle n’offre pas non plus de réponse à certaines controverses dans la jurisprudence.¹¹ Ainsi, on peut notamment se demander:

— pourquoi le droit d’attribution préférentielle doit rester limité à l’un des biens immobiliers servant de logement familial;

— pourquoi le droit d’attribution préférentielle doit rester limité à un bien immobilier et ne peut, par exemple, être étendu à un bien mobilier comme une péniche ou une caravane;

— à quel moment le bien en question doit avoir un caractère préférentiel: au moment de la demande ou tant au moment de la demande qu’au moment de la

¹¹ Voir C. Declerck et N. Delang, “Overzicht van rechtspraak (2012-2017). Recht van preferentiële toewijzing na echtscheiding”, *T.Fam.* 2018, à paraître.

het ogenblik van de rechterlijke uitspraak;

— of de gezinswoning of het huisraad *in volle eigendom* tot het gemeenschappelijk vermogen of de onverdeeldheid moeten behoren;

— of ‘binnen de vereffeningprocedure’ niet moet verduidelijkt/gewijzigd worden door te bepalen dat de toewijzing moet gevraagd worden binnen de termijn waarover partijen beschikken om hun aanspraken en stukken mee te delen en dit conform art. 1218, § 1, van het Ger. W. (cf. Wet van 13 augustus 2011)

C. Heling (art. 1389/3 BW)

Inzake de helingssanctie verdient het aanbeveling te verduidelijken wat wordt bedoeld met “de andere echtgenoot *vergoeden* ten belope van *het voordeel* dat hij voor zichzelf beoogde”. Impliceert dit dat een helende echtgenoot uitsluitend een vergoeding in geld zal verschuldigd zijn aan de andere echtgenoot of kan de sanctie ook hierin bestaan dat het goed in natura aan de andere echtgenoot moet overgedragen worden? Moet in dit verband een onderscheid gemaakt worden naargelang het door de echtgenoten aangenomen huwelijksvermogensstelsel? Het komt mij voor dat dit laatste zeker het geval moet kunnen zijn indien de heling betrekking heeft op een gemeenschappelijk goed. En indien de helende echtgenoot een vergoeding in geld zou verschuldigd zijn, impliceert dit dan een vergoeding ten belope van de waarde van het gehele goed waarop de heling betrekking heeft? Ik neem aan van wel. Andersluidend redeneren impliceert dat er *de facto* geen sanctie geldt.

Verder biedt het wetsvoorstel ook geen antwoord op de vraag wat het lot van eventuele vruchten zijn – behoren deze tot het voordeel? – en of interesten kunnen verschuldigd zijn. Hierbij rijst dan bijkomend de vraag vanaf welk tijdstip deze interesten beginnen te lopen – vanaf de dag van de gestelde handeling of vanaf de dag van de ontbinding van het stelsel? – en welke interestvoet dan van toepassing zou zijn.

In tegenstelling tot wat de Raad van State opwerpt, is het mijns inziens geenszins vereist om in de tekst van de wet te verduidelijken wat onder spontaan en tijdig berouw moet begrepen worden. De rechtspraak heeft hier reeds duidelijkheid gecreëerd. Aangenomen moet worden dat de helende echtgenoot in beginsel uiterlijk op het ogenblik van het afsluiten van de boedelbeschrijving en dus vóór de eedaflegging, en bij ontstentenis tot op het ogenblik van de minnelijke of gerechtelijke verdeling, de juiste en volledige informatie moet verstrekken of zijn valse verklaringen moet rechtzetten, maar dat ook wanneer aan deze temporele vereiste zou zijn

décision judiciaire;

— si le logement familial ou les meubles meublants *en pleine propriété* doivent faire partie du patrimoine commun ou de l’indivision;

— si les termes ‘au cours des opérations de liquidation’ ne doivent pas être précisés/modifiés en prévoyant que l’attribution doit être demandée dans le délai dont les parties disposent pour communiquer leurs revendications et pièces et ce, conformément à l’article 1218, § 1er, du Code judiciaire (cf. loi du 13 août 2011).

C. Recel (art. 1389/3 du Code civil)

En ce qui concerne la sanction de recel, il se recommande de préciser ce qu’il convient d’entendre par les termes “*indemniser* l’autre époux à concurrence de *l’avantage* qu’il visait pour lui-même”. Cela implique-t-il qu’un époux coupable de recel devra uniquement payer une indemnisation en espèces à l’autre époux, ou bien la sanction peut-elle aussi consister à transmettre le bien en nature à l’autre époux? À cet égard, faut-il établir une distinction en fonction du régime matrimonial des époux? Selon l’oratrice, cela doit certainement pouvoir être le cas si le recel concerne un bien commun. Et si l’époux coupable de recel était redevable d’une indemnisation en espèces, cela implique-t-il que cette indemnisation doit avoir une valeur identique à celle de l’ensemble du bien concerné par le recel? L’oratrice suppose que oui. Sinon, il n’y aurait, *de facto*, pas de sanction.

La proposition de loi n’apporte pas non plus de réponse à la question de savoir ce qu’il en est d’éventuels fruits – font-ils partie de l’avantage – et si des intérêts peuvent être dus. En l’occurrence, reste également à savoir à quel moment ces intérêts commencent à courir – à compter du jour où l’acte a été posé ou à partir du jour de la dissolution du régime? – et quel serait alors le taux d’intérêt applicable.

Contrairement à ce qu’affirme le Conseil d’État, l’oratrice estime qu’il ne s’impose nullement de préciser dans la loi ce qu’il y a lieu d’entendre par regrets exprimés spontanément et en temps utile. La jurisprudence a déjà fait la clarté en la matière. Il faut admettre qu’en principe, l’époux receleur doit fournir l’information exacte et correcte ou rectifier ses fausses déclarations au plus tard au moment de la clôture de l’inventaire et donc avant la prestation de serment, et à défaut, au moment du partage amiable ou judiciaire, mais que même si cette condition de temps est respectée, il peut être question de recel, dès lors que l’époux receleur a

voldaan, sprake kan zijn van heling omdat de helende echtgenoot door de omstandigheden genoodzaakt werd de juiste en volledige informatie te verstrekken of zijn valse verklaringen recht te zetten en het berouw aldus niet langer spontaan is.

D. Individuele levensverzekeringen (art. 1400 BW)

Luidens de Toelichting worden tweede pijlerpensioenen uitgesloten van de voorgestelde nieuwe regeling. De artikelen 127 en 128 van de WLVO blijven op deze pensioenen van toepassing tot een nieuwe wettelijke regeling is uitgewerkt. Maar wat zijn tweede pijlerpensioenen? Een gemeenrechtelijke definitie bestaat als dusdanig niet. Volstaat de opsomming in de Toelichting? En wat met buitenlandse producten? De mogelijke controverses die hierover kunnen ontstaan illustreren de noodzaak van een oplossing. Hopelijk zal dit dan ook zo snel als mogelijk behandeld worden in het ruimer kader van de pensioenhervorming.

E. Anticipatieve inbreng (art. 1452 BW)

Het vereiste dat het onroerend goed nog in natura moet aanwezig zijn op het ogenblik van het huwelijk moet toegevoegd worden in de wettekst zelf en kan niet beperkt blijven tot een vermelding in de toelichting.

F. Stelsel van zuivere scheiding van goederen – schuldvorderingen tussen echtgenoten (art. 1469 BW)

In een arrest van 27 september 2012 heeft het Hof van Cassatie geoordeeld dat een schuldvordering die is ontstaan uit een verrijking zonder oorzaak een waardenschuld en geen geldschuld is.¹² In rechtspraak en rechtsleer bestaat vandaag controversie over de begroting van deze vergoeding en meer bepaald over de vraag of de wijze van begroting zoals bepaald in artikel 1435 BW (wettelijk stelsel) *in casu* al dan niet van toepassing is. Het antwoord op deze vraag is vooral van belang in geval van minwaarden. Teneinde deze controversie te beslechten is het wenselijk om, zoals in het Franse recht, uitdrukkelijk te bepalen dat artikel 1435 BW van toepassing is.

été forcé par les circonstances à fournir l'information exacte et correcte ou à rectifier ses fausses déclarations et que les regrets ne sont donc plus spontanés.

D. Assurances-vie individuelles (art. 1400 du Code civil)

Selon les développements, les pensions du deuxième pilier sont exclues du nouveau régime. Les articles 127 et 128 de la LCAT demeurent applicables à ces pensions jusqu'à l'élaboration d'un nouveau régime légal. Que sont toutefois les pensions du deuxième pilier? Il n'en existe pas de définition au regard du droit commun. L'énumération figurant dans les développements suffit-elle? Qu'en est-il des produits étrangers? Les controverses possibles pouvant surgir en la matière illustrent la nécessité d'une solution. Il est dès lors à espérer que la question sera examinée le plus rapidement possible dans le cadre élargi de la réforme des pensions.

E. Apport anticipé (art. 1452 du Code civil)

La condition voulant que le bien immobilier soit présent en nature au moment du mariage doit être inscrite dans le texte même de la loi; une mention de celle-ci dans les développements ne peut suffire.

F. Régime de séparation de biens pure et simple – créances entre époux (art. 1469 du Code civil)

Dans un arrêt du 27 septembre 2012, la Cour de cassation a estimé qu'une créance née d'un enrichissement sans cause est une créance de valeur et non de somme.¹² L'évaluation de ce dédommagement et plus particulièrement la question de savoir si le mode d'évaluation prévu à l'article 1435 du Code civil (régime légal) est applicable ou pas en l'espèce font actuellement l'objet d'une controverse dans la jurisprudence et la doctrine. La réponse à cette question est surtout importante en cas de moins-values. Pour trancher cette controverse, il serait souhaitable de prévoir explicitement, à l'instar du droit français, que l'article 1435 du Code civil est d'application.

¹² Cass. 27 septembre 2012, *T.Fam.* 2013, 179, noot C. Declerck.

¹² Cass. 27 septembre 2012, *T. Fam.* 2013, note C. Declerck

G. Scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten (art. 1469/2 e.v. BW)

Inzake het wettelijk model van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten beperk ik mij tot de volgende aandachtspunten:

— Artikel 1469/2, § 5, BW: er moet verduidelijkt worden dat het aanvangsvermogen *behoudens tegenbewijs* wordt geacht nul te zijn. Dit bewijs kan tussen echtgenoten met alle middelen van recht geleverd worden.

— Luidens art. 1469/4 *in fine* BW worden een schenking, bedrieglijke vervreemding of verkwisting niet fictief aan het eindvermogen toegevoegd wanneer deze meer dan tien jaar voor de ontbinding van het stelsel hebben plaatsgevonden of indien de andere echtgenoot hiermee heeft ingestemd. Deze termijn van tien jaar, geïnspireerd op het Duitse recht, is een volkomen vreemd element in ons recht. Dergelijke termijn wordt evenmin gehanteerd in het Belgische erfrecht voor de samenstelling van de fictieve massa of voor de goederen die het voorwerp kunnen uitmaken van inbreng (in tegenstelling tot het Duitse erfrecht). Het komt mij dan ook voor dat deze termijn moet geschrapt worden.

— Luidens artikel 1469/6, § 2, BW kan de rechtbank op verzoek van de ene of van de andere echtgenoot beslissen dat, met het oog op die betaling, goederen van de schuldenaar aan de schuldeiser worden overgedragen, *indien dit met het billijkheidsbeginsel overeenstemt*. Wat wordt met dit laatste bedoeld? Welke elementen moet een echtgenoot hiertoe aanreiken? Welke criteria moet de rechter in aanmerking nemen? Beter zou zijn te bepalen dat “De rechter in billijkheid oordeelt” dan wel - nog beter - te bepalen dat de goederen slechts in natura kunnen overgedragen worden wanneer de schuldeiser hiermee akkoord gaat. Of wilt men dat de schuldeiser goederen kunnen opgedrongen worden die niet door hem of haar gewenst zijn? Dit laatste voorstel van oplossing past ook meer in de traditie van ons recht.

— Artikel 1469/10 BW: *na de ontbinding van het huwelijksstelsel* moet iedere echtgenoot aan de andere alle informatie verschaffen over de samenstelling van zijn aanvangs- en eindvermogen. En wat tijdens het stelsel? Moet een echtgenoot niet ook reeds tijdens het huwelijk informatie verschaffen over de bestuurshandelingen die hij of zij stelt? Indien zou geopteerd worden voor een algemene informatieverplichting in hoofde van beide echtgenoten tijdens de werking van het stelsel, dan moet dit uiteraard voor alle huwelijksvermogensstelsels gelden. Dergelijke informatieverplichting is in alle moderne rechtssystemen reeds voorhanden.

G. Séparation de biens avec participation aux acquêts (art. 1469/2 et suivants du Code civil)

Concernant le modèle légal de séparation de biens avec participation aux acquêts, l'oratrice se limite aux points d'attention suivants:

— Article 1469/2, § 5, proposé du Code civil: il y a lieu de préciser que le patrimoine originaire est, *jusqu'à preuve du contraire*, présumé nul. Cette preuve peut être apportée entre époux par toutes voies de droit.

— Selon l'article 1469/4, *in fine*, proposé du Code civil, une donation, une aliénation frauduleuse ou une dissipation n'est pas ajoutée fictivement au patrimoine final si elle est intervenue plus de dix ans avant la dissolution du régime matrimonial ou si l'autre époux y a consenti. Ce délai de dix ans, inspiré du droit allemand, est un élément complètement étranger à notre droit. Le droit successoral belge ne prévoit pas non plus un tel délai pour la constitution de la masse fictive ou pour les biens qui peuvent faire l'objet d'un apport (contrairement au droit successoral allemand). Il semble dès lors à l'oratrice que ce délai doit être supprimé.

— Selon l'article 1469/6, § 2, proposé du Code civil, le tribunal peut, à la demande de l'un ou l'autre des époux, ordonner, à l'effet de ce paiement, le transfert de biens du débiteur au créancier, *si cela répond au principe de l'équité*. Que faut-il entendre par cette dernière précision? Quels éléments un époux doit-il fournir à cet effet? Quels critères le juge doit-il prendre en considération? Il serait préférable de préciser que “le juge statue en équité” ou – mieux encore – de prévoir que les biens ne peuvent être transférés en nature que moyennant l'accord du créancier. Ou bien veut-on pouvoir imposer au créancier des biens qu'il ne souhaite pas? Cette dernière proposition de solution est davantage conforme à la tradition de notre droit.

— Article 1469/10 du Code civil: *après la dissolution du régime matrimonial*, chaque époux doit fournir à son conjoint toutes les informations concernant la composition du patrimoine originaire et du patrimoine final. Et qu'en est-il pendant la durée du régime? Un époux ne doit-il pas également déjà fournir des informations pendant le mariage au sujet des actes administratifs qu'il pose? Si l'on opte pour une obligation générale d'information dans le chef des deux époux durant le fonctionnement du régime, celle-ci doit évidemment s'appliquer à tous les régimes matrimoniaux. Une telle obligation d'information est déjà en vigueur dans tous les systèmes juridiques modernes.

— Luidens artikel 1469/11, § 2, BW brengt de vordering waarvan de betaling wordt uitgesteld intrest op. Verduidelijkt moet worden welke interestvoet van toepassing is en vanaf welk tijdstip deze interesten beginnen te lopen.

— Artikel 1469/12, § 1, *ab initio* BW moet geherformuleerd worden: “Indien een echtgenoot door het bestuur van zijn vermogen de rechten van de andere met betrekking tot de berekening van de verrekenvordering in gevaar brengt”, moet vervangen worden door “Indien een echtgenoot door het bestuur van zijn vermogen de rechten van de andere met betrekking tot de verrekenvordering in gevaar brengt”. “Een berekening” kan moeilijk in gevaar gebracht worden.

— Artikel 1469/12, § 2, BW bepaalt dat vanaf de definitieve beslissing die de vraag inwilligt, de echtgenoten onderworpen zijn aan het stelsel van scheiding van goederen. Beter is deze bepaling als volgt aan te vullen: “Vanaf de definitieve beslissing die de vraag inwilligt, zijn de echtgenoten aan het stelsel van scheiding van goederen *overeenkomstig de artikelen 1466-1469 BW* onderworpen”.

— In geval na ontbinding van het huwelijksvermogensstelsel geen akkoord kan bereikt worden omtrent de begroting van de verrekenvordering en een van de partijen maakt de zaak aanhangig voor de rechtbank, is het noodzakelijk dat de rechter de partijen naar een notaris moet kunnen verwijzen volgens de procedure omschreven in de artikelen 1207 tot 1225 van het Gerechtelijk Wetboek. Hiertoe is een wettelijke grondslag vereist. Vergelijk met het omzettingsrecht in artikel 745*sexies* BW en het Franse recht waar dit ook in de wet is bepaald. In het andersluidende geval zou men hierover kunnen discussiëren; er moet immers als dusdanig niet verdeeld worden.¹³

H. Facultatieve rechterlijke billijkheidscorrectie (art. 1474/1 BW)

In geval van niet-opname van de keuze van de echtgenoten in hun huwelijkscontract kan de notaris aansprakelijk gesteld worden. Tussen de echtgenoten moet aangenomen worden dat zij in dit geval geen gebruik kunnen maken van de rechterlijke billijkheidscorrectie. Zij zijn dit immers niet overeengekomen (cf. opmerking Raad van State).

¹³ Zie over deze problematiek H. Casman, “Ontbinding van het huwelijksstelsel van scheiding van goederen”, in W. Pintens, J. Du Mongh, C. Declerck (eds.), *Patrimonium 2008*, Antwerpen, Intersentia, 2008, p. 237 e.v.

— Selon l'article 1469/11, § 2, du Code civil, la créance dont le paiement est différé porte intérêts. Il faut préciser quel taux d'intérêt est d'application et à partir de quel moment ces intérêts commencent à courir.

— L'article 1469/12, § 1er, *ab initio* du Code civil doit être reformulé: “Si la gestion de son patrimoine par l'un des époux est de nature à compromettre les droits de l'autre au titre du calcul de la créance de participation”, doit être remplacé par “Si la gestion de son patrimoine par l'un des époux est de nature à compromettre les droits de l'autre au titre de la créance de participation”. “Un calcul” peut difficilement être compromis.

— L'article 1469/12, § 2, du Code civil prévoit qu'à compter de la décision définitive faisant droit à la demande, les époux sont placés sous le régime de la séparation de biens. Il est préférable de compléter cette disposition par ce qui suit: “À compter de la décision définitive faisant droit à la demande, les époux sont placés sous le régime de la séparation de biens *conformément aux articles 1466-1469 du Code civil*”.

— Si, après la dissolution du régime matrimonial, aucun accord ne peut être atteint au sujet du budget de la créance de participation et qu'une des parties porte l'affaire devant le tribunal, il est nécessaire que le juge puisse renvoyer les parties à un notaire conformément à la procédure décrite dans les articles 1207 à 1225 du Code judiciaire. Une base légale est requise à cet effet (cf. le droit de conversion dans l'article 745*sexies* du Code civil et le droit français où cela est également prévu dans la loi). Si tel n'était pas le cas, on pourrait en discuter; il ne faut en effet pas procéder à un partage en tant que tel.¹³

H. Correction judiciaire en équité facultative (art. 1474/1 du Code civil)

En cas de non-enregistrement du choix des époux dans leur contrat de mariage, la responsabilité du notaire peut être mise en cause. Il doit être admis entre les époux qu'ils ne pourront pas utiliser la correction judiciaire en équité dans ce cas. Ils n'en ont en effet pas convenu (cf. observation du Conseil d'État).

¹³ Voir au sujet de cette problématique H. Casman, “Ontbinding van het huwelijksstelsel van scheiding van goederen”, W. Pintens, J. Du Mongh, C. Declerck (eds.), *Patrimonium 2008*, Anvers, Intersentia, 2008, pages 237 et suivantes.

B.1.6. Uiteenzetting van de heer Alain-Charles Van Gysel, hoogleraar aan de ULB

De heer Alain-Charles Van Gysel, hoogleraar aan de ULB, is het met de heer Taymans eens wat de huwelijksvoordelen betreft: ook hij denkt dat het wetsvoorstel de onbalans tussen de afstammelingen van de eerststervende en de langstlevende echtgenoot dreigt te verergeren.

Het stelsel van verrekening van aanwinsten is overgenomen van het Duits wettelijk huwelijksstelsel en van de Frans-Duitse overeenkomst van 4 februari 2010. Laatstgenoemde overeenkomst bood België de gelegenheid daarbij aan te sluiten; dat had het mogelijk gemaakt een gemeenschappelijk huwelijksstelsel voor drie Europese landen te creëren. Jammer genoeg werd die kans gemist.

Er zij aan herinnerd dat het een stelsel betreft dat op de scheiding van goederen berust: elk van de echtgenoten beheert zijn goederen naar believen en blijft ze na de ontbinding van het stelsel beheren. Niettemin voorziet dat stelsel in een solidariteitsregeling die berust op de beschrijving van de initiële vermogens van de echtgenoten en op de beschrijving van hun respectieve vermogens op het ogenblik dat dit stelsel wordt ontbonden. Indien de vermogens een evolutie doormaken, zal de echtgenoot wiens vermogen het minst is toegenomen, ten aanzien van de andere beschikken over een (in beginsel monetaire) schuldvordering voor de helft van het verschil.

Het stelsel van verrekening van aanwinsten is opgevat als een aanvullende regeling ten opzichte van het wettelijk stelsel van gemeenschap van aanwinsten; dat is op zich een goede zaak. Het nieuwe artikel 1469, § 3 (artikel 32 van het wetsvoorstel) beoogt evenwel de notaris die van de huwelijksovereenkomst een akte opmaakt te verplichten de echtgenoten in spe op de hoogte te brengen van de mogelijkheid om al dan niet in een verrekening van aanwinsten te voorzien, hen over de juridische gevolgen van hun keuze te informeren, alsook uitdrukkelijk die vormvereisten en die keuze te vermelden. Een notaris die zou verzuimen zulks te doen, is daarvoor aansprakelijk. Die verplichting loopt parallel met die in verband met de billijkheidscorrectie (artikel 47 van het wetsvoorstel, dat beoogt artikel 1474/1 van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen), ingeval de echtgenoten de verrekening van aanwinsten verwerpen.

Volgens de spreker werpt die verplichting verscheidene vragen op waarvoor het wetsvoorstel geen antwoorden aanreikt.

B.1.6. Exposé de M. Alain-Charles Van Gysel, professeur à l'ULB

M. Alain-Charles Van Gysel, professeur à l'ULB, partage l'avis de M. Taymans concernant les avantages matrimoniaux: il pense lui aussi que la proposition de loi risque d'accentuer le déséquilibre entre les descendants du prémourant et le conjoint survivant.

Le régime de participation aux acquêts est repris du régime matrimonial légal allemand et de la convention franco-allemande du 4 février 2010. Cette dernière convention permettait à la Belgique d'y adhérer, ce qui aurait permis la création d'un régime matrimonial commun à trois pays européens. Cette occasion a malheureusement été manquée.

Pour rappel, il s'agit d'un régime basé sur la séparation des biens: chacun des époux gère ses biens comme il l'entend et continue à les gérer après la dissolution du régime. Ce régime prévoit toutefois un mécanisme de solidarité basé sur l'inventaire des patrimoines initiaux des époux et sur l'inventaire de leurs patrimoines respectifs au moment de la dissolution de ce régime. En cas d'évolution des patrimoines, le conjoint dont le patrimoine aura le moins augmenté disposera d'une créance (en principe monétaire) à l'égard de l'autre de la moitié de la différence.

Le régime de participation aux acquêts est conçu comme un régime supplétif par rapport au régime légal de communauté des acquêts, ce qui est en soi une bonne chose. Cependant, le nouvel article 1469, § 3 (article 32 de la proposition de loi) prévoit l'obligation pour le notaire qui acte le contrat de mariage, d'informer les futurs époux de la possibilité de prévoir, ou non, une participation aux acquêts, de les informer sur les conséquences juridiques de leur choix, et de mentionner explicitement ces formalités et ce choix. Le notaire qui négligerait de le faire engage sa responsabilité. Cette obligation est parallèle à celle relative au correctif d'équité (article 47 de la proposition de loi, visant à modifier l'article 1474/1 du Code civil), dans le cas où les parties rejettent la participation aux acquêts.

L'intervenant estime que cette obligation fait naître plusieurs questions auxquelles la proposition de loi ne répond pas.

Indien de notaris niet vermeldt dat die vormvereisten in acht werden genomen, moet daaruit dan worden afgeleid dat de verrekening van aanwinsten (en de billijkheidscorrectie) niet in het stelsel van de partijen is opgenomen? Dat is het logische verloop van een en ander, maar de wet zou het wel moeten vermelden. Kan de partij die een verreken- (of een correctie)vordering zou hebben kunnen verkrijgen, tegen de notaris in dat geval dan een aansprakelijkheidsvordering instellen? Zo ja, binnen welke termijn kan zij dat dan doen (tien jaar te rekenen van de huwelijksovereenkomst, dan wel tien jaar te rekenen van het ogenblik waarop de schade zich voordoet (echtscheiding of overlijden))? Is de schade voorts gelijkwaardig aan de verrekenvordering die de partij had kunnen verkrijgen?

Indien de notaris er in de overeenkomst akte van neemt dat daarin de verrekening van aanwinsten wordt opgenomen, dan moet hij zich noodzakelijkerwijs bekommeren om de beschrijving van het aanvangsvermogen; zo niet wordt dat als onbestaande beschouwd (artikel 34 van het wetsvoorstel, tot wijziging van artikel 1469/2, § 5, van het Burgerlijk Wetboek).

Indien de notaris akte neemt van de uitsluiting van de verrekening, moet hij evenzeer een beschrijving doen opmaken indien de partijen voor een billijkheidscorrectie opteren; de billijkheidscorrectie berust immers op dezelfde begrotingsgrondslag van het vermogen van de partijen.

Zulks behelst dus een ander geval waarin de notaris aansprakelijk is, in twee alternatieve hypothesen (opneming van de verrekening van aanwinsten dan wel uitsluiting ervan, doch wel met opneming van de billijkheidscorrectie).

Indien de verrekening in de overeenkomst is opgenomen, kan ze *mutatis mutandis* dienen als grondslag voor een huwelijksvoordeel (ongelijke verdeling) (artikel 1469, § 1, *in fine*). De heer Van Gysel merkt op dat de wet niet preciseert wat dat voordeel inhoudt: is het de verrekenvordering (het aan de langstlevende verleende voordeel) of zijn het alle vermogensaanwinsten van de eerststervende? Bij gebrek aan enige precisering in de wet zou de notaris dat in elk geval in de huwelijksovereenkomst moeten bepalen.

Artikel 1469/2 (artikel 34 van het wetsvoorstel) beoogt het aanvangsvermogen van elke echtgenoot te bepalen. Volgens de spreker is het een goede zaak dat de goederen van dit aan afstammelingen geschonken vermogen wordt uitgesloten. Zo niet had die schenking voor de andere echtgenoot automatisch een vordering doen ontstaan voor de helft van de waarde ervan.

Si le notaire ne mentionne pas le respect de ces formalités, doit-on en déduire que la participation aux acquêts (et le correctif d'équité) n'est pas incluse dans le régime des parties? C'est ce que la logique commande, mais la loi devrait le mentionner. Dans ce cas, la partie qui aurait pu obtenir une créance de participation (ou un correctif) peut-elle agir en responsabilité contre le notaire? Si oui, dans quel délai (dix ans à partir du contrat de mariage, ou 10 ans à partir de la survenance du dommage (divorce ou décès)? Et le dommage est-il équivalent à la créance de participation que la partie aurait pu obtenir?

Si le notaire prend acte de l'inclusion de la participation aux acquêts dans le contrat, alors il doit nécessairement se préoccuper de l'inventaire du patrimoine originel, sinon celui-ci est considéré comme inexistant (article 34, article 1469/2, § 5, du Code civil).

Si le notaire prend acte de l'exclusion de la participation, il doit aussi faire dresser un inventaire si un correctif d'équité est choisi par les parties, car le correctif d'équité repose sur la même base d'évaluation du patrimoine des parties.

C'est donc un autre cas qui engage la responsabilité du notaire, dans deux hypothèses alternatives (inclusion ou exclusion de la participation aux acquêts, mais avec inclusion du correctif d'équité).

Si la participation est incluse dans le contrat, elle peut servir de base à un avantage matrimonial (partage inégal) "*mutatis mutandis*" (article 1469, § 1er, *in fine*). M. Van Gysel observe que la loi ne précise pas ce que recouvre cet avantage: est-ce la créance de participation qui est l'avantage attribué au survivant, ou bien tous les acquêts du patrimoine du prémourant? À défaut de précision légale, le notaire devrait en tout cas le définir dans le contrat de mariage.

L'article 1469/2 (article 34 de la proposition de loi) définit le patrimoine originaire de chaque époux. L'intervenant considère que l'exclusion des biens de ce patrimoine donné à des descendants est une bonne chose. À défaut, ce don aurait automatiquement généré une créance pour l'autre conjoint pour la moitié de la valeur de ce don.

De heer Van Gysel vindt de redactie van artikel 1469/3 (artikel 35 van het wetsvoorstel), dat de begrotingswijze van de goederen waaruit het aanvangsvermogen bestaat, beoogt te bepalen, nodeloos complex is opgesteld, met talrijke verwijzingen.

Daaruit blijkt dat de onroerende goederen worden begroot op de dag dat het stelsel wordt ontbonden, en de roerende goederen (alook de schulden) op de huwelijksdatum, met indexering (wellicht tot de ontbindingsdatum van het stelsel, ofschoon dat niet in de tekst gepreciseerd staat).

Het is frappant te moeten vaststellen dat van dat datumverschil voor de begroting van de roerende en de onroerende goederen is afgestapt in de wet betreffende de erfenissen, als het gaat om de verrichtingen in verband met de inbreng en met de inkorting. De vraag rijst dan ook waarom er – terwijl op erfenisvlak zopas een eenmakingsbeweging is doorgevoerd – een dergelijk onderscheid wordt ingesteld in het huwelijksvermogensrecht.

Artikel 1469/3, § 2, strekt ertoe te bepalen dat een onroerend goed door “overdracht of vervanging” uit het aanvangsvermogen kan worden gelicht; in dat geval wordt de waarde op de dag van de overdracht in aanmerking genomen, zonder enige herschatting.

Dat houdt in dat wanneer een echtgenoot tijdens het huwelijk een onroerend goed verkoopt en onmiddellijk een ander verwerft, dit tweede zal worden geschat op de dag van de ontbinding van het stelsel, als onderdeel van het eindvermogen, maar het eerste op de dag van de overdracht voor het aanvangsvermogen (met indexering van deze waarde); indien de echtgenoot het eerste echter had gehouden, dan zou de waarde van dit goed op de dag van de ontbinding in aanmerking zijn genomen voor het aanvangsvermogen. Dit kan onbillijke gevolgen hebben.

Volgens artikel 1469/4 (artikel 36 van het wetsvoorstel), met betrekking tot het eindvermogen, zouden bepaalde goederen die op de datum van de ontbinding niet meer tot het vermogen van een echtgenoot behoren, er toch fictief aan worden toegevoegd. De definitie van bepaalde van die “toevoegingen” is zeer vaag, en zorgt daardoor voor rechtsonzekerheid.

Wat wordt bijvoorbeeld bedoeld met schenkingen (behalve aan afstammelingen) die “niet overdreven” zijn, “gelet op de levenswijze van de echtgenoten”? Gaat het om de “gebruikelijke geschenken” waarvan sprake is in artikel 852 van het Burgerlijk Wetboek? Zo ja, dan dient dit in de tekst te worden aangegeven. Het zou echter vreemd zijn te beschouwen dat het om

M. Van Gysel juge que l'article 1469/3 (article 35 de la proposition de loi) qui définit le mode d'évaluation des biens composant le patrimoine originel, est rédigé de façon inutilement complexe, avec de multiples renvois.

Il en ressort que les biens immeubles sont évalués au jour de la dissolution du régime, et les biens meubles (et les dettes), à la date du mariage, avec indexation (jusqu'à la date de la dissolution du régime sans doute bien que cela ne soit pas précisé dans le texte).

Il est frappant de voir que cette différence de date pour l'évaluation des meubles et immeubles a été abandonnée dans la loi sur les successions, pour les opérations du rapport et de la réduction. On peut dès lors se demander pourquoi, alors qu'un mouvement d'unification vient d'être réalisé dans le cadre des successions, une telle distinction est introduite dans le droit des régimes matrimoniaux.

L'article 1469/3, § 2, prévoit qu'un immeuble puisse quitter le patrimoine originaire par “cession ou remplacement”, et dans ce cas, c'est la valeur au jour de la cession qui est prise en compte, sans aucune réévaluation.

Cela signifie que si un époux vend un immeuble en cours de régime, et en acquiert immédiatement un autre, le second sera évalué au jour de la dissolution du régime comme composant le patrimoine final, mais le premier au jour de la cession pour le patrimoine d'origine (avec indexation de cette valeur), alors que si l'époux avait conservé le premier, c'est la valeur de ce bien au jour de la dissolution qui aurait été prise en compte pour le patrimoine d'origine. Cela peut conduire à des conséquences inévitables.

Selon l'article 1469/4 (article 36 de la proposition de loi) qui traite du patrimoine final, certains biens qui ne se trouvent plus dans le patrimoine d'un époux au jour de la dissolution, y sont malgré tout fictivement ajoutés. La définition de certains de ces “ajouts” est particulièrement floue, et, partant, génératrice d'insécurité juridique.

Ainsi, que sont les donations (autre que celles aux descendants) qui ne sont “pas excessives eu égard au train de vie des époux”? S'agit-il des présents d'usage dont parle l'article 852 du Code civil? Si oui, il faudrait le préciser dans le texte. Il serait toutefois surprenant que l'on considère ici qu'il s'agit de donations, alors que, précisément, l'article 852 nouveau du Code civil

schenkeningen gaat, aangezien het nieuwe artikel 852 van het Burgerlijk Wetboek ("successiewet") net bepaalt dat het niet om giften gaat: dat zou betekenen dat de twee teksten tegenstrijdig zijn.

Wat wordt bedoeld met een goed overdragen "met oogmerk om de andere echtgenoot te benadelen"? Een fictieve verkoop, of een verkoop tegen een spotprijs? Zo niet, dan zou de geldelijke tegenprestatie deel uitmaken van het eindvermogen, waarbij het niet duidelijk is wat de andere echtgenoot verliest. En wat moet onder "verkwisting" van goederen worden verstaan? Geld verspelen in het casino? Alleen op reis gaan? Op de beurs spelen en verliezen? Het zij opgemerkt dat fraude die dateert van meer dan 10 jaar geleden gedekt wordt door de wet; langdurige verhulling wordt op die manier beloond.

Krachtens het nieuwe artikel (artikel 1469/6) betreffende de vordering van aanwinstenverrekening kan de rechter deze, op verzoek van de echtgenoot-schuldeiser, naar billijkheid toekennen in goederen van de echtgenoot-schuldenaar. De heer Van Gysel vindt het gevaarlijk de rechter de willekeurige bevoegdheid te geven om een goed dat aan één van de echtgenoten toebehoort, tegen diens wil over te dragen aan de andere echtgenoot.

Men kan zich de volgende situatie voorstellen: de echtgenoot-schuldenaar is de enige eigenaar van de hoofdwoning van het gezin. Dit goed kan dus niet het voorwerp zijn van een verzoek tot preferentiële toewijzing (die in het wetsvoorstel minstens een onverdeeldheid tussen de echtgenoten veronderstelt), maar de rechter zou kunnen beslissen dat de echtgenoot die de verrekenvordering verschuldigd is, zijn goed (dat een familiegoed kan zijn), aan de ander moet afstaan om zijn schuld af te lossen, omdat de rechter zulks "billijk" acht. Deze mogelijkheid leidt tot verregaande rechtsonzekerheid, en is in strijd met het beginsel van het stelsel van scheiding van goederen als dusdanig.

In artikel 1469/8 van het wetsvoorstel is sprake van een beperking van de verrekenvordering: de helft van het netto eindvermogen van de echtgenoot-schuldeiser (met een correctiemechanisme, dat zeer onduidelijk is geformuleerd) vormt de absolute bovengrens van de vordering. Dit is het enige artikel dat – en dan nog indirect – over een situatie van vermogensvermindering of bezwaard vermogen gaat.

In diverse artikelen is weliswaar sprake van het passief, dat afgetrokken wordt van het aanvangsvermogen (met indexering, ongeacht het reële afbetalingspercentage van die schuld: artikel 1469/3, § 4) en van het eindvermogen, maar er wordt niets uitdrukkelijk vermeld als één of twee vermogens tijdens het huwelijk waarde hebben verloren, of als ze bezwaard zijn ("in het rood")

(loi Successions) dit qu'il ne s'agit pas de libéralités: il y a alors un défaut de concordance des deux textes.

Qu'est-ce que céder un bien "dans le but de léser l'autre époux"? Est-ce une vente fictive ou à vil prix? Dans le cas contraire, la contrepartie monétaire fera partie du patrimoine final, et on ne voit pas ce que l'autre conjoint y perd. Enfin, qu'est-ce que "dissiper" des biens? Jouer au casino? Faire un voyage seul? Spéculer en bourse et perdre? On notera que les fraudes datant de plus de 10 ans sont couvertes par la loi, ce qui constitue une prime à la dissimulation de long terme.

En vertu du nouvel article (article 1469/6) relatif à la créance de participation aux acquêts, le juge peut "en équité" l'attribuer en biens de l'époux débiteur, à la demande de l'époux créancier. M. Van Gysel est d'avis que donner au juge le pouvoir arbitraire de transférer d'un époux à l'autre un bien qui appartient à l'un d'eux, alors qu'il ne le veut pas est dangereux.

On peut imaginer le cas suivant: l'époux débiteur de la créance est le seul propriétaire du logement principal de la famille. Ce bien ne peut donc faire l'objet d'une demande d'attribution préférentielle (qui suppose, dans le projet, au moins une indivision entre le époux), mais le juge pourrait décider que l'époux débiteur de la créance de participation, devra céder son bien (qui peut être un bien de famille) à l'autre pour paiement de sa dette, parce qu'il trouve la chose "équitable". Cette possibilité engendre une grande insécurité juridique, et est contraire au principe même du régime de séparation de biens.

Il est question dans l'article 1469/8 de la proposition de loi, d'un plafond de la créance de participation: la moitié du patrimoine final net de l'époux débiteur (avec un correctif, rédigé de façon très peu claire) constitue la limite supérieure absolue de la créance. Cet article est le seul à traiter, et encore de façon indirecte, de la situation d'une diminution patrimoniale, ou d'un patrimoine obéré.

Certes, divers articles parlent du passif, qui est déduit du patrimoine originel (avec indexation, quel que soit le taux réel de financement de cette dette: article 1469/3, § 4) et du patrimoine final; mais rien n'est explicitement prévu si un ou deux patrimoines ont perdu de la valeur durant le mariage, ou s'ils sont obérés (en "négatif") au début ou à la fin du mariage. Doit-on

bij het begin of het einde van het huwelijk. Dient een negatieve waarde, of een verlies tijdens het huwelijk, in aanmerking te worden genomen bij de berekening van de vordering? Deze hypothese, die ongetwijfeld vaak zal voorkomen, moet in de wettekst uitdrukkelijk aan bod komen.

Evenmin is ergens sprake van het recht van hoger beroep van de schuldenisers, dat een fundamenteel aspect is van het wettelijk gemeenschapsstelsel (en een reden om te kiezen voor het stelsel van scheiding van goederen). Het gemeenrecht wordt dus toegepast: de schuldeisers van een echtgenoot kunnen geen aanspraak maken op de goederen van de ander (tenzij in het geval van de schulden van het gezin (artikel 222 van het Burgerlijk Wetboek)), en ze moeten de verdeling van de onverdeelde goederen vorderen alvorens zich te kunnen doen uitbetalen van het aandeel van hun schuldenaar.

De wetgever zal oordelen of het billijk is een stelsel te creëren dat voorziet in solidariteit tussen echtgenoten, maar waar de schuldeisers van iedere echtgenoot niet bij gebaat zijn, of, anders gezegd, of het adequaat is het beginsel *ubi onus, ibi emolumentum* niet toe te passen, zoals in het gemeenschapsstelsel.

Kredietinstellingen zullen in ieder geval de moeilijkheid omzeilen door de borgtocht of de conventionele passieve hoofdelijkheid van de twee echtgenoten te eisen, of zelfs de hoofdvverbintenis van beide echtgenoten of een hypothecair mandaat dat de ene echtgenoot geeft op zijn goederen, voor de schuldaflossing van de andere echtgenoot.

De spreker komt vervolgens op het vraagstuk van de verjaringstermijn, die redelijk kort is (3 jaar), van de vordering (artikel 1469/9 als ingevoegd bij artikel 41). Verondersteld kan worden dat die termijn opgeschort wordt door een verzoek tot gerechtelijke vereffening-verdeling van het stelsel, of door een formele opeising van de vordering, ook als die niet becijferd is; met het oog op de rechtszekerheid dient dit echter uitdrukkelijk in de wettekst te worden vermeld. Indien de verdeling meer dan drie jaar aansleept voordat de notaris-vereffenaar kan bepalen wie de echtgenoot-schuldeiser is en wat het bedrag is van zijn vordering (wat zeker niet overdreven is), zou die laatste dat recht verliezen, zelfs vóór hij van het bestaan ervan op de hoogte was.

Artikel 1469/10 dat artikel 42 beoogt in te voegen, voorziet in een informatieplicht tussen de echtgenoten onderling. Ingeval een echtgenoot weigert te informeren of informatie achterhoudt, is er sprake van heling (zie het nieuwe artikel 1389/3). Dat toont het belang van een

prendre en considération une valeur négative, ou une perte en cours de mariage, pour le calcul de la créance? Cette hypothèse, qui sera sans doute fréquente, doit être explicitement traitée par le texte de la loi.

Il n'est également nulle part traité du droit de recours des créanciers, qui est un élément fondamental du régime légal de communauté (et une raison du choix du régime de séparation des biens). Il y a donc application du droit commun: les créanciers d'un époux n'ont pas action sur les biens de l'autre (sauf dans le cas des dettes du ménage (article 222 du Code civil)), et ils doivent provoquer le partage des biens indivis avant de pouvoir se faire payer sur la part de leur débiteur.

Le législateur jugera s'il est équitable de créer un régime qui crée une solidarité entre époux, mais dont les créanciers de chaque époux ne profitent pas, ou, en d'autres termes, s'il est adéquat de ne pas appliquer, comme en régime de communauté, le principe "*ubi onus, ibi emolumentum*".

En toute hypothèse, les organismes de prêt contourneront la difficulté en exigeant le cautionnement ou la solidarité passive conventionnelle des deux époux, voire l'engagement à titre principal des deux ou un mandat hypothécaire donné par l'un sur ses biens, pour le règlement des dettes de l'autre.

L'intervenant aborde ensuite la question de la prescription, relativement courte (3 ans), de la créance (article 1469/9 tel qu'inséré par l'article 41). On peut supposer qu'elle est suspendue par la demande de liquidation et partage judiciaire du régime, ou par une réclamation formelle de la créance, même non chiffrée; mais la sécurité juridique commande que cela soit explicitement mentionné dans le texte de la loi. Sans quoi, si les opérations de partage durent plus de trois ans avant que le notaire liquidateur puisse déterminer quel est l'époux créancier et quel est le montant de sa créance (ce qui est loin d'être exagéré), ce dernier pourrait être forclos avant même de connaître l'existence de son droit.

L'article 1469/10 tel qu'inséré par l'article 42 institue une obligation d'information d'un époux à l'égard de l'autre. En cas de refus d'informer ou de dissimulation d'information, il y a recel (cf. le nouvel article 1389/3). Ceci démontre l'importance d'un inventaire lors de la

beschrijving aan bij de ontbinding van het stelsel; daarbij dient de eed te worden afgelegd om van de heling een vaststaand feit te maken.

Het zou passender en minder toevalsgebonden zijn om in de huwelijksovereenkomst *light*-bewijsmiddelen (vermoedens enzovoort) op te nemen aangaande de samenstelling van het vermogen van de andere echtgenoot, zoals artikel 1469, § 1, mogelijk maakt.

Artikel 1469/11 (artikel 43 van het wetsvoorstel) heeft betrekking op een betalingstermijn die de schuldenaar van de verrekenvordering aan de rechter kan vragen. De vordering brengt dan interest op: wordt die tegen het wettelijk tarief berekend? De wet zou dat moeten preciseren.

Eveneens zou in de wet moeten worden verduidelijkt dat ook wanneer geen enkele termijn wordt gevraagd, op de verrekenvordering van rechtswege interest wordt toegepast vanaf de datum van de ontbinding van het huwelijksstelsel: die vordering zal immers slechts kunnen worden vastgesteld via betrekkelijk ingewikkelde en langdurige minnelijke dan wel gerechtelijke vereffeningsverrichtingen.

De spreker gaat vervolgens in op het geval van het wanbeheer van zijn vermogen door een echtgenoot, waardoor de andere echtgenoot zijn verrekenvordering onmiddellijk kan opeisen (artikel 1469/12 dat artikel 44 beoogt in te voegen). De vraag rijst hoe de rechter dat beheer zal kunnen beoordelen: zo is het niet ondenkbaar dat een echtgenoot die zijn vastgoedvermogen op de beurs beheert na een periode waarin de waarde van zijn vermogen is gestegen, vervolgens de gevolgen ondervindt van een beursdaling: is hij dan een “slecht beheerder”?

Op welke datum zal de vordering dan worden beoordeeld? De echtgenoot die zich het minst heeft verrijkt, moet het wanbeheer dan al opmerken en bij de familierechtbank om een onmiddellijke verrekenvordering verzoeken.

Op welk ogenblik zal het eindvermogen worden geraamd om de vordering te berekenen? Wellicht gebeurt dat op de datum waarop het verzoek om een vervroegde verrekening wordt ingediend, maar het ware beter geweest dit uitdrukkelijk in de tekst te vermelden.

Vanaf dat ogenblik zijn de echtgenoten nog wel gehuwd, doch met gewone scheiding van goederen (zonder billijkheidscorrectie, die immers bij overeenkomst moet zijn vastgelegd): is het rechtvaardig dat de echtgenoot die “geen schuld” treft wat het wanbeheer

dissolution du régime, avec prestation de serment, qui rendra le recel certain.

Il serait plus adéquat et moins aléatoire de prévoir, dans le contrat de mariage, des modes de preuve “allégés” (présomptions...) quant à la composition du patrimoine de l'autre époux, comme l'article 1469, § 1er, le permet.

L'article 1469/11 (article 43 de la proposition de loi) traite d'un délai de paiement que le débiteur de la créance de participation peut solliciter du juge. La créance porte alors intérêt: sont-ils calculés au taux légal? La loi devrait le préciser.

La loi devrait préciser aussi que, même si aucun délai n'est sollicité, la créance de participation porte intérêt de plein droit à dater du jour de la dissolution du régime matrimonial: en effet, elle ne pourra être déterminée que par des opérations relativement complexes et longues de liquidation, amiable ou judiciaire.

L'intervenant évoque ensuite le cas de la mauvaise gestion par un époux de son patrimoine, qui permet à l'autre de réclamer immédiatement sa créance de participation (article 1469/12 tel qu'inséré par l'article 44). On peut se demander comme le juge pourra apprécier cette gestion: on peut ainsi imaginer un époux qui gère en bourse son patrimoine mobilier, et qui, après une période d'augmentation de valeur de son patrimoine, subit les revers d'une chute de la bourse: est-il “mauvais gestionnaire”?

À quelle date la créance sera-t-elle alors appréciée? Il faut déjà que le conjoint qui s'est le moins enrichi s'aperçoive de la mauvaise gestion et demande au tribunal de la famille de se voir accorder une créance immédiate.

À quel moment va-t-on évaluer le patrimoine final pour évaluer la créance? On peut imaginer que ce soit à la date de l'introduction de la demande de règlement anticipé, mais il aurait été adéquat de le mentionner dans le texte de la loi.

Après ce moment, les époux, toujours mariés, sont en séparation des biens pure et simple (sans correctif d'équité, puisque celui-ci est contractuel): est-il juste, pour l'époux “innocent” de la mauvaise gestion de l'autre, de ne pas pouvoir participer aux bénéfices

door de andere echtgenoot betreft, niet mag delen in de eventuele winst van die de andere echtgenoot zou hebben verkregen door een opflakking van de beurs?

Waarom worden de tellers niet gewoon opnieuw op nul geplaatst en wordt niet voorzien in een nieuw verkenstelsel, waarbij het vermogen op het ogenblik van de vervroegde vordering als het nieuwe oorspronkelijke vermogen geldt?

Artikel 1469/13 (artikel 45 van het wetsvoorstel) gaat over de beschrijving. De spreker begrijpt niet waarom de tekst een onderhandse beschrijving mogelijk maakt; dit is dan wel een algemene trend in de rechtsevolutie, maar volgens hem is die niet opportuun. De notariële beschrijvingskosten zijn heel laag in vergelijking met wat ingevolge de werking van een dergelijke regeling op het spel staat; hoe dan ook moeten de echtgenoten een beroep doen op een notaris om de huwelijksovereenkomst op te stellen.

De notariële beschrijving staat overigens ver boven de door de echtgenoten opgestelde gewone lijst, meer bepaald gelet op de adviezen die de optredende notaris gaandeweg verstrekt (onder meer inzake immateriële elementen zoals vorderingen of schulden) en op de kenmerkende effecten van een dergelijke beschrijving (authenticiteit, eed enzovoort).

Bovendien binden de waarden van de onderhandse beschrijving de partijen definitief, terwijl die – te goeder of te kwader trouw – verkeerd kunnen zijn, wat zeer grote gevolgen zal hebben bij de ontbinding van het stelsel. Voor de onroerende goederen beschikt de notaris over vergelijkingspunten; voor de roerende goederen zal hij zich in voorkomend geval laten bijstaan door een deskundige.

Ten slotte zij opgemerkt dat de eigenlijke beschrijving in principe alleen op de roerende goederen betrekking heeft; voor de onroerende goederen geldt een andere invalshoek: de staat ervan. Ingeval er onroerende goederen aanwezig zijn in het vermogen van één van de echtgenoten, is een notariële staat ervan des te noodzakelijker.

De spreker geeft tot slot nog aan dat hij een wetgevingstechnische nota met andere opmerkingen zal bezorgen. Tevens vestigt hij de aandacht van de leden op de impact van de opeenvolgende hervormingen die de wetgever heeft ondernomen. De opeenvolging van die wetten, de aanneming van diverse zogeheten “potpourri”-wetten en de erop volgende noodzakelijke reparatiewetten geven voor alle rechtsbeoefenaars aanleiding tot volstrekte wetgevingschaos. De Raad van

éventuels de l'autre époux, qui serait revenus à meilleure fortune par suite de la reprise de la bourse?

Pourquoi ne pas simplement prévoir une mise à zéro des comptes et un nouveau régime de participation, le patrimoine au moment de l'évaluation de la créance anticipée, étant alors le nouveau patrimoine originel?

L'article 1469/13 (article 45 de la proposition de loi) traite de l'inventaire. L'intervenant ne comprend pas pourquoi le texte permet un inventaire sous seing privé, ce qui est certes une tendance généralisée de l'évolution du droit, mais selon lui, inappropriée. En effet, les frais d'inventaire notariés sont très peu élevés, par rapport aux enjeux de fonctionnement d'un tel régime et les époux doivent de toute façon faire appel à un notaire, pour établir le contrat de mariage.

Par ailleurs, l'inventaire notarié est infiniment supérieur à la simple liste établie par les époux, compte tenu notamment des conseils donnés en cours de réalisation par le notaire instrumentant (notamment quant aux éléments immatériels comme les créances ou les dettes) et des effets propres à un tel inventaire (caractère d'authenticité, serment...).

En outre, les valeurs d'inventaire sous seing privé lient définitivement les parties, alors qu'elles peuvent être erronées, de bonne ou de mauvaise foi, ce qui aura des conséquences très importantes à la dissolution du régime. Le notaire dispose, pour les immeubles, de points de comparaison, et se fera le cas échéant aider d'un expert pour les meubles.

Enfin, on relèvera que l'inventaire proprement dit ne porte en principe que sur les meubles; pour les immeubles, il s'agit d'une autre institution: l'état de ces immeubles. S'il existe des immeubles dans le patrimoine d'un des époux, un état notarié de ceux-ci est d'autant plus indispensable.

Enfin, l'intervenant annonce le dépôt d'une note de légistique contenant d'autres observations. Il attire également l'attention des membres sur l'impact des réformes successives que le législateur a entreprises. La succession de ces lois, l'adoption de diverses lois dites “pot-pourri” ainsi que les lois réparatrices auxquelles elles donnent lieu sont de nature à engendrer un chaos législatif complet pour l'ensemble des praticiens du droit. Le Conseil d'État a d'ailleurs à raison reproché

State heeft de regering overigens terecht verweten dat zij buitensporig gebruik maakt van “potpourri-wetten” en van talrijke reparatiewetten.

B.1.7. Uiteenzetting van de heer Johan Du Mongh, hoogleeraar aan de KULeuven

Algemene appreciatie

De voorgestelde bepalingen in het wetsvoorstel worden positief onthaald: de bepalingen zijn goed uitgebalanceerd en ledigen een reële nood die in de praktijk bestond.

De logica van het huwelijksgoederenrecht werd in het oude regime niet volledig gediend en zal in het nieuwe regime worden gerespecteerd en hersteld: basis is dat alles van voor het huwelijk eigen is en alles wat erna komt, als een gemeenschappelijk aanwinst wordt beschouwd voor diegenen die niet uitdrukkelijk de keuze maken voor het stelsel van eigen goederen.

Aanwinsten die door een echtpaar worden vergaard tijdens het huwelijk kunnen perfect tussen het echtpaar worden toebedeeld en, ingeval van gemeenschappelijke kinderen, kan deze toebedeling in volle eigendom behouden blijven. De situatie is immers duidelijk verschillend van de situatie waarbij er een kind is uit een andere relatie dat bescherming verdient. Het probleem van de huwelijksrechtelijke logica bestond erin dat vandaag de dag heel wat personen hun professionele activiteiten uitoefenen in het kader van een vennootschap. Zij gaan niet persoonlijk doch via een vennootschap ageren. De bakker die zijn brood bakt in eigen naam, doet dat voor de gemeenschap tot de dag dat er een echtscheidingsverzoek wordt ingediend. Vanaf dat ogenblik stopt de solidariteit vermogensrechtelijk en kunnen de (ex)-echtgenoten voor eigen rekening werken.

Tot dusver was het systeem anders: indien men professionele activiteiten uitoefent in het kader van een vennootschap en op vandaag een echtscheidingsprocedure zou opstarten, zijn de aandelen de te verdelen massa en deze aandelen worden overeenkomstig het gemeen recht gewaardeerd. Dus niet wanneer men stopt met de solidariteit, maar op het ogenblik dat men uiteindelijk bij de notaris alles heeft geregeld of nadat men mogelijks een jarenlange gerechtelijke procedure heeft doorlopen. Tijdens dergelijke lange procedures van verdeling, werd er met andere woorden nog gewerkt voor de gemeenschap. Dit wordt in de praktijk niet langer aanvaard.

Een ander bestaand discussiepunt betreft het al dan niet vergoeden aan de gemeenschap van het cliënteel dat een vennootschap heeft vergaard. Discussies hierover leidden soms tot slopende procedures, bijvoorbeeld

au gouvernement l'usage abusif des lois pots-pourris et des multiples lois réparatrices.

B.1.7. Exposé de M. Johan Du Mongh, professeur à la KULeuven.

Appréciation générale

Les dispositions contenues dans la proposition de loi sont bien accueillies: elles sont bien équilibrées et répondent à un besoin réel qui existait dans la pratique.

Si l'ancien régime ne répondait pas entièrement à la logique du droit des régimes matrimoniaux, celle-ci et sera respectée et restaurée dans le nouveau régime: son fondement est que tout ce qui précède le mariage est propre et que tout ce qui suit le mariage est considéré comme un bien commun pour ceux qui ne choisissent pas explicitement le régime des biens propres.

Les acquêts réunis par un couple pendant le mariage peuvent être parfaitement répartis entre le couple et, en cas d'enfants communs, cette répartition peut être maintenue en pleine propriété. Cette situation est en effet clairement différente d'une situation où il y a un enfant issu d'une autre relation qui doit être protégé. Le problème de la logique du droit matrimonial était que de nombreuses personnes exercent aujourd'hui leurs activités professionnelles dans le cadre d'une société. Elles n'agissent pas en personne mais par l'intermédiaire d'une société. Le boulanger qui fait son pain en son nom propre le fait pour la communauté jusqu'au jour où une demande de divorce est introduite. À partir de ce moment, la solidarité cesse sur le plan patrimonial et les (anciens) époux peuvent travailler pour leur propre compte.

Le système était jusqu'ici différent: si l'on exerce des activités professionnelles dans le cadre d'une société et que l'on entame aujourd'hui une procédure de divorce, les actions sont la masse à partager et ces actions sont valorisées conformément au droit commun. Donc pas quand la solidarité cesse, mais quand tout est finalement arrangé chez le notaire ou après des années de procédure judiciaire. Pendant ces longues procédures de partage, on travaillait autrement dit encore pour la communauté. Cela n'est plus accepté dans la pratique.

Un autre point de discussion existant concerne la question de savoir s'il faut indemniser ou non la communauté de clients que la société a accumulée. Les discussions à ce sujet ont parfois abouti à de lourdes

ingeval van vrije beroepsbeoefenaars. In het nieuwe systeem wordt het cliënteel beschouwd als een te vergoeden actief in de mate dat het economische waarde heeft.

Ook voor de aandelen van de vennootschap als zodanig is de voorgestelde regeling logisch: wanneer men kiest om buiten de vennootschap te werken, kan men voor eigen rekening werken vanaf de dag van het inleiden van de echtscheiding. Als men kiest voor een vennootschapsvorm, zullen aandelen ook moeten worden gewaardeerd op datum van de inleiding van de echtscheiding: de wijziging aan artikel 1401.5 BW houdt in dat aandelen van vennootschappen met een besloten karakter of waarin één van de echtgenoten professioneel actief is, eigen blijven van de echtgenoot, maar dat de waarde gemeenschappelijk is en blijft tot de datum van de eerste eis. Dit is in de regel de datum van ontbinding van het huwelijk. Bijkomend lijkt het tevens aangewezen dat in het nieuwe artikel 1401.5 B.W. uitdrukkelijk de bedenking uit de memorie van toelichting (DOC 54 2848/1, pagina 18) zou worden opgenomen dat vennootschapsaandelen die louter als spaar- of investeringsverrichting worden verworven, onttrokken zijn aan de uitzonderingsregeling en gewone gemeenschappelijke goederen blijven.

Verruimde appreciatiemarge voor de rechter

Ingeval van misbruik van de vennootschap – met name door alles te sparen binnen de vennootschap en zichzelf slechts een zeer klein inkomen uit te keren, waardoor de alimentatieclaim slechts op een klein bedrag kan geschieden – kan de rechter vandaag reeds de vennootschapssluier oplichten om de alimentatie vast te stellen. Met het wetsvoorstel krijgt de rechter de mogelijkheid om de inkomsten die men redelijkerwijze had kunnen ontvangen indien de vennootschap niet was misbruikt, ook toe te voegen. Hoewel het slechts een interpretatieve regel betreft, is het voordeel toch dat aan de rechter uitdrukkelijk de bevoegdheid wordt gegeven om door de rechtspersoonlijkheid heen te kijken.

De beschrijving van de bepalingen inzake de heling in het kader van de vereffening-verdeling van de nalatenschap en het huwelijksvermogensstelsel remedieert aan een aantal bestaande twistpunten. Het ware echter beter geweest indien men niet enkel het persoonlijk voordeel had benadrukt, maar het nadeel op zich. Men mag niet afglijden naar een slechtere situatie. De huidige bepaling die van toepassing is op de gemeenschapsstelsels is immers strenger dan de nieuwe bepaling die van toepassing zal zijn op alle stelsels.

procédures, par exemple pour les professions libérales. Dans le nouveau régime, la clientèle sera considérée comme un actif devant être indemnisé dans la mesure où elle a une valeur économique.

La réglementation proposée est également logique pour les actions de la société en tant que telle: si l'on choisit de travailler en dehors de la société, on peut travailler pour son propre compte à partir du jour de l'introduction de la procédure de divorce. Si l'on opte pour le statut de société, les actions devront également être évaluées à la date de l'introduction du divorce: la modification de l'article 1401.5 du Code civil signifie que les actions des sociétés à caractère privé ou dans lesquelles l'un des conjoints est professionnellement actif resteront la propriété du conjoint, mais que la valeur sera et restera commune jusqu'à la date de la première demande. Il s'agit en règle générale de la date de la dissolution du mariage. En outre, il semble également être souhaitable que le nouvel article 1401.5 du Code civil reproduise explicitement la réserve formulée dans l'exposé des motifs (DOC 54 2848/1, p. 18) indiquant que les parts ou actions de sociétés acquises à titre de simple opération d'épargne ou d'investissement seront exclues du régime d'exception et demeureront des biens communs ordinaires.

Élargissement de la marge d'appréciation du juge

Si la société est utilisée abusivement – en particulier pour y centraliser l'épargne et ne s'accorder qu'un très petit revenu, ceci ayant pour conséquence que la créance alimentaire ne peut se fonder que sur un petit montant –, le tribunal peut déjà lever aujourd'hui le voile de la société pour établir la créance alimentaire. La proposition de loi permettra au juge de prendre également en compte les revenus qui auraient raisonnablement pu être perçus si la société n'avait pas été utilisée de façon abusive. Bien qu'il ne s'agisse que d'une règle interprétative, l'avantage est que cette règle donne expressément au juge le pouvoir d'étendre son examen au-delà de la personnalité juridique.

La modification des dispositions relatives au recel dans le cadre de la liquidation-partage de la succession et du régime matrimonial permet de remédier à une série de problèmes existants. Il aurait toutefois été préférable de ne pas seulement mettre l'accent sur l'avantage personnel, mais aussi sur le préjudice en tant que tel. On ne peut rendre la situation moins favorable qu'elle ne l'est actuellement. La disposition qui s'applique actuellement aux régimes de communauté est en effet plus sévère que la nouvelle disposition qui s'appliquera à tous les régimes.

De introductie van de facultatieve rechterlijke billijkheidscorrectie is een goede zaak. Maar de keuze voor de “opt-in”-formule is minder gelukkig, zoals *supra* reeds werd toegelicht. Een “opt-out”-formule zou meer rechtszekerheid creëren en een oplossing bieden voor mogelijke liefdeswilsgebreken bij aanvang van het huwelijk. Ter ondersteuning van deze keuze wordt erop gewezen dat in het gemeen recht (artikel 1135 BW) is bepaald dat een contract in billijkheid moet worden geïnterpreteerd. Ook is het gevestigde rechtspraak dat rechters in billijkheid kunnen afwijken van de letterlijke tekst van een overeenkomst. De “opt-in” formule zou met andere woorden afbreuk kunnen doen aan deze reeds bestaande rechtsregels inzake de billijkheidscorrectie.

Overgangsrecht

De in het voorgestelde artikel 64, § 3, BW opgenomen bepaling voorziet in een uitzondering voor de inwerkingtreding op datum van 1 september 2018 ingeval van echtscheiding. De uitzondering is ingegeven vanuit het feit dat het huwelijksgoederenrecht een dubbele datum kent: men is gescheiden als persoon door het in kracht van gewijsde gaan van het echtscheidingsvonnis, maar dat vonnis heeft, wat hun goederen betreft, retroactieve werking vanaf de datum van de eerste eis. Vandaar de voorgestelde overgangsbepaling dat de nieuwe wet niet van toepassing is op echtscheidingen die vóór de inwerkingtreding ervan zijn opgestart. Dan blijft de bestaande regelgeving van toepassing.

Die overgangsregeling is volkomen terecht voor het bepalen van het statuut van de goederen, maar is dat niet als de datum van de vereffening en de verdeling na 1 september 2018 zal geschieden. Zo moeten de nieuwe regels met betrekking tot de preferentiële overnamemogelijkheid in dit geval ook reeds kunnen worden toegepast.

Essentieel is dat in de overgangsbepaling in artikel 64, § 3, de verwijzing naar artikel 8 wordt gewijzigd in artikel 12. De eerste zinsnede zou dan luiden als volgt: “In afwijking van paragraaf 2 zijn niet onderworpen aan de artikelen 12 tot en met 46 van deze wet, ...”

De verwijzing naar de artikelen 8 en 9 van het wetsvoorstel is niet relevant vermits deze betrekking hebben op de beëindiging van een huwelijk door overlijden, terwijl de overgangsbepalingen de hypothese van een echtscheiding viseren.

Verder is het vooral cruciaal dat de artikelen 10 en 11 van het wetsvoorstel wel degelijk onmiddellijk van toepassing worden op huwelijken die nog niet ontboden zijn op 1 september 2018. Het betreft allebei

L'introduction de la correction judiciaire en équité facultative est une bonne chose. Mais le choix en faveur de la formule “opt-in” est moins heureux, comme il a déjà été expliqué plus haut. Une formule “opt-out” créerait plus de sécurité juridique et offrirait une solution aux éventuels vices du consentement au début du mariage. Un argument en faveur de ce choix est que, selon le droit commun (article 1135 du Code civil), un contrat doit être interprété en toute équité. De plus, selon la jurisprudence établie, les juges peuvent déroger en toute équité à la lettre d'un contrat. Autrement dit, la formule “opt-in” pourrait porter atteinte aux règles de droit existantes en matière de correction en équité.

Droit transitoire

La disposition figurant à l'article 64, § 3, proposé, du Code civil prévoit une exception à l'entrée en vigueur au 1er septembre 2018 en cas de divorce. L'exception se justifie du fait que le droit des régimes matrimoniaux prévoit une double date: on est divorcé en tant que personne au moment où le prononcé du divorce est coulé en force de chose jugée, mais ce jugement a, en ce qui concerne les biens, un effet rétroactif à la date de la première demande. C'est pourquoi il a été prévu une disposition transitoire en vertu de laquelle la nouvelle loi ne s'applique pas aux divorces entamés avant son entrée en vigueur. Dans ces cas, la réglementation existante reste d'application.

Cette disposition transitoire est parfaitement justifiée en ce qui concerne la détermination du statut des biens, mais ne l'est pas si la date de la liquidation et du partage est fixée après le 1er septembre 2018. Les nouvelles règles relatives à la possibilité d'attribution préférentielle doivent déjà pouvoir être appliquées dans ce cas.

Dans la disposition transitoire de l'article 64, § 3, il est essentiel que le renvoi à l'article 8 soit remplacé par un renvoi à l'article 12. Le début de la première phrase serait dès lors rédigé comme suit: “Par dérogation au paragraphe 2, ne sont pas soumis aux articles 12 à 46 de la présente loi, ...”

Le renvoi aux articles 8 et 9 de la proposition de loi n'est pas pertinent, ces articles concernant la fin d'un mariage en raison du décès d'un des conjoints, tandis que les dispositions transitoires concernent l'hypothèse d'un divorce.

Il est en outre capital que les articles 10 et 11 de la proposition de loi à l'examen soient réellement immédiatement d'application pour les mariages qui n'auront pas encore été dissous au 1er septembre 2018.

verdelingsbepalingen en enerzijds de mogelijkheid van elke echtgenoot om de gezinswoning na echtscheiding te kunnen overnemen ongeacht het huwelijksstelsel en een openbare verkoping (vaak onder morele druk) te vermijden, en anderzijds de mogelijkheid tot onmiddellijke sanctionering van bedrog dat door een echtgenoot bij de verdeling zou worden gepleegd vanaf 1 september 2018.

B.2. Vragen van de leden

Mevrouw Sonja Becq (CD&V) wenst met betrekking tot de opmerkingen van de professoren Barbaix en Du Mongh inzake de overgangsbepalingen te vernemen of de volgende situatie zich effectief zou kunnen voordoen: is het mogelijk dat personen nu nog snel hun professionele activiteit zouden onderbrengen in een vennootschap en daarna nog een echtscheiding zouden inleiden vooraleer de nieuwe wet in werking treedt om te verkrijgen dat zij nog onder de bestaande regeling zouden kunnen vallen? Of zou dit kunnen worden tegengegaan door toepassing van de billijkheidscorrectie?

Mevrouw Carina Van Cauter (Open Vld) wenst, met betrekking tot het tijdstip waarop de waardering van het cliënteel van de economische activiteit van één van beide partners moet geschieden, erop te wijzen dat in de nieuwe wet wordt voorzien dat de waardering zal plaatsgrijpen op het ogenblik van de ontbinding en niet op het ogenblik van de overname. Het gevaar bestaat echter dat, tussen het tijdstip van de overname en de ontbinding, de waarde van het cliënteel zeer sterk kan zijn teruggelopen door allerlei onvoorziene omstandigheden (bijvoorbeeld door de fysieke ongeschiktheid van de overnemer ten gevolge een ongeval). Is er voldoende rekening gehouden met dergelijke situaties in het wetsvoorstel?

Voorts wenst zij van de deskundigen te vernemen of een amendering wenselijk is van het voorgestelde artikel 1404 BW in de zin dat er bij ontbinding geen vergoeding moet worden voorzien aan het eigen vermogen ingeval van inbreng van eigen gelden die belegd worden in roerende goederen, die de gemeenschap hebben gediend en die door verloop van tijd in waarde verminderen.

De spreekster heeft de voorstellen tot amendering van de overgangsbepalingen genoteerd.

De heer Christian Brotcorne (cdH) herinnert eraan dat veel Kamerleden op het moment van de aanneming van de hervorming van de successierechten betreurden dat zij geen zicht hadden op de richting de toekomstige hervorming van het huwelijksvermogensrecht zou uitgaan. De minister wilde hen toen geruststellen door de belofte

Les deux dispositions concernent le partage et d'une part la possibilité pour chaque conjoint de reprendre le logement familial après le divorce peu importe le régime matrimonial et d'éviter ainsi une vente publique (qui se fait souvent sous pression morale), et d'autre part la possibilité, à partir du 1er septembre 2018, de sanctionner immédiatement toute fraude commise par un conjoint lors du partage.

B.2. Questions des membres

En ce qui concerne les observations des professeurs Barbaix et Du Mongh au sujet des dispositions transitoires, *Mme Sonja Becq (CD&V)* aimerait savoir si la situation suivante pourrait réellement se présenter: est-il possible que des personnes transfèrent rapidement leur activité professionnelle dans une société et entament ensuite une procédure de divorce avant que la nouvelle loi entre en vigueur, afin de pouvoir tout de même relever de la réglementation actuelle? Ou une telle situation pourrait-elle être évitée grâce à l'application de la correction en équité?

Mme Carina Van Cauter (Open Vld) souhaite, en ce qui concerne le moment de l'évaluation des clients de l'activité économique de l'un des deux partenaires, souligner que la nouvelle loi prévoit que la valorisation aura lieu au moment de la dissolution et non au moment de reprise. Cependant, le risque existe qu'entre le moment de la reprise et celui de la dissolution, la valeur de la clientèle ait fortement chuté en raison de toutes sortes de circonstances imprévues (par exemple, l'inaptitude physique du repreneur des suites d'un accident). Ces situations ont-elles été suffisamment prises en compte dans la proposition de loi à l'examen?

En outre, elle interroge les experts sur l'opportunité de modifier l'article 1404 proposé du Code civil dans le sens où, en cas de dissolution, aucune récompense n'est due au patrimoine propre en cas d'apport de fonds propres investis dans des biens meubles qui ont servi à la communauté et dont la valeur diminue avec le temps.

L'intervenante a pris note des propositions visant à modifier les dispositions transitoires.

M. Christian Brotcorne (cdH) rappelle qu'au moment de l'adoption de la réforme des droits de succession, nombreux sont ceux qui, parmi les membres de la Chambre, ont regretté de ne pas avoir de vue sur les orientations de la future réforme des régimes matrimoniaux. À l'époque, le ministre avait voulu les rassurer en

van een evenwichtige hervorming waarbij rekening zou worden gehouden met eenieders belangen.

Op basis van de uiteenzettingen en van de beschikbare schriftelijke adviezen stelt hij een aantal zorgelijke bedenkingen vast in verband met het lot van de kinderen die volledig zouden kunnen worden onterfd door het gebruik en de uitbreiding van de huwelijksvoordelen. Sommige sprekers lijken dat standpunt echter niet te delen. Kunnen zij hun mening daarover toelichten?

B.3. Antwoorden en replieken

De heer Alain Laurent Verbeke, gewoon hoogleraar aan de KULeuven, en mevrouw Renate Barbaix, hoogleraar aan de UAntwerpen, zijn van oordeel dat de door mevrouw Becq geschetste casus niet zal zijn onderworpen aan de nieuwe wettelijke bepalingen.

De heer Alain Laurent Verbeke, gewoon hoogleraar aan de KULeuven, erkent wel dat hij persoonlijk van oordeel is dat de in de nieuwe wet voorziene beschermingsregels van toepassing zouden moeten zijn vanaf het ogenblik van de ontbinding. Spontaan zou hij de interpretatie verdedigen dat de voorbije winsten mee onder de nieuwe regeling moeten worden onderworpen. Dit punt zal verder worden bekeken en eventueel voorwerp uitmaken van een bijkomend advies.

Voor wat de waardering van het cliënteel betreft in de door mevrouw Van Cauter geschetste casus, antwoordt Professor Verbeke dat er altijd gevolgen zijn aan de keuze van een ijkmoment, ook ingeval van overmacht. Het is in het belang van alle betrokkenen dat er niet gedraald wordt om tot de verdeling over te gaan.

Op de vraag van mevrouw Van Cauter naar een eventuele bijsturing van het voorgestelde artikel 1404 BW, antwoordt Professor Verbeke negatief: het is een bewuste keuze om de *pars major*regel ook toe te passen op de casus als bedoeld in artikel 1404 BW. Het kan ook niet de bedoeling zijn dat een dergelijk roerend goed – door het gemeenschappelijk gebruik – een gemeenschappelijk goed zou worden.

Tot slot onderstreept professor Verbeke dat hij, voor wat de huwelijksvoordelen betreft, de mening van de professoren Van Gysel en Taymans om deze huwelijksvoordelen af te schaffen, niet deelt. Het is juist de algemene tendens in de rechtspraak en de rechtsleer om de huwelijksvoordelen zo veel mogelijk uit te breiden. Er wordt uitdrukkelijk gekozen voor een consistente theorie van de huwelijksvoordelen binnen de bepalingen van de artikelen 1464 en 1465 BW. In artikel 1469, § 1, vierde lid, BW van het wetsvoorstel wordt met andere woorden een

promettant une réforme équilibrée tenant compte des intérêts de chacun.

Sur la base des exposés et des avis écrits disponibles, l'intervenant constate qu'un certain nombre d'inquiétudes sont exprimées quant au sort des enfants qui pourraient être complètement déshérités grâce au recours et à l'extension des avantages matrimoniaux. Certains des orateurs semblent toutefois ne pas partager ce point de vue. Peuvent-ils expliciter leur opinion à ce sujet?

B.3. Réponses et répliques

M. Alain Laurent Verbeke, professeur ordinaire à la KULeuven, et Mme Renate Barbaix, professeure à l'UAntwerp, estiment que le cas décrit par Mme Becq ne sera pas soumis aux nouvelles dispositions légales.

M. Alain Laurent Verbeke, professeur ordinaire à la KULeuven, reconnaît néanmoins qu'à titre personnel, il pense que les règles de protection prévues par la nouvelle loi devraient s'appliquer dès la dissolution. Il défendrait spontanément l'interprétation selon laquelle les bénéfices passés doivent également être soumis au nouveau régime. Cette question sera examinée plus en profondeur et pourra faire l'objet d'un avis complémentaire.

En ce qui concerne la valorisation de la clientèle dans le cas décrit par Mme Van Cauter, le professeur Verbeke répond qu'il y a toujours des conséquences liées au choix d'un moment clé, même en cas de force majeure. Il est dans l'intérêt de tous les intéressés de ne pas tergiverser pour procéder à la répartition.

Le professeur Verbeke répond négativement à la question de Mme Van Cauter concernant un éventuel ajustement de l'article 1404 du Code civil: il a été choisi délibérément d'appliquer également la règle "*pars major*" au cas visé à l'article 1404 du Code civil. L'intention ne peut pas non plus être que ces biens mobiliers deviennent des biens communs en raison de leur usage commun.

Enfin, le professeur Verbeke souligne, concernant les avantages matrimoniaux, qu'il ne partage pas l'opinion des professeurs Van Gysel et Taymans, qui estiment que ces avantages devraient être abolis. La tendance générale de la jurisprudence et de la doctrine est, au contraire, d'étendre ces avantages autant que possible. Il est explicitement opté pour une théorie cohérente des avantages matrimoniaux dans les dispositions des articles 1464 et 1465 du Code civil. En d'autres termes, la proposition de loi inscrit, à l'article 1469, § 1er, alinéa 4,

wijdverspreide rechtspraak en rechtsleer ingeschreven. De argumentatie als zou er bij de hervorming van het erfrecht een nieuw evenwicht zijn gecreëerd waardoor het afschaffen van de huwelijksvoordelen zich opdringt, deelt professor Verbeke niet. In het erfrecht is inderdaad een nieuw evenwicht gevonden waarbij de kinderen op een heel aantal punten een sterkere bescherming krijgen dan tot op heden. Er is natuurlijk wel een gedeeltelijke reservevermindering. Indien men echter het totale plaatje in ogenschouw neemt van het erfrecht en het huwelijksvermogensrecht – waarbij men niet uit het oog mag verliezen dat de voorgestelde bepalingen in het wetsvoorstel een vertaling zijn van de vaste rechtspraak van de hoven – dan is het niet zo dat de langstlevende echtgenoot disproportioneel wordt bevoordeeld ten opzichte van de andere erfgenamen. De vrijheid om te beschikken wordt wel verhoogd, maar dat is een vrijheid die de erflater “vrij” kan uitoefenen, ten aanzien van om het even wie, en dus zeker niet noodzakelijk ten voordele van zijn echtgenote en daar staat tegenover dat in het huwelijksvermogensrecht de positie van de langstlevende echtgenoot niet wordt gewijzigd.

Professor Verbeke sluit zich tenslotte aan bij de opmerking van professor Declerck met betrekking tot artikel 1388, tweede lid, BW betreffende de onterving via huwelijkscontract (zie *supra*). Het betreft hier een politieke keuze om in te gaan tegen de consensus die hierover bestond in de Expertencommissie. Al sinds 1993 in zijn artikel “Assepoester-erfrecht” (T.Not.1993) bekritiseert de spreker de wettelijke regeling als discriminerend voor echtgenoten die geen kinderen hebben uit andere relaties. De memorie van toelichting die deze beleidskeuze motiveert als zijnde niet discriminatoir, is volgens de spreker enkel ingegeven vanuit het standpunt van de kinderen, die geen contractant zijn bij het huwelijkscontract. Er wordt geen verantwoording gegeven vanuit het standpunt van de contracterende echtgenoten. Deze verantwoording van de ongelijke behandeling voldoet niet en volhardt in de fout die de wetgever eerder maakte en dit om een gewezen collega-parlementslid ter wille te zijn. De wetgever moet de kans die zich nu aanbiedt, grijpen om deze schandelijke vorm van klassenjustitie te corrigeren en voor alle echtgenoten eenzelfde regel inzake onterving via huwelijkscontract in te voeren.

Mevrouw Renate Barbaix, hoogleraar aan de UAntwerpen, gaat nader in op de opmerkingen van mevrouw Becq met betrekking tot het overgangsrecht. Er moeten twee situaties duidelijk worden onderscheiden: de door professor Du Mongh geschetste situatie is niet dezelfde als deze die door de spreker werd toegelicht. In verband met het temporele toepassingsgebied van de wet, zijn verschillende situaties mogelijk waarbij de

du Code civil, une jurisprudence et une doctrine très répandues. Le professeur Verbeke n'est pas d'accord avec l'argument selon lequel le nouvel équilibre trouvé dans le cadre de la réforme du droit successoral nécessiterait l'abolition des avantages matrimoniaux. Il est vrai qu'un nouvel équilibre a été trouvé en matière de droit successoral, équilibre grâce auquel les enfants bénéficieront, à bien des égards, d'une plus grande protection que jusqu'à présent. Cet équilibre prévoit évidemment une réduction partielle de la réserve. Cependant, lorsqu'on considère l'ensemble du droit successoral et du droit des régimes matrimoniaux – en gardant à l'esprit que les dispositions proposées dans la proposition de loi traduisent la jurisprudence constante des cours –, il n'apparaît pas que le conjoint survivant est favorisé de façon disproportionnée par rapport aux autres héritiers. La liberté de disposition est certes augmentée, mais c'est une liberté que le *de cujus* peut “librement” exercer à l'égard de quiconque, et donc certainement pas toujours en faveur de son conjoint, et, d'autre part, la situation du conjoint survivant n'est pas modifiée dans le droit des régimes matrimoniaux.

Enfin, le professeur Verbeke se rallie à l'observation du professeur Declerck concernant l'article 1388, alinéa 2, du Code civil sur l'exhérédation par la voie du contrat de mariage (voir ci-dessus). Aller à l'encontre du consensus qui existait à ce sujet au sein de la commission d'experts est un choix politique. Dès 1993, dans l'article “Assepoester-erfrecht” (T.Not.1993), l'orateur critiquait la réglementation légale, la jugeant discriminatoire à l'égard des conjoints qui n'ont pas d'enfants issus d'autres relations. Selon l'orateur, les considérations des développements qui présentent ce choix politique comme étant non discriminatoire s'appuient seulement sur le point de vue des enfants, qui n'ont pas la qualité de parties contractantes au contrat de mariage. Aucune justification n'est donnée à partir du point de vue des époux contractants. Or, cette justification de l'inégalité de traitement ne suffit pas et revient à persister dans l'erreur commise précédemment par le législateur dans l'intérêt d'un ancien collègue député. Le législateur doit saisir l'occasion qui s'offre à lui aujourd'hui pour corriger cette forme honteuse de justice de classe et introduire pour tous les époux une même règle d'exhérédation par la voie du contrat de mariage.

Mme Renate Barbaix, professeure à l'UAntwerpen, revient sur les remarques de Mme Becq concernant le droit transitoire. Il faut opérer une distinction entre deux types de situations: la situation évoquée par le professeur Du Mongh n'est pas la même que celle qui a été commentée par l'intervenante. En ce qui concerne le champ d'application temporel de la loi, plusieurs situations sont possibles, et on peut se demander dans

vraag rijst in welke mate de nieuwe wet op deze situaties van toepassing is : 1° wanneer de echtgenoten huwen na 1 september 2018, zijn ze onderworpen aan de bepalingen van de nieuwe wet, 2° de echtgenoten zijn gehuwd voor 1 september 2018: wanneer het huwelijk ooit wordt ontbonden, moet nagegaan worden vanaf wanneer de ontbinding plaatsvindt en wanneer deze ontbinding uitwerking krijgt.

Wanneer de ontbinding van het huwelijk geen terugwerkende kracht heeft tot voor 1 september 2018, rijst de vraag welke aspecten van de nieuwe wet op deze (ex)-echtgenoten van toepassing zijn; zij waren immers gehuwd onder de bepalingen van de oude wet en kanten op 1 september 2018 in het systeem van de nieuwe wet. Maar één bepaling van de nieuwe wet, is echter niet van toepassing, met name de bepaling betreffende de rechterlijke billijkheidscorrectie.

Bovendien moet nog een onderscheid worden gemaakt tussen de bestuurshandelingen die voor 1 september 2018 hebben plaatsgehad en het statuut van de goederen.

Voor wat de bestuurshandelingen betreft, moet een onderscheid worden gemaakt tussen de handelingen van voor 1 september 2018 en deze van na 1 september 2018. In het eerste geval, blijven deze bestuurshandelingen, die getroffen zijn op basis van de oude wet, rechtsgeldig.

Het statuut van de goederen dat voor 1 september 2018 werd toegekend op basis van de oude wet (eigen of gemeenschappelijk), blijft behouden. Dit is zo bepaald in de nieuwe wet.

Aan de regeling van het statuut van de goederen, kleeft inherent ook de regeling inzake de vergoeding: zo kan een goed eigen zijn met een vergoedingsaanspraak vanuit de gemeenschap of kan een goed gemeenschappelijk zijn met een vergoedingsaanspraak vanuit het eigen vermogen.

Waar de nieuwe wet bepaalt dat het statuut van de goederen, verworven voor 1 september 2018, onverkort blijft gelden, moet dit ook als zodanig worden bepaald voor de vergoedingsregels die eraan verbonden zijn: ook de voor 1 september 2018 verworven vergoedingsregels, moeten verworven blijven. In dit verband stelt er zich een probleem met de nieuwe bepaling onder artikel 1432, § 2, BW, wanneer een echtgenoot een beroep uitoefent in een eigen vennootschap (vennootschap is opgericht voor het huwelijk). In de praktijk wordt veelal, in het geval van managementvennootschappen en om fiscale redenen, slechts een beperkt loon uitgekeerd. Het saldo laat men in de eigen vennootschap. Dit

quelle mesure la nouvelle loi y est applicable: 1° lorsque les conjoints se marient après le 1er septembre 2018, ils sont soumis aux dispositions de la nouvelle loi; 2° les conjoints se sont mariés avant le 1er septembre 2018: si le mariage est un jour dissous, il faut vérifier à partir de quand la dissolution a lieu et quand elle produit ses effets.

Lorsque la dissolution du mariage n'a pas d'effet rétroactif avant le 1er septembre 2018, on peut se demander quels aspects de la nouvelle loi sont applicables à ces (ex-)conjoints; ils se sont en effet mariés sous les dispositions de l'ancienne loi et, le 1er septembre 2018, ils basculent dans le système de la nouvelle loi. Or, une des dispositions de la nouvelle loi n'est pas applicable, à savoir la disposition relative à la correction judiciaire en équité.

En outre, une distinction doit encore être établie entre les actes de gestion accomplis avant le 1er septembre 2018 et le statut des biens.

En ce qui concerne les actes de gestion, il faut différencier ceux qui ont eu lieu avant le 1er septembre 2018 et ceux qui ont eu lieu après cette date. Dans le premier cas, ces actes de gestion, accomplis sur la base de l'ancienne loi, restent valables.

Le statut des biens attribués avant le 1er septembre 2018 sur la base de l'ancienne loi (propres ou communs), est maintenu, comme le prévoit la nouvelle loi.

La réglementation du statut des biens est par ailleurs indissociable de la réglementation relative à la récompense: un bien peut ainsi être propre avec un droit à une récompense issue de la communauté ou être commun avec un droit à une récompense issue du patrimoine propre.

Alors que la nouvelle loi prévoit que le statut des biens acquis avant le 1er septembre 2018 demeure pleinement d'application, il convient de prévoir une disposition similaire pour les règles en matière de récompense y afférentes: les règles des récompenses acquises avant le 1er septembre 2018 doivent rester acquises. À cet égard, un problème se pose avec la nouvelle disposition de l'article 1432, § 2, du Code civil, lorsqu'un conjoint exerce une profession au sein de sa propre société (fondée avant le mariage). Dans la pratique, l'intéressé ne se verse généralement qu'un salaire restreint, dans le cas de sociétés de gestion et pour des raisons fiscales, et laisse le solde à la propre société. Un certain apport

betekent dat de gemeenschap een bepaalde inkomstestroom mist. De vraag rijst dan ook of de gemeenschap aanspraak kan maken op een vergoeding uit de eigen vennootschap: de huidige rechtspraak laat dit – hoewel aarzelend – gaandeweg meer en meer toe. Het door de rechtspraak gecreëerde kader wordt met het wetsvoorstel wettelijk verankerd, weliswaar met een aantal voorwaarden.

Professor Barbaix is van oordeel dat, indien op deze situatie, de nieuwe wettelijke bepalingen zonder meer van toepassing worden gemaakt, de spelregels *de facto post factum* worden gewijzigd. Om die reden is het belangrijk dat de vergoedingsgerechtigde regels worden vastgeklemd aan het rechtsfeit of de rechtshandeling die de vergoedingsaanspraak heeft doen ontstaan: in het voorbeeld van artikel 1432, § 2, BW betreft het dan de beslissing om niet alle inkomsten uit de vennootschap uit te keren aan het gemeenschappelijk vermogen.

Een andere hypothese heeft betrekking op de situatie waarbij echtgenoten op 1 september 2018 nog gehuwd zijn, maar waarvan het huwelijk kort daarna wordt ontbonden. De ontbinding van het huwelijk heeft terugwerkende kracht tot op het ogenblik van het instellen van de echtscheidingseis, bijvoorbeeld op 1 mei 2018. Overeenkomstig de nieuwe wet, zijn de bepalingen van het nieuwe recht niet van toepassing op deze situatie. Immers, men gaat ervan uit dat het huwelijksstelsel op 1 mei 2018 heeft opgehouden te bestaan.

Maar de spreekster deelt wel de eerder gemaakte opmerking van Professor Du Mongh waarin hij stelt dat de bepalingen in de nieuwe wet die niet zozeer betrekking hebben op de werking van het stelsel, maar veeleer op de vereffening en de verdeling ervan (met name de bepalingen betreffende de preferentiële toewijzing en de bepalingen betreffende de heling), wél moeten worden toegepast op alle verdelingen die na 1 september 2018 zullen geschieden.

Voor wat de vraag van mevrouw Van Cauter betreft, sluit mevrouw Barbaix zich aan bij het door Professor Verbeke verstrekte antwoord. Het is logisch aangezien de ontbinding van het huwelijk het ijkpunt is en dat daarna het principe “elk voor eigen rekening” wordt toegepast. De waarderingen houden met andere woorden rekening met het ijkpunt van de ontbinding van het huwelijk.

Zoals professor Verbeke verklaart professor Barbaix de door de heer Mosselmans geformuleerde suggestie met betrekking tot een mogelijke amendement van het voorgestelde artikel 1404 BW, niet te steunen. Spreekster erkent dat er hierover in de rechtspraak wat verschillende meningen bestaan, maar zij doet toch een

de revenus échappe ainsi à la communauté. L'on peut donc se demander si la communauté peut réclamer une récompense issue de la société propre: la jurisprudence actuelle – bien qu'hésitante – le permet de plus en plus souvent. La proposition de loi ancre donc dans la loi le cadre créé par la jurisprudence, fût-ce moyennant une série de conditions.

La professeure Barbaix considère que, si les nouvelles dispositions légales sont appliquées telles quelles à cette situation, les règles du jeu sont *de facto* modifiées *post factum*. C'est la raison pour laquelle il importe que les règles des récompenses soient indissociables du fait juridique ou de l'acte juridique qui a fait naître le droit à une récompense: dans l'exemple de l'article 1432, § 2, du Code civil, il s'agit de la décision de ne pas verser tous les revenus de la société dans le patrimoine commun.

Une autre hypothèse concerne la situation dans laquelle les conjoints sont encore mariés le 1er septembre 2018, mais dont le mariage est dissous peu après. La dissolution du mariage a un effet rétroactif jusqu'au moment de l'introduction de la demande de divorce; par exemple, au 1er mai 2018. Conformément à la nouvelle loi, les dispositions du nouveau droit ne sont pas applicables à cette situation. Il est en effet présumé que le régime matrimonial a cessé d'exister au 1er mai 2018.

L'oratrice se rallie néanmoins à la remarque formulée précédemment par le professeur Du Mongh, qui affirmait que les dispositions de la nouvelle loi qui ne portent pas tant sur le fonctionnement du régime que sur la liquidation et sur le partage de celui-ci (à savoir, les dispositions relatives à l'attribution préférentielle et les dispositions afférentes au recel) doivent, elles, s'appliquer à tous les partages qui auront lieu après le 1er septembre 2018.

En ce qui concerne la question posée par Mme Cauter, Mme Barbaix se rallie à la réponse donnée par le professeur Verbeke. C'est logique, étant donné que la dissolution du mariage est le critère de référence et qu'ensuite, on applique le principe du “chacun pour son propre compte”. Autrement dit, les valorisations tiennent compte du critère de référence qu'est la dissolution du mariage.

À l'instar du professeur Verbeke, la professeure Barbaix explique qu'elle ne soutient pas la suggestion formulée par M. Mosselmans quant à un éventuel amendement de l'article 1404, proposé, du Code civil. L'oratrice reconnaît que les avis divergent en la matière au niveau de la jurisprudence. Elle en appelle toutefois à

oproep om de consistente wijze waarop de integratie van de *pars major* regel in de wet is opgenomen, niet te doorbreken.

Tot slot verklaart professor Barbaix zich aan te sluiten bij de visies van professor Verbeke en Depage op de kritiek die door de professoren Taymans en Van Gysel werden geuit op de voorgestelde regeling met betrekking tot de huwelijksvoordelen. De voorgestelde wettelijke bepalingen zijn niets meer dan een codificatie van een vaste rechtspraak en rechtsleer. De relevantie van de codificatie moet de laatste twijfelaars over de brug trekken. De bepalingen over de huwelijksvoordelen doen geen afbreuk aan de nieuwe evenwichten die men in het nieuwe erfrecht heeft gecreëerd tussen enerzijds de belangen van de echtgenoten en anderzijds de belangen van de kinderen. Ondanks de e kwantitatieve reductie van de globale reserve, kan men niet om de vaststelling heen dat - voornamelijk dan in nieuwe samengestelde gezinnen - de kinderen er beter aan toe zijn onder het nieuwe erfrecht dan onder het oude erfrecht.

De voorliggende bepalingen betreffende het huwelijksvermogensrecht proberen in essentie de vraag te beantwoorden wat er met de aanwinsten moet gebeuren: de vraag wie de meest legitieme aanspraken op het gemeenschappelijk vermogen heeft opgebouwd. Het antwoord op deze vraag moet de echtgenoot zijn. De kinderen moeten wachten tot de langstlevende echtgenoot overlijdt.

*De heer Jean-François Taymans, emeritus hoogle-
raar aan de UCL, begrijpt dat men voorstander kan zijn van een andere visie op de rechten van de overlevende echtgenoot en de rechten van de kinderen.*

De spreker vindt niettemin dat, alvorens de huwelijksvoordelen ook op het stelsel van de scheiding van goederen toe te passen, het opportuun zou zijn zich af te vragen of die constructie moet behouden blijven, aangezien ze in 1804 is bedacht, in een heel andere context dan de huidige waarin de langstlevende echtgenoot slechts over een beperkte bescherming beschikte. Dat is echter niet langer het geval sinds 1981.

De toepassing van de theorie van de huwelijksvoordelen in het gemeenschapsstelsel heeft al tot gevolg dat de kinderen het bezit wordt ontnomen van de goederen die ze hadden kunnen erven. In een aantal gevallen kan daarom de bij de wet zogenaamd gewaarborgde erfrechtelijke reserve feitelijk tot niets worden teruggebracht. De spreker is geen voorstander van een dergelijke bepaling, in tegenstelling tot de voorstanders van een visie ten gunste van de langstlevende echtgenoot die vinden dat de kinderen hun beurt moeten afwachten.

ne pas briser la cohérence avec laquelle la règle *major pars* a été intégrée dans la législation.

Enfin, la professeure Barbaix déclare se rallier aux visions des professeurs Verbeke et Depage, aux critiques formulées par les professeurs Taymans et Van Gysel à l'égard de la réglementation proposée en ce qui concerne les avantages matrimoniaux. Les dispositions légales proposées ne sont rien de plus qu'une codification d'une jurisprudence et d'une doctrine constantes. La pertinence de la codification doit emporter les doutes des derniers sceptiques. Les dispositions relatives aux avantages matrimoniaux ne portent pas atteinte aux nouveaux équilibres que l'on a créés, dans le nouveau droit successoral, entre les intérêts des époux, d'une part, et ceux des enfants, d'autre part. Malgré la réduction quantitative de la réserve globale, on ne peut faire l'économie du constat que – principalement au sein des familles recomposées – les enfants sont davantage favorisés dans le nouveau droit successoral que dans l'ancien.

Les dispositions à l'examen relatives au droit des régimes matrimoniaux essaient essentiellement de répondre à la question de savoir ce qui doit advenir des acquêts: la question de savoir qui s'est constitué les prétentions les plus légitimes au patrimoine commun. La réponse à cette question doit être le conjoint. Les enfants doivent attendre le décès du conjoint survivant.

M. Jean-François Taymans, professeur honoraire à l'UCL, comprend qu'on puisse défendre une philosophie différente des droits du conjoint survivant et des droits des enfants.

L'intervenant juge néanmoins qu'avant d'étendre l'application des avantages matrimoniaux au régime de la séparation de bien, il serait opportun de s'interroger sur la nécessité de maintenir cette construction, imaginée en 1804, dans un contexte tout à fait différent du contexte actuel et où le conjoint survivant ne disposait que d'une maigre protection. Or, tel n'est plus le cas depuis 1981.

L'application de la théorie des avantages matrimoniaux dans le régime de la communauté a déjà pour conséquence de déposséder les enfants des biens dont ils auraient pu hériter. Dès lors, dans une série de cas, la réserve successorale prétendument garantie par la loi pourra être dans les faits réduite à néant. L'intervenant n'est pas partisan d'un tel dispositif contrairement aux tenants d'une vision privilégiant le conjoint survivant, lesquels estiment que les enfants doivent attendre leur tour.

De spreker vestigt dus de aandacht van de commissieleden op die vraag, vooral omdat in geval van belastingvrijstelling voor dit soort voordelen, het gebruik van dat soort constructie kan exploderen.

De heer Alain-Charles Van Gysel, hoogleraar aan de ULB, gaat eerst in op de vraag in verband met de overgangsbepalingen, waarvan men weet dat ze altijd bijzonder moeilijk op te stellen zijn. Hij onderschrijft in dat opzicht de suggesties van professor Du Mongh.

De nieuwe regels mogen niet onmiddellijk van toepassing zijn op de werking van het huwelijksvermogensstelsel, terwijl men zou kunnen overwegen om ze toe te passen op de vereffening-verdeling.

Wat de vraag betreft tot wanneer men de terugwerkende kracht van de ontbinding van de gemeenschap doet teruggaan, herinnert hij eraan dat hij al sinds de verdediging van zijn doctoraat steeds heeft gepleit voor de afschaffing van de terugwerking van die ontbinding. Men heeft hem echter niet gevolgd. Zolang daarom de terugwerking gehandhaafd blijft, lijkt het noodzakelijk te bepalen dat het moment van de ontbinding van de gemeenschap plaatsheeft vóór dat van de vereffening. Dat verantwoordt dus de toepassing van verschillende regels.

Met betrekking tot het evenwicht tussen de rechten van de kinderen en die van de overlevende echtgenoot, herinnert hij eraan dat in de academische wereld twee fundamenteel verschillende opvattingen van het gezinsmodel tegenover elkaar staan. De eerste, verdedigd door de meeste Franstalige academici, is die van Frankrijk en van het huidige Burgerlijk Wetboek, die staat voor een egalitaire opvatting. In het noorden van het land, zoals ook in Noord-Europa of in de Angelsaksische landen, verdedigt men de opvatting van het absolute kerngezin, met de focus op het paar en waarin de erfelijke reserve geen plaats heeft.

Men kan niet om de vaststelling dat men met de recente wijzigingen in de erfeniswet, met de vermindering van de erfelijke reserve, met de verhoging van de erfrechten van de langstlevende echtgenoot en met het behoud (of zelfs de uitbreiding) van de huwelijksvoordelen evolueert naar een nieuw model waarin het overgrote deel van het familievermogen naar de overlevende echtgenoot gaat, ten nadele van de afstammelingen.

De heer Johan Du Mongh, professor aan de KULeuven, wenst in eerste instantie te onderlijnen dat de stelling als zou er wat de huwelijksvoordelen betreft een communautaire opdeling in visies in de Expertencommissie bestaan, niet juist is. Zo deelt de

M. Taymans attire donc l'attention des membres de la commission sur cette question, d'autant plus qu'en cas d'exonération fiscale éventuelle de ce types d'avantages, le recours à ce type de construction risque d'exploser.

M. Alain-Charles Van Gysel, professeur à l'ULB, aborde en premier lieu la question relative aux dispositions transitoires dont on sait que la rédaction est toujours particulièrement difficile. Il souscrit à ce propos aux suggestions formulées par le professeur Du Mongh.

Les nouvelles règles ne peuvent être d'application immédiate au fonctionnement du régime matrimonial alors qu'on pourrait envisager leur application à la liquidation-partage.

Quant à la question de savoir à partir de quand on fait remonter la rétroactivité de la dissolution de la communauté, il rappelle avoir toujours plaidé, depuis la défense de son doctorat, en faveur de la suppression du caractère rétroactif de la dissolution de la communauté. Il n'a toutefois pas été suivi. Dès lors, tant que la rétroactivité est maintenue, il paraît nécessaire de prévoir le moment de la dissolution de la communauté à un moment antérieur à celui de la liquidation. Ceci justifie donc l'application de règles distinctes.

Concernant l'équilibre entre les droits des enfants et ceux du conjoint survivant, l'intervenant rappelle qu'au sein du monde universitaire s'affrontent deux conceptions fondamentalement différentes du modèle familial. La première, défendue par la plupart des universitaires francophones est celle de la France et du Code civil actuel qui véhicule une conception égalitaire. Au nord du pays comme dans le nord de l'Europe ou dans les pays anglo-saxons, on défend une conception nucléaire absolue centrée sur le couple et dans laquelle la réserve héréditaire n'a pas sa place.

Force est de constater que compte tenu des récentes modifications de la loi successorale, de la diminution de la réserve héréditaire, de l'augmentation des droits successoraux du conjoint survivant et du maintien (voire l'extension) des avantages matrimoniaux, on évolue vers un nouveau modèle conférant au conjoint survivant la majorité du patrimoine familial au détriment des descendants.

M. Johan Du Mongh, professeur à la KULeuven, souhaite souligner tout d'abord que la thèse selon laquelle les avantages patrimoniaux donneraient lieu à un clivage communautaire des visions au sein de la Commission des experts est fausse. Ainsi l'Université

Universiteit van Luik de zogenoemde Vlaamse – Noord-Europese visie volledig. Ook Professor Depage deelt deze visie. In de Franstalige rechtsleer bestaat er verdeeldheid in visie hierover. Het betreft met andere woorden geen verdeeldheid in cultuur maar een verdeeldheid in juridische interpretatie. Het nieuwe erfrecht heeft in de verhoudingen tussen de langstlevende echtgenoot en de kinderen niets gewijzigd aan de reeds sedert 1981 bestaande regeling inzake huwelijksvoordelen.

De bepalingen van het wetsvoorstel wijzigen quasi niets aan de bepalingen onder de artikelen 1464 en 1465 BW. Er wordt enkel verduidelijkt aan de rechtspraak dat een in het huwelijk geadopteerd kind van één van beide echtgenoten, een gemeenschappelijk kind wordt. Wel wordt er een onderscheid gemaakt tussen het familievermogen (van één van beide of van elk van beide echtgenoten) en het huwelijksvermogen. Er is een absolute en zelfs exclusieve voorkeur voor de kinderen wat het familievermogen betreft. Voor het huwelijksvermogen is er zelfs nog een correctie voorzien, ook ten voordele van de gemeenschappelijke kinderen wanneer een echtgenoot eigen middelen vanuit het familievermogen in de gemeenschap zou hebben ingebracht.

Voorts wijst de spreker erop dat de voorgestelde wetswijzigingen werden uitgewerkt op basis van degelijk sociologisch onderzoek en met andere woorden steunen op een breed maatschappelijk draagvlak.

Voorts sluit de heer Du Mongh zich aan bij het antwoord van Professor Barbaix met betrekking tot het te maken onderscheid tussen het statuut van het vermogen en de vereffening en de verdeling ervan bij de overgangsregeling. Op het statuut van het vermogen kan de nieuwe wet dan ook niet retroactief worden toegepast.

Maar wanneer het statuut van de goederen vast is bepaald, mag men bij de vereffening en de verdeling geen bedrog plegen en moet men beide partijen de kans geven om over te nemen. Bedrog moet kunnen worden gesanctioneerd.

Omwille van dezelfde logica mag niet geraakt worden aan de bepalingen onder artikel 1404 BW: het statuut van het goed wordt bepaald tijdens het huwelijk en kan achteraf niet meer worden gewijzigd tenzij via notariële akte. Anders zou de rechtszekerheid in het gedrang worden gebracht.

de Liège partage-t-elle totalement la vision dite de la Flandre et du Nord de l'Europe. Le professeur Depage partage également cette vision. Dans la doctrine francophone, les visions divergent en la matière. Autrement dit, il ne s'agit pas d'une division d'ordre culturel, mais d'une division au niveau de l'interprétation juridique. En ce qui concerne les relations entre le conjoint survivant et les enfants, le nouveau droit successoral n'a pas touché à la réglementation qui, depuis 1981 déjà, régit les avantages matrimoniaux.

Les dispositions de la proposition de loi ne modifient pratiquement pas les dispositions des articles 1464 et 1465 du Code civil. Il est juste précisé à l'intention de la jurisprudence que l'enfant d'un des époux qui a fait l'objet d'une adoption par l'autre époux devient un enfant commun. Une distinction est toutefois opérée entre le patrimoine familial (de l'un ou de chacun des deux époux) et le patrimoine matrimonial. Il y a une préférence absolue, voire exclusive pour les enfants en ce qui concerne le patrimoine familial. Pour le patrimoine matrimonial, on prévoit même encore une correction, qui bénéficie également aux enfants communs lorsqu'un conjoint apporte des fonds propres provenant du patrimoine familial dans le patrimoine commun.

En outre, l'orateur fait observer que les modifications proposées de la loi ont été élaborées sur la base d'une étude sociologique solide; autrement dit, elles bénéficient d'une large adhésion sociale.

En outre, M. Du Mongh se rallie à la réponse de la professeure Barbaix sur la nécessité d'opérer une distinction entre le statut du patrimoine et la liquidation et le partage de celui-ci dans le cadre du régime transitoire. La nouvelle loi ne peut dès lors pas être appliquée rétroactivement au statut du patrimoine.

Mais lorsque le statut des biens a été établi, toute fraude est interdite, lors de la liquidation et du partage, et il faut donner aux deux parties la possibilité d'une reprise. La fraude doit pouvoir être sanctionnée.

Suivant la même logique, on ne peut toucher aux dispositions de l'article 1404 du Code civil: le statut du bien est défini pendant le mariage et ne peut plus être modifié par la suite sauf acte notarié. Sinon, la sécurité juridique serait compromise.